

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**SOSYAL VE EKONOMİK DESTEK HİZMET MODELİNDEN
FAYDALANAN AİLELERİN YAŞAM KALİTELERİNİN
DEĞERLENDİRİLMESİ:
KAYSERİ İLİ ÖRNEĞİ**

Ümit YALDIZ

**SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**DANIŞMAN
Prof. Dr. Emine ÖZMETE**

ANKARA

2019

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**SOSYAL VE EKONOMİK DESTEK HİZMET MODELİNDEN
FAYDALANAN AİLELERİN YAŞAM KALİTELERİNİN
DEĞERLENDİRİLMESİ:
KAYSERİ İLİ ÖRNEĞİ**

Ümit YALDIZ

**SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**DANIŞMAN
Prof. Dr. Emine ÖZMETE**

**ANKARA
2019**

Etik Beyan

Ankara Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Yüksek Lisans tezi olarak hazırlayıp sunduğum 'Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmet Modelinden Faydalanan Ailelerin Yaşam Kalitesinin Değerlendirilmesi: Kayseri İli Örneği' başlıklı tez; bilimsel ahlak ve değerlere uygun olarak tarafımdan yazılmıştır. Tezimin fikir/hipotezi tümüyle tez danışmanım ve bana aittir. Tezde yer alan araştırma tarafımdan yapılmış olup, tüm cümleler, yorumlar bana aittir.

Yukarıda belirtilen hususların doğruluğunu beyan ederim.

Ümit YALDIZ

Tarih:

İmza:

Kabul ve Onay

Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü
Sosyal Hizmet Anabilim Dalında
Ümit YALDIZ tarafından hazırlanan
“Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmet Modelinden Faydalanan Ailelerin
Yaşam Kalitelerinin Değerlendirilmesi: Kayseri İli Örneği” adlı tez çalışması
aşağıdaki jüri tarafından YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak OY BİRLİĞİ ile kabul
edilmiştir.

Tez Saunma Tarihi:07.05.2019

Doç Dr. Hüsne DEMİREL
Gazi Üniversitesi
Jüri Başkanı

Prof. Dr. Emine ÖZMETE
Ankara Üniversitesi
Danışman

Doç. Dr. Melehat DEMİRBİLEK
Ankara Üniversitesi
Üye

Tez hakkında alınan jüri kararı, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü
Yönetim Kurulu tarafından onaylanmıştır.

Prof. Dr. Mehmet AKAN
Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürü

İÇİNDEKİLER

Etik Beyan	i
Kabul ve Onay	ii
İçindekiler	ii
Önsöz	vii
Simgeler ve Kısaltmalar	ix
Şekiller	x
Çizelgeler	xi
1. GİRİŞ	1
1.1. Yoksulluk ve Yoksulluğun Türleri	4
1.1.1. Mutlak Yoksulluk	6
1.1.2. Göreli (Nispi) Yoksulluk	7
1.1.3. Objektif Yoksulluk - Subjektif Yoksulluk	8
1.1.4. Gelir Yoksulluğu – İnsani Yoksulluk	9
1.1.5. Kırsal Yoksulluk – Kentsel Yoksulluk	10
1.2. Yoksulluk Ölçme Yöntemleri	10
1.2.1. Gelir ve Tüketime Dayalı Ölçümler	12
1.2.2. İnsani Gelişme ile İlgili Ölçümler	13
1.3. Yoksulluğun Nedenleri	15
1.3.1. Gelir Dağılımı Adaletsizliği	15
1.3.2. Ekonomik Krizler	16
1.3.3. Küreselleşme	17
1.3.4. Kayıt Dışı Ekonomi	17
1.3.5. İşsizlik	18
1.3.6. Ayrımcılık ve Sosyal Dışlanma	19
1.3.7. Hane Halkı Özellikleri ve Nüfus Artışı	20
1.3.8. Yerleşim Yeri ve Özellikleri	21
1.3.9. Eğitim Durumu	22
1.4. Dünyada ve Türkiye'de Yoksulluk	24
1.4.1. Dünyada Durum	24
1.4.2. Türkiye’de Durum	26
1.5. Yoksullukla Mücadele Yöntemleri	29

1.5.1. Dolaylı Yaklaşım	29
1.5.2. Dolaysız (Doğrudan) Yaklaşım	30
1.5.3. Radikal Reform	30
1.6. Sosyal Yardımlar ve Türkiye’de Sosyal Yardım Sistemi	31
1.6.1. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	32
1.6.1.1. Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü	33
1.6.1.1.1. Aile Yardımları	34
1.6.1.1.2. Eğitim Yardımları	36
1.6.1.1.3. Sağlık Yardımları	37
1.6.1.1.4. Özel Amaçlı Yardımlar	37
1.6.1.1.5. Engelli ve Yaşlı Yardımları	38
1.6.1.2. Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü	39
1.6.1.2.1. Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmet Modeli	39
1.6.2. Türkiye Kızılay Derneği	41
1.6.3. Belediyeler	42
1.7. Yoksulluk ve Sosyal Hizmet	42
1.8. Yaşam Kalitesi	46
1.8.1. Yaşam Kalitesi Göstergeleri	48
1.8.1.1. Cinsiyet	51
1.8.1.2. Yaş	52
1.8.1.3. Medeni Durum	53
1.8.1.4. İş Yaşamı	53
1.8.1.5. Sağlık	54
1.8.1.6. Eğitim Durumu	55
1.8.1.7. Ekonomik Gelir	56
1.8.1.8. Sosyal Destek	57
1.8.1.9. Boş Zaman Faaliyetleri	58
1.8.1.10. Yaşanılan Konut ve Özellikleri	59
1.8.2. Yoksulluk, Sosyal Yardımlar ve Yaşam Kalitesi	60
1.9. Türkiye ve Yurtdışında Yapılan Çalışmalar	62
1.9.1. Yaşam Kalitesi ile İlgili Türkiye’de Yapılan Araştırmalar	62
1.9.2. Yaşam Kalitesi ile İlgili Yurtdışında Yapılan Araştırmalar	67

1.10. Yaşam Doyumu	74
1.11. Yaşam Kalitesi, Yaşam Doyumu ve Sosyal Hizmet	76
1.11.1. Sosyal ve Ekonomik Destek ile Yaşam Doyumu ve Yaşam Kalitesi İlişkisi	76
1.11.2. Araştırmanın Dayandığı Kuramsal Çerçeve	81
1.11.2.1. Güçlendirme Yaklaşımı	82
1.11.2.2. Ekosistem Yaklaşımı	87
2. GEREÇ VE YÖNTEM	92
2.1. Araştırmanın Problemi	92
2.2. Araştırmanın Amacı	93
2.3. Araştırmanın Önemi	93
2.4. Araştırmanın Yöntem ve Modeli	94
2.5. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	94
2.6. Veri Toplama Aracı	96
2.7. Etik Konular	99
2.8. Verilerin Toplanması	100
2.9. Verilerin Analizi	100
2.10. Araştırmanın Sınırlılıkları	100
3. BULGULAR	101
3.1. Katılımcıları Tanıtıcı Sosyo-Demografik Bilgiler	101
3.2. Yaşam Kalitesine İlişkin Bilgiler	105
3.2.1. Yaşam Kalitesine İlişkin Objektif Belirleyiciler	105
3.2.1.1. Ekonomik Durum	105
3.2.1.2. Konuta İlişkin Bilgiler	108
3.2.1.3. Dayanıklı Tüketim Mallarının Varlığı ve İhtiyaçların Karşılanması	111
3.2.2. Yaşam Kalitesine İlişkin Subjektif Belirleyiciler	116
3.2.2.1. Mutluluk	116
3.2.2.2. Yaşam Doyumu	121
3.2.2.2.1. Katılımcıların Yaşam Doyumlarının Bazı Değişkenlere Göre Değerlendirilmesine İlişkin Bulgular	124
3.2.2.2.1.1. Katılımcıların Yaşam Doyumlarının Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Değerlendirilmesine İlişkin Bulgular	124

3.2.2.2.1.2. Katılımcıların Yaşam Doyumlarının Bazı Objektif Yaşam Kalitesi Belirleyicilerine Göre Değerlendirilmesine İlişkin Bulgular	126
3.2.2.2.1.3. Katılımcıların Yaşam Doyumlarının Bazı Subjektif Yaşam Kalitesi Belirleyicilerine Göre Değerlendirilmesine İlişkin Bulgular	130
3.2.2.2.1.4. Katılımcıların Yaşam Doyumları ve Yaşam Kaliteleri Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesine İlişkin Bulgular	134
3.3. Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmet Modelinin Aile Yaşam Kalitesine Etkisi	134
4. TARTIŞMA	138
4.1. Katılımcıların Sosyo-Demografik Durumuna İlişkin Bulguların Tartışması	139
4.2. Katılımcıların Objektif ve Subjektif Yaşam Kalitesi Belirleyicilerine İlişkin Bulguların Tartışması	141
4.3. Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmet Modelinin Katılımcıların Aile Yaşam Kalitelerine Etkisine İlişkin Bulguların Tartışması	153
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	156
5.1. Sonuçlar	156
5.2. Öneriler	160
ÖZET	163
SUMMARY	164
KAYNAKLAR	165
EKLER	181
Ek-1. Kurum İzni	181
Ek-2. Etik Kurul İzni	182
Ek-3. Bilgilendirilmiş Onam Formu	183
Ek-4. Anket	184
ÖZGEÇMİŞ	192

ÖNSÖZ

Sosyal bir sorun ve yaşam kalitesini etkileyen faktörlerden biri olan yoksulluk pek çok değişkenle karşımıza çıkabilmektedir. Kayseri Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğünce Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmet Modeli sunulan ailelerin yaşam kalitelerinin değerlendirilmesi amaçlanan bu çalışmanın literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu çalışma yoğun çalışmalar sonucu birçok kişinin desteği ile tamamlanmıştır.

Öncelikle bu yoğun çalışmanın her aşamasında beni destekleyen, güler yüzü ve içtenliği ile her zaman çalışmama katkı sağlayan, akademik birikimi ile gelişmemi sağlayıp bana destek olan ve yardımını esirgemeyen sevgili hocam ve tez danışmanım Prof. Dr. Emine ÖZMETE'ye sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Araştırmamın her aşamasında bilgi ve deneyimlerini benimle paylaşan, yardımını esirgemeyen gecesini ve gündüzünü birbirine katarak çalışmama destek veren, tüm sorularıma sıklımadan cevap veren ve çözüm bulan hem meslektaşım hem Öğretim Görevlisi Gökhan BODUROĞLU'na sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Araştırma izninin alınması ve araştırmamın uygulanması esnasında benden yardımlarını esirgemeyen Kayseri Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü çalışanlarına, tezimi tamamlamam için araştırmama katılım sağlayan aile bireylerine teşekkür ederim.

Yine emeklerini ve manevi desteklerini benden esirgemeyen Kayseri Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğünde çalışan iş arkadaşlarım ve meslektaşlarım Tolga BAYBURT, Ziya TEZ ve Necati YILDIRIM'a, Kayseri İl Sağlık Müdürlüğünde çalışan meslektaşım Hakan KARAAĞAÇ'a, Erciyes Üniversitesi Araştırma Görevlisi Behzat TURAN'a teşekkür ederim.

Manevi desteğini hiç esirgemeyen, bana olan inancını hiç kaybetmeyen eşim Ayça YALDIZ'a, varlık sebeplerim olan annem Fatma YALDIZ ve babam Kemal YALDIZ'a, manevi destekleri için kardeşlerim Selda UYGUNOL ve Emel YALDIZ'a sonsuz teşekkür ederim.

SİMGELER VE KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AÇSHB	Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
ASPB	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (Mülga)
BASAGM	Başbakanlık Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
DSÖ	Dünya Sağlık Örgütü
GSMH	Gayri Safı Milli Hasıla
GSS	Genel Sağlık Sigortası
KHK	Kanun Hükmünde Kararname
KSGM	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü)
SED	Sosyal ve Ekonomik Destek
SPSS	Statistical Package for Social Sciences (Sosyal Bilimler İçin İstatistik Paketi)
SYDV	Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı
SYGM	Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
UNDP	Birleşmiş Milletler Kalkınma Planı
UNİCEF	United Nations International Children's Emergency Fund (Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu)

ŞEKİLLER

Şekil 1.1. Yoksulluk Düğümü

87

ÇİZELGELER

Çizelge 3.2. Katılımcıların ekonomik durumlarına ilişkin bilgiler.	106
Çizelge 3.3. İkamet edilen konuta ilişkin bilgiler.	109
Çizelge 3.4. Dayanıklı tüketim mallarının varlığına ilişkin bilgiler.	112
Çizelge 3.5. Ailelerin ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin bilgiler	113
Çizelge 3.6. Katılımcıların mutlu olma durumlarına ilişkin bilgiler.	117
Çizelge 3.7. Katılımcıların yaşam doyumlarına ilişkin bilgiler.	122
Çizelge 3.8. Katılımcıların yaşam doyum puanlarına ilişkin bilgiler.	123
Çizelge 3.9. Katılımcıların cinsiyetine göre yaşam doyumlarının değerlendirilmesi.	124
Çizelge 3.10. Katılımcıların bazı sosyo demografik değişkenlere göre yaşam doyumlarının değerlendirilmesi.	125
Çizelge 3.11. Katılımcıların objektif yaşam kalitesi belirleyicilerine göre yaşam doyumlarının değerlendirilmesi.	127
Çizelge 3.12. Katılımcıların subjektif yaşam kalitesi belirleyicilerine göre yaşam doyumlarının değerlendirilmesi.	131
Çizelge 3.13. SED hizmet modelinin yaşam kalitesine etkisine göre yaşam doyumunun değerlendirilmesi.	134
Çizelge 3.14. SED hizmet modelinin aile yaşam kalitesi etkisine ilişkin bilgiler.	135

1. GİRİŞ

Yoksulluğun toplumun tüm kesimlerince kabul görmüş bir tanımı bulunmamaktadır. Yoksullukla ilgili yapılan tanımlamalar incelendiğinde yoksulluğun çeşitli boyutlarını yansıttığı görülmektedir. Yoksulluk yalnızca gelişmekte olan ülkelerin değil aynı zamanda gelişmiş ülkelerinde önemli sorunlarından biridir. Sosyo-ekonomik bir sorun olarak karşımıza çıkan yoksulluk ile geçmişten günümüze her dönemde resmi ve gayri resmi olarak mücadele edilmiş olması sorunun çözümünün ne derece zor olduğunu gösterir niteliktedir.

Yoksulluk olgusunu çeşitli faktörler meydana getirmektedir. Yoksulluğun nedenleri bir başlık altında toparlanacak kadar basit bir kavram olmamakla birlikte, türlerine göre çeşitli nedenlerden kaynaklanmaktadır. Yoksulluğun temelinde gelir dağılımı adaletsizliği, şoklar ve ekonomik krizler, kayıt dışı ekonomi, küreselleşme, işsizlik, hane halkı özellikleri, nüfus artışı, ayrımcılık ve sosyal dışlanma, yerleşim yeri özellikleri ve göç, kişilerin eğitim düzeyleri faktörleri bulunmaktadır (Engin, 2014, s:10).

Yoksullukla ilgili çalışmalarda, yoksullukla mücadelede sosyal devletin gerekliliği olarak birçok kamu kurum ve kuruluşlarınca gerçekleştirilen politikaların mevcut olduğu görülmüştür. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü tarafından aile yardımları, eğitim yardımları, sağlık yardımları, özel amaçlı yardımlar, yaşlı ve engelli yardımları ile Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğünce sağlanan Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmet Modeli kapsamında sağlanan yardımlar mevcuttur. Ayrıca Türkiye Kızılay Derneği ve Belediyelerinde yoksullukla mücadele de önemli rolleri bulunmaktadır.

Ülkemiz açısından, yoksullukla mücadele çalışmalarını ele aldığımızda; hükümetin, yoksullukla sosyal devlet olanaklarını kullanarak mücadele ettiği gibi bazı sivil toplum kuruluşlarının da aynı şekilde bir uğraş içerisinde öncü pozisyonda yer aldığını görebilmekteyiz. Yoksullukla mücadelede sivil toplum kuruluşları,

toplumsal dayanışma ve sosyal birliktelikte eskiden beri süre gelen vakıflar aracılığıyla işlevselliğine devam etmekte ve önemini korumaktadır (Yazıcı, 2017, s:1).

Yaşam kalitesi, yaşam doyumu ve yoksulluk kapsamında yapılan çalışmalardan, yoksulluğun bireylerin ve üyesi oldukları ailelerinin yaşam kalitesini ve yaşam doyumlarını olumsuz yönde etkilediği, sonucuna ulaşılmaktadır.

Yaşam kalitesi, Dünya Sağlık Örgütü'ne (DSÖ) göre kişinin yaşamış olduğu kültürü ile değerler sistemi içerisinde kendi yaşam sürecini nasıl algıladığıdır. Yaşam kalitesi kişinin hedefleri, umutları, endişeleri ve standartlarıyla ilgilidir. Bir diğer ifade ile bireyin içerisinde bulunduğu sosyo-kültürel ortam içerisinde sağlığını öznel bir şekilde algılamasını tanımlamaktadır (Perim, 2007, s:1). Dolayısıyla yaşam kalitesi ölçülebilen bir durum olarak değil, subjektif olarak yaşatılan nitelik şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Yaşam kalitesi üzerine gerçekleştirilen tanımlamalar genelde bireyin yaşamını ilgilendiren subjektif algı üzerine yapılsada, subjektif ve objektif olmak üzere iki şekilde incelenmektedir (Aydiner Boylu ve Terzioğlu, 2007, s:2). Ailelerin hayattan memnun olma ya da memnun olmama durumu subjektif yaşam kalitesi göstergelerindendir. Yaşam kalitesinin objektif göstergeleri ise gelir, eğitim, sağlık, barınma durumu, yaşanan şehrin kalitesi vb. olarak belirtilmiştir (Ferriss, 2001).

Yaşam doyumu üzerine yapılan tanımlamalar ise üç grupta ele alınabilir. İlk olarak; erdem, kutsallık, iyi olma durumu gibi ölçütlere dayandırılarak tanımlama yapılmıştır. (Coan, 1977: akt; Özgen, 2012, s:5) İkinci grupta, bireylerin yaşam süreçlerini olumlu yönde değerlendirmelerine etki eden etmenler üzerinde durulmuştur. Subjektif iyi olma durumu da yaşam doyumu olarak nitelendirilmiştir (Johnson ve Shin, 1978: akt; Özgen, 2012, s:5). Üçüncü grupta ise, günlük yaşamda günlük ilişkiler içerisinde duygunun olumsuz duyguya hâkim olması anlatılmak istenmiştir (Yetim, 1991).

Yaşam kalitesi subjektif göstergeleri ile yaşam doyumu için yapılan tanımlamalar gözden geçirildiğinde her ikisi arasında benzerlik olduğu görülmektedir. Subjektif yaşam kalitesi göstergeleri iyi durumda olan ailelerin yaşam doyum düzeyleri de iyi durumda olacaktır.

Bu çalışmada üzerinde durulacak bazı önemli kavramlar da olacaktır. Bunlardan ilki korunma ihtiyacı olan çocuktur. Çocuk koruma kanununda korunma ihtiyacı olan çocuk; bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan, ihmal veya istismar edilen ya da suç mağduru çocuk olarak tanımlanmıştır. Korunma kararı ise, korunmaya ihtiyacı olan çocukların reşit oluncaya kadar 2828 (Mülga) sayılı kanun hükümlerine göre kurumca kurulan sosyal hizmet kuruluşlarında bakılıp yetiştirilmeleri ve bir meslek sahibi edilmeleri hususundaki tedbir kararı, korunma kararı olarak 2828 (Mülga) sayılı kanunda ifade edilmektedir. Diğer bir kavram ise Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmet Modelidir. Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetleri Hakkında Yönetmelikte Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmeti; Yönetmelik kapsamında çocuk, genç ve ailelere sağlanacak ekonomik destek ile sosyal hizmet desteği olarak tanımlanmıştır. Ekonomik Destek, sosyal inceleme raporu sonucunda müracaatçının ihtiyacına göre geçici veya süreli olarak verilen para yardımıdır. Sosyal hizmet desteği ise gençlerin ve ailelerin kendi bünye ve çevre şartlarından doğan ve kontrolleri dışında oluşan psikolojik ve sosyal sorunlarının önlenmesini ve çözümlenmesini, hayat standartlarının yükseltilmesini, kişilerin kendi kendine yeterli duruma gelmesini, sorunlarını çözme becerisi kazanmasını amaçlayan mesleki çalışmalar olarak tanımlanmıştır.

Bu çalışmada Kayseri ilinde Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmet Modelinden faydalanan ailelerin sosyo-demografik özelliklerini ve SED Hizmet Modelinin ailelerin yaşam kalitesine etkisini ortaya koymak amaçlanmıştır. Elde edilen bulgular ışığında ailelerin yaşam kalitelerinin objektif ve subjektif göstergeleri doğrultusunda önerilerde bulunulmuştur. Bu çalışmanın Kayseri ili örneklemine özgün olması sebebiyle ailelerin yaşam kalitelerinin yükseltilmesini amaç edinen her çalışmaya referans olacağı düşünülmektedir.

1.1. Yoksulluk ve Yoksulluğun Türleri

Yoksulluk, dünyayı yakından ilgilendiren, tarihte her zaman rastlanılan ve çözüme kavuşturulması için yollar aranan etkin bir olgudur (İncedal, 2013: s.17). Günümüz toplumunda insanların büyük çoğunluğu elde ettikleri maddi gelir ile temel ihtiyaçlarını karşılama konusunda sorunlar yaşamaktadırlar. Dünya da 1.2 milyar insan günde 1 dolardan az bir gelir ile yaşamını sürdürmektedir. Maddi imkânlarının yeterli olamaması sebebiyle ailesinin gıda ihtiyacını karşılayamayan ve aç kalan dünya da ki kişi ise sayısı ise 800 milyondan fazladır (Malekmohammadi ve Panahi, 2010, s:250-251).

Yoksulluk denilince; sefalet, fakirlik, muhtaçlık, aç kalma, yokluk, yaşamına devam edebilmek için mücadele etme, gerekli olan temel ihtiyaçların karşılanamaması, yeterli maddi gelirin olmaması gibi kavramlar zihinlere gelmektedir (Seyyar, 2003). Yoksulluk kavramına her milletin farklı şekilde yaklaşması sebebiyle yoksulluğun tek bir tanımı yapılamamaktadır. Yoksulluk kavramı üzerine literatürde çeşitli tanımlamalar yapılmıştır. Bu çalışmalarda yoksulluğun kavram ve türleri bakımından ortak yanlara rastlamak mümkündür (Özcan ve Taş, 2012, s:423).

Yoksul, maddi olarak yeterli güce sahip olmayan, rahat bir şekilde hayatına devam edebilmesi için lazım olan şeylere sahip olmayan kişi olarak tanımlanmaktadır. Yoksulluk ise yaşayabilmek için gerekli olan barınma durumu, sağlık, beslenme, eğitim vb. temel imkan ve olanaklardan mahrum olma olarak tanımlanmaktadır. Koksulluk kavramı, “toplam kazançların, biyolojik varlığın sürekliliği için gerekli olan yiyecek-içecek, giyim vb. en az düzeydeki fiziki ihtiyaçları karşılamaya yetmemesi” şeklinde tanımlamaktadır (Field, 1983, s:51).

Yoksulluk, bireylerin yada ailelerin tatmin olabilecekleri şeyleri elde edebilmek için yeteri düzeyde maddi gelirlerinin olmaması veya en asgari yaşam koşullarının sağlanabilmesi amacıyla gerekli olan en temel ihtiyaçların elde edilebilmesi için yeterli maddi gelirin sağlanamaması olarak tanımlamıştır (Aktan, 2002, s:3).

Yoksulluk kavramı, çeşitli tanımlamalar dışında farklı düşünceler doğrultusunda da çeşitli anlamlar kazanabilirler. Örneğin, eşit oranda varlığı olan bir birey kendisini yoksul şeklinde nitelendirebilirken diğeri kendisini yoksul olarak nitelendirmeyebilir. İçerisinde bulunulan toplum ve kültür, yoksulluğun farklı değerlendirilebilmesine neden olabilir (Bozan, 2011).

Sosyal siyaset anlamında ele alındığında yoksulluk, birey ve ailelerin şahsiyeti ile haysiyetine yakışır hayat koşulları dışında, maddi olarak tam yada kısmen yetersiz seviyede olmaktır. Diğer bir söyleyişle, temel düzeydeki sosyo-kültürel ve maddi ihtiyaçlara sahip olabilme anlamında en aşağı seviyede sürdürülen bir hayattır (Seyyar, 2003).

Yoksulluk kavramı ele alındığında, yoksulluğun kişilerarası iletişimin ve üretim ilişkilerinin oluştuğu dönemlerden beri var olduğu söylenebilir. Yoksulluk en genel anlamda, insanların temel ihtiyaçlarını gidermede sorunlar yaşaması ve bu ihtiyaçları sağlayamaması durumu olarak tanımlanır. Fakat tam olarak sınırları çizilememiş ve tam olarak tanımlı yapılamamıştır. Yoksulluğun genel tanımları genellikle gelir yetersizliği üzerinden yapılır ve ölçüt olarak gelir kullanılır. SED Yönetmeliğinde Yoksulluk tanımı ise; “Kendisini, eşini ve bakmakla yükümlü olduğu çocuklarını, anne ve babasını, bulundukları mahallin yaşam şartlarına göre asgari seviyede geçindirmeye yetecek geliri, malı veya kazancı bulunmama hali” olarak yapılmıştır (SED Yönetmeliği, 2015).

1990’da Dünya Bankası tarafından kamuoyuna sunulan raporda yoksulluk: “*minimum seviyede bir yaşam standardına ulaşmadaki beceriksizlik, güçsüzlük.*” şeklinde tanımlanmıştır (World Bank, 1990).

Çeşitli ölçütler göz önünde bulundurularak yoksulluk kavramına değişik anlamlar yükleyen, yoksulluk çeşitleri vardır. Literatürde farklı olarak; Mutlak Yoksulluk, Göreli (Nispi) Yoksulluk ve İnsani yoksulluk tanımları söz konusudur (Özcan ve Taş, 2012, s:424).

Yapılan literatür araştırmasından da anlaşılacağı üzere yoksulluk üzerinde uzlaşıya varılan bir tanım bulunmamaktadır. Yoksulluğun boyutları, yoksulluğun yaşandığı bölgeler, yoksulluk ölçüleri ve ölçütleri yoksulluğun çeşitli görünümünü karşımıza çıkarabilmektedir. Yoksulluk genel olarak objektif ve subjektif yoksulluk, göreceli (nispi) yoksulluk, mutlak yoksulluk, kırsal-kentsel yoksulluk ile gelir (insani) yoksulluk olarak ayrılabilir.

1.1.1. Mutlak Yoksulluk

Yoksulluk, genelde maddi ve kültürel kaynaklardan yoksun kalındığını ifade etmektedir. Yoksulluk tanımlarını göreceli ve mutlak tanımlar şeklinde ayırmak oldukça yaygındır. Mutlak yoksulluk, bireyin geçimini sağlayabilmesi için ihtiyacı olan kaynaklardan yoksun kalmasıdır (Marshall, 1999, s:825). Türkiye’de mutlak yoksulluk ise iyi bir yaşama sahip olabilmek için zorunlu olan asgari gıda harcama düzeyine sahip olamama şeklinde tanımlanabilmektedir (DPT-mülga-, 2010, s:100).

Mutlak yoksulluk, kişilerin veya ailelerin hayatlarını devam ettirebileceği en minimum refah seviyesini yakalayamaması olarak tanımlanmaktadır (Bahadır ve Daşlı, 2010, s:490). Mutlak yoksulluk, biyolojik manada insanların yaşam süreçlerine devam edebilmeleri için gerekli olan yiyecek, barınma, sağlık hizmetleri vb. gereksinimleri karşılayabilmek amacıyla sahip olunması gereken en az düzeydeki maddi güçten yoksun kalma durumudur (Daşlı, 2015). İnsanın yaşam şartlarının benzer özelliklere sahip tüm insanlar için, yaşadıkları alan fark etmeden benzer özellikler gösterdiği düşünülerek, ön görülen seviyenin altında kalan kişiler yoksul olarak tanımlanır (Giddens, 2000, s:309).

Mutlak yoksulluğun ortaya çıkarılması, kişilerin yaşam süreçlerini devam ettirebilmeleri amacıyla lazım görülen asgari düzeyde tüketim ihtiyaçlarının neler olduğunun kararlaştırılmasını gerektirir. Gıda ve gıda dışı olan bileşenler dikkate alınarak, mutlak yoksulluk ayrı ayrı belirlenebilmektedir. Asgari düzeyde temel gıda malzemelerinden oluşturulan bir kolinin maliyeti ile yalnızca gıda harcamalarından

oluşan mutlak açlık sınırı hesaplanır. 1990 yılında gerçekleştirilen Dünya Bankası çalışmasında; tek bir bireyin hayatına devam edebilmesi için olması gereken asgari düzeydeki kalori miktarının 2400 olduğu ve bu kaloriye sahip bir gıda paketinin değeri, mutlak yoksulluk sınırı olarak açıklanmıştır (Özcan ve Taş, 2012, s:424).

TÜİK tarafından 2008 yılında yapılan çalışmada Dünya Sağlık Örgütü ve Gıda ve Tarım Örgütü'nce günlük 2100 kalori bir bireyin en asgari düzeyde harcaması gerekli olan değer olarak tespit edilmiştir (TUİK, 2008).

Mutlak yoksulluk tanımının evrensel bir ölçüt olarak kullanılabileceği varsayımı gün geçtikçe daha çok eleştirilmektedir. Farklı grupların ihtiyaçlarının farklı olduğu alışkanlıklarını, beğenilerini, aile tipolojilerini, kültürel geleneklerini dikkate almadan tüketim biçimlerini belirli bir standart hale getirmesi eleştirilmektedir. Ulaşım, sağlık, eğitim hizmetleri veya benzeri minimum statü sembolleri gibi temel yaşam kaynaklarından mahrum olmak ya da bunlara ulaşmada zorluk yaşamak gün geçtikçe daha fazla önem kazanmaktadır (Mingione, 2013, s:10).

1.1.2. Göreli (Nispi) Yoksulluk

Mutlak yoksulluk kişinin yaşamını sürdürebilmesi için gereklilik arz eden temel ihtiyaçları kriter olarak dikkate alırken göreli yoksulluk toplumsal yaşamın devam ettirebilmesi için gerekli olan en az gelir ve harcamaları temel etken olarak esas almaktadır. Bahse konu göreli yoksulluk insanı toplumsal bir unsur olarak ele alır ve gelir ile refah dağılımındaki çeşitliliklere odaklanır (Kunduracı, 2009, s:20).

Görelî yoksullukta birey içerisinde yaşadığı topluma göre değerlendirilir. Sadece, toplumda aç olan evsiz, yoksul olarak nitelendirilmez aynı zamanda toplumun genel refah seviyesinin altında olanlarda yoksul olarak nitelendirilir (Açıkgöz ve Yusufoglu, 2012, s:84). Mutlak yoksulluğa göre; bir toplum içerisinde

hiç kimse yoksul olmayabilirken, görelî yoksullukta yoksulluk bir eşitsizlik olgusu olarak görülebilmektedir (Şenses, 2006, s:92).

Bu yaklaşım bir kişinin gelirinin nüfusun ortalama gelir seviyesinin altında olması durumunda, yoksul olarak kabul edileceğini savunur. Örneğin, nüfusun en az %20'si (ya da %10'u, %25'i) yoksul olarak nitelenebilir. Yoksulluk bu şekilde değerlendirildiğinde mutlak ihtiyaçları belirlemeye gerek kalmaz ve gelir dağılımlarındaki eşitsizliğe daha fazla vurgu yapılır. Görelî (Nispi) yaklaşıma göre gelir eşitsizliği mevcut olduğu sürece yoksulluk da varlığını sürdürecektir. Görelî yaklaşımın en temel eksikliği, gelir dağılımı içinde en düşük gelir grubunun yaşam şartları veya ekonomik koşulları hakkında bilgi vermekten yoksun olmasıdır. Yoksulluk ölçümlerinde esas olan, sadece kimin yoksul olduğunu değil, aynı zamanda onların hangi şartlarda yaşamlarını sürdürdüklerini de göstermektedir. Yoksulluk sınırı her yıl enflasyon oranlarına göre güncellenmektedir (Zastrow C. 2014, s:174).

1.1.3. Objektif Yoksulluk - Subjektif Yoksulluk

Objektif yoksulluk, yoksulluğu oluşturan nedenler ile bireyleri yoksul durumdan kurtarabilmek için gerekli olanlar hususunda daha öncesinde belirlenmiş olanları içermektedir. Subjektif yoksullukta genelde kişilerin tercihi önemlidir.

İktisatçılar bireylerin elde ettiği toplam faydanın hesaplanması aşamasında karşılaşılan zorluklar nedeniyle objektif yaklaşımı benimseme eğilimindedirler. Objektif yaklaşımı savunanlar, kişilerin kendileri adına iyi olanlar konusunda değerlendirme yapabilme kapasitesilerinin olmadığını öne sürerler (Aktan ve Vural, 2002).

Subjektif yoksulluk ise; ihtiyaçların karşılanması seviyesinden de ileri kişilerin ve ailelerin kendi kendilerine belirledikleri bir tatmin seviyesine ulaşabilmeye yetecek kadar maddi gelirlerinin olmaması durumu olarak tanımlanır (Drewnowski,

1977, s:183). Bir başka tanımlamaya göre; bir kişinin kendi ihtiyaçlarını kendine göre yeterli olan seviyede karşılayıp karşılayamadığına ilişkin düşüncesine göre yoksul veya yoksul olmadığına dair düşüncesidir. (İkizoğlu M. 2000, s:9).

1.1.4. Gelir Yoksulluğu – İnsani Yoksulluk

Gelir yoksulluğu, bireylerin yaşamlarını sürdürebilmeleri için ya da ihtiyacı olan temel gereksinimlerini karşılayabilmeleri için yeterli düzeyde gelir elde edememesi durumu olarak tanımlanabilmektedir. Yoksulluk sınırı, minimum yaşam standartını sağlayabilmek adına lazım olan maddi gelir olarak belirlenmiştir. Bu sınırın aşagısında kalan bireyler yoksul olarak adlandırılır (Aktan ve Vural, 2002).

Başka bir tanımda gelir yoksulluğu yaşamını sürdürmek veya asgari yaşam seviyesini karşılayabilmek için kişilerin ihtiyaç olarak düşündüklerinin karşılanması açısından yeterli düzeyde maddi gelirin elde edilemesi olarak tanımlanabilmektedir. (Adaçay, 2008, s:28).

İnsani yoksulluk ise Birleşmiş Milletler Programı (UNDP) tarafından 1997 yılında yayınlanan İnsani Gelişme Raporunda geliştirilmiştir. İnsani gelişme ve insanca yaşamak adına maddi imkânlar ile birlikte gerekli olan ihtiyaçların karşılanması amacıyla sosyal, kültürel ve iktisadi olanakların var olması gerektiği düşüncesine dayanmaktadır (Aktan, 2002, s:44).

İnsani yoksulluk görelî ve mutlak yoksulluk kavramına göre daha geniş kapsama sahiptir. İnsani yoksulluk, yoksulluğun daha farklı yönlerine vurgu yapmaktadır. Mutlak yoksullukta temel gereksinimlerden mahrumiyet, görelî yoksullukta temel gereksinimlerin yanında toplumsal gereksinimlerden mahrum olma durumu söz konusu iken insani yoksullukta kişinin insanca bir yaşam sürdürebilmesini engelleyecek yoksunluklar ön plandadır (Açıkgöz ve Yusifoğlu, 2012).

1.1.5. Kırsal Yoksulluk – Kentsel Yoksulluk

Kentsel yoksulluk ve kırsal yoksulluk arasındaki fark, genel anlamda kırsal yoksullukta güvenlik, bağımsızlık, öz saygı, kimlik, sosyal ilişkilerin yakınlığı ve samimiyeti gibi daha çok niteliksel ölçütler önemliyken; kentsel yoksullukta tüketim düzeyinin veya gelir düzeyinin yetersizliği gibi yoksulluğun niceliksel yönünün ön plana çıkmasıdır (Aktan, 2002).

Ülkelerin hemen hemen tümünde kentsel yoksulluk, kırsal yoksulluktan daha az olarak yaşanan bir sorundur. Kişisel tüketim seviyesi, temiz su, eğitim, sağlık, hijyen ve iletişim gibi yoksulluğu belirleyen temel ihtiyaçlara ulaşım, kırsal bölgelerde kentlerden daha az olmaktadır. Kırsal yoksulluğun daha çok olması ise kentlere göçü arttırmakta ve hızlı nüfus artışına sebep olmaktadır. Dolayısıyla kent yoksulluğunun önemli bir kısmının, kırsal alandaki yoksulluğun yansıması olduğu ifade edilebilecektir (Khan, 2000, s:6).

Kapitalizm, küreselleşme ya da modernleşme ile birlikte, kentsel çelişkiler ve eşitsiliklerde artış göstermektedir. Küreselleşmeyle birlikte bazı ülkelerde işgücü istihdamı sorunu yaşanmaktadır. Vasıfsız işçilerin yapabileceği iş kolları, işçi maliyetinin daha düşük olduğu Çin ve Hindistan gibi ülkelere doğru kaymakta bu nedenle gelişmiş ülkeler de işsizlik oranının artışına neden olmaktadır (Aytaç, 2013, s:65-67). İşsizliğin artış göstermesi kent merkezlerinde evsizlerin, dilencilerin, kayıt dışı çalışanların oranın da da artışa sebep olmaktadır. Böylece kentsel bölgeler yoksulluğu yeniden meydana getiren mekânlar olarak karşımıza çıkmaktadır (Yücel, 2017, s:14).

1.2. Yoksulluk Ölçme Yöntemleri

Yoksullukların tespit edilmesi, yoksulluklarla baş edebilmenin en etkili kriterlerinden biridir. Yoksulluklar ölçülmez ise yoksulluklarla, nitelikli bir şekilde baş edilemez. Yoksullukların tespiti; yoksullukların önlenmesi politikalarının başarı

sınırlarının belirlenmesinde, hane halkı ve bireylerin maddi imkân seviyelerinin tespit edilmesinde ve yoksulluklarla baş etme hedeflerinin doğru tayininde ön koşul olarak sayılabilir (Doğan, 2014, s:13).

Yoksullukların ölçülmesinin en önemli faktörlerinden bir diğeri de yoksul bireylere yönelik yapılması planlanan girişimlerin ne şekilde yapılacağıının planlanmasıdır. Kimin yoksulluk düzeyinin hangi seviyede olduğu ve yoksul olduğu tespit edilmeden yoksulluklarla baş etmek uygun olmaz. Bu durum ulusal ve uluslararası boyutta uygulanacak mücadele adına gerekli olan bir durumdur. (Aytaç ve Hatipler, 2013, s:16-17).

Tek boyutlu maddi gelir yoksulluğu ölçümlerinden çok boyutlu olan, insani yoksulluğu ölçmeyi hedefleyen birleşik endekslere doğru geçiş süreci yaşanmakla birlikte Dünyada ve Türkiye’de halen gelir yoksulluğu ölçütleri göz önündedir. Örneğin, Dünya Bankası tarafından belirtilen ortalama günlük maddi geliri, satın alma gücü paritesi doğrultusunda, 1 ABD Dolarının aşağısında olan nüfusun oranı göstergesi uluslararası ve ulusal boyutta yoksulluğu ölçmekte sürekli kullanılmaktadır (Doğan, 2014, s:13).

Yoksulluk ile ilgili söz konusu olan bu tanımlamalar yapılırken elbette çeşitli kriterler göz önünde bulundurularak, yoksulluğun yalnız bir yönü ele alınmadan yapılmıştır. Yoksulluk denildiğinde ilk düşünülen şey maddi boyut olmamalıdır. Tanımlar üzerinde çalışıldığında mutlak yoksulluk tanımlarındaki kavramların görelî yoksulluk tanımındaki kavramları da ortaya çıkardığı bulgusu da elde edilecektir.

Bahsedilen tanımlamalardan yoksulluğun belirli hale getirilmesinde, mutlak yoksulluğun istenilen düzeyde bulunmadığı anlaşılmıştır. Ayrıca görelî yoksulluğun da tanımlanması ve yoksulluğun dahada kapsamlı bileşenleriyle ölçülmesi gerekliliği ihtiyacı oluşmaktadır (Özmete, 2012, s:5).

Yoksulluk bileşenleri Gelir-Tüketime Dayalı ve İnsani Gelişme ile ilgili

ölçümler olmak üzere 2 ayrı başlıkta açıklanmaktadır.

1.2.1. Gelir ve Tüketime Dayalı Ölçümler

Yoksulluğun ölçülmesinde sıklıkla gelir veya harcamaya dayalı yetersizlik yöntemi kullanılmaktadır. Bu durumda, belirlenen yoksulluk seviyesinin aşağısında maddi gücü ya da yapmış olduğu harcamaları olan bireyler yoksul olarak kabul görmektedir. Yoksulluk düzeyi belirlenmesinde mutlak ve göreceli yoksulluğun yanı sıra bunlara bağlı yaklaşımlar da mevcuttur. Önceden de ifade edildiği gibi, mutlak yoksulluk sınırı bir birey tarafından harcanan kalori miktarı ile orantılıdır. Hane yada bireylerin ihtiyacı olan minimum harcama boyutları yada gelirinin bir oranı olarak tanımlanmaktadır (Doğan, 2014: s.13).

Yoksulluk konusunda genel olarak mutlak yoksulluğa yönelik yöntemler geliştirilmiştir. Kolay bir şekilde nicelleştirilebildiklerinden, en genel kullanılan yoksulluk kriterleri tüketim harcamaları ve maddi gelir olmaktadır. Gelir yoksulluğu ve mutlak yoksulluk kıstasları yoksulluğun ölçülmesinde temel alınarak, yaşama devam edebilmek amacıyla en düşük maliyetli sağlık, eğitim, gıda gibi temel gereksinimlerin karşılanması için gerekli olan harcamaların parasal karşılığı bir yoksulluk düzeyi oluşturmaktadır. Ayrıca, bu gelir seviyesine ulaşamayanlar yoksul olarak kabul edilmektedir (Şenses, 2006).

Gelir ve tüketime dayalı ölçümler hanehalkı yada kişinin maddi durumunu, tüketim için yapılan harcamalarını, varolan bütün gelirini ve birey başına var olan maddi geliri kapsamaktadır. Ayrıca, hanehalkının aile yapısı ile demografik özellikleri de bu ölçümlere etki etmektedir (Özmete, 2012: s.6).

1.2.2. İnsani Gelişme ile İlgili Ölçümler

Gelir veya tüketim ile ilgili harcamalar yoksulluğun belirlenmesinde yeterli olmamaktadır. Bu düşünceden hareketle yoksulluğun maddi olmayan yanlarını içeren çeşitli kıstaslar oluşturulmak istenmiştir. Bu yönde maddi gelir ve tüketim harcama giderleriyle ilgili olan sağlık, eğitim gibi sosyo-ekonomik göstergeler beraber kullanılıp birleşik kıstaslar oluşturulmaktadır. Bahsedilen çerçevede akla ilk gelen birleşik göstergeler, UNDP ile geliştirilen, kullanılan gösterge ve ölçüm metotlarının zaman içinde çeşitliliğe uğradığı, İnsani Gelişme Endeksi ile İnsani Yoksulluk Endeksi olmaktadır (Doğan, 2014: s.18).

Geliştirilen bileşik endeksler içerisinde en işlevsel olanlardan birisi de eleştirelen tarafları olmasına rağmen, İnsani Gelişme Endeksidir. Endeks, toplumların gelişmişlik düzeyini insanlara sağlanan katkı üzerinden belirlemekte ve insanların “güç” elde edebilmeleri için gerekli olan kaynakların hepsini kapsamayı amaçlamaktadır. Bu noktada temel önerme, kalkınmanın salt ekonomik girdilerle gerçekleştirilemeyeceği ve buna paralel olarak gelişiminde yalnızca ekonomik verilerle ölçülemeyeceğidir. Bu öneri, sağlık eğitim gibi temel hizmetlerin sağlanması sorumluluğunun uluslararası kalkınma gündemine tekrar girişini temsil etmektedir. Endeks, uzun ve iyi yaşam, bilgiye ulaşım ile iyi yaşam kriterlerine dayanan bir insani gelişim tanımlamasından yola çıkar ve bu şekilde gelir, eğitim ve sağlık alanlarındaki göstergeleri hesaplar (Oruç, 2001; Şenses, 2006 ve Uçar, 2011).

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM) tarafından 2008 yılında hazırlanan raporda insani gelişme alanındaki kıstaslara dikkat edildiğinde etkili sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Bu raporda UNDP’in, gelişme gösteren ülkelerin insani yoksulluğunu beklenen yaşam süresi, eğitim ve ekonomik-sosyal olanak olarak üç ölçüt ile hesapladığı bildirilmiştir. **Beklenen yaşam süresi**, uzun süren bir yaşam sürecinden mahrum kalma yoksulluk göstergelerinin ilki olarak tanımlanmıştır. UNDP, 40 yaş yaşam beklentisinde esas almaktadır. Bu yaş altında kalanları insani yoksulluk mağduru olarak belirlemektedir. Yoksulluk göstergelerinden bir diğeri de **eğitim** imkânından faydalanamama durumudur. Kişiler arası okur-yazarlık durumuna dair

oran, hesaplamalarda yoksulluğun bir başka ölçütüdür. Kişilerin **sosyal ve ekonomik imkânlardan** faydalanamaması da insani yoksulluk indeksinin başka göstergesidir (KSGM, 2008).

Bu ölçme yönteminde genellikle aşağıdaki belirleyiciler kullanılmaktadır (Özmete, 2012: s.6):

Sağlık;

Birey ve hane halklarının sağlık yönünden göstergelerini kapsamaktadır. Bu göstergeler yaşam beklentisi ve ölüm oranları (doğum ve anne ölümlerine ilişkin oranlar), hastalık oranları (kronikleşmiş hastalık sıklığı, engelli ölüm beklentisi), sağlık hizmetleri alt yapısı belirleyicileri (yerleşim alanlarıyla orantılı, her 100.000 birey için görevli doktor sayısı ve oranları) gibi göstergelerdir.

Eğitim;

Birey ve toplumların okuma yazma oranlarını kapsamaktadır. Bunun yanı sıra okullaşma oranları ile eğitim konusundaki belirleyicileri kapsamaktadır.

Ücretler, gelir ve kazanç olanakları;

Hanehalkı ve kişisel gelirler, çalışma alanının büyüklüğü, çalışma hayatına katılımın artması gibi maddi boyutları kapsayan göstergelerdir.

Altyapı;

Çevresel, fiziksel, kurumsal ve sosyal olmak üzere toplumu ve hanehalkı odağını ele alan ölçümleri kapsamaktadır. Çevresel odaklı ölçümler; kirlilik, temiz suyun varlığı, ormanlar vb., fiziksel odaklı ölçümler; yaşam sürecine devam edilen bölgenin büyüklüğü ve özelliklerine göre su, yol, iletişim alanları, kurumsal odaklı

ölçümler; yönetimsel yapı ve yasal sistemler, sosyal odaklı yaklaşımlar; sosyal ilişkiler ile akrabalık ilişkilerini ele alan ölçümlerdir.

1.3. Yoksulluğun Nedenleri

Yoksulluk olgusunu çeşitli faktörler meydana getirmektedir. Yoksulluğun nedenleri bir başlık altında toparlanacak kadar basit bir kavram olmamakla birlikte, türlerine göre çeşitli nedenlerden kaynaklanmaktadır. Yoksulluğun temelinde gelir dağılımı adaletsizliği, ekonomik krizler, kayıt dışı ekonomi, küreselleşme, işsizlik, hane halkı özellikleri, nüfus artışı, ayrımcılık ve sosyal dışlanma, yerleşim yeri özellikleri ve göç, kişilerin eğitim düzeyleri etkili olan faktörlerdir (Engin, 2014, s:10).

1.3.1. Gelir Dağılımı Adaletsizliği

Gelir, üretim ve hizmet sonucu sahip olunan parasal ya da nesnel getiriye denir. Gelir dağılımı ise zaman aralığı belli olan dönemlerde meydana gelen bir ekonomik durumda elde edilen maddi gelirin kişiler yada gruplar arasında bölünmesi olarak ifade edilmektedir. Gelir dağılımı, maddi gelir kaynaklı eşitsizlikler ile sosyal-ekonomik kurumların ne tür ilişki içerisinde bulunduğunu, maddi geliri yüksek ve maddi geliri düşük olan bireyler arasındaki eşit olmayan gelir durumunun belirli süreç içerisindeki değişimini belirtir. Ayrıca, farklı düzeydeki maddi gelirin sermaye birikimi, servet ve büyümedeki etkileri ile kaynakların dağılımını ifade eder (DPT-mülga-, 2001, s:3).

Bütçe açıkları, ekonomik krizler, enflasyon, devalüasyon, özelleştirme, büyüme stratejileri, devletin ekonomi içindeki yeri gibi ülke ekonomisi içerisindeki değişimler ve politikalar kadar, teknolojik değişim ve küreselleşme gibi dünya ekonomisinde yaşanan değişikliklerin de gelir dağılımı üzerinde etkili olduğu görülmektedir. Ülkeler, bölgeler, gruplar ve kişiler arasında meydana gelen gelir

dağılımı eşitsizlikleri yoksulluk sorununun giderek artmasına neden olmaktadır. Gelir dağılımı adaletsizliği sonucu değişik kesimler arasında çok fazla gelir uçurumları oluşmakta ve bir kesim zenginleşirken diğer kesim de yoksul hale gelmektedir (Engin, 2014, s:12).

1.3.2. Ekonomik Krizler

Bireyler ve aileleri yoksulluğa götüren şoklar ekonomik, doğal ve sosyal olmak üzere 3 farklı şekilde ortaya çıkmaktadır. Ailenin geçimini sağlayan aile bireyinin ekonomik olarak zorlanması veya iflas etmesi ekonomik olarak yaşanan şoklara örnek gösterebilir. Aynı zaman da geçimini tarım ile sağlayan bir ailenin, yaşanacak olan kuraklık ya da sel gibi doğal afetlerden dolayı tüm tarım kaynaklarını kaybetmesi ailede doğal bir şok etkisi yaratabilir. Sosyal olarak etkilenilen şoklar ise boşanma, vefat gibi sebeplerle aile yapısının bozulması sonucu aile üyelerinin geçim sağlamada sorunlar yaşaması olarak ifade edilebilmektedir (Pire, 2011, s:25).

Ekonomik krizler, kişilerin karşılaşılabileceği sosyal, ekonomik ve toplumsal yönden ortaya çıkardığı olumsuz koşullar ile yoksulluğa neden olan çok kapsamlı şoklar şeklinde nitelendirilebilmektedir. Ekonomik krizler, makro seviyede devleti, mikro seviyede işletmeler ve firmaları etkileyerek önemli sonuçlar ortaya çıkaran daha önceden öngörülemeyen gelişmeler olarak nitelendirilebilmektedir (Eren, 2010, s:2). Ekonomik krizler, meydana geldikleri zamanlarda ve daha sonrasında çoğu kez sosyal ve ekonomik olarak olumsuz durumlar doğurmaktadır. İşgücüne sahip olan ve olmayan birçok grubu maddi yönden olumsuz yönde etkilediği gibi aynı zamanda huzursuzluğunda oluşmasına sebep olmaktadır. Bununla birlikte milli gelirin hızla düşmesine, yoksulluğun artmasına da sebep olmaktadır. Aynı zamanda ücret gelirinde azalmaya neden olmakta ve işsizlik oranını da arttırmaktadır. Beşeri ve fiziki sermayede kayıplar oluşturan ekonomik krizler, ekonomik olarak yükselmeyi yavaşlatarak yoksul bireylerin sayısını artırmakta ve bireylerin yoksullukla mücadele gayretini zayıflatarak bu durumu sürekli hale getirmektedir (Yalçın, 2008, s:9-10).

1.3.3. Küreselleşme

Küreselleşme, zengin giderek daha zenginleştiği, fakirin ise giderek daha da fakirleştiği bir süreci oluşturmaktadır. Küreselleşme içerisinde yoksulluk olgusu çeşitli boyutlar kazanmakta ve bu konuda ortaya çıkarılan çalışmaların çeşitliliği artmaktadır. Küreselleşme süreci ile beraber oluşan yeni düzende yoksulluğun bir bölünmüşlük içerisinde olduğu belirtilmektedir. Ayrıca küreselleşme dünya genelinde zenginliğin çoğalması ile birlikte, zenginliğin bölüşümü noktasında zenginlerden taraf işleyen bir süreci belirtmektedir. Bu durum yoksulların çoğaldığı, yoksulluk durumunun daha da şiddetlendiği ve kronik bir duruma dönüştüğü dünya düzeni ortaya çıkarmaktadır (Yılmaz, 2010, s:51-55).

1.3.4. Kayıt Dışı Ekonomi

Devlet düzenlemelerinden, vergilemeden kaçınan ve resmi olarak kayıtlara girmeyen ekonomik faaliyetler kayıt dışı ekonomi şeklinde ifade edilmektedir. Bahsedilen bu ekonominin oluşmasına ya da oluşmasına teşvik eden sebepler Frey ve Weck – Hanneman’a göre dörde ayrılmaktadır. Birinci neden kamunun özel sektör üzerindeki baskısı, ikincisi kamunun kötü yönetimden oluşması, üçüncüsü işsizlik oranının yüksek olması ve dördüncüsü de milli gelir seviyesinde oluşan düşüklüktür (Frey ve Weck-Hanneman, 1984).

Kayıt dışı ekonomi toplanan vergilerde önemli bir kayba neden olmaktadır. Vergi gelirlerinin azalması her geçen gün artan ülke ihtiyaçlarının karşılanamamasına, devletin de bu açığı vergileri artırarak kapatmaya çalışmasına sebep olmaktadır. Halktan alınan bu vergilerin artması bir yandan toplumun alt kesimi için kaynak oluştururken bir yandan da bireylerin ekonomik gücünün daha da güçsüzleşmesine sebep olmaktadır (Yalçın, 2008, s:13). Bu nedenlerle devlet tarafından uygulanması planlanan ekonomi politikalarını ve vergi oranlarını olumsuz yönde etkileyerek yoksulluk oranının artmasına sebep olmaktadır.

1.3.5. İşsizlik

İşsizlik oranının yüksek olduğu toplumlarda yoksulluk oranı da aynı derecede yüksek olur. Çünkü işsizlik ile yoksulluk arasında yakın bir ilişki bulunur. İnsanların temel ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri için çalışmaları ve karşılığında maddi gelir elde etmeleri gerekir. Bu nedenle işsizlik oranı yüksek olan yerlerde insanların temel ihtiyaçlarını karşılaması çok zor olacak ve yoksulluk önemli ölçüde görülecektir.

Türkiye genelinde yaş olarak 15 ve üzerindekilerde iş sahibi olmayanların sayısı Ocak 2018 dönemi içerisinde 3 milyon 409 bin birey olarak belirlenmiştir. Bu sayı oran olarak % 10,8'e tekabül etmektedir. Yine aynı dönem içerisinde; % 12,7 şeklinde tarım dışı işsizlik oranı tespit edilmiştir. 15-24 yaş aralığı olarak ifade edilen genç nüfusta %19,9 olarak belirlenen işsizlik oranı, 15-64 yaş aralığında bulunanlarda % 11,1 oranında belirlenmiştir. 2017 yılı genelinde ise işsizlik oranı ortalama 10,9 olarak tespit edilmiştir (TÜİK, 2018).

OECD raporunda 2017 yılı işsizlik oranları; Çek Cumhuriyeti %2,4 Almanya %3,6 Amerika Birleşik Devletleri %4,1 İngiltere %4,3 Hollanda %4,5 olarak belirtilmiştir. 28 Avrupa Birliği ülkesinde ise işsizlik oranı ortalama %7,3 olarak tespit edilmiştir. Güney Afrika da ise 2017 yılı işsizlik oranı %27,6 olarak belirlenmiştir (OECD, 2017).

Yoksulluk tanımları yapılırken yoksulları oluşturan kesime bakıldığında, genelde düzenli bir işe sahip olmadıkları, işsiz oldukları görülmektedir. İşsizliğin mevcut olduğu bir yerde de yoksulluk olgusunun mevcudiyeti kaçınılmaz olmaktadır. Yoksulluğun sebep ve sonucu olarak işsizlik görülmektedir. İş sahibi olmayan kişiler farklı herhangi bir maddi kazançları olmadığı sürece yoksulluğa mahkûm olmaktadır. İşsizlik oranı arttıkça tam tersi olarak tüketim oranı da düşecektir. Bu sebeple sanayileşme ve ürteimde aynı oranda düşmeler olacaktır. Bu durumda da işsizlik yoksulluğun bir sonucu şeklinde ortaya çıkacaktır (Arpacioğlu, 2012, s:34).

TÜİK ve OECD verileri ile literatür araştırmalarından anlaşılabacağı üzere iş gücü potansiyeli daha az olan ülkelerde işsizlik oranının yüksek olduğu görülmektedir. Bununla bağlantılı olarak da işsizlik ile yoksulluk oranının paralel olduğu düşünülmektedir.

1.3.6. Ayrımcılık ve Sosyal Dışlanma

Ayrımcılık, farklı ülkelerde değişik şekiller alabilen ve toplumları farklı şekillerde etkileyen bir olgudur. Ayrımcılık, bazen uzun vadede süregelen eğilimleri yansıtarak, eskiden beri dezavantajlı olan grupların durumlarının iyice kötüleşmesine, diğer bazı durumlarda da kimi ekonomik ve sosyal değişikliklerden, belirli grupların daha çok zarar görmesine yol açabilmektedir. Bazı toplumlarda yoksulluğun önemli seviyelere ulaşan bir sebebide, özellikle milliyet, toplumsal cinsiyet ve ırk gibi sebeplerden oluşan ayrımcılıktır (Şenses, 2006, s:173). Kişileri yoksulluğa iten 2 çeşit ayrımcılıktan söz edilebilmektedir. Irk/etnik kökenli ayrımcılıkta bireyler etnik kökenlerinden dolayı toplumun bazı kesimlerince dışlanmakta, sosyal hayatın bazı imkânlarından faydalanamamaktadırlar. Toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılıkta kadınlara yönelik olan ayrımcılık ön planda olup, kadınlara yönelik yapılan ayrımcılıklar kadınların ekonomik ve sosyal durumuna yansımaktadır. Bu durum ölüm ile doğurma, gelir adaletsizliği ve yoksulluk gibi çeşitli durumlarda ortaya çıkmaktadır (Pire, 2011, s:26).

Toplumda var olan her çeşit ayrımcılık sosyal dışlanma olgusunu meydana getirmektedir. Genel anlamda sosyal dışlanma, insanın sosyal faaliyetlerin dışında kalmasını ifade etmektedir. Sosyal dışlanma belirli grupların yaş, cinsiyet, egemenlik, din ve etnik köken gibi durumlarından dolayı sistematik olarak dezavantajlı hale gelmesi sürecini göstermektedir (Şahin ve ark., 2009). Toplum içerisinde dezavantajlı hale gelen kişiler ve gruplar sosyal dışlanma ile toplum dışına itilmektedir. Bu duruma maruz kalan kişiler ve gruplar sosyal, ekonomik ve kültürel yönden olumsuz yönde etkilenmekte ve zayıflık içine düşmektedirler. Sosyal

dışlanmadan etkilenen dezavantajlı kişiler ve gruplar yoksullaşarak, yoksulluğun artmasına sebep olmaktadır (Engin, 2014, s:21).

1.3.7. Hane Halkı Özellikleri ve Nüfus Artışı

Yoksulluk oluşumunda önemli etkileri olan bir unsurda hanehalkı büyüklüğüdür. Hane halkı büyüklüğü ile yoksulluk arasında yakın ilişki olduğu konusu sıkça rastlanılan bir olgu olmasına rağmen yapılan yoksulluk araştırmalarında bu iki unsur arasında kesin bir ilişki olduğu sonucuna varılamadığı görülmektedir. Az gelişmiş ülkelerde, yoksulluk düzeyindeki değişiklikleri belirleyen önemli etmenlerden biri aile yapılarında oluşan değişimler ve sosyo-ekonomik değişimlerin tepkisi şeklinde meydana gelen yeni hanehalkı tipleridir. Aile içerisinde çocuk sayılarının artması, boşanmalar sonucu aile yapısında meydana gelen değişimler, çekirdek aileye yöneliş, ailelerinden kısmen bağımsız öğrencilerden oluşan hanehalkı tipi bu tür değişiklikler içerisinde sayılabilmektedir. Gelişmiş ülkelerde ise artan boşanmalar, yaşlıların ayrı hane halkı oluşturmaları, tek başına yaşayan bireylerin meydana getirdiği hanehalkı türü gibi eğilimlerdeki artışlar bulunmaktadır (Pire, 2011, s:22). Farklı hanehalkı türleri özellikle işgücü potansiyeline ilişkin değişikliklerden farklı derecede etkilenmektedir. Haneyi oluşturan kişilerde sayının artması nüfus artışına sebep olmaktadır. Nüfus artışı ile yoksulluk gibi birçok olumsuz durumda meydana gelmektedir. Ülke içerisinde meydana gelen hızlı nüfus artışı, sahip olunan kaynakların daha fazla bölüşülmesine, mevcut olan istihdam olanaklarından fazla işgücüne olan talebin artmasına ve işsizliğin artmasına sebep olmakla birlikte yoksul oranında artışa sebep olmaktadır. (Engin, 2014, s:22-23).

TÜİK verilerine göre Türkiye de nüfus artışında son 10 yıl da yani 2007 yılı ile 2017 yılları arasında sürekli bir artış olduğu görülmektedir. Nüfus artış oranının en yüksek olduğu 2009-2010 yılları arasında % 1,59 olduğu tespit edilmiştir. 2015-2016 yılları arasında %1,35 iken 2016-2017 yılları arasında %1,24 olarak tespit edilmiştir (TÜİK, 2018). 2016 yılı aile istatistiklerine göre geniş ailelerden oluşan hanehalkı oranı en yüksek olan beş il Şırnak, Hakkari, Batman, Ağrı ve Siirt olduğu

anlaşılmaktadır (TÜİK, 2017). Bu beş ilin 2016-2017 yılı nüfus artış oranları incelendiğinde ise Şırnak %3,94 Hakkari %2,92 Batman %1,39 Ağrı %-1,11 Siirt ise %0,62 olarak görülmektedir (TÜİK, 2017).

OECD raporlarına göre 2014 yılı Dünyada nüfus artış oranlarına bakıldığında ABD’de %0,745 Almanya’da %0,354 Fransa’da %0,433 İngiltere’de %0,652 Kanada’da %1,098 Güney Afrika’da %1,588 olduğu görülmektedir (OECD, 2016). 2016 yılı TÜİK verilerine göre ise nüfus artış oranları ABD’de %0,69 Almanya’da %1,19 Fransa ‘da %0,41 İngiltere’de %0,78 Kanada ‘da ise %1,21 olduğu anlaşılmıştır (TÜİK, 2017).

Yukardaki verilerden de anlaşılacağı üzere hanehalkı sayısı artan ve geniş aile yapısı daha yoğun olan bölgelerin çoğunun nüfus artış hızlarının yüksek olduğu görülmektedir. Nüfus artışı ile birlikte sahip olunan kaynakların daha fazla bölüşülmesinden dolayı bahse konu hane halkı sayısı fazla olan bu bölgelerde yoksulluk oranının da arttığı yapılan araştırmalarda görülmektedir.

1.3.8. Yerleşim Yeri ve Özellikleri

İnsanların yaşamış olduğu yerlerdeki fiziki koşullar, içerisinde bulunan toplumun sosyo-demografik özellikleri, yaşanılan bölgedeki işgücü potansiyeli gibi özellikler yoksulluğun meydana gelmesinde etkilidir. Doğa şartları, iklim, iş gücü imkanları, konut imkanları, altyapı, kamu hizmetlerinin niceliği ve niteliği, ekonomik unsurlardan farklı şekillerde etkilenme vb. sebepler yoksulluk olgusunun bilinen bölgelerde yoğunlaşmasına sebep olmaktadır (Şenses, 2006, s:180).

Kentler yerleşim yerinin yoksulluk üzerindeki etkisinin nasıl olduğunu yansıtır. Yoksullar üzerinden ayrıran kent, sosyal yönden kutuplaşmalara ışık tutmaktadır. Bir tarafta yoksul, evsiz, işsiz, gecekondulu, tekin olmayan mahalleler yer alırken, diğer tarafta kentin parlak ve ışıklı tarafını yansıtan gösterişli gökdelenler, lüks konutlar,

binalar yer almaktadır. Bu iki görünüm kentin farklı ekonomik yüzünü yansıtmaktadır (Aytaç, 2013, s:89-90).

Yoksulluğun daha fazla görünür hal aldığı yoksul mahalleleri, genelde kenar veya uç bölgelerde kentin ekonomik ve mekânsal olarak cazip olmayan bölgelerinde yoğunlaşmaktadır. Bu bölgeler kentsel yaşam için bir risk olarak görülmektedir. Bu nedenle burada yaşayanlar için sorun daha da ağırdır. Bu alanlarda yaşayanlar damgalanmaktadır. Damgalanma nedeniyle yoksulluk kronikleşmektedir (Aytaç, 2013, s:97-98).

Tarım sektöründe meydana gelen işsizlik nedeniyle insanlar kırdan kente göç etmekte sonucunda ise kentlerde işsizlik, kayıt dışı çalışma, çarpık kentleşme, suç oranlarında artış gibi birçok olumsuz durum oluşturmakta ve kentlerde yoksul sayısı hızlı bir şekilde artmaktadır (Engin, 2014, s:23).

1.3.9. Eğitim Durumu

Eğitimdeki eşitsizlikler, yoksulluğun önemli belirleyicilerinden birisidir. Gelir dağılımı ile eğitimde fırsat eşitsizlikleri arasında sağlam bir bağ bulunduğu belirtilmektedir. Her bireyin eğitim konusunda eşit haklarının bulunması temel insan hakkıdır. Çeşitli araştırma sonuçlarında gelişme gösteren toplumlarda aynı düzeyde geliri olmayan kişiler içinde eğitim açığında artış gözlemlendiği anlaşılmaktadır. Eğer insanların yetenekleri olması gereken bir dağılıma sahip iken, eğitim olanaklarında oluşan çarpık dağılım yüksek oranda refah kaybına sebep olmaktadır. Kişisel üretkenlik ve yoksulluktan uzaklaşmak için ön koşul oluşturan etmenler fiziki sermayenin eşit olarak dağılımında olduğu gibi beşeri sermayenin de eşit olarak dağılımındadır. Eğitim imkânlarındaki eşitsizlik ve yetersizlik yoksul gurupların oluşmasına sebep olmaktadır (Arpacioğlu, 2012, s:31).

Zastrow, yoksulluğun nedenlerinden bazılarını aşağıdaki gibi maddeler halinde belirtmiştir (Zastrow, 2014: 177; Çev: Çiftçi).

- 1- Yüksek işsizlik oranı
- 2- Sağlık sorunları
- 3- Fiziksel engeller
- 4- Duygusal problemler
- 5- Yüksek düzeyde sağlık giderleri
- 6- Alkolizm
- 7- Uyuşturucu bağımlılığı
- 8- Çok nüfuslu aileler
- 9- Otomasyon sebebiyle işgücünden yoksun bırakılma
- 10- Mesleki beceride yetersizlik
- 11- Eğitim düzeyi düşüklüğü
- 12- Kadının geçimini sağladığı çocuklu aileler
- 13- Sabit geliri olanlar için yaşam maliyetlerine bağlı olarak gelir artışı yapılmaması
- 14- Etnik ayrımcılık
- 15- Sabıkalı ya da deli olarak yaftalanma
- 16- Sınırlı iş olanakları olan bölgelerde ikamet etme
- 17- Eşinden ayrılma, terkediliş veya eş kaybı
- 18- Kumar
- 19- Maddi sorunlar ile varolanların etkin kullanılmaması
- 20- Cinsiyet ayrımcılığı

21- Suç mağduriyetine bağlı sonuçlar

22- Çalışma karşıtı ahlaki değerler

23- Eksik istihdam

24- Düşük gelirli işler

25- Zihinsel engellilik durumu

26- Emeklilik

1.4. Dünyada ve Türkiye'de Yoksulluk

Yoksulluk alanında Dünya’da ve Türkiye’de yapılan birçok araştırma ve çalışma mevcuttur. Yapılan bu araştırmalar ile Dünya’da ve Türkiye’de ki yoksulluğun boyutları ele alınmıştır.

1.4.1. Dünyada Durum

Dünyamızda son yıllarda refah düzeyi düzenli bir şekilde artış göstermektedir. Buna rağmen yoksulluk halen günümüzde ciddi derece de sorundur. Bu durumun sebebi olarak, büyüme konusunda ele geçen kazançların toplum veya gruplar arasında eşit ve adil olmayan bir şekilde paylaşılması hususu görölmektedir. Bu nedenle yoksulluğun kaynağı gelir eşitsizliği olarak ifade edilebilir. Elde edilen gelirin ekonomiye dâhil olanlar içerisinde adaletsiz paylaşılmasına gelir eşitsizliği denir. Bu eşitsizlik bir toplumda yaşayan bireyler arasında bulunan değişikliklere işaret eder ve bölgesel ya da küresel düzeyde de ifade edilebilir. Bu noktada eşitsizlik ve yoksulluk arasında bir fark bulunduğu üzerinde durulması gereken husustur. Bireylerin yaşam standartlarında bulunan farklar eşitsizlik olarak kabul edilmektedir. Hayatlarına insanca koşullar altında devam etmek mecburiyetinde olanlara da yoksulluk işaret etmektedir (Ar, 2015).

1930’lu yıllarda Avrupa da başlayan aile politikaları, 1950’li yıllarda aile bakanlıklarının açılması ile yeniden kurumsallaşmıştır. 1980’li yıllardan sonra Avrupa ülkelerinde aile politikası alanında önemli ölçüde bir yaygınlaşma gözlenmiştir. Avrupa ülkelerindeki aile politikaları hedef olarak tüm ailelerden ziyade muhtaç ailelere daha çok önem vermektedir. Muhtaçlığı önleme odaklı politikalar ailelerin gelir dağılımı ile doğrudan bağlantılı olmaktadır. Değişik yapılı ailelere, örneğin tek ebeveynli ailelere yönelik olarak daha büyük boyutta destekleyici önlemler alınmaktadır (Esengün, 1991).

Küreselleşme ve neo-liberal politikaların savunucuları; emek ve sermayenin serbest dolaşımı, kamu sektörünün daralması ve dünya ekonomisi ile bütünleşmenin ülkelerin tamamı için yararlı olacağını, refah ve zenginlik seviyelerinin yükseleceğini ileri sürmekteydi. Serbest piyasa ekonomisinin kendi kendini düzenleme kapasitesi, uzun süreçte sermaye ve diğer kaynakların eşit olarak paylaşımını sağlayacak, zenginliğin eşit dağılımı mümkün olacaktı. Oysa 1990’lı yıllar sonrasında zengin ve yoksul ülkeler arasındaki farkın giderek büyüdüğü görülmektedir (Gürses D, 2007). Bireyler ve gruplar arasında oluşan eşitsizlik tek olarak sorun değildir. Ancak bu eşitsizlik sosyal ve ekonomik hayat içerisinde zincirleme etkilere neden olabilmektedir. Mesela gelir eşitsizliği oranının üst seviyelerde bulunduğu bir ekonomi içerisinde büyüme konusunda sağlanan karların, grupların üst kesimlerinde bulunanların genelde kendi içlerinde paylaşması nedeniyle toplum içerisindeki yoksulluk oranı düşmemektedir (Emin, 2016, s:2-3).

Türkiye’nin de üyesi olduğu OECD, son 30 yılda gelir eşitsizliğinin en üst seviyelerde olduğunu belirtmektedir. Gelir eşitsizliğinde Türkiye 34 OECD ülkesini %28,5 yoksulluk oranıyla arka sıralarda bırakmıştır. Türkiyede gelirden alınan pay oranlarına bakıldığında sadece % 2,1’lik payı %10 oranında olan en yoksulun, % 31,7’lik payı da % 10 oranındaki en zenginin aldığı tespit edilmiştir. Bu oranın Şili’de %40,9 ve Meksika ‘da %36,7 olduğu belirtilerek en kötü üç ülke arasında yer aldığı görülmektedir (Sputnik, 2015).

Dünya Bankası'na belirtilen yoksulluk göstergelerinde ifade edilen iyileşme değeri ışığında; günde 1.9 ABD doları altında gelir sahibi olanların açlık sınırı altında yaşadığı anlaşılmaktadır. 2012 ve 2015 yıllarında bu gelir veya daha azı ile yaşamını sürdüren yoksul nüfusun toplam nüfusa oranlarına bakıldığında Doğu Asya ile Pasifiklerde %7,2 ve %4,1; Avrupa ile Merkezi Asya'da %2,1 ve %1,7; Latin Amerika ile Karayiplerde %5,6; Güney Asya'da %18,8 ve %13,5; Sahra Altı Afrikada %42,7 ve %35,2; Dünya da ise %12,7 ve %9,6 olduğu görülmektedir. Yoksul Nüfus sayılarına bakıldığında ise 2012 ve 2015 yıllarında Doğu Asya ile Pasifiklerde 142.200.000 ve 82.600.000; Avrupa ile Merkezi Asya'da 10.100.000 ve 4.400.000; Latin Amerika ve Karayiplerde 33.700.000 ile 29.700.000; Güney Asya'da 309.200.000 231.300.000; Sahra Altı Afrikada 388.800.000 ve 347.100.000; Dünya da ise 869.700 ve 702.100.000 olarak belirtilmiştir (Emin, 2016, s:3). Dünya Bankası ve UNICEF'in gerçekleştirdiği araştırmada çocukların yetişkinlere nazaran iki kat daha fazla, aşırı yoksulluk içerisinde yaşamını sürdürme olasılığının olduğu belirtilmektedir. 2013 yılında gelişmekte olan ülkelerdeki çocukların %19,5'i birey başına günlük ortalama 1.90 dolar ve ya aşağısında geliri olan ailelerde yaşadığı belirtilmiştir (UNICEF, 2016).

Bu verilere bakıldığında açlık sınırı altında yaşayan insanların sayısında azalma olduğu görülmektedir. En fazla azalma Güney Asya ve Doğu Asya-Pasifik'te meydana gelmiştir. 90'lı yıllardan sonra bu bölgelerde bulunan Çin ve Hindistan ekonomilerinin büyümesi ile yoksulluk oranlarında azalmıştır (Emin, 2016, s:4).

1.4.2. Türkiye'de Durum

1980 yılı Türkiye için bir dönüm noktası olmuştur. Dünyadaki değişim rüzgârları ile birlikte iç dinamikler sonunda ortaya çıkan yenilikler 80'lere damgasını vurmuştur. 1980 yılı öncesi ekonomide uygulanan ithal-ikameci politikalar, 80'li yıllarda son bulmuş, küreselleşen ekonomilerle entegrasyonu gerçekleştirebilmek amacıyla serbest piyasa ekonomisine uygun uygulamalar yürürlüğe konulmuştur. 1980'li yıllar öncesi görülen toplumsal yardımlaşmanın terkedilmesi, sendikal

hareketlerin ivme kaybetmesi, sanayide emek-yoğun üretim şekli yerine teknoloji-yoğun üretim uygulamalarının benimsenmesi de, yoksulluk oranlarının yükselmesine ve gelir dağılımındaki dengelerin alt üst olmasını beraberinde getirmiştir (Yıldırım ve ark., 2011).

Türkiye'nin birçok yerinde son zamanlarda yaşanan farkındalıklara rağmen ciddi boyutta bir yoksulluğun bulunduğu ve bu hususta günümüze kadar etkin bir mücadele politikası geliştirilemediği görülmektedir. Türkiye de yoksulluğun azaltılması amacına yönelik uygulanan politikalardaki en önemli sorun, yoksulluk sınırının aşağısında olan kesime ait ayrıntılı yoksulluk gerekçelerini ortaya çıkaran ciddi bir veri tabanının olmayışdır. Diğer taraftan yoksulluğun azaltılması için çeşitli kamu kurumları tarafından yapılan yardım faaliyetleri içerisinde yeterli düzeyde koordinasyon bulunmamaktadır. Birbirine benzer nitelikteki faaliyetler, çeşitli kurumlar tarafından sağlanmakta ve az olan yardım ve yatırımlara yönelik olan kaynakların etkinliği azalmaktadır (Güneş, 2012).

Yoksulluk Türkiye'nin önemli sosyal sorunlarından birisidir. 2004 yılına ait Türkiye İktisat Kongresi-Gelir Dağılımı ve Yoksullukla Mücadele Çalışma Grubu Raporu'nda, Türkiye'de minimum düzeyde gıda paketinin yerel maliyeti usüllerine göre, bireylerin %7.3'ü (4.321.875 birey) ailelerin ise %5.7'si (760.497 aile) yoksuldur. En fazla yoksul, bölge bazında değerlendirildiğinde, Güneydoğu ve Doğu Anadolu Bölgesi'nde yaşamaktadır. Bu bölgeler, ortalama gelir düzeyleri bakımından değerlendirildiğinde diğer yerlere göre düşük düzey gelire sahip olduklarından bahsedilebilir. Gelir dağılımı ve yoksulluk hususunda ki eşitsizliklere sebep olan etmenler açısından bakıldığında bu bölgelerin en kötü özelliklere sahip oldukları görülmektedir. Diğer bölgelere bakıldığında bölge içi eşitsizlik düzeyinin bölgelerarası eşitsizlik düzeyinden daha yüksek olduğundan bahsedilebilir (DPT-mülga, 2004, s:5-10).

2009 yılı TÜİK yoksulluk araştırması verilerinde yoksulluk oranı Türkiye'de %18.08 olarak belirlenmiştir. Bu oran yaklaşık 12.751.000 kişiye tekabül etmekte olup bu kişiler sadece gıda dışındaki ve gıdaya yönelik harcamalardan oluşan

yoksulluk sınırının altında yaşamaktadırlar. Aynı yıl içerisinde 339 bin birey yani kişilerin yaklaşık %18,08'i yalnızca gıda harcamalarını içermekte olan açlık sınırının aşağısında yaşamaktadır. 2.15 dolar olarak tanımlanan kişi başı günlük gelirin yoksulluk sınırı olarak kabul edildiğinde bu sınır altında bulunan kişilerin %0,22 oranında olduğu, 4.3 dolar olarak tanımlanan kişi başı gelirin yoksulluk sınırı olarak kabul edildiğinde ise yoksul kişi oranı %4,35 olarak tahmin edilmiştir. 2008 yılında kırsal bölgelerde ki yoksulluk oranı %34,62'den %38,69'a 2009 yılında çıkmıştır. Kentsel bölgelerde yaşayan kişilerin yoksulluk düzeyide %9,38 iken %8,86'ya gerilemiştir. (Özmete, 2012, s:7).

Açlık sınırı yalnızca gıda harcamalarını, yoksulluk sınırında gıda ve gıda dışı harcamaları içermektedir. 2011 yılı TÜİK araştırmalarından elde edilen verilere göre ise; Türkiye nüfusun 374 bini yani yaklaşık % 0,54'ü açlık sınırının altında yaşadığı anlaşılmaktadır. Nüfusun 11 milyon 933 bini yaklaşık % 17,11'i de yoksulluk sınırı aşağısında yaşamayı sürdürmektedirler. Genel yoksulluk oranı Türkiye'de %18'dir; başka bir deyişle ülke nüfusunun %18'i yoksuldur (TÜİK, 2011). Ayrıca bir işe sahip olup çalışanlar içerisinde de %16 oranında yoksul kesim olduğu belirlenmiştir (Buğra, 2011, s:147).

Türkiye'deki sosyal yardımlarla mücadele edilen yoksulluğun niteliği incelendiğinde; genel olarak hane halkı büyüklüğü fazlaştıkça yoksulluk oranının da yükseldiği görülmektedir. TÜİK'in 2011 yılı yoksulluk çalışması sonuçlarına göre, 1-2 kişiden meydana gelen hanelerdeki yoksulluk oranı % 16.48 iken, hane nüfusunun 7 veya üzerinde birey olan hanelerin bulunduğu kentsel bölgelerde kentsel bölgelerde yoksulluk riski %25,21 yükseldiği görülmektedir. Kırsal bölgelerde bu risk oranının %54,06'ya yükseldiği ve Türkiye genelinde ise % 47.38 oranına çıktığı görülmektedir. Yoksulluk oranları eğitim açısından düşünüldüğünde ise eğitim seviyesi arttıkça aksine yoksullaşma riskinin de düştüğü görülmüştür. Türkiye deki duruma bakıldığında %11.27'lik okur-yazar olmayan nüfusun yoksulluk oranı % 41.07 olmakta iken, % 3.79'luk nüfus oranına sahip yüksekokul, fakülte ve üstü derecede eğitilmiş bireylerde yoksulluk oranı %1.57'ye gerilemektedir (TÜİK, 2011).

TÜİK tarafından yapılan çalışmada elde edilen verilerde Türkiye fert yoksulluk oranlarının 2014 yılında birey başına düşen gün bazındaki gelirin 2.15\$ altında %0.03, birey başına düşen gün bazındaki gelirin 4.3\$ altında %1.62 olduğu belirtilmektedir (TÜİK, 2014). Ayrıca Türkiye de yine TÜİK verilerine göre toplam yoksulluk oranı; 2012 yılında %22.7, 2013 yılında %22.4 ve 2014 yılında da %21.8 olarak belirtildiği anlaşılmaktadır. 2015 yılında %21,9 ve 2016 yılında %21,2 olduğu tespit edilmiştir (TÜİK, 2016).

1.5. Yoksullukla Mücadele Yöntemleri

Yoksulluk olgusunun sebeplerini belirten farklı görüş ve öneriler bulunduğu gibi yoksulluk olgusu ile mücadele de farklı yaklaşımlar da mevcuttur. Bu mücadele metodlarına ait yaklaşımlar Dolaylı yaklaşım, Dolaysız (doğrudan) Yaklaşım ve Radikal Reform olmak üzere üç ana eksenle toplanabilir (Kaya, 2009, s:23).

1.5.1. Dolaylı Yaklaşım

Dolaylı yaklaşımın amacı kaynak kullanımında büyüme. Bunun yanı sıra bu ilerleme ve büyüme yolu ile yoksul olanların maddi durumlarında ve hayat koşullarında yükselmeyi amaç edinmektedir. Büyümenin yoksulluğa etkisi üzerinde duran bu yaklaşım, büyüme süreci içerisinde meydana gelen gelir dağılımındaki farklılıkları ön plana çıkarmaktadır (Şenses, 2006, s:219).

Yoksulluk ve büyüme arasındaki bağlantının ilk ana unsuru sağlık, iş gücü ve eğitim potansiyellerini arttıracak yönündeki beklentidir. Diğer ana unsur da büyümenin gelir dağılımındaki etkisidir. Diğer taraftan uzun süre boyunca büyümeden farklı olarak, büyüme hızının kısa sürede, özellikle istihdam ve ücret gibi işgücü piyasaları göstergeleri yoluyla başta genç nüfus ve niteliksiz işçiler olmak üzere farklı kesimlerin yoksulluk oranları üzerinde etki gösterdiği görülmektedir. Yoksulluk ve büyüme arasında dikkat edilmesi gereken bir diğer husus, yoksulluk

oranının düşürülmesini sağlayacak vergilendirme yönteminde, sürekli ilerleyen bir ekonomi de yeniden dağıtım politikalarının uygulanma olasılığının yüksek olmasıdır (Şenses, 2006, s:222).

1.5.2. Dolaysız (Doğrudan) Yaklaşım

Devlet tarafından uygulamaya konulan, yoksulların yaşam koşullarına yönelik sağlık, beslenme, konut, eğitim vb temel gereksimleri kapsayan, program ve politikalar ile yoksul kişilerin faydalandırıldığı transferleri kapsamaktadır. Sosyal koruma sistemine yönelik yapılan kamu harcamaları bu yaklaşımın Türkiye ve Avrupa’da en belirgin örneğini oluşturmaktadır. Yoksulluğa karşı bu sosyal koruma sistemleri çok yaygın bir ağı kapsamaktadır. Bu güvenlik önlemleri ise kişilerin yaşam koşullarının iyileştirilmesi, yoksul bireyin olanaklara ulaşabilmesi amacıyla güçlendirilmesini gerçekleştiren sosyal mobilite için teşvikleri içermektedir (Kaya, 2009, s:24).

1.5.3. Radikal Reform

Radikal reform, üretim araçlarının mülkiyeti ve üretim ilişkilerinin köklü bir şekilde yeniden şekillendirilmesi ve bunlara eşitlikçi birer kimlik kazandırılması şeklinde tanımlanmaktadır. Ayrıca bu reform uygulama konusunda farklı toplumlarda farklı şekillerde de yer almaktadır. 1950’liler de Çin’in yoksulluk olgusu ile mücadele etme hususunda az sürede göstermiş olduğu başarı ve Küba’nın bu doğrultuda sonraki süreçte yaptığı atılımlar bu kapsamda değerlendirilebilir. Ayrıca Doğu Avrupa da bulunan eskimiş sosyalist ülkelerin tecrübeleride bu kapsamda değerlendirilebilir (Kaya, 2009, s:24).

Yoksullukla mücadele konusunda radikal bir reform gerçekleştiren Çin, 1949’lardan başlayarak kırk yıla yakın bir süre zarfında yoksullukla mücadele konusunda bayağı ilerlemiş ve 1985 yılı içerisinde kırsal bölgeler adına yoksullukla

mücadele için geniş kapsamlı bir strateji gerçekleştirmek durumunda kalmıştır. Bu yaklaşım önceden yoksulluğu geçici ve bireysel bir yapı şeklinde değerlendirmiştir. Kıtık ve afet yaşayan bölgelerdeki yoksul insanların vergilerinin düşürülmesi ve farklı şekillerle yardım etmeyi amaç edinen bu yaklaşım daha sonra yerini yoksullukla mücadele etme amacı taşıyan kapsamlı bir programa bırakmıştır. Bazı bölgeler, tarımsal büyüme sonucunda artan bölgesel değişimler karşısında 1970’li yılların sonunda yoksulluk bölgeleri şeklinde belirlenmiştir. Yoksullukla mücadele programı kapsamında, bu alanların kendi beşeri ve doğal kaynaklarını kullanarak altyapılarını ve diğer yatırım potansiyellerini güçlendirmelerini ve etkinliğini ön planda tutarak büyümeleri amaçlanmıştır (Şenses, 2006, s:231-232).

1.6. Sosyal Yardımlar ve Türkiye’de Sosyal Yardım Sistemi

Sosyal Yardımlar; geçimlerini sağlama zorluğu yaşayan ve toplumlardan dışlanma riski taşıyan, yoksul ve yeterli geliri olmayan kişilerin ve toplulukların hayat süreçlerinin devamlılığının garantilenmesi hususunda, kamunun sorumluluğu çerçevesinde ortaya çıkmaktadır. Finans kaynağı vergiler olan sosyal yardımlar ihtiyaç sahibi bireyleri karşılıksız olarak kapsamaktadır. Bu yardımlar kamu yada devlet makamlarınca yapılmaktadır. Ayrıca yasal yetki ve görev verilen gönüllü kuruluş ve kurumlarca da bu yardımlar yapılmaktadır. Sosyal yardımlardan faydalanan kişilerin hiçbir şekilde maddi olarak destek veya katkısı bulunmamaktadır (Kaya, 2009, s:26-27).

En geniş kapsamı ile sosyal yardım; *“yerel ölçüler içinde asgari seviyede dahi kendisini ve bakmakla yükümlü olduğu kişileri geçindirme olanağından kendi ellerinde olmayan nedenlerden dolayı yoksun kalmış kişilere resmi kuruluşlar veya kanunun verdiği yetkiye dayanarak yarı resmi ve gönüllü kuruluşlarca muhtaçlık tespitine ve kontrolüne dayalı olarak yapılan kişileri en kısa sürede kendi kendilerini yeterli hale getirmek amacını taşıyan parasal ve nesnel sosyal gelirden oluşan bir sosyal güvenlik yöntemi ve bir sosyal hizmet alanıdır”* (Çengelci, 1993, s:22).

Devletin kişi ya da ailelere kaynak sağlamadaki üç değişik yöntem arası değişiklikler ele alınarak, sosyal yardım tanımlanmaktadır. Bahsedilen bu yöntemlerden birincisi durumsal veya evrensel yardımlardır. Bu tür yardımlar istihdam veya gelir durumuna bağlı kalmadan belirli sosyal katagoride olanlara sağlanmaktadır. İkincisi ise sosyal güvenlik yardımlarıdır. Bu yardımlardan yararlanma durumu istihdam durumuna veya katkı durumuna bağlıdır. Üçüncüsü ise gelir durumu / sahip olunan mallarla ilişkili yardımlardır. Bireyler var olan mallarına veya geliri durumuna göre bu yardımlardan yararlanabilir (Yeşilirmak, 2010, s:6-7).

Sosyal yardımlar, ihtiyaç sahibi vatandaşın muhtaçlık durumuna göre çeşitli şekiller de farklı kurum ve kuruluşlar aracılığı ile yapılır. Belediyeler, Aile, alışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı İl Müdürlükleri ile Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları, Kızılay gibi resmi kurumların yanı sıra bazı özel dernekler ve sivil toplum kuruluşları tarafından ihtiyaç sahibi vatandaşlara ayni ve nakdi yardımlar sağlanır.

1.6.1. Aile, alışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (mülga) sosyal hizmet ve sosyal yardım alanında hizmet veren bazı kamu kurumlarının birleştirilmesi amacıyla 633 sayılı KHK ile kurulmuştur. 9 Temmuz 2018 tarih 703 sayılı KHK ile çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı yerine kurulan alışma, Sosyal Hizmetler ve Aile Bakanlığı'nın adı 04 Ağustos 2018 tarihli Bazı Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile değiştirilerek Aile, alışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı olmuştur. Bakanlık bünyesinde, Sosyal Yardımlar (mülga Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü), ocuk Hizmetleri (mülga Sosyal Hizmetler ve ocuk Esirgeme Kurumu), Aile ve Toplum Hizmetleri (mülga Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü), Engelli ve Yaşlı Hizmetleri (mülga Özürlüler İdaresi Başkanlığı), Kadının Statüsü, Hukuk Hizmetleri, alışma,

Uluslararası İşgücü ile Şehit Yakınları ve Gaziler Genel Müdürlüğü olarak dokuz genel müdürlük mevcuttur.

1.6.1.1. Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü

Türkiye’de yoksullukla mücadelede önemli kurumlardan birisidir. Temel hedef; adil gelir dağılımının sağlanması, yoksullukla mücadelede kaynakların etkili bir biçimde kullanılması, temel ihtiyaçlarını karşılamakta zorluk çeken ve en yoksul dilimde bulunan bireyleri yardım ile desteklemektir. Ayrıca bireylerin hayata entegre olabilmelerini istihdam ve üretim ile bağlantılı projelerle sağlamakta hedefler arasında bulunmaktadır. Sosyal yardım alanında politika geliştirmek ve bu yardımların etkin şekilde dağıtımını sağlamakta Müdürlüğün hedeflerindendir (SYGM, 2011, s:23).

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Teşvik Fonu, 14.06.1986 tarihinde yürürlüğe giren 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma Dayanışmayı Teşvik Kanunu ile kurulmuştur. Bu fon Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü’ne bağlı olarak hizmetine, 633 sayılı KHK ile devam etmektedir (Engin, 2014; s.106-107). Vakıflara yardım amacıyla başvuruda bulunan bireylerin başvuruları vakıflardaki görevlilerce yapılan sosyal inceleme sonucu değerlendirilir. Burada sosyal inceleme yapmak amacıyla sosyal inceleme formlarından yararlanılır. Yapılan incelemenin sonuçları vakıf mütevelli heyeti tarafından değerlendirilir. Sonuç olarak müracaatçıya ihtiyacı olan yardım verilir. Bu yardımlar, Aile Yardımları, İstihdam Yardımları ve Proje Destekleri, Yaşlı ve Engelli Yardımları, Özel Amaçlı Yardımlar, Sağlık Yardımları, Eğitim Yardımları olmak üzere 6 ana başlıkta toplanmaktadır.

1.6.1.1.1. Aile Yardımları

Aile yardımları içerisinde yoksullukla mücadelede; gıda yardımları, muhtaç asker ailelerine yardım, eşi vefat etmiş kadınlara yardım, yakacak yardımları, sosyal konut projesi, barınma yardımları, öksüz ve yetim yardımı, muhtaç asker çocuğu yardımı gibi yardımlar bulunmaktadır (SYGM, 2016, s:49-53).

a) Gıda Yardımları: Her yıl Kurban ve Ramazan Bayramı öncesinde her yıl fon kurulu kararıyla yardıma muhtaç olan ailelerin temel gereksinimlerinin giderilmesini amaç edinen birer periyodik pay miktarında kaynakların aktarıldığı yardımlardır. Bu kapsamda 2015 yılında 199,79 Milyon TL ve 2016 yılında 199,77 Milyon TL kaynak aktarımı yapılmıştır (SYGM, 2016). 2018 yılında gıda yardımından faydalanan hane sayısı 768.033 olup, 263.021.937 TL kaynak aktarımı yapılmıştır (SYGM, 2019).

b) Barınma Yardımları: İkamet ettikleri konutları bakımsız, sağlıksız ve eski olan ve ihtiyacı olan kişilere konutun tamir ve tadilatı ile ev eşyalarının temini için ayni veya nakdi şekilde sağlanan yardımlardır. Bu kapsamda 2015 yılında 72,35 Milyon TL ve 2016 yılında 38,06 Milyon TL kaynak aktarımı yapılmıştır (SYGM, 2016). 2018 yılında 23.105 aileye barınma yardımı yapılmış olup, bu yardım kapsamında 83.666.738 TL kaynak aktarımı yapılmıştır (SYGM, 2019).

c) Sosyal Konut Projesi: 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Teşvik Kanunu kapsamında olan sosyal güvencesi olmayan muhtaç ve fakir olan kişiler için geri ödemesi olacak şekilde hedeflenmiş olup Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (mülga) ile T.C. Başbakanlık Toplu Konut İdaresi (TOKİ) işbirliği ile yürütülmektedir. 2016 yılında proje kapsamında Çanakkale, Erzurum, Karabük, Manisa, Niğde ve Tekirdağ illerinde toplamda 1.061 adet konut ailelere teslim edilmiştir (SYGM, 2016). 2018 yılında 33.274 adet konut ailelere teslim olup, bu kapsamda 8.965.956 TL kaynak aktarımı yapılmıştır (SYGM, 2019).

d) Yakacak Yardımları: Türkiye Kömür İşletmelerinden elde edilen kömür 2003 yılından bu yana, SYDV tarafından tespit edilen ihtiyaç sahiplerine Valiliklerin sorumluluğunda vakıflar tarafından yapılmaktadır. Bu kapsamda 2015 yılında 2.139.667 haneye 2.608.671 ton kömür ve 2016 yılında 2.082.309 haneye 2.514.448 ton kömür dağıtımı yapılmıştır (SYGM,2016). 2018 yılında 2.065.454 haneye verilmek üzere toplam 2.637.354 ton yakacak yardımı yapılmıştır (SYGM, 2019).

e) Eşi Vefat Etmiş Kadınlara Yardım: Muhtaç durumdaki eşi vefat eden kadınlara, şartları devam ettikçe 2 aylık periyotlarla aylık 275 TL toplamda 550 TL düzenli nakdi yardım verilmektedir. Bu kapsamda 2015 yılında 820,5 Milyon TL ve 2016 yılında 810 Milyon TL kaynak aktarımı yapılmıştır (SYGM, 2016). 2018 yılında ise eşi vefat etmiş 268.907 kadın bu programdan yararlanmıştır. Bu program kapsamında toplam 737.264.275 TL kaynak aktarımı yapılmıştır (SYGM, 2019).

f) Muhtaç Asker Ailelerine Yardım: Yardıma muhtaç ve sosyal güvencesi olmayan, vatani görevini yapan askerlerimizin, ailelerine yönelik vatani görevini yerine getirdiği süreç boyunca yapılan 2 aylık periyotlarla aylık 275 TL toplam 550 TL düzenli nakdi yardımdır. Bu kapsamda 2015 yılında 101.517 haneye 164 Milyon TL ve 2016 yılında 74.562 haneye 127 Milyon TL kaynak aktarımı yapılmıştır (SYGM, 2016). 2018 yılı içerisinde ise muhtaç olan toplam 101.298 asker ailesine 178.200.825 TL kaynak aktarılmıştır (SYGM, 2019).

g) Öksüz ve Yetim Yardımı: Babası veya annesi vefat etmiş ihtiyaç sahibi olan 18 yaşından küçük çocuklar için 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Teşvik Kanunu kapsamında sağlanan nakdi yardımdır. Bu yardım aylık 100 TL'dir. Bu kapsamda 2015 yılında 35.401 çocuğa 22.837.100 TL ve 2016 yılında 52.836 çocuğa 53.184.900 TL kaynak aktarımı yapılmıştır (SYGM, 2016). 60.311 kişiye 2018 yılında bu yardım yapılmıştır. Bu yardım kapsamında toplam 58.466.700 TL kaynak aktarılmıştır (SYGM, 2019).

h) Muhtaç Asker Çocuğu Yardım: Babası asker ihtiyaç sahibi 18 yaşından küçük olan çocuklar için 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Teşvik

Kanunu kapsamında aylık 100 TL şeklinde sağlanan nakdi yardımdır. Bu kapsamda 2015 yılında 3.803 çocuğa 2.349.300 TL ve 2016 yılında 6.313 çocuğa 4.036.700 TL kaynak aktarımı yapılmıştır (SYGM, 2016).

1.6.1.1.2. Eğitim Yardımları

Bu yardımlar içerisinde yoksullukla mücadelede eğitim materyali yardımı, şartlı eğitim yardımları ve öğle yemeği yardımları gibi yardımlar bulunmaktadır (SYGM, 2016, s:53-56).

a) Eğitim Materyali Yardımları: Kitap haricinde ayakkabı, önlük, kırtasiye gibi okul gereçlerinin sağlanması amacıyla ihtiyaç sahiplerine sağlanan yardımlardır. Bu yardımlar için 2015 yılında 15,34 Milyon TL ve 2016 yılında 16,67 Milyon TL kaynak aktarımı yapılmıştır (SYGM, 2016). 58.946 kişiye 2018 yılında bu yardım sağlanmış olup bu yardım için toplamda 11.861.714 TL kaynak aktarımı sağlanmıştır (SYGM, 2019).

b) Şartlı Eğitim Yardımları: Yoksul olan ve risk altında bulunan ailelerin çocuklarını okula düzenli göndermeleri için sağlanan nakdi yardım programıdır. İlköğretim devam eden kız öğrenci için aylık 40 TL, erkek öğrenci için aylık 35 TL'dir. Ortaöğretime devam eden kız öğrenci için 60 TL, erkek öğrenci için aylık 50 TL'dir. Bu kapsamda 2016 yılında 1.004.736 haneden 2.132.741 kişi faydalanmış olup, 2015 yılında 664,13 Milyon TL ve 2016 yılında 605,77 Milyon TL kaynak aktarımı yapılmıştır (SYGM, 2016). 2018 yılında 2.517.680 kişiye bu yardım verilmiştir. Toplam da 643.102.505 TL kaynak aktarımı bu yardım için yapılmıştır (SYGM, 2019).

c) Öğle Yemeği Yardımı: 8 yıllık eğitim 1997 yılında başlamıştır. Bu kapsamda yoksul öğrenciler için, taşınmalı eğitim ile okullara taşınanlara, öğle yemeği verilmesini amaçlayan yardım programıdır. Bu kapsamda 2015 ve 2016 yıllarında 460'ar Milyon TL olmak üzere toplamda 920 Milyon TL kaynak aktarımı yapılmıştır

(SYGM, 2016). İlköğretimine devam eden 692.279 öğrenci ile ortaöğretimine devam eden 470.010 öğrenci için 2018 yılında öğle yemeği yardımı sağlanmıştır. Sağlanan bu yardım için toplam 805.000.000 TL kaynak aktarımı gerçekleştirilmiştir (SYGM, 2019).

1.6.1.1.3. Sağlık Yardımları

Sağlık yardımları içerisinde yoksullukla mücadelede şartlı sağlık yardımları bulunmaktadır. Yoksul ailelerin 0 – 6 yaş arasında olan çocuklarının sağlık kontrolleri için düzenli olarak şartlı sağlık yardımları yapılmaktadır. Ayrıca, gebe kadınların düzenli olarak doktor kontrollerine gitmeleri ve doğumlarını hastanede gerçekleştirmeleri şartıyla gebelik yardımları yapılmaktadır (SYGM, 2016, s:56). 2016 yılında 608.411 erkek ve 580.874 kız çocuğuna düzenli sağlık kontrollerinin sağlanması amacıyla şartlı sağlık yardımı yapılmıştır. Ayrıca 119.303 kadına gebelik ve 42.765 kadına lohusalık dönemlerinde sağlık kontrolleri için bu yardım sağlanmıştır. Doğum için ise 67.133 kişi şartlı sağlık yardımından faydalanmıştır. Bu kapsamda 2015 yılında 343,85 Milyon TL ve 2016 yılında 400,38 Milyon TL kaynak aktarımı yapılmıştır (SYGM, 2016). 2018 yılında ise 1.225.402 kişi şartlı sağlık yardımından faydalanmıştır. Ayrıca faydalanılan bu yardım için 2018 yılında toplam 382.235.800 TL kaynak aktarımı yapılmıştır (SYGM, 2019).

1.6.1.1.4. Özel Amaçlı Yardımlar

Yoksullukla mücadele de Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü tarafından aşevi hizmeti, terör zararı yardımı ve yabancılara yönelik yardımlar sağlanmaktadır (SYGM, 2016, s:60).

a) Aşevleri: Evinde yemek yapabilecek durumu olmayan yaşlı, hasta, engelli, kimsesizlere sıcak yemek verilebilmesi için yoksulluğun belirgin olarak hissedildiği alanlarda kurulmuşlardır. 2015 yılında aşevinden faydalanan kişi sayısı 30.391 kişi

iken 2016 yılında bu sayı 23.509'a düşmüştür. Bu kapsamda 2016 yılında 14,21 Milyon TL kaynak aktarımı yapılmıştır (SYGM, 2016).

b) Terör Zararı Yardımı: Terör olaylarından etkilenen ihtiyaç sahibi olan bireylerin acil barınma, eğitim, yol, gıda, giyim gibi temel ihtiyaçların karşılanması amacıyla sağlanan yardımlardır. Bu kapsamda 2016 yılında fondan 161.576.180 TL kaynak aktarımı yapılmıştır.

c) Yabancılar Yönelik Sosyal Uyum Yardımı Programı: Sosyal güvencesi olmayan, muhtaç ve demografik şartların en az bir tanesi mevcut olan, geçici barınma merkezleri dışarısında kalan yerlerde ikamet eden Suriyeliler ve diğer tüm yabancıların faydalanabildiği yardımlardır. 2016 yılında 589 kişiye 391.300 TL kaynak aktarımı yapılmıştır (SYGM, 2016). 2018 yılında ise 1.519.591 kişi bu programdan faydalanmış olup toplamda 3.185.351.900 TL kaynak aktarımı sağlanmıştır (SYGM, 2019).

1.6.1.1.5. Engelli ve Yaşlı Yardımları

a) 2022 Sayılı Kanun Yardımları: Herhangi bir geliri olmayan, yoksul ve temel ihtiyaçlarını karşılamada sorun yaşayan yaşlı, engelli ve 18 yaş altı engelli yakını yardımlarını kapsamaktadır. 2016'da en az bir kez 620.019 yaşlıya, 623.765 engelliye ve 91.478 18 yaş altı engelli yakınına yardım yapılmıştır. Ayrıca 189 slikozis hastasına bu kapsamda yardım yapılmıştır. 2016 yılında bu kapsam da toplamda 4.763.796.699,14 TL kaynak aktarımı sağlanmıştır (SYGM, 2016). 1.412.857 engelli ve yaşlı 2018 yılında 2022 sayılı kanun kapsamındaki aylıklardan faydalanmıştır. Bu yardımlar kapsamında 2018 yılında toplam 6.270.340.586 TL kaynak aktarımı sağlanmıştır (SYGM, 2019).

b) Evde Bakım Yardımı: 30.07.2006 tarih ve 26244 sayılı Bakıma Muhtaç Engellilerin Tespiti ve Bakım Hizmeti Esaslarının Belirlenmesine İlişkin Yönetmelik kapsamında engelli evde bakım hizmet modeli ile bakıma muhtaç engellilere yönelik,

o engelli için kişinin bakım ve sorumluluğunu üstlenen kişiye ödenen nakdi yardımı kapsar.

Bu hizmet modelinden faydalanabilecek kişilerin ağır engelli olduğu belgelendirilmelidir. Günlük yaşam, sürecine başka kişilerin yardımları olmadan devam edemeyen bakıma muhtaç engellilerin bakımını sağlayacak kişiye bu ücret ödenmektedir. Ayrıca diğer bir şart ise ailenin tüm üyelerine ait maddi gelirler toplamının aile birey başına düşen miktarı asgari ücretin 2/3'ünden az olması gerekmektedir. Evde Bakım Ücreti Ocak 2018 tarihi itibarı ile 1.068,15 TL'dir. 2016 yılında toplam 481.141 kişiye 5.198.212.010 TL kaynak aktarımı yapılmıştır (SYGM, 2016). 513.276 engelli için 2018 yılında evde bakım hizmet modeli kapsamında ödeme yapılmıştır. Yapılan bu ödemeler için 2018 yılında toplamda 6.675.740.565 TL kaynak aktarımı sağlanmıştır. 2019 yılı Ocak ayı itibarı ile bu yardımın aylık miktarı 1.305,97 TL'dir (SYGM, 2019).

1.6.1.2. Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, son yıllarda aile yanında bakımı esas alan hizmetlere, kuruluş bakımı odaklı hizmetlerden daha çok yönelmektedir. Çocukların kurum bakımına alınmadan ailesi yanında bakımının sağlanabilmesi amacıyla sosyal ekonomik destek hizmetleri yürütülmektedir. Ekonomik yoksunluk sebebi ile kurum bakımına alınması ihtiyacı duyulan çocuklar adına bu yardım sağlanarak aile bütünlüğü korunur (SYGM, 2016, s:74). SED Hizmet Modeli ile sağlanan maddi yardımlar ailelerin temel gereksinimlerini karşılayabilmelerinde olumlu katkı sağladığı düşünülmektedir.

1.6.1.2.1. Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmet Modeli

Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün sosyal yardım hizmetlerinde, korunma ihtiyacı olan çocukların, ailelerinin yanında yaşamlarını sürdürmeleri temel hedef

olup; 3 Mart 2015 tarih ve 29284 sayılı Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetleri Hakkında Yönetmelik kapsamında bu hizmet modellerinden yararlanabilecek kişiler şunlardır:

a) Haklarında bakım tedbiri kararı verilerek sosyal hizmet kuruluşlarında bakılan ve desteklendikleri takdirde ailesi veya yakınları yanına verilebilecek çocuklar.

b) Ekonomik yoksunluk nedeniyle, desteklenmedikleri takdirde korunmaya muhtaç duruma düşecek olanlardan haklarında bakım tedbiri kararı alınmaksızın SED hizmetinden yararlandırılarak ailesi veya yakınları tarafından bakılabilecek çocuklar.

c) Bakım tedbir kararlı iken yaş sınırlarını tamamlamaları nedeniyle, sosyal hizmet kuruluşlarından veya koruyucu aile yanından ayrılanlardan iş ve meslek edinme kursuna veya eğitimlerine devam eden veya bir iş ve meslek sahibi olamayıp desteklenmedikleri takdirde muhtaç duruma düşecek olan gençler.

ç) Olağanüstü bir felaket, tabii afet, hastalık veya kaza geçirerek belirli bir süre kendisinin ve geçindirmekle yükümlü bulunduğu aile fertlerinin temel ihtiyaçlarını karşılayamayacak durumda olanlar ile hayati tehlike arz eden ve ameliyat gerektiren durumlarla karşılaşan veya vefat eden kişilerin çocukları.

Bu yönetmelik kapsamında aileye yapılan bu yardım 3 şekilde sağlanır.

- 1) Geçici ekonomik destek
- 2) 12 ay süreli ekonomik destek
- 3) 12 aydan uzun süreli ekonomik destek

Geçici ekonomik destek, ailenin muhtaçlık durumuna göre toplu olarak yapılan bir ekonomik destektir. Geçici yardım yapılmadan aileye 12 ay süreli ekonomik destek hizmeti başlatılabilir ancak her iki ekonomik destek aynı anda yapılamaz. Bu yardımın miktarı eğitimine devam eden çocukların yaş ve devam ettiği eğitim düzeyine göre değişebilmektedir. 12 aydan uzun süreli ekonomik destek ise aileye 12 ay süreli ekonomik destek yapılmadan başlatılamaz. Ancak 12 ay süreli ekonomik destek başlatılmış ailelere yardım süresi dolduktan sonra yapılan denetlemelerde yardımın devam ettirilmesi uygun görüldüğü takdirde 12 aydan uzun süreli ekonomik destek başlatılabilir (SED Yönetmeliği).

Korunma kararı olmaksızın ailesin yanında SED Hizmet Modeli ile Desteklenen çocuk sayısı 2014 yılında 73.164, 2015 yılında 93.256 ve 2016 yılında 111.880'dir. Korunma altına alınan ve kurum bakımından aile yanına SED Hizmet modeli ile döndürülen çocuk sayısı ise 2014 yılında 4.131, 2015 yılında 3.474 ve 2016 yılında ise 2.331'dür. Bu hizmet modeli kapsamında Geçici yardımlar, evlenme yardımları gibi diğer yardımlar da yapılmıştır. Bu kapsamda kullanılan ödenek miktarı ise 2014 yılında 342.370.725 TL, 2015 yılında 476.561.757 TL ve 2016 yılında ise 623.714.806 TL'dir (SYGM, 2016, s:75). 2018 yılında korunma altına alınmadan SED Hizmet Modeli ile ailesi yanında bakılan çocuk sayısı ise 122.489'dur (SYGM, 2019).

1.6.2. Türkiye Kızılay Derneği

19 Şubat 2009 tarih ve 27146 sayılı Resmi Gazete de yayımlanan 2009/14633 sayılı Tüzük ile yürürlüğe konulan Türkiye Kızılay Derneği Tüzüğü'nde Kızılay'ın kuruluş amacı; *“Her koşulda, yerde ve zamanda, hiçbir ayırım yapmaksızın, her ne sebeple ortaya çıkarsa çıksın insan ızdırabını dindirmek amacıyla, korunmasız insanlara yardım etmek, insan hayatını ve sağlığını koruyarak onun kişiliğine saygı gösterilmesini sağlamak ve insanlar arasındaki karşılıklı anlayışı, dostluğu, saygıyı, işbirliğini ve sürekli barışı geliştirmeye destek olarak insan onurunu korumaktır.”* olarak belirtilmiştir.

Kızılay; ulusal ve uluslararası yardım kurumu niteliği ile savaşta ve barışta, amacının gerektirdiği ödev ve görevleri yapar. Yoksul durumda ki ihtiyaç sahibi kimselere, ayni ve nakdi yardımlar yapar. Yoksul ve kimsesiz öğrencilere karşılıklı ve karşılıksız burs sağlar. İmkânları ölçüsünde engellilere, ihtiyaç sahibi hastalara ve yoksullara yardım yapar, aşevi açar, yaşlılar ve çocuklar için bakım hizmeti verir (Türkiye Kızılay Derneği Tüzüğü, 2009).

1.6.3. Belediyeler

07.12.2004 tarihinde kabul edilen ve yürürlüğe giren 5272 sayılı Belediyeler Kanununun 14. Maddesinde “*Belediyeler müşterek olmak şartı ile sosyal hizmet ve yardım faaliyetleri yaparlar ve nüfusu 50 bini geçen belediyeler, çocuklar ve kadınlar için koruma evleri açar*” olarak belirtilmiş ve devamında “*...Hizmet sunumunda engelli, yaşlı, düşkün ve dar gelirlilerin durumlarına uygun yöntemler uygulanır.*” olarak belirtilerek belediyelere dezavantajlı gruplara sosyal hizmet ve yardım faaliyetleri sağlama sorumluluğu verilmiştir. Belediye başkanının yetki ve görevlerinden kanunun 38. Maddesinde belirtilen “*bütçede yoksul ve muhtaçlar için ayrılan ödeneği kullanmak, engellilere ilişkin hizmetler yürütmek ve engelliler merkezi oluşturmak*” hususu doğrultusunda belediyelere sosyal yardım sağlama görevi verilmektedir. Yine aynı kanunun 60. Maddesinde muhtaç, yoksul ve kimsesizler ile engelliler için sağlanacak olan sosyal yardım ve hizmetler belirtilmektedir (Korkat, 2013, s:59).

1.7. Yoksulluk ve Sosyal Hizmet

Önemli bir sosyal sorun olan ve ülkemiz gerçekliğinde düşünüldüğünde ele alınması gerekliliği var olan yoksulluk sorununun, sosyal hizmet mesleği ile bağlantısını yapmadan önce sosyal hizmet mesleğinin tanımını yapmak faydalı olacaktır.

Sosyal hizmet mesleği; “İnsanın toplumun özgürleşmesine yardımcı olarak, özgür birey, örgütlü toplum ve demokratik sosyal hukuk devletinin gelişmesine çaba gösteren, bilimsel ve teknolojik gelişmeler doğrultusunda demokratik toplum düzeninin oluşması için insan haklarına dayalı anlayışlarla hareket eden gelişme, barış ve katılım ilkeleri çerçevesinde bireyin ve toplumun gelişip değişmesi için eşitsizliklerin ve adaletsizliklerin giderilmesi, ekonomik gelişmelerle sosyal gelişmelerin uyum içinde oluşması, toplumun ve insanların yaşam kalitesinin yükseltilmesi için çaba gösteren, insanca gelişme olanaklarını sürdürülebilir kalkınma anlayışı doğrultusunda iyileştiren, insan, toplum ile gelişme ve değişme hareketlilikleri konularında yapısal, bütüncül, disiplinler arası ve sorun alanları çeşitliliğinde politika, plan ve program geliştirme ile çözüm stratejilerini uygulama alanlarında bilgi üreten bir bilim dalı; yukarıda belirtilen konularda mesleki felsefe, ahlak ve uygulama ilkeleri çerçevesinde topluma ve insana yardımcı olmak için gerekli kurumsal ve uygulamalı olarak eğitilmiş araştırmacı, sosyal bilimci niteliklerine sahip ilişki ve etkileşim odağında yetişmiş elemanlar yoluyla hizmet üreten bir meslektir” (<http://sosyalhizmetuzmani.org/> E.T:06.05.2017).

Diğer bir tanımda ise sosyal hizmet mesleği; ülkeden ülkeye değişim göstermekte olup özel ya da kamu kuruluşlarının idaresinde, toplumun, grupların ve bireylerin sorunlarına çözüm yolu bulmaları, her çeşit eksiklik ve aksaklıklarını gidermeleri, minimum düzeyde sosyal ve ekonomik yönden iyi olmayı amaçlayan ticari ve kişisel herhangi bir kazanç gayesi gütmenden sosyal yönden sağlanan yardım etme işidir (Koşar N, 1989, s:1).

Çengelci’ye göre sosyal hizmetler, “yoksulluktan kaynaklansın veya kaynaklanmasın, toplumdaki mevcut ortalama yaşayış ve algılayış seviyesine, ellerinde olmayan sebeplerle süreli veya süresiz olarak ulaşamayıp sosyal ve/veya ekonomik yönlerden destelenme ihtiyacı duyan kişilere karşılıklı ve/veya karşılıksız şekilde sunulan parasal ve/veya nesnel mahiyetteki hizmetlerdir” (Çengelci, 1999, s:3).

Sosyal hizmet mesleğinin temelinde var olan mesleki uygulamalar yoksulluk konusu ile yakından ilgilidir. Sosyal hizmet mesleğinin tarihçesine de bakıldığında bu mesleğin dezavantajlı gruplar ve yoksulların sosyal problemlerinde iyileştirici hizmetler üzerinde odaklandığı bir gerçektir. Ayrıca sorun çözücü bir meslek olan sosyal hizmetin yoksulluk gibi büyük bir sorun ile ilgilenmemesi düşünülemez. Bu nedenle yoksulluk sorunu ile ilgilenen birinci dereceden bir meslektir.

Hirschl ve Rank'a göre sosyal hizmet, her zaman yoksulla ve yoksulluğun giderilmesiyle ilgilenen mesleklerin merkezinde bulunmaktadır (Hirschl ve Rank, 1999, s:212). Sosyal hizmetin, yoksulluk ile sürekli ilgilenmesinin ve yoksulluğu azaltmasının iki temel nedeni bulunmaktadır. İlk olarak, yoksulluk - adaletli toplum; hususuna mani olmaktır. Diğer bir deyişle yoksulluğun var olduğu kesimlerde adaletten söz edilememektedir (İkizoğlu, 2000, s:108). Diğerisi ise, birçok sorunun temel en önemli sebebi olarak yoksulluğun bilinmesidir (İkizoğlu, 2000, s:108).

Sosyal hizmet mesleği, ihtiyaç sahibi ve yoksullar için sosyal yardım ile alakalı uygulamaları farklı kuruluş ve kurumların çatısı altında sağlamaktadır. Örneğin hastanelerin sosyal servislerinde yoksul ve muhtaç, hasta ve yakınları için sağlanan yardımlara ilişkin rolü; bir diğeri ise Sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarında muhtaç ve yoksullara yapılan ayni ve ya nakdi yardımlar gibidir (İkizoğlu, 2000, s:109). Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüklerinin engellilere yönelik evde bakım hizmet modeli ile SED hizmet modeli de ayrıca bu duruma birer örnek oluşturmaktadır. Sosyal hizmet mesleği yoksulluğun önlenmesi boyutunda yoksulluk sebebiyle ortaya çıkan sosyal problemlerin önlenmesini de bir amaç olarak kabul eder.

Sosyal hizmet insana hizmet eden önemli bir meslektir. Bu nedenle insani hizmet programlarından bahsetmekte fayda vardır. Çünkü sosyal çalışmacılar, bu programlar içerisinde önemli derecede role sahiptir (İkizoğlu, 2000, s:111).

İnsani hizmet programlarının amaç ve hedefleri üç temel alanda ele alınır. Bunlardan ilki toplumsal koruma, ikincisi sosyal kontrol ve üçüncüsü ise

rehabilitasyondur. Burada amaç müracaatçı yararadır. Bireylerin yaşam kalitelerini geliştirmek, yardıma ihtiyaç duyan insanlara yardımcı olmak temel amaçlardandır. Yoksul kişilerde bu tür kişiler kapsamında sayılmıştır (Neugeboren, 1985, s:1-29).

Sosyal hizmet mesleği, bireylerin mevcut kaynaklardan faydalanma şansını artırma, insanların sorunlarını kendi kendine çözebilecek seviyeye getirme, yoksulluğun sebeplerini giderme hususunda yoksul kişilerle mesleki uygulamalar gerçekleştirir. Örnek olarak; beceri ve eğitim olmaması sebebiyle çalışamama, maddi kazanç eksikliğinden kaynaklı yoksulluğu gidermek amacıyla kişinin güçlendirilmesi ve kişiyi destekleyici, yol gösterici yaklaşımları uygulama gibi (İkizoğlu, 2000, s:109-110).

Sosyal hizmet mesleği, yoksulluğun önlenmesi ve giderilmesi amacıyla mikro, mezzo ve makro boyutta çalışmalar yapar. Mikro boyutta, bireyler ve ailelere direkt olarak yardımlar yapılabilir. Yardım yapılan kişi veya aile yardım yapıldıktan sonraki süreçte eldeki imkânlar çerçevesinde sosyal hizmet uzmanı tarafından düzenli takip edilmelidir. Mezzo boyutta ise, aynı özelliklere sahip yoksul gruplar için grup çalışmaları yapılabilir. Gruba dâhil olan bireylerin sorunlarını açıkça ifade etmeleri sağlanabilir. Böylelikle bu kişiler yalnız olmadıklarının farkına varırlar. Ayrıca bu kişiler için bazı yardım çalışmaları yapılabilir. İhtiyaç sahibi olanlara iş bulunabilir, bazı bireyler mesleki eğitim programlarına yönlendirilebilir. Makro boyutta ise, sosyal hizmet mesleği yoksulluğu engelleme - azaltma alanında yapılacak olan bütün yasal düzenlemelerin, programların içinde etkili ve verimli bir şekilde yer almalıdırlar. Sosyal hizmet uzmanları gerek görüldüğü zamanlarda politika oluşturma süreci içerisinde de bulunmalıdır. Ayrıca gerektiği zamanlarda konu ile alakalı kamuoyu oluşturmalıdırlar (Altındağ, 2007, s:85-86).

Yoksulluk olgusunun farklı boyutları bulunmaktadır. Yaşam kalitesinin objektif ve subjektif yaşam kalitesi göstergeleri, yoksulluk olgusu ile doğrudan ve dolaylı olarak etkilenmektedir. Yoksulluk olgusu tüm boyutları ile ele alındığında yaşam kalitesi üzerinde önemli derecede etkisinin olduğu literatür çalışmalarında da anlaşılmaktadır.

1.8. Yaşam Kalitesi

Yaşam kalitesi etrafındaki tartışmalar yıllar öncesine dayanmış olsa da Long tarafından 1960'da yayınlanan “On the Quantity and Quality of Life” isimli yazısında, yaşam kalitesi kavramı, ilk kez yer almıştır. Yaşam kalitesi, insan hakları ile ilgili yaşanan gelişmeler ile beraber, politik kararların alınması hususunda etkili bir gösterge olmuştur. Ayrıca insanların ne şekilde olursa olsun ulaşmayı hedeflediği bir amaç olmuştur (Aydiner Boylu ve Paçacıoğlu, 2016).

Yaşam kalitesin evrensel bir hedeftir. Bu durumun sebebi ise Abraham Maslow'un İhtiyaç Hiyerarşisi Teorisiyle açığa kavuşturulabilir. Maslow bu teorisinde fizyolojik ihtiyaçlardan sonra güvenlik ihtiyacının geldiğini belirtmiştir. Ayrıca bir önceki ihtiyaç giderilmeden bir sonrakine geçilemeyeceğini ifade etmiştir. Bu nedenle güvenlik ihtiyacı giderilmeden, kendini gerçekleştirme ve kendine saygı, sevgi, aidiyet gibi bireyin sosyal ihtiyaçlarını gidermek adına bir girişimde bulunması mümkün olmamaktadır. Bu bağlamda; kaliteli, sosyal ilişkileri olan ve sağlıklı düşünebilme becerisi bulunan kişilerin tüm çevreyi olumlu etkileyeceği ve halkın tamamını etkileyecek yaşam kalitesine olumlu katkı vereceği göz önünde bulundurulduğunda yaşam kalitesi ile ilgili ortaya çıkarılacak çalışmaların literatüre ve toplumlara kazanımlarda bulunacağı düşünülmektedir (Çakar ve Kula, 2015).

Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi Teorisine göre insan ihtiyaçlarının önem sırası;

1. Fizyolojik İhtiyaçlar (barınma, su, yiyecek vb.)
2. Güvenlik İhtiyaçları (sağlık, emniyet, korunma vb.)
3. Sosyal İhtiyaçlar (sevgi, ait olmak vb.)
4. Saygı Görme İhtiyaçları (değer, başarı, kendine saygı vb.)

5. Kendini Gerçekleştirme (kişisel hedefleri gerçekleştirme, kendini geliştirme vb.) olarak sıralanmıştır.

Maslow teorisiyle insanların yaşam süreçleri boyunca dönem dönem giderilmesi gereken temel ihtiyaçlarını sırasıyla ifade etmektedir. Yaşam kalitesi ise bahse konu olan gereksinimlerin kalitesi ile kantitesinde önemine vurgu yapar. Uzun yaşam süresinden ziyade kalitesi, maddi imkânların iyi düzeyde olmasından ziyade tatmin etme durumu örnek olarak gösterilebilir. Kalite, yaşam süresince her daim ulaşılması arzulanan bir seviye olmakla beraber bir bilinçlenme sürecidir (Aksungur, 2009, s:11; Aydın Boylu ve Paçacıoğlu, 2016 ve Torlak ve Yavuzçehre, 2008).

Yaşam kalitesi değişimleriyle var olan bir olgudur. Yaşam biçimlerinde veya ortamlarında yaşam tipine, yaşam düzeyine, yaş dönemine, bireyi koşullayan kültür tipine göre sürekli olarak olumlu ve olumsuz değişimler söz konusudur. Yaşam kalitesi sebepten ziyade sonuçtur. Bireylerin yaşamlarının genelleştirilmiş bir değerlendirmesidir. Yaşam kalitesi, bir eşyanın veya hizmetin elde edilmesinden, bir eylemin gerçekleştirilmesinden, bir uyarının algılanmasından ve bir takım yaşam olaylarından elde edilen doyumun nicel, sayısal bir katsayısı saptanarak, sahip olunan eşya/hizmet, gerçekleştirilen davranış ve algılanan uyaranı koşullayan bir yaşam çerçevesinin belirlediği değer öğelerinin tartılı bir toplamı olacaktır (Moles,1985).

Yaşam kalitesinin, günümüzde kabul görececek bütün bilimler ışığında tek bir tanımı yoktur. (Bilir ve ark., 2005, s:663). İnsan ve insanların öznel değerlendirme mekanizmaları tüm tanımlarda ortak bir noktadır. Dünya Sağlık Örgütü'ne (DSÖ) göre yaşam kalitesi; kişinin kendi hayatını yaşadığı değerler ve kültür sistemleri içinde ne şekilde değerlendirdiğidir. Yaşam kalitesi kişilerin endişeleri, standartları, umut ve amaçlarıyla ilgilidir. Bir diğer ifade ile yaşam kalitesi; bireyin içerisinde hayatına devam ettiği sosyal ve kültürel ortamda kendi sağlık durumunu öznellik içerisinde algılama durumunu tanımlamaktadır. (Perim, 2007, s:1). Dolayısıyla yaşam kalitesi ölçülebilen nicelik olmayıp, subjektif şekilde yaşatılan nitelik şeklinde

karşımıza çıkmaktadır. Yaşam kalitesi tanımlamaları genelde bireyin yaşam sürecini ilgilendiren subjektif algı çevresinde olsada, subjektif ve objektif olarak iki şekilde ele alınmaktadır (Aydiner Boylu ve Terzioğlu 2007, s:2).

1.8.1. Yaşam Kalitesi Göstergeleri

Toplum parçası haline gelmiş yaşamın temelini de oluşturan aile, varlığını sürdürebilmesi amacıyla bütün bireylerini tatmin edecek düzeyde yaşam kalitesi sunması gereklidir. Ayrıca, yaşam kalitesi sürekli iyiye gitmeli ve bu iyileşme bireyin, ailelerin ve ülkelerin hedefi olmalıdır. Sürdürülebilirlik, yaşam kalitesinin hem ön koşulu hemde onun ayrılmaz bir parçasıdır. Yaşam kalitesinde sürdürülebilir iyileşme olmadığı takdirde yaşam kalitesi kötüleşecek, ileriki nesiller açısından durum kötü bir hal alacaktır. Bu sebeple yaşam kalitesi ölçümü önemlidir (Aydiner Boylu ve Terzioğlu, 2007, s:2). Aile yaşam kalitesinin ölçülmesindeki amaç; toplum yaşam kalitesinin ekonomik, sosyal, çevresel ve sağlık boyutları hakkında fikir elde ederek toplumların gelişmelerine katkı sağlamaktır (Aydiner Boylu ve Terzioğlu, 2007, s:2).

Giderek önemi artan bir alan olmakla beraber, ulusal alanda dikkat çekilen bir nokta olarak karşımıza çıkan yaşam kalitesinin ölçümü genel olarak göstergeler kullanılarak yapılmaktadır. Gözlemlenen yaşam bireylere, ortamlara, toplumlara ve dönemlere göre farklılaşmakta, bireylerin ve toplumların yaşam kalitesinin düzeyleri ortaya çıkarılmaktadır. Yaşam düzeyi ve yaşam kalitesi kavramlarının yakın anlam ifade ettiğini düşündüren sebepler ise ekonomist yaklaşımlarıdır (sahip olunan dayanıklı tüketim malları; buzdolabı, araba, çamaşır makinesi vb. miktarları). Yaşam tarzı veya sitilinin yaşam kalitesi ile benzerlik göstermesi ise sosyolojik ağırlıklı yaklaşımlardan kaynaklanmaktadır, Psikolojik nitelikli araştırmalarda ise, yaşam kalitesinin işlemsel olarak değerlendirilme durumu, genel itibariyle kişinin kendi yaşam süreci ile ilgili var olan doğrudan veya dolaylı yöndeki algısı üstüne temellenmektedir. Yaşam kalitesinin araştırılmasında, araştırmacıların kullandıkları göstergeleri dört grupta toplamak olanaklıdır (Bilgin ve ark., 1985).

a) Fiziksel ve doğal göstergeler (çevre ve peyzaj düzenlmesi, çevre ve su kirliliği, hava, iklim kuşulları ile ilgili değışkenlere dayanır).

b) Ekonomik göstergeler (besin tüketimi, ailede çalışan kişi sayısı, aile varlıkları, çalışma ve iş olanakları, birey başına düşen gelir, gayri safi milli hasıla gibi değışkenlere dayanır).

c) Sosyal göstergeler (kültür ve gelişme olanakları, konut ve konut koşulları, mesleksel ve toplumsal faaliyetlere katılma, sağlık koşulları, eğitim durumu, dengeli beslenme, meslek dağılımı gibi değışkenlere dayanır).

d) Psikolojik göstergeler, kişilerin yaşam tecrübelerine yönelik gösterdikleri tepkilerle ilgilidir (kişilerin öğrenme, beceri, aile ve iş hayatından aldığı doyum, kişisel çevresi ve özel yaşamından aldığı doyum).

Yaşam kalitesi subjektif ve objektif olarak farklı şekillerde incelenmektedir. İkamet edilen bölgenin kalitesi, sağlık, barınma, gelir vb. yaşam koşullarını objektif yaşam kalitesi ölçümleri yansıtır. Birey ya da ailelerin yaşam süreçlerinden memnun olma ya da memnun olmama koşullarını da subjektif yaşam kalitesi ölçümleri yansıtmaktadır (Aydiner Boylu ve Terzioğlu, 2007).

Değerlerin gerçekleştirilmesi ve temel gereksinimlerin giderilmesi şeklinde açıklanan yaşam kalitesi, objektif ve subjektif olarak toplumsal, ailesel ve bireysel boyutta olmak üzere başka bir gruplamaya göre de açıklanabilir. Yaşam kalitesini, Akder, Amerikan ve İskandinav olarak iki farklı yaklaşımla ifade etmiştir. İskandinav yaklaşım, objektif yaşam koşullarını odak alır. Amerikan yaklaşımı da, koşul ve süreç sonucunda elde edilen durumun, alakadar olan kişice değerlendirmesinin yapılmasını benimser. Ayrıca “mutlu musun?” sorusunun cevabı aranmaktadır (Akder, 2005).

Yaşam kalitesini, Özmete’de, yalnızca fiziksel ve ekonomik değışkenlerle açıklanmasının yetersiz olduğunu belirtmiştir. Güven, sorumluluk, bağımlılık, saygı,

nefret, sevgi, ait olma gibi subjektif ögelerinde ele alınması gereğini ifade etmektedir. Yaşam kalitesi çalışmalarında varılması gereken en önemli husus, yaşamın subjektif ve objektif şartları arasındaki ilişki, yaşam tecrübeleri, kişilerin yaşam şartlarıyla ilgili beklentilerinin belirlenmesi, düşüncesi ve algısıdır. Kişilerin objektif imkânlarının yeterli düzeyde olmadığı zamanlarda bile hayattan duyabilecekleri tatmin seviyesinin üst düzeyde olabileceği, bu durumda da, beklentiler, ihtiyaçlar, değerler ve istekler gibi subjektif belirleyicilerin önem kazanacağı belirtilmiştir (Özmete, 1997, s:4). Örnek olarak 1996 yılında Ankara gecekondularında yapılan bir araştırmada komşuluk ilişkilerinin kadın bireylerin günlük yaşam süreçlerinde önemli olduğu, ikamet edilen çevre ve hanenin kişilerin kendilerine saygıları üzerinde etkisinin bulunduğu sonucu elde edilmiştir (Erman, 1996).

Yaşam kalitesi göstergeleri konusunda dünya genelinde tam bir uzlaşım yoktur. Subjektif ve objektif olarak 2 grupta incelenebileceği genel kabul görmektedir;

- Objektif göstergeler, ikamet edilen bölgenin kalitesi, gelir, gıda, sağlık, konut vb. yaşam standartlarını,
- Subjektif göstergeler ise, ailenin içinde bulundukları şartlardan memnuniyet yada memnuniyetsizliğini ölçmektedir (Aydiner Boylu ve Terzioğlu, 2007, s:16).

Bireysel boyutta, subjektif yaşam kalitesi göstergeleri; huzur yada huzursuzluk; mutluluk yada mutsuzluk; tatmin yada tatminsizliktir. Standartları ve koşulları sağlayan konutun kişiyi tatmin etme durumu subjektif belirleyici olup, standartları ve koşulları sağlayan konut veya konutun özellikleri ailevi boyutta objektif belirleyicidir. Toplumsal boyutta evsizlik oranları, nüfus artışı, işsizlik göstergeleri objektif yaşam kalitesi belirleyicilerindendir. Objektif yaşam koşulları ise kişilere tatmin edici ve olumlu yaşam deneyimleri kazandırır ve böylece yaşamlarını subjektif düzeyde değerlendirme imkânı sağlar (Bubolz ve Sontag, 1993, s:12). Bireysel boyutta optimal yaşam kalitesi; “iyi insan olabilme”, “ahlaki olgunluk” ifadeleri ile açıklanmaktadır. “Yaşamdan duyulan tatmin” ile “mutluluk” subjektif

yaşam kalitesinin açıklanabilmesinde kullanılan diğer parametrelerdir. Konut, kırsal-kentsel yaşam, sosyo-ekonomik düzey gibi hususlar yaşamdan duyulan tatminin belirlenmesinde kullanılır. Mutluluk için ise sevinç, memnuniyet, eğlence, zevk vb. kavramlar kullanılmaktadır (Özmete, 1997. s:5).

Yaşam kalitesi göstergeleri; boş zaman aktiviteleri, iş yaşamı, gelir, sağlık, eğitim, yaşanan konut ve özellikleri, medeni durum, sosyal destek, cinsiyet, yaş olarak, konuyla ilgili gerçekleştirilen çalışmalar göz önünde bulundurularak, sınıflandırılabilir (Aydiner Boylu ve Paçacıoğlu, 2016, s:138; Eker ve Tüzün, 2003; Özmete, 2010; Pfeiffer ve Richter, 2001, s:1 ve Torlak ve Yavuzçehre 2008).

1.8.1.1. Cinsiyet

Kişilerin kadın veya erkek olması bireyler arasındaki en yaygın ve belirgin farktır. Başka hiçbir fark bu kadar belirgin değildir. Cinsiyet yalnızca biyolojik özellikleri belirtmez. Aynı zamanda kişi açısından hayatın ilk zamanlarından beri toplumsal boyutta da anlam da kazanmıştır. Erkek ve kadınlar için, toplumsal düzen, iki ayrı algı dünyası, davranış ve düşünüş ön görmektedir.

Çevresel koşullar ve cinsiyetler arası biyolojik farklar, kadınları genelde fiziksel güç gerektirmeyen meslek ve iş alanlarına ya da ev merkezli olmaya yönlendirerek edilgen bir konuma erkekler karşısında iter. Aynı zamanda erkekleride fiziksel güç gerektiren meslek ve iş alanlarına yönlendirir. Erkekleride kadınlar üzerinde etken olmasına ötelemektedir (Vatandaş, 2007).

Yapılan araştırmaların genelinde cinsiyetin yaşam kalitesi üzerinde önemli ölçüde etkili olduğu ortaya çıkarılmıştır. Torlak ve Yavuzçehre'ye göre; erkeklere göre kadınlar yaşamlarını daha az kaliteli bulmaktadır. Çalışmayan, çalışmalarına engel olunan, geleneksel, ataerkil ve muhafazakâr aile tipi içerisinde yaşamış kadın, kadercî bakış açısıyla kendi yoksulluklarını kabul etmekte ve ekonomik göstergeleri

çerçevesinde yaşam kalitesi açısından dezavantajlı bir halde bulunmaktadır (Torlak ve Yavuzçehre, 2008, s:34).

1.8.1.2. Yaş

Yaşam kalitesini etkileyen değişkenlerden biriside yaşlılıktır. Uzayan insan yaşamının beraberinde getirdiği zorluklar, negatif olarak yaşam kalitesine etki etmektedir. Dünya Sağlık Örgütü yaşam kalitesini, birey-toplum-ülke-dünya refahını belirleyecek uluslararası alanlarda tüm dünya için önerdiği “Sağlıklı Yaşlanma” hedefini gerçekleştirmekle başarılı olacağını ortaya koymuştur (WHO, 1998).

Yapılan araştırmalarda yaşam kalitesinin yaşamın her döneminde önemli olduğu hususu üzerine durulmaktadır. Yaşam kalitesindeki düşüş daha çok yaşlılık döneminde olduğu için bu dönemdeki yaşam kalitesi daha çok araştırılmaktadır. Yapılan araştırmalarda, cinsel fonksiyon kayıpları, sosyal hayattan kopma, bilişsel beceri kayıpları, yalnızlık, statü ve rol kayıpları, emeklilikle birlikte maddi gelirde düşüş, çoğalan sağlık sorunları vb. hususların ilerleyen yaş ile birlikte yaşam kalitesini önemli düzeyde etkilediği saptanmıştır (Altuğ ve ark., 2009, s:56; Aslan, 2009; Bektaş, 2008; Güven ve Şener, 2010, s:180 ve Molzahn ve Paskulin, 2007, s:23). Toplum içerisinde önemli bir sosyal grubu oluşturan yaşlıların yaşam kalitesini araştıran çalışmalardan elde edilen sonuçlara göre, yaşam konforunun, belirli alt sebeplerden etkilendiği görüşü yaygındır (Aydiner Boylu ve Paçacıoğlu, 2016).

Cinsiyet faktöründen bağımsız olarak bekar yada dul olma durumlarının yaşam kalitesini olumsuz yönde ciddi boyutta etkileyen hususlar olduğu ve bu durumun tümüyle yaştan kaynaklı olabileceği, yaşlılık üzerine yapılan bir çalışmada belirtilmiştir (Bakar, 2012).

1.8.1.3. Medeni Durum

Medeni durum, yaşam kalitesinde etkisi olan bir başka husustur. Kişinin boşanmış ya da dul olma durumu bu kapsamda en önemli olgulardandır. Toplumlar evli ya da bekâr olma durumunu benimsemiştir. Ancak, kişinin boşanmış ya da dul olması özellikle gelişmekte olan ve geri kalmış toplumlarda kabul görmemekte, olumsuz yaşam kalitesi göstergesi olarak kabul edilmektedir. Çocukların velayetinin genelde anneye verilmesi, eski eşlerin ayrıldıkları eşlerine maddi olarak destek olmaması, geleneksel toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin beklentiler, işgücü piyasasında kadına yönelik ekonomik ayrımcılık, ebeveynin kadın olduğu ailelerde gelir düzeyinin düşük olması kadının erkeğe göre ekonomik durumunun kötüleşmesine neden olmaktadır (Boylu ve Öztıp, 2013; Çakar ve Özar, 2012 ve Sarpkaya, 2012).

1.8.1.4. İş Yaşamı

İşgücü potansiyeli insanlar için önemlidir. İş ve işyeri hakkındaki algılama durumunda insanlar için aynı oranda önemlidir. Çalışma ortamının insan hayatında belirleyici etkileri vardır. İnsanların geneli yaptığı işte sadece maddiyatı düşünmez. İnsanlar yaptığı işi başarmanın gururunu, tatminini yaşar. Başarı hissi duyar. Gerçekleştirdiği iş ile topluma ve milli ekonomiye sağladığı olumlu katkının duygusunu yaşar. Yaptığı işten memnun olmayanlar ise stress yaşar, hoşnutsuz olurlar. Buna bağlı olumsuz bir ruh hali içerisinde olurlar. Bu açıdan iş yaşamının çalışanların hayatı içerisinde doldurulamaz, önemli ve köklü bir yeri mevcuttur. sahip olunan kaliteli iş yaşamı kişilerin hayatında olumlu etki sağlar (Türkay, 2015, s: 239).

Çalışma koşullarındaki var olan iyileşmeler ya da sorunlar, genellikle yaşam standartlarına da etki eder. Bununla birlikte işin insancillaştırılması, modern yönetim yöntemlerinin kullanılması, zaman yönetimi gibi etmenler her alanda yaşam

koşullarının niteliğinin artırılmasını öngören yaşam kalitesinin temel öğeleridir (Demirkıran, 2012, s: 2).

Maslow'un temel insan gereksinimleri piramidi çerçevesinde değerlendirildiğinde iş yaşamı, kişilere; sosyal güvence, çalışma grubu içerisinde olmaktan dolayı sosyal destek ve birbirine bağlılık, saygı görme, ait olma, başkaları tarafından fark edilme gibi gereksinimlerinin karşılanmasını da sağlar. Saygı görme ihtiyaçlarının karşılanması ise kendine güven, prestij, güç ve yararlı olduğunu hissetme ile sonuçlanır (Erdem, 2008). Olumsuz iş koşulları, uzun süreli işsizlik kişilerin sağlığını doğrudan etkileyerek yaşam kalitesini olumsuz olarak etkilemektedir. İyi bir şekilde yapılandırılmış iş yaşamı, iş güvencesi, iş ve çalışma ortamının iyileştirilmesi çalışan bireylerin yaşam kalitelerine olumlu katkı yapmaktadır (Demiral, 2001, s:70).

1.8.1.5. Sağlık

Bireyin sağlık açısından iyilik hali yaşam kalitesini doğrudan objektif olarak etkilemektedir. Yaşam kalitesi, Dünya Sağlık Örgütü'ne göre; kişinin kendi yaşamını, hayatını sürdürdüğü değerler ve kültür sistemi içerisinde algıladığı durumdur (Perim, 2007, s:1). Yaşam kalitesinin bireyin endişeleri, standartları, umutları ve amaçları ile ilişkisi vardır. Yaşam kalitesi bir başka açıklamada; bireyin kendi sağlık durumunu öznel bir şekilde, bireyin hayatını sürdürdüğü sosyo-kültürel alan içerisinde, nasıl algıladığı olarak tanımlanmaktadır. Dolayısıyla kişinin sağlık anlamında yaşam kalitesi göstergeleri içerisinde kişilerin sosyal, fiziksel ve psikolojik sağlığı da birer ölçüttür (Aghaei ve ark., 2013, s:572).

Yaşam kalitesinin en önemli göstergelerinden bir diğeri de sağlıklı bir bedene sahip olunması ve sağlıklı bir ruh hali içerisinde bulunulmasıdır. Bu da yaşam dengesini iyi kurma ve çevresel farkındalıklarla sağlanabilmektedir. Yaşam dengesi; düzenli ve ölçülü yemek, yeterli uyumak, egzersiz yapmak, dinlenmeye ve hobilere zaman ayırmak, sosyal ilişkileri güçlendirebilmektir (Muku, 2014, s:15). Malkina-

Pykh ise, sağlığı olumsuz etkileyen tütün ve alkol kullanımı ile düzenli olarak yemek yeme durumunun yaşam kalitesi anlamında nerdeyse bir alakasının olmadığını belirtmiştir (Malkina-Pykh, 2001, s:12).

Aybar'a göre, kişinin ihtiyaçlarını karşılayamaması, gelecek ile alakalı kaygıları, kronik ya da akut sağlık sorunları, vücut imajının değişmesi, kronik yorgunluk, halsizlik, kişinin öz bakım davranışlarını yapamaması, günlük yaşam aktivitelerini gerçekleştirmede tamamen bağımsız olamaması, cinsel fonksiyonlarında aksaklıklar yaşam kalitesini düşüren parametrelerdir (şimşek Aybar, 2014).

Koçoğlu ve Akın tarafından yapılan araştırmaya göre yaşam kalitesi belirleyicileri ile sağlıklı yaşam biçimi davranışlarının benzerlik gösterdiği anlaşılmaktadır. Yaşam kalitesi ve sağlıklı yaşam biçimi davranışlarının sosyo-ekonomik eşitsizlikler ile ilişkisi hakkında yapılan spearman korelasyon çalışmasında da yaşam kalitesi puanları ile sağlıklı yaşam biçimi davranışları arasında pozitif bir korelasyon bulunduğu tespit edilmiştir. Elde edilen bulgular sağlıklı yaşam biçimi davranışları ile ilişkili faktörlerin ele alınmasının yaşam kalitesini olumlu biçimde etkileyecek bir yaklaşım olacağı doğrultusundaki düşünceyi desteklemektedir (Akın ve Koçoğlu, 2009, s:153).

1.8.1.6. Eğitim Durumu

Eğitim, insan hayatında önemli bir olgudur. Günümüzde hem milletin geleceği ve refahı hem de milletin mutluluğu bakımından özel bir önem kazanmıştır. Bu sebeple kişinin kendisini ve aile bireylerini geçindirebilmesi, bir iş ve meslek sahibi olabilmesi, asgari düzeyde vatandaşlık görevini yerine getirebilmesi, toplum ve ailesi tarafından kendisinden beklenenleri gerçekleştirebilmesi için en azından temel eğitim süreçlerinden geçmesi gerekmektedir (Sağlıker, 2009, s:7).

Eğitim durumu, insan hayatının tüm alanlarını olumlu ve olumsuz olarak etkileyen önemli bir göstergedir. Kişilerin eğitim ve öğrenim durumları, bilişsel aktiviteye doğrudan etki eden en önemli göstergedir. Bilişsel aktiviteyi doğrudan etkileyen eğitim ve öğrenim sürecinin uzunluğu ile yaşam kalitesi arasında doğrudan ilişki vardır (Kahn ve Rowe, 1997). Torlak ve Yavuzçehre tarafından yapılan çalışma incelendiğinde bireylerin eğitim düzeyleri yükseldikçe yaşam kalitelerinin de yükseldiği bulguları elde edilmiştir (Torlak ve Yavuzçehre, 2008, s:35-36).

1.8.1.7. Ekonomik Gelir

Kalkınma, refah, yaşam düzeyi vb. ekonomik kavramlardan sonra, tarihsel açıdan incelendiğinde, yaşam kalitesi kavramının geldiği görülmektedir. Aynı zamanda yaşam kalitesi kavramı ekonomik kalkınmanın daha gelişmiş olan bir anlayışı olarak öncelikle ekonomistler tarafından ele alındığı görülmektedir.

Yaşam kalitesinin ekonomik göstergeleri:

- Sahip olunan dayanıklı tüketim malları,
- Besin tüketimi,
- Ailede çalışan kişi sayısı,
- Aile varlıkları,
- İstihdam edilebilme olanakları,
- Kişi başına düşen milli gelir,
- Gayri safi milli hasıla (GSMH) gibi değişkenler kullanılmıştır.

Yaşam kalitesi kavramı ile ilgili olup üzerinde sıkça durulan diğer kavramlarda toplam kalite kavramları, hizmet kalitesi ve kalite kavramları olup ekonomistler

tarafından gerçekleştirilen araştırmalarda göz önünde bulundurulmaktadır (Oktil, 2004, s:42, Akt; Demirkıran, 2012, s:36).

Ekonomik göstergeler, toplumların yaşam kalitesi hususunda fikir vermektedir. Gayri safı milli hasıladan birey başına düşen yıllık gelir, çalışma şartlarının uygunluğu, dayanıklı tüketim mallarının sahipliğı, mülkiyet, gibi iyilik halleri ekonomik göstergelerdir. Ekonomik büyüme ve teknolojik gelişme de ekonomik göstergeler içinde yer almaktadır. Yaşam kalitesi içerisinde ekonomi önemli bir etkindir. Düşük gelir sahipliğı yaşam kalitesi alanlarını olumsuz yönde etkilemekte ve yaşam kalitesi azalabilmektedir. Kişinin ekonomik durumunun düşük seviye de olması sebebiyle yapmak istedikleri şeyleri yapamaması, beslenme ve diğer temel ihtiyaçlarını karşılayamaması hususlarından dolayı yaşam kalitesi de düşük olabilmektedir. Temel ihtiyaçlarını karşılayamayan birey mutsuz ve sağlıklı olabilmekte ve yaşam kalitesi azalmaktadır. Zaman zaman ekonomik durumu iyi düzeyde olan ailelerde dengeli beslenmeme, kötü alışkanlıklar, düzensiz yaşam tarzı (yeterli uyumamak, hareketsiz yaşam gibi) gibi durumlar yaşam kalitesinde azalmaya neden olabilmektedir (Muku, 2014, s:11).

Gelir düzeyi; hanelerin gereksinimlerini giderme seviyelerini belirler. Gelir düzeyi ayrıca serbest zaman, genel yaşam tarzı koşulları, konut, sosyal etkileşim, sağlık, ve eğitim ile de doğrudan ilgilidir. Geliri az olan ailelerin sağlıklı koşullarda gecekondularda yaşamlarını sürdürmeleri, herhangi bir gayrimenkullerinin olmaması, eşyalarının olmayışı, kirada oturmaları sosyal güvencelerinin bulunmaması gibi objektif yaşam göstergelerinin yanısıra içinde bulundukları koşullardan dolayı mutsuzluklarının olması, yaşamdan memnun olmamaları gibi subjektif yaşam göstergelerinin ortaya çıkmasında da etkilidir (Cılga, 1994, s:357).

1.8.1.8. Sosyal Destek

İnsanoğlu yaşamının tüm süreçleri içerisinde yaşadığı toplumdaki bireylerin desteğini ve onayını almak ister. Kişiyi yaşama tutan unsurlardan bazıları onaylanma

ve destek görme kavramlarıdır. Kişiler kendilerini mutlu ya da mutsuz hissettikleri tüm zamanlarda içerisinde yaşadığı toplumun üyeleri olan öğretmenlerinin, arkadaşlarının, ailesinin veya diğer bireylerin desteğine ihtiyaç duyar. Sosyal destek kişilerin yaşam süreçleri içerisinde ciddi boyutta bir etkiye sahiptir. Yakın ilişkiler kurabilen, destekleyici nitelikteki sosyal ağları bulunan kişilerin psikolojik ve fiziksel sağlıklarının bu durumdan pozitif olarak etkilendiği düşünülmektedir. Bu durumdan da anlaşılabacağı üzere, destekleyici sosyal ağlara sahip olma durumu birey üzerinde olumlu yönde bir etki yaratır (Ateş, 2012, s:2).

Sosyal destek kişilerin toplumsal uyum motivasyonlarının artırılarak toplumsal yaşam sürecine uyumunun kolaylaştırılmasını gerçekleştirerek karşılaşılan birçok güçlüğün ve sorunun ortadan kaldırılmasında ve yaşam kalitesinin artırılmasında önemli rol oynamaktadır (Boduroğlu, 2016, s:228). Sosyal destek her türlü yaşam süreci durumunda her bireyin ihtiyacına yönelik doyumun gerçekleştirilmesinde olduğu gibi biyo-psiko-sosyal iyilik halinin güç kazanması, korunması ve sürekliliğinin sağlanması bakımından da önemli bir yere sahiptir (Özbesler, 2001, s:11).

Bireyin yaşam kalitesinin değişmesi ve gelişmesine, insanın “kendini gerçekleştirebileceği”, “ait olabileceği” ve “var olabileceği” nitelikteki aile ortamı ciddi boyutta katkı sağlamaktadır (Özmete, 2010).

1.8.1.9. Boş Zaman Faaliyetleri

Boş zamanları değerlendirme alışkanlıkları tümüyle daha bilimsel, kültürel ve sanatsal bir faaliyet haline gelip, günümüz toplumlarında boş zamanların çoğalmasıyla orantılı bir şekilde önemi artan bir olgu haline gelmiştir. Boş zaman faaliyetleri bireye kişilik kazandırmanın yanı sıra kendisini bulma ve verimli olma olanağı sağlamaktadır. Kişilerin mecburi çalışmaları dışında kalan ve kullanma şeklinin tamamen kişiye bağlı olduğu boş zamanlarında her bireye göre değişkenlik gösteren amaç ve yöntemlerle yapılan faaliyetleri ifade eden boş zaman etkinlikleri

gelişmiş toplumlarda araç olmaktan çıkmıştır ve amaç olmuştur (Özmaden, 1997, s:1).

İnsanlar çalışma zamanı dışındaki serbest zamanlarında dinlenmekten ve sevdikleri ile güzel vakit geçirecek işlerle ilgilenmekten zevk duymaktadırlar. Bu sebeple, çalışma zamanı haricindeki geçirilen zaman, bireyler için büyük önem taşımaktadır (Şahin ve ark., 2009, s:62).

Browne ve arkadaşları tarafından 1994 yılında yapmış oldukları çalışmada, yaşlılıkta yaşam kalitesine etki eden hususlardan boş zaman faaliyetleri, sağlık ve toplumsal faaliyetlerin ilk üç sırayı aldığı belirtilmiştir (Eser ve ark., 2010, s:38). Sosyal ve sportif faaliyetlerin de yaşam kalitesi üzerinde olumlu etkisi bulunmaktadır (Demirkıran, 2012, s:78).

1.8.1.10. Yaşanılan Konut ve Özellikleri

Barınma, sağlıklı bir çevrede yaşama, nitelikli bir hanede ikamet etme toplumların ortak istekleridir. Bireylerin en temel ihtiyaçları arasında olan barınma ihtiyacı, insanoğlunun var olduğu andan itibaren bugüne kadar gelmektedir. Günümüzde, bireylerin barınma ihtiyaçları konutlarla karşılanmaktadır. Konut, kişi ve aile için, temel gereksinimi sağlamaktadır. Konutun hem bireysel işlevi hem de toplumsal yapıyı dengeleyen bir işlevi mevcuttur. Barınma ihtiyacının yeteri düzeyde karşılanmadığı toplumlarda hem toplumsal barışın sağlanması hem de korunması zor olmaktadır. Öncelikle bir sığınak olan konut, bireylerin yaşamsal ihtiyaçlarını karşılamının yanı sıra, insanları yaşamın olumsuz durumlarından uzaklaştırmakta, sosyal tatmin ve psikolojik tatmin de sağlamaktadır (Sevim, 2009, s:1).

Bireylerin ikamet ettikleri yapı ve yapının nitelikleri de yaşam kalitesi için önem arz etmektedir. Konforlu ve güvenli olan bir yapı kişinin temel gereksinimlerindendir. İkamet edilen yapının türü ve yapının nitelikleri konforlu ve güvenli bir yapının önemli göstergelerindendir. Ayrıca beyaz eşya, mobilya gibi ev

araç gereçlerininde yaşam kalitesi açısından önemli etkisi mevcuttur. Kullanışlı ev aletleri kişilerin ev işlerini yerine getirmede yaşamlarını kolay hale getirmektedir (Aydiner Boylu ve Paçacıoğlu 2016, s:143).

Dünya Sağlık Örgütü anayasasında, sağlık sadece sakatlık ve hastalığın olmama hali değildir. Sosyal, beden ve ruh yönünden iyi olma şeklinde tanımlanmıştır. Bireyin ruhsal ve bedensel olarak sağlıklı olmasında tüm çevre etkili bir şekilde rol oynamaktadır. Konutta bahsedilen bu çevrenin bir parçasıdır ve aynı zamanda kişilerin sağlığını, yaşam kalitesini ve de mutluluğunu etkiler (Arpacı ve Ersoy, 2003, s:3).

1.8.2. Yoksulluk, Sosyal Yardımlar ve Yaşam Kalitesi

Yoksulluğun birçok tanımı bulunmakla birlikte genel olarak yoksulluk kavramı sağlık, eğitim, barınma, giyecek, beslenme vb. gereksinimleri kapsayan insani ihtiyaçlara dayanır. Asgari yaşam düzeyine ulaşamama durumu Dünya Bankası'na göre yoksulluk olarak tanımlanmaktadır. Genelde yoksulluk tanımlamalarında sosyal güvenceden yoksunluk, kamu hizmetlerinin etkin olamaması, siyasi istikrarsızlıklar, eşitsizce dağılımı yapılan gelir ve mülkiyet, çevre kirliliği, yetersiz katılım, fiziksel güçsüzlük, ekonomik yetersizlik gibi yetersizlikler ortaya çıkmaktadır (Aygen, 2016, s:154). Sosyal Yardımlar; geçimlerini sağlama zorluğu yaşayan ve toplumlardan dışlanma riski taşıyan, yoksul ve yeterli geliri olmayan kişiler ile toplulukların hayat süreçlerinin devamlılığının garantilenmesi hususunda, kamunun sorumluluğu çerçevesinde ortaya çıkmaktadır. İhtiyaç sahibi bireyleri karşılıksız olarak kapsamaktadır. Bu yardımlar kamu ya da devlet makamlarınca yapılmaktadır. Ayrıca yasal yetki ve görev verilen gönüllü kuruluş ve kurumlarca da bu yardımlar yapılmaktadır. Sosyal yardımlardan faydalanan kişilerin hiçbir şekilde maddi olarak destek veya katkısı bulunmamaktadır (Kaya, 2009, s:26-27).

Bireysel ve toplumsal sorunlardan yoksulluğun azaltılması, ortadan kaldırılması bireyin ve toplumun refah seviyesini artırmaktadır. Yoksullukla

m¼cadelede sosyal yardımlar, temel ihtiyaçlarını temin edilebilmeden yoksun bireyler için sosyal hizmet alanı ve sosyal g¼venlik y¼ntemidir. Tespit edilen yoksulluk durumuna g¼re karşılıksız olarak yapılan ve kişileri kendi kendilerine yeter hale gelmesi için sağlanan nakdi ve ayni yardımlardır (BASAGM, 2010: 28).

T¼rkiye’de çok fazla kurum yoksullukla m¼cadele ve sosyal koruma ile ilgili çalışmaktadır. Bu kurumlardan bazıları yoksulluğun azaltılması ve ortadan kaldırılması amacıyla sosyal hizmet ve sosyal yardım alanında g¼revlidir. Diğerleride maddi aktarımlar ile sosyal g¼venlik alanında yoksullukla m¼cadeleye katkı sağlamaktadırlar. Yoksulluk içerisinde olan bireylerin yaşam s¼relerine devam edebilmeleri için temel gereksinimlerinin karşılanmasında sosyal yardımların ¼nemli yeri vardır. ¼nk¼ yoksul insanlar uzun s¼reler gerektiren makro boyuttaki yoksullukla m¼cadele programlarının sonuçlarını bekleyebilecek durumda değildirler. Yoksul kişiler, insan gibi yaşayabilmeleri için barınma, giyinme ve beslenme gibi gereksinimlerini karşılamak zorundadırlar. Bu t¼r temel gereksinimlerin giderilmesinde en etkili ve hızlı y¼ntemi sosyal yardımlar sunmaktadır (Kaya, 2009, s: 28).

Abraham Maslow’un İhtiyaç Hiyerarşisi Teorisinde tanımlandığı ¼zere yoksulluk nedeniyle oluşan temel ihtiyaç yoksunlukları giderilmeden bir sonraki basamağa geçilememektedir. Dolayısıyla bireyin kendini gerçekleştirme ve kendine saygı, sevgi, aidiyet gibi bireyin sosyal ihtiyaçlarını gidermek adına bir girişimde bulunması m¼mk¼n olmamaktadır. Bu bağlamda; kaliteli, sosyal ilişkileri olan ve sağlıklı d¼řünebilme becerisi bulunan kişilerin t¼m çevreyi olumlu etkileyeceği ve halkın tamamını etkileyecek yaşam kalitesine olumlu katkı vereceği g¼z ¼n¼nde bulundurulduğunda yaşam kalitesi ile ilgili ortaya çıkarılacak çalışmaların literat¼re ve toplumlara kazanımlarda bulunacağı d¼ř¼n¼lmektedir (akar ve Kula, 2015).

1.9. Türkiye ve Yurtdışında Yapılan Çalışmalar

Literatürde yaşam kalitesi konusu üzerine çalışılmış Türkiye de ve yurtdışında önemli birçok araştırma mevcuttur.

1.9.1. Yaşam Kalitesi ile İlgili Türkiye’de Yapılan Araştırmalar

Yaşam kalitesi kavramının toplumun sosyo-ekonomik durumu ile yakın ilişki içerisinde olduğu, sosyo-ekonomik eşitsizliklerin başlı başına yaşam kalitesinin olumlu yönde yükselmesine engel olabilecek bir etken olabileceği çoğu araştırmalarda belirtilmektedir. Yapılan araştırmalar incelendiğinde sosyo-ekonomik yönden yetersiz olan bireylerin yaşam kalitelerinin de o derece yetersiz olduğu anlaşılmaktadır.

Özmete tarafından 1997 yılında yapılan “Değerlerin Yaşam Kalitesi Üzerindeki Rolü” isimli çalışmada Tokat ili merkez ilçesinde kamuda hizmet veren kişi ve eşleri ile görüşme ve anket uygulamaları yapılmıştır. Evli 116 kadın ile eşleri yani 232 katılımcı ile yapılan araştırmada kiracı olan ailelerin (%52,59) ev sahibi olanlardan (%34,48) çok olduğu, temel yaşamsal ihtiyaçlardan olan konut, giyecek, yiyecek vb. karşılanmasından tatmin duyduklarını belirtenlerin oranının(%20,68) duymadıklarını belirtenlerden (%42,24) düşük olduğu, bireylerin yarıdan fazlasının odaların büyüklüğünü (%71), konutun fiziksel yapısını (%78), ısıtma sistemini (%80) tatmin edici buldukları, mevcut gelir miktarından tatmin olan eşlerin (%40,52) olmayanlardan (%36,21) yüksek olduğu, eşlerin yarıya yakınının aile gelirinin harcama kalemlerine ayrılan miktarı ve yeterliliğinden (%48,28), tasarruf ve yatırımların miktarı ve yeterliliğinden (%46,97) tatmin duymadıkları, aileleri ya da arkadaşları ile geçirdikleri zaman miktarını tatmin edici bulan eşlerin (%40,08) bulamayanlardan (%39,23) biraz daha çok olduğu belirlenmiştir (Özmete, 1997).

Demiral tarafından 2001 yılında yapılan “Çalışanlarda ve İşsizlerde Yaşam Kalitesine Etki Eden Etmenler ve Yaşam Kalitesi Düzeylerinin Karşılaştırılması” isimli araştırmada elde edilen bulgular doğrultusunda;

- 1- Uzun süreli işsizliğin mental sağlığı olumsuz etkilediği,
- 2- İşsiz kalmanın ötesinde “iş aramak” eyleminin mental sağlığa olumsuz yönde etki ettiği,
- 3- İşsizlerde mesleksen sınıf düştükçe mental sağlık durumu ortalamalarının düştüğü,
- 4- İşsiz bireylerin fiziksel sağlık durumu ortalamalarının çalışan bireylerden yüksek olduğu, işsiz bireylerin sağlıklarını olduğundan daha iyi durumda gösterme eğiliminde olduklarını düşündürdükleri,
- 5- Çalışan ve işsiz bireyler arasında mental sağlık durumu ortalamaları açısından fark olmadığı,
- 6- Evli olanların fiziksel sağlık durumları ile mental sağlık durumları ortalamalarının dul, bekâr ya da boşanmış olanlardan düşük olduğu,
- 7- Cinsler arasında mental sağlık durumları yönünden fark yokken, fiziksel sağlık durumları ortalamalarının erkek bireylerde yüksek olduğu,
- 8- Miktar gözetilmeksizin alkol kullanan bireylerin, kullanmayan bireylere göre mental sağlık durumları ortalamalarının daha düşük olduğu sonuçları elde edilmiştir (Demiral, 2001, s:75).

Torlak ve Yavuzçehre tarafından yapılan “Denizli Kent Yoksullarının Yaşam Kalitesi Üzerine Bir İnceleme” isimli araştırmada; yaşam kalitesinin objektif koşullarının subjektif algılama üzerindeki etkisi ele alınmıştır. Araştırmaya katılanların %73,5’i yaşamını kaliteli bulmamıştır. Katılımcıların %72,6’sı evli,

%23,3'ü bekârdır. Yaşam kalitesi algılaması subjektif değişkeni üzerinde medeni durum objektif değişkeninin, ciddi düzeyde etkisi tespit edilememiştir. Ankete katılanların nereden göç ettiği olgusu da yaşam kaliteleri sonuçlarına etkisi önemli ölçüde yansımamaktadır. Çünkü bu mahallede yaşayanlar kökenleri ne olursa olsun burada olan yaşam süreçlerini kaliteli bulmamaktadırlar. Yaşam kalitesi ile çocuk sayısı ilişkilendirilmesinde anlamlı bir sonuç elde edilmemiştir. Ankete katılanların % 54,3'ünün 1- 2 çocuğu, %30,2'sinin 3 - 4 çocuğu vardır. Yaş grubu ile yaşam kalitesi ilişkilendirmesinde mahallenin genç bir nüfusa sahip olduğu ve gençlerin yaşamlarını daha az kaliteli buldukları anlaşılmaktadır. Köyden göç eden ilk kuşak köyde olan duruma göre yaşam koşullarının iyileştiğini belirtmişlerdir. Cinsiyet ve yaşam kalitesi arasındaki ilişkilendirmede de erkeklere göre kadınlar yaşamlarını daha az kaliteli bulmaktadırlar. %61,6 oranında kadınların yaşamlarını kaliteli bulmadıkları, erkeklerde ise bu oranın %38,4 olduğu görülmektedir. Ankete katılan kişilerin mahallede oturma süreleri arttıkça yaşam kalitelerinin arttığı da bu araştırmada ortaya çıkarılmıştır. 7 yıl ve üzeri aynı mahallede ikamet edenlerin %45,1'i yaşamını kaliteli olarak değerlendirirken 1 yıldan az süredir yaşayanlarda bu oran %9,8'dir. Mahallede oturan sakinlerin araştırmaya göre öğrenim durumları yüksek olanlarda yaşamlarını kaliteli bulma oranı yüksektir. İlkokul mezunu olanlardan %17,1'i yaşamlarını kaliteli olarak değerlendirirken okur-yazar olmayanların %1,4'ü sadece yaşamlarını kaliteli olarak değerlendirmektedir. Konut sahipliği kişilerin yaşamlarını kaliteli bulmalarında en etkili faktörlerden biridir. Konut sahibi olanların %32'si yaşamını kaliteli olarak görürken konut sahibi olmayanların %24'ü yaşamını kaliteli olarak görmektedir. Bu araştırmada gelir seviyesi bireyin yaşam kalitesi algısına en çok etki eden etmen olarak görülmektedir. Yapılan anketlerin sonucunda elde edilen verilerde 350 TL ve altı gelire sahip olanların %19,3'ü yaşamlarını kaliteli bulurken 701 TL ve üzeri geliri olanların %35,9'u yaşamlarını kaliteli olarak değerlendirmektedir (Torlak ve Yavuzçehre, 2008).

Akın ve Koçoğlu tarafından 2009 yılında yapılan “Sosyo-ekonomik Eşitsizliklerin Sağlıklı Yaşam Biçimi Davranışları ve Yaşam Kalitesi ile İlişkisi” isimli araştırmada, sağlıkta sosyo-ekonomik eşitsizlikleri değerlendirmek ve sosyo-

ekonomik eşitsizliklerin sağlığı geliştirmenin iki önemli unsuru olan yaşam kalitesi ve sağlıklı yaşam biçimi davranışları ile ilişkisini göstermek amaç edinilmiştir. Bu araştırmada sağlık güvencesinin olmaması, sosyo-ekonomik olarak dezavantajlı bölgede yaşama, ekonomik durumun kötü algılanması, düşük aylık gelir düzeyi, hanedeki birey sayısının artması, doğum yerinin köy olması, cinsiyetin kadın olması, ileri yaş gibi etmenlerin yaşam kalitesine olumsuz yönde etki eden risk faktörleri olduğu bulguları elde edilmiştir (Akın ve Koçoğlu, 2009, s:153).

Özmete tarafından 2010 yılında yapılan “Aile Yaşam Kalitesi Dinamikleri: Aile İletişimi, Ebeveyn Sorumlulukları, Duygusal, Duygusal Refah, Fiziksel / Materyal Refahın Algılanması” isimli çalışmada, aile yaşam kalitesi dinamiklerine ilişkin bakış açısı oluşturmak ve kişilerin aile yaşam kalitesine ilişkin algılarını belirlemek amaç edinilmiştir. Yapılan çalışma sonucunda elde edilen bulgular doğrultusunda; bireylerin, 1- Materyal ve fiziksel refah ile alakalı; en fazla aile üyelerinin gereksinim duyduğunda dış bakımı ve tıbbi bakım alabilmelerini, en az aile üyelerinin harcamalarında uygun bir yol izlemelerini tatmin edici buldukları, 2- Duygusal refah ile alakalı; en çok aile üyelerinin özel gereksinimlerinin temin edilmesi için dışarıdan yardım ve destek sağlanmasını, en az ailedeki üyelerin gereksinimi olduğunda destek alabilecekleri arkadaşları ve dostlarının olmasını tatmin edici buldukları, 3- Aile etkileşimi ile alakalı en çok aile üyelerinin çocukların hayatındaki diğer kişileri (arkadaşları, öğretmenleri) tanımasından, en az ailede çocuklara bağımsızlığı öğrenmeleri için yardım edilmesinden ve aile üyelerinin çocuklara aktiviteler ve okul ödevlerinde yardım etmesinden tatmin duydukları belirlenmiştir (Özmete, 2010, s:464-465).

Şeker tarafından yapılan “İstanbul da Yaşam Kalitesi Araştırması” İstanbul kent nüfusunu temsil eden 2410 birey ile görüşülerek gerçekleştirilmiştir. Bu araştırmanın temel amacı, soyut ve çok boyutlu yaşam kalitesi kavramının somut, ölçülebilir ve tek boyutlu duruma getirilmesine olanak sağlayan araştırma teknikleri kullanılarak İstanbul'da her ilçe için ayrı bir yaşam kalitesi endeksinin üretilmesi olmuştur (Şeker, 2010).

2014 yılında Türkiye İstatistik Kurumunca gerçekleştirilen Yaşam Memnuniyeti Araştırmasında, Türkiye’de bulunan kişilerin, kişisel gelişim, adalet hizmetleri ve kişisel güvenlik, gelir, çalışma hayatı, örgün eğitim, sosyal güvenlik, sağlık, öznel mutluluk algılaması gibi memnuniyetleri ölçülmüş ve bu hususların süreç içerisinde oluşan değişim durumları izlenmiştir (TÜİK, 2014).

Kırılıoğlu tarafından yapılan “Sosyal ve Ekonomik Destek Alan Ailelerde Yoksulluk Sağlık ve Yaşam Kalitesinin Değerlendirilmesi; Konya Örneği” isimli araştırmada, araştırmaya katılanların %78,5’inin anne ve annelerin %60’ının bekar olduğu, araştırma kapsamındaki bireylerin %54,9’unun bekar, %37,0’sinin 30-39 yaş grubunda ve %61,8’inin ilkokul mezunu olduğu, katılımcıların %96’sının bir mesleği ve %87,0’sinin gelir getiren bir işi bulunmadığı anlaşılmıştır. Ailelerde bulunan ortalama kişi sayısının 4,6 ve her bir ailede bulunan ortalama çocuk sayısının 3,3 olduğu, ailelerin %84,6’sının ya sosyal güvencesinin olmadığı ya da ailelerin yeşil kartı bulunmadığı, ailelerin %57,8’inin toplam gelirlerinin 750 TL’nin altında olduğu, ailelerin %36,2’sine göre bir ailenin geçimini sürdürebilmesi için gerekli miktarın 1001-1500 TL olduğu, ailelerin %56,9’unun kirada oturduğu, ailelerin %60,6’sının 1-2 odalı evlerde oturduğu belirlenmiştir. Ailelerin %59,8’inde eğitimi yarıda bırakan bireyler bulunduğu, eğitimin yarıda bırakılma durumunun yaşandığı ailelerin %58,5’inde maddi imkânsızlık nedeniyle eğitimin yarıda bırakıldığı, SED alan ailelerin %64,6’sının geleceği ile ilgili bir fikri olmadığı, ailelerin %67,4’ünün sosyal yardım miktarını yetersiz ya da çok yetersiz gördüğü ve %62,2’sinin gıda yardımına ihtiyacının olduğu, ailelerin en çok ekmek, kuru bakliyat ve sebze tüketmekte iken et ve et ürünlerini çok az tükettikleri, SED alan ailelerin çocuklarının %31,7’sinin hiç süt içemedikleri ya da nadiren süt içebildikleri, ailelerin çocuklarının %54,5’inin nadiren meyve yiyebildikleri, %49,2’sinin hiç et yiyemedikleri ya da nadiren et yiyebildikleri anlaşılmıştır. Ailelerin %16,7’sinde çocukların bir işte çalıştığı, ailelerin %70,7’sinin yaşadıkları çevreyi çocukları için tehlikeli gördüğü belirtilmiştir. Ailelerin %37,8’inde kalıtsal bir hastalık bulunmakta olup en çok bulunan kalıtsal rahatsızlık %51,6 ile göğüs hastalıklarıdır. Ailelerin %38,2’sine göre gelir durumuna bağlı hastalıklar vardır. SED alan ailelerde yaşanan herhangi bir rahatsızlıkta ailelerin %71,1’i devlet hastanelerini, %58,9’u aile hekimliğini,

%26,4'ü geleneksel tedaviyi ve %4,1'i özel hastaneleri tercih ettiği araştırma da ortaya çıkmıştır. Aileler, yaşam kalitesi alt boyutlarından en yüksek puan ortalamasını 11,33 ile bedensel alandan, en düşük puan ortalamasını 10,74 ile çevre alanından almışlardır. Ailelerin algılanan yaşam kalitesinden aldıkları puan ortalaması 2,19 iken algılanan sağlık durumu puan ortalaması 2,41 olarak belirlenmiştir. Araştırma kapsamında SED alan ailelerde eğitim, medeni durum, aylık gelir ve yaşa göre algılanan yaşam kalitesi puan ortalaması farklılaşmamaktadır (Kırlioğlu, 2015).

2015 yılında Türkiye İstatistik Kurumu tarafından ilk kez “İllerde Yaşam Endeksi” isimli araştırma yapılmıştır. TÜİK, bu endeks ile ailelerin ve üyelerinin yaşam sürecini il boyutunda izlemeye, karşılaştırmaya ve ölçmeye yönelik subjektif ve objektif göstergeler kullanarak bir endeks çalışması yapmıştır. İldeki yaşam sürecinin bütün evrelerinin iyileştirilmesi ve izlenmesi hususuna alt yapı olacak bir gösterge sistemi geliştirmek bu çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Bu araştırma yaşamın 11 boyutunu kapsamaktadır. Bu boyutlar; yaşam memnuniyeti, sosyal yaşam, alt yapı hizmetlerine erişim, sivil katılım, güvenlik, çevre, eğitim, sağlık, gelir ve servet, çalışma hayatı ve konuttur. Ayrıca bu araştırma 41 gösterge ile temsil edilen yaşamın bu boyutlarını tek bir bileşik endeks yapısı içerisinde sunmaktadır. Bu araştırmada elde edilen veriler incelendiğinde; yaşam endeksinden Isparta, konut ve sivil katılım endekslerinde Sakarya, güvenlik endeksinde Artvin, çevre endeksinde Kastamonu, eğitim endeksinde Tunceli, sağlık endeksinden Isparta, servet ve gelir endeksinden İstanbul, çalışma hayatı endeksinden Zonguldak, altyapı hizmetlerine erişim ve sosyal yaşam endekslerinde İstanbul, yaşam memnuniyeti endeksinden Sinop'un ilk sırayı aldığı görülmüştür (TÜİK, 2015).

1.9.2. Yaşam Kalitesi ile İlgili Yurtdışında Yapılan Araştırmalar

Yaşam kalitesi 40 yılı aşan bir süredir araştırılmaktadır. Bugünkü anlamıyla yaşam kalitesi ile ilgili araştırmalar, 1960'lı yıllarda ABD'de oluşan sosyal göstergeler hareketine dayanmaktadır (Torlak ve Yavuzçehre, 2008, s:26). Hareketin

ilk zamanlarında ilgi ekonomi ile ilgili konularda iken sonraki zamanlarda sosyal göstergeler ile ilgili konularda daha fazla durulmuştur. Araştırmacılar öncelikle, Amerikan toplumundaki değişiklikleri takip edebilecekleri istatistiksel verileri ve kriterleri toplamışlardır. Elde edilen bu verilerin değerlendirme çalışmalarında, toplumların sosyal ilerleme, durgunluk ve gerilemesini gösteren kapsamlı nicel bir ölçüm setinin olmadığı anlaşılmıştır. Böylelikle, her bilim alanında kendine ait kapsama göre ve ülkenin kendi koşullarına göre çeşitli göstergeler tanımlanmaya başlanmıştır (Torlak ve Yavuzçehre, 2008, s:26-27).

Park tarafından 2001 yılında yapılan araştırmada aile bireylerinin aile yaşam kalitesinin önemli göstergeleri hususundaki düşüncelerini belirlemek amaç edinilmiştir. Bu amaca yönelik 218 ailenin 494 üyesi ile yapılan araştırmada, aile ilişkileri ve ebeveynlik konularının, mali refah ve günlük yaşam konularından daha önemli olduğu, günlük yaşam, ebeveynlik, aile ilişkileri ve mali refah alanları açısından zengin ve yoksul aileler arasında önemli bir farklılık olmadığı belirlenmiştir (Aydiner Boylu ve Terzioğlu, 2007, s:24).

Yaşam kalitesi araştırmaları içerisinde uluslararası geçerlilik gören önemli araştırmalardan birisi, eski ismiyle William M. Mercer, yeni ismiyle Mercer Human Resource Consulting tarafından gerçekleştirilen araştırmadır. Mercer tarafından dünyanın 218 şehrinde yapılan yaşam kalitesi araştırmasında 100 puan verilen New York referans noktası olarak kabul edilmiştir. Anket, aşağıda sıralanan kategorilerden yaşam kalitesini belirleyen 39 kriteri içermektedir (Şeker, 2010, s:25).

- Politik ve sosyal ortam (politik istikrar, yasal zorlamalar, suç işleme oranı,)
- Ekonomi (banka servisleri, döviz bozdurma düzenlemeleri, ortalama alım gücü,)
- Sosyal ve kültürel çevre (sansür uygulamaları, özgürlük kısıtlamaları)

- Sağlık (atık kontrolü, hava ve çevre temizliği, salgın hastalıklar, sağlık servisleri)
- Eğitim ve okullar (eğitim düzeyi ile eğitim imkânları)
- Ulaşım ve altyapı hizmetleri (trafik sıkışıklığı, toplu taşıma, su, yol, elektrik) Kültürel faaliyetler (restoranlar, spor, tiyatro, sinema ve diğer etkinlikler)
- Tüketim ürünleri (günlük olarak tüketim ürünlerinin alınabilirliği ve bulunabilirliği)
- Konut (dekorasyon ve konut kalitesi / imkânları)
- Doğal çevre (doğal güzellikler, doğal felaketlerin sıklığı, iklim)

Bazı kentsel yaşam kalitesi ile ilgili tanımlarda, kavramın öznel ve nesnel yanları üzerinde durulmaktadır. Yeni Zelenda'da 2007 yılında gerçekleştirilen araştırmada, yaşam kalitesi en yüksek olan şehirlerin nesnel yaşam göstergeleri ile saptandığı tespit edilmiştir. 11 ana başlıktan oluşan toplumsal bağlılık düzeyi, temel siyasal haklar, güvenlik, sağlık, doğal çevre, fiziksel çevre, konut, ekonomik kalkınma, hüner ve bilgiler, ekonomik yaşam ölçüleri ve nüfus bu çerçevede bahsedilen somut kentsel yaşam kalitesi göstergeleridir (Koçak, 2009, s:144).

- Nüfus: Engelliler, etnik yapı, konut ve aileler, nüfus artışı.
- Ekonomik Yaşam Ölçüleri: Gelir, toplumsal yoksunluk, hayat pahalılığı.
- Bilgi ve Hünerler: Okullaşma oranı, kariyer ve eğitim, anaokuluna katılım.
- Ekonomik Kalkınma: Göçmenler ve turizm, yerel işletmeler, iş, AR-GE çalışmaları, ekonomik büyüme.

- Konut: Yoğunluk, konut alış süreleri, konut alabilme oranları, konut fiyatları.

- Yapılı Çevre: Toprak ve arazi kullanımı, yoğunluk, kamusal hizmetlere erişim, trafik ve ulaşım.

- Doğal Çevre: Yerel doğal kaynaklar, atık dönüşümü ve yönetimi, biyoçeşitlilik, enerji kullanımı, göl, nehir ve plajların durumu, hava kalitesi, suyun korunması, içme suyunun kalitesi.

- Sağlık: Ruhsal ve zihinsel iyi olma, sağlık sigortası, madde bağımlılığı, ortalama ömür, hastalıklar, bebek ölümleri.

- Güvenlik: Suç düzeyleri ve oranları, yaralanmalar, çalışılan yerlerin güvenliği, yolların güvenliği, çocuk güvenliği, güvenlik algılamaları.

- Temel Siyasal Haklar: Seçmen tutum ve davranışları, yerel karar organlarında temsil edilme düzeyi, karar verme süreçlerine yerel halkın katılımı.

- Toplumsal Bağlılık Düzeyi: Sanat ve kültür, elektronik iletişim, kimlik ve çeşitlilik, yerel toplumun gücü (Jameison, 2007).

Avrupa Yaşama ve Çalışma Koşulları İyileştirme Vakfı (European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions) tarafından yürütülen ve 2009 yılında yayımlanan “İkinci Avrupa Yaşam Kalitesi Anketi”nde aşağıdaki saptamalara yer verilmiştir.

- Avrupalılar genellikle mutludur. Birden ona kadar puanlama yapılan bir ölçekte, 27 AB ülkesinin mutluluk ortalaması 7,5 yaşamdan tatmin ortalaması 7 olarak saptanmıştır. Düşük gelirli 3 aday üye ülkede ve 12 yeni üye ülkede özellikle bu ikisi arasındaki fark çok fazladır. Bu durum göstergelerin farklı niteliğini ortaya çıkarmaktadır. Mutluluk daha duygusal kaynaklı olmasından dolayı yaşam standartlarından daha az etkilenmektedir. Mutluluk göstergesinde ise sosyoekonomik

şartların etkisi daha fazladır. Ülkeler içindeki sosyal ve ekonomik gruplar arasında yaşam tatminindeki farklılıklar tutarlı bir şekilde görülmektedir.

- Bu araştırmadan elde edilen bulgular, yaşlı ve çocuk bakımında ailenin rolünün kapsamını vurgulamakta ve kişilerin çoğu için acil durumlarda bireysel destek için ilk başvuru olan çözüm yerinin aile olduğunu göstermektedir; bahsedilen bu durum yaşam kalitesinin en önemli tarafı olarak ailevi ilişkilerin kalitesinin altını çizmektedir.

- AB vatandaşlarının %81'i yaşam kaliteleri için sağlıklı olma halinin çok önemli olduğunu belirtmiştir. Bu kişilerin % 21'i sağlık durumlarını çok iyi, %46'sı sağlık durumunu iyi, %25'i iyice ve %8'i de kötü veya çok kötü olarak değerlendirmektedir.

- Önemli sayı da Avrupalı, sağlık hizmetlerine ulaşım konusunda güçlük yaşadığını belirtmiştir. Kişilerin %25'ten fazlası sağlık hizmeti alacağı kurum veya kişilerden fazla uzak olduklarını düşünmekte, %38'den fazlası sağlık hizmeti randevusu almakta sorunlar yaşamakta ve %27'den fazlası da sağlık hizmeti giderini karşılamakta zorlanmaktadır.

- Ev sahibi olma şekilleri Avrupa çapında çeşitlilik göstermektedir. Yeni üye ülkelerde, insanların yaklaşık dörtte üçü kendi evine sahiptir (bu oran Litvanya, Bulgaristan ve Romanya'da %80'in üzerine çıkmaktadır). Kişilerin %15 'ten fazlasının belediye konutlarında veya sosyal konutlarda yaşamaktadır. Sosyal barınmanın gelişmiş olduğu ülkeler ise, Almanya, Avusturya, Letonya, Polonya ve Hollanda'dır.

- Genel konut kalitesi 15 AB ülkesinde, 12 yeni üye ülke veya aday ülkelerde olduğundan daha iyidir. Finlandiya yurttaşları içerisinde konut konusundaki en önemli altı sorundan en az ikisiyle karşı karşıya olanların oranı sadece %9'dur. Bu oran Romanya'da ise %42 'dir (Şeker, 2010, s:27-28).

2012 yılında AB genişleme kapsamında yedi ülkenin yaşam kalitesi ile ilgili olarak Avrupa Yaşama ve Çalışma Koşulları İyileştirme Vakfı (European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions) tarafından yapılan Üçüncü Avrupa Yaşam Kalitesi Anketi'nde Türkiye, Sırbistan, Karadağ, Kosova, İzlanda, Makedonya Eski Yugoslav Cumhuriyeti ve Hırvatistan kapsama dâhil edilmiştir.

Bu anket sonucunda elde edilen sonuçların bazıları aşağıdaki şekilde belirtilmiştir.

- Yaşam memnuniyetinde, 1 ile 10 arasında yapılan puanlamada; Hırvatistan 6.8, İzlanda 8.3, Kanada 6.2, Makedonya Eski Yugoslav Cumhuriyeti 6.7, Karadağ 6.9, Sırbistan 6.3 ve Türkiye 6.6 puan şeklinde yaşam memnuniyeti sonuçları elde edilmiştir.

- Mutluluk düzeyinde, 1 ile 10 arasında yapılan puanlamada; Hırvatistan 7.3, İzlanda 8.3, Kanada 6.3, Makedonya Eski Yugoslav Cumhuriyeti 7.2, Karadağ 7.6, Sırbistan 7.1 ve Türkiye 6.9 puan şeklinde mutlu oldukları sonuçları elde edilmiştir.

- Sağlık memnuniyetinde, 1 ile 10 arasında yapılan puanlamada; Hırvatistan 7.3, İzlanda 8.0, Kanada 7.4, Makedonya Eski Yugoslav Cumhuriyeti 7.7, Karadağ 8.0, Sırbistan 7.4 ve Türkiye 7.5 puan şeklinde sağlık memnuniyeti sonuçları elde edilmiştir.

- Yaşam standartları memnuniyetinde, 1 ile 10 arasında yapılan puanlamada; Hırvatistan 5.9, İzlanda 7.7, Kanada 5.8, Makedonya Eski Yugoslav Cumhuriyeti 5.8, Karadağ 6.1, Sırbistan 5.3 ve Türkiye 5.9 puan şeklinde yaşam standartları memnuniyeti sonuçları elde edilmiştir.

- Geçim zorluğu konusunda, hane geçimini sağlayabilme sorusuna “zor” yada “çok zor” şeklinde cevap verenlerin yüzdesi; Türkiye %22, Hırvatistan %29, İzlanda %9, Kanada %21, Karadağ %17, Sırbistan %31 ve Makedonya Eski Yugoslav Cumhuriyeti %18 olarak belirlenmiştir.

- Doktora gitme durumu konusunda, doktora gitmenin bir masraf olması nedeniyle doktora gitmenin zor olup olmadığı sorusuna “çok zor” cevabı verenlerin yüzdesi Hırvatistan %5, İzlanda %5, Kanada %27, Sırbistan %14 , Karadağ %9, Makedonya Eski Yugoslav Cumhuriyeti %5 ve Türkiye %16 olarak belirlenmiştir.

Yine aynı raporda araştırma kapsamı dâhilinde yoksulluk sınırının en yüksek olduğu ülke Kosova olarak tahmin edilmekle beraber; EQLS anketine göre %28 oranının olduğu belirtilmiştir. Ayrıca gelir eşitsizliği oranının en az olduğu ülkenin İzlanda, en fazla olduğu ülkenin Kosova olduğu ifade edilmiştir (Eurofound, 2012).

Amao tarafından 2014 yılında Nijerya Oshogbo'daki yoksul konut mahallelerinin yaşam kalitesi isimli çalışmada; Oshogbo'nun yoksul yerleşim bölgelerinde sosyo-ekonomik faktörlerin yaşam kalitesi üzerindeki etkisinin değerlendirilmesi amaç edinilmiştir. Spesifik hedefler ise; Seçilen alanlardaki yoksul konut mahallelerinin tanımlanması, çalışma alanındaki yoksul konut mahallelerinin özelliklerinin incelenmesi, seçilen alanlardaki sakinlerin sosyo-ekonomik özelliklerinin incelenmesi ve seçilen alanlardaki konut ve yapıların fiziksel özelliklerinin incelenmesi olarak belirlenmiştir (Amao, 2014, s:915). Sosyo-ekonomik özellikler incelendiğinde; katılımcıların %60'ının erkek %40'ının kadın olduğu, erkeklerin geleneksel olarak çoğu haneye hâkim oldukları, %80'inin 40 ya da 40 yaş altı yaş diliminde oldukları, ankete katılanların %65'inin evli %35'inin bekâr olduğu, %55'inin düşük gelirli, %25'inin düşük-orta gelirli olduğu, %15'inin üst-orta gelirli olduğu ve %5'inin yüksek gelirli olduğu bulguları elde edilmiştir. Konut ve yapıların fiziksel durumları incelendiğinde; evlerin çoğunluğunun modern malzemeden inşa edilmiş olmasına rağmen, yapılan çalışmada incelenen yaklaşık %50 konutun kötü durumda, %35'in orta seviyede, %15'inin iyi durumda olduğu ortaya çıkarılmıştır. Bu durumun gelir ile doğru orantılı olduğu geliri az olanların konut kalitelerinin kötü olması, gelir düzeyi iyi olanların konut kalitelerinin iyi olmasından anlaşılmaktadır. Bu çalışma sonucu yapılan analizde, yaşam kalitesi ile havalandırma, aydınlatma, boşluklar, estetik, güvenlik, drenaj, peyzaj, sağlıklı yaşam, ev tipi yapı malzemesi türü ve dış ortam gibi bazı değişkenler arasında anlamlı ve pozitif bağ bulunduğunu ortaya koymaktadır (Amao, 2014).

1.10. Yaşam Doyumu

Mutluluk, yıllardır insanoğlunu düşündüren önemli sorunlardan birisi olmuştur. Mutluluğun farklı farklı tanımlamaları yapılmaya çalışılmış ancak kesin bir tanımlaması yapılamamıştır. Bu sebepler insanın nasıl mutlu olur sorusuna da kesin bir cevap bulunamamıştır.

Yaşam doyumuna ilişkin tanımlar üç grupta ele alınabilir. İlk grupta; erdem, kutsallık, iyi olma durumu gibi ölçütlere dayandırılarak tanımlanmıştır. İdeal üzerine yapılan kavramsallaştırmalar bölgelere ve kültürlere göre değişmektedir (Özgen, 2012, s:5). Mutluluğun normatif tanımlamalarında daha çok arzu edilebilir bir niteliğe sahip olunuş üzerinde durulmuştur (Özgen, 2012, s:5).

İkinci grupta, bireylerin hayatlarını pozitif yönde değerlendirmelerine sebep faktörler üzerinde durulmuştur. Subjektif iyi olma hali yaşam doyumunu şeklinde nitelendirilmiştir. Mutluluk, kişilerin kendi yaşamlarıyla ilgili yargılarının koşulları incelenerek, bireyin tercih ettiği ölçütler çerçevesinde yaşam kalitesinin evrensel bir değerlendirmesi şeklinde tanımlaması yapılmıştır (Özgen, 2012, s:5).

Üçüncü grupta ise, günlük yaşamda günlük ilişkiler içerisinde duygunun olumsuz duyguya hâkim olması anlatılmak istenir. Daha çok olumlu duygusal yaşantıya ağırlık verilir. Mutlu birey, yaşam periyodunda daha çok güzel duygular yaşayan biridir (Özgen, 2012, s:5).

Her insan mutlu olmak ister. Ama insan hayatının önemli bir kısmı da istedikleri bu olumlu duygudan uzak geçmektedir. Antik çağ filozoflarından günümüze kadar bu alanda çeşitli görüşler öne sürülmüş, kavramlar üretilmiştir. Mutluluk, öznel iyi oluş, refah, haz, yaşam doyum gibi kavramlar bireylerin iyilik hallerini tanımlayan kavramlardan sadece bir kaçıdır (Annak, 2005). İyilik halini karşılayan bu kavramlar birbirine çok yakındır ancak kuramsal olarak bazı farklılıkları bulunmaktadır (Demirel, 2015, s:33).

Mutluluk, yaşamı olumlu değerlendirme tutumu olarak tanımlamaktadır. Yaşam doyumu ise bireylerin hedeflerinin, arzularının ve gereksinimlerinin gerçekleşip gerçekleşmediğine yönelik bilişsel yargılar anlamında mutluluktur. Bireyin yaşam doyumunu olumsuz değerlendirmesi mutsuzluk, olumlu değerlendirmesi ise mutluluk olarak değerlendirilmektedir (Şimşek, 2011). Literatür incelendiğinde; öznel iyi oluş, bireyin yaşamına ilişkin bilişsel ve duygusal değerlendirmeleridir (Şimşek, 2011). Öznel iyilik hali, olumlu-olumsuz duygu, yaşam doyumu, moral gibi farklı terimleri içermektedir. Ancak; yaşam doyumu ise öznel iyi oluşun bilişsel yönünü temsil etmektedir (Diener, 1984). Bireyin hedefleriyle, bu hedeflere ne ölçüde ulaşabildiği konusundaki düşünceleri arasındaki uyum ya da uyumsuzluğun mutluluğa ulaşabilmede belirleyici rol oynadığı ileri sürülmektedir (Şimşek, 2010). Diğer bir ifadeyle bireyler, yaşamlarından memnun olduklarında, ilgi çekici aktivitelerde bulunduklarında, birçok sevinç ve çok az acı yaşadıklarında, hoş ve hoş olmayan duygular hissettiklerinde yüksek düzeyde öznel bir iyi olma hali yaşamaktadırlar (Kaner, 2004).

Yaşamını değerlendiren kişinin, yargıları, tepkileri kişinin öznel iyi olma durumunu oluşturmaktadır. Kişinin kendi yaşamına dair değerlendirmelerinin üç ayrı fakat birbiriyle ilişkili genel boyut içinde sınıflanabileceği ileri sürülmüştür. Bunlar, olumsuz duygu, olumlu duygu ve yaşam doyumudur. İyi olma açısından olumsuz duygu olarak hoş olmayan, acı verici, kötü duyguların az olmasından, olumlu duygu boyutunda yaşanan hazların, hoş duygulanımların, sevinçlerin çok olmasının önemli olduğu belirlenmiştir. Yaşam doyumu ise yaşamın bütününe ilişkin bilişsel yargılamaları ve değerlendirmeleri kapsamaktadır (Yetim 2001). Ayrıca, kişilerin belirli süreç veya durum ile ilgili doyumlarından ziyade genel olarak bütün yaşam süreçlerinin doyumu anlamı taşımaktadır (Avşaroğlu ve ark., 2005). Bireyin yaşamının tümünü değerlendirmesi nedeni ile yaşam doyumu oldukça subjektif bir kavramdır.

1.11. Yaşam Kalitesi, Yaşam Doyumu ve Sosyal Hizmet

Yaşam kalitesi üzerine yapılan araştırmalar incelendiğinde bilimlerin hepsi tarafından kabul edilen tek bir tanımı olmadığı, ancak ortak faktörün ise insan ve insanı değerlendiren etmenler sistemi olduğu görülmektedir. Sosyal hizmet mesleği temelinde insan ihtiyaçlarının karşılanması hususu bulunmaktadır. Yaşam kalitesi göstergeleri ve yaşam doyumu göstergeleri incelendiğinde, sosyal hizmetin bu göstergelere olumlu etki sağladığı anlaşılmaktadır. Sosyal Hizmet modellerinden birisi olan SED Hizmet Modeli ile Sosyal Hizmet yaklaşımlarından Ekolojik Perspektif ve Güçlendirme Yaklaşım çerçevesinde yapılan müdahaleler, bireylerin yaşam kalitelerine ve yaşam doyumlarına olumlu yönde katkı sağlar.

1.11.1. Sosyal ve Ekonomik Destek ile Yaşam Doyumu ve Yaşam Kalitesi İlişkisi

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın hizmet modellerinden birisi olan Sosyal ve Ekonomik Destek hizmet modeli ile bireylerin sosyal ve ekonomik yönden desteklenmesi amaç edinilmiştir. Temel ihtiyaçlarını karşılamakta sorun yaşayan aileler desteklenerek bu sorunların çözümlenmesine olumlu katkı sağlanmaktadır. Yaşam kalitesi üzerine yapılan çalışmalar incelendiğinde, yaşam kalitesini etkileyen göstergeleri içerisinde sosyal destek, yaşanılan konut durumu, sağlık, eğitim, gelir gibi göstergelerin olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca yaşam kalitesi subjektif ve objektif olmak üzere iki açıdan da incelenmektedir. Objektif yaşam kalitesi ölçümleri ailelerin ikamet edilen semtin kalitesi, sağlık, barınma, gelir vb. yaşam koşullarını yansıtırken subjektif yaşam kalitesi ölçümleri aillerin yaşam sürecinden memnun olma veya memnun olmama koşullarını yansıtır (Aydiner Boylu ve Terzioğlu, 2007, s:2). Yaşam doyumu da, yaşam sürecinin bütünüyle ilgili bilişsel değerlendirme ve yargılamalarını kapsar (Yetim 2001). Ayrıca, bireylerin belirli bir duruma ve ya sürece ilişkin doyumları değil, genel olarak tüm yaşantılarının doyumu anlamına gelmektedir (Avşaroğlu ve ark., 2005). Bireyin yaşamının tümünü değerlendirmesi nedeni ile yaşam doyumu oldukça subjektif bir kavramdır. Bu

doğrultuda SED hizmet modelinin bireylerin yaşam kalitesine ve yaşam doyumlarına etkisi önemsenecek düzeydedir.

Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmet Modeli; Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetleri Hakkında Yönetmelik kapsamında çocuk, genç ve ailelere sağlanacak ekonomik destek ile sosyal hizmet desteği olarak tanımlanmaktadır. Bu yönetmeliğin 5. Maddesi a, b, d, e ve 1 fıkralarında esaslar aşağıdaki gibidir.

a) Ailelerin kendi bünye ve çevre şartlarından doğan ve kontrolleri dışında oluşan maddi ve sosyal yoksunluklarının giderilmesine yönelik, aile ve çocuklarla mesleki çalışmalar yapılması,

b) Gençlerin ve ailelerin ihtiyaçlarının karşılanması sürecinde sosyal sorunlarının tespiti ve çözümlenmesinde gerekli rehberlik ve desteğin sağlanarak hayat standartlarının yükseltilmesi,

d) Muhtaç durumda bulunan çocuğun ailesi veya yakınları ile ekonomik desteğe ihtiyaç duyan gençlerin, en kısa sürede kendi imkânlarıyla yaşamlarını sürdürebilecekleri koşullara kavuşturulması,

e) Sosyal ve ekonomik destek hizmetinin sosyal güvenlik sisteminin boşluklarını dolduracak şekilde planlanıp geliştirilmesine özen gösterilmesi,

1) Sosyal ve ekonomik destek hizmetinden yararlananlardan ve zorunlu eğitim kapsamında olup çeşitli nedenlerle eğitimine devam edememiş çocukların okula devamlarının sağlanmasıdır.

Bu hizmet modelindeki ekonomik desteğin yanı sıra sağlanacak sosyal hizmet desteği de aynı yönetmeliğin 21. Maddesi 1. fıkrasında “*Meslek elemanları, sosyal ve ekonomik destek hizmeti talebiyle müracaat eden kişi ve aileleri ekonomik durumlarını düzeltici faaliyetlere; iş ve meslek edinmeleri için ilgili kurumlara*

yönlendirmekle, kendi kendilerine yeterli hale gelmeleri için rehberlik ve yönlendirmede bulunmakla yükümlüdür.” ifadesi bulunmaktadır.

21. maddenin 2. Fıkrasında ise;

- a) Aile içi sorunların çözümlenmesine destek olmak.
- b) Ailenin ve çocuğun çevreye uyumunu sağlamak.
- c) Çocuğun okula uyumu ve eğitime devamı için aileye rehberlik yapmak.
- ç) Kriz durumu yaşayan aileye psiko-sosyal destek sağlamak ve rehberlik yapmak.
- d) Bireyin sosyal işlevselliğini tekrar kazanması, tekrar iş ve meslek edinmesi ve üretkenliğini harekete geçirmek için mesleki müdahale ve rehberlik yapmak.
- e) Müracaatçıya toplumsal kaynaklar ve hizmetler konusunda rehberlik yapmak, gerekirse uygun birim veya kuruma havale etmek.

Hususları belirtilmiştir.

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 2016 yılı faaliyet raporunda; 137.415 çocuk için Sosyal ve Ekonomik Hizmet Modeli sağlandığı bu hizmet modeli için kullanılan toplam ödenek miktarının da 623.714.806 TL olduğu belirtilmiştir (SYGM, 2016). Çocuk adına sağlanan bu hizmet modeli sadece bahse konu çocuk için değil tüm aile bireylerini olumlu yönde etkilemektedir.

Boylu ve Paçacıoğlu'nun 2016 yılında yapmış oldukları “Yaşam Kalitesi Göstergeleri” isimli çalışmalarında bu göstergeler medeni durum, yaş, cinsiyet, eğitim, gelir, sağlık, boş zaman faaliyetleri, iş yaşamı, sosyal destek, yaşanan hane ve özellikleri olarak belirtilmiştir (Aydiner Boylu ve Paçacıoğlu, 2016).

SED Hizmet Modelinin amaç ve esasları ile yaşam kalitesi göstergeleri arasındaki ilişkisi incelendiğinde; bu hizmet modelinin objektif ve subjektif yaşam kalitesi göstergelerine ve bunula birlikte yaşam doyumuna olumlu katkı sağlayacağı aşikârdır.

Bekâr veya evli olmak toplumsal boyutta kanıksanmış bir olgu iken, bireyin dul veya boşanmış olması kabul görmemektedir. Ayrıca bu durum düşük yaşam kalitesinin önemli göstergelerindendir. Günümüzde aile parçalanmalarının nedenlerinden birisinin de maddi yoksunluk olduğu bilinmektedir. SED Hizmet modeli ile sağlanan nakdi yardımlar sayesinde bu sorun çözümlenerek ebeveynlerin bir arada tutulması, parçalanmış ailelerin yeni bir düzen kurması amaçlanmıştır.

Maddi yoksunlukları nedeniyle eğitime devam edemeyen, eğitim sürecinde başarı gösteremeyen bireyler için, yönetmeliğin 5. Maddesi 1 fıkrası ve 21. Maddesinin 2. Fıkrasının (c) bendi ile sorunun çözümlenmesi amaçlanmıştır. Yapılan nakdi yardımlar ve rehberlik hizmeti ile özellikle çocukların eğitim süreçlerine katılımı desteklenmekte, eğitim ile ilgili olan diğer sorunları çözümlenmektedir.

Yaşam kalitesi göstergelerinden birisinin de gelir olduğu belirtilmiştir. Yapılan çalışmaların çoğu gelirin yaşam kalitesi üzerinde önemli olduğunu vurgulamaktadır. Temel fiziksel gereksinimler ile birlikte daha iyi düzeyde sağlık, konut, ulaşım, eğitim vb. imkânların olması gelir düzeyiyle doğru orantılıdır. Yönetmeliğin 5. Maddesinin (a) ve (d) fıkralarında bireylerin maddi yoksunluklarının giderilmesi gerektiği hedeflenmiştir.

SED Hizmet Modelinin olumlu katkı sağladığı diğer bir yaşam kalitesi göstergesi ise sağlıktır. Yaşam kalitesi, bireylerin duygusal, fiziksel ve toplumsal doyumuna ayrıca hayatlarındaki gündelik işlerini kendi kendilerine yerine getirebilme becerisine sahip olmalarına atıfta bulunan tasvir edici bir kavramdır (Demirkaya, 2010, s:92). Bu bağlamda yaşam kalitesi önemli göstergeleri bireyin sosyal, psikolojik ve fiziksel sağlığıdır (Aghaei ve ark., 2013, s:572). Bireyler zaman zaman mevzuat boşluklarından kaynaklanan eksiklikler, maddi yoksunluk gibi

sorunlardan dolayı sağlık hizmetinden yararlanamamaktadır. Yönetmeliğin 5. Maddesi (e) fıkrasında “SED hizmetinin sosyal güvenlik sisteminin boşluklarını dolduracak şekilde planlanıp geliştirilmesine özen gösterilmesi” hususu belirtilmiş olup bu ve buna benzer sorunların çözülmesi amaçlanmıştır.

Yaşam kalitesi göstergelerinden bir diğeri olan sosyal destek, bireyin ait olduğu sosyal çevre ve bu çevre ile olan ilişkisinin güçlülüğü ile ilgilidir. Bu hususta aile kavramı çok önemlidir. Özmete tarafından 2010 yılında yapılan araştırmada aile yaşam kalitesi çerçevesinde önemli bulunanlar aile üyelerinin kendi aralarında her şeyi açık bir şekilde konuşabilmesi ve aile üyeleri arasındaki iletişimin güçlülüğüdür (Özmete, 2010). Kabasakal ve Uz Baş tarafından 2013 yılında yapılan çalışmada da arkadaş sahibi olmanın ve aktivitelerde bulunmanın yaşam doyumunu dolayısıyla yaşam kalitesini arttırdığı bulgusu elde edilmiştir (Kabasakal ve Uz Baş, 2013). Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmet Hizmetleri hakkında yönetmeliğin 21. maddenin 2. Fıkrasının (a) ve (b) bendlerinde aile içi sorunların çözülmesi, aile ve çocuğun çevreye uyumunun sağlanması hususları belirtilmiş ve bu sorunların giderilmesi hedeflenmiştir.

SED Hizmet Modelinin, ekonomik boyutu maddi sorunların çözülmesine yöneliktir. Maddi sorun yaşayan bireylerin tamamına yakınının ikamet etmiş olduğu konut ve özellikleri yaşam kalitelerinin bu boyutunu göstermektedir. Maddi sorunları çözülen ve ekonomik yönden desteklenen aileler, maddi durumlarına göre yaşamış olduğu konutun biraz iyisini tercih etmektedirler. Bu durumda da sağlanan ekonomik destek ile yaşanan konut ve özellikleri iyileşmekte ve yaşam kalite göstergelerinin bu boyutu olumlu yönde gelişmektedir. Aydınlar Boylu ve Paçacıoğlu tarafından 2007 yılında yapılan çalışmada aylık gelir miktarı arttıkça yaşanan konut türünün ve özelliklerinin de iyileşmeye başladığı dolayısıyla yaşam kalitesinin yükseldiği anlaşılmıştır (Aydınlar Boylu ve Paçacıoğlu, 2007, s:106). Kowaltowski ve diğerleri tarafından 2006 yılında yapılan çalışmada ise müstakil konutta yaşamının, yaşanan konutun ya da binanın estetik olmasının ve konutun önünde ya da yakının da yeşil alan bulunmasının yaşam kalitesini arttırdığı saptanmıştır (Kowaltowski ve ark., 2006, s:1109).

Demiral tarafından gerçekleştirilen çalışmada uzun süreli işsizliğin ve iş arama durumunun mental sağlığı olumsuz yönde etkilediği dolayısıyla yaşam kalitesini düşürdüğü bulunmuştur (Demiral, 2001, s:69). SED Hizmet Modelinden faydalanan aile bireylerinin iş gücü potansiyellerine katılımının da oldukça az olduğu da yapılan araştırmalardan anlaşılmaktadır. Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetleri Yönetmeliğinin 21. Maddesinin 2. Fıkrasının (d) bendinde bireylerin meslek edinmesi yönünde rehberlik yapılması esası belirtilmiş ve bu sorunun çözülmesi amaçlanmıştır.

Bireyin yaşam kalitesini geliştiren ve arttıran önemli unsurlardan biriside yaşam kalitesi göstergelerinden boş zaman faaliyetleridir. Bu gösterge kişinin kendisini keşfedebilmesine, ortaya koyabilmesine ve yenilenmesine etki etmektedir (Aslan ve Arslan Cansever, 2012). 2011 yılında Aksoy ve Sabbağ tarafından yapılan çalışmada elde edilen veriler sonucunda boş zaman etkinliklerine katılamama nedenlerinden en önemlilerinden birisinin de ekonomik durum olduğu anlaşılmaktadır (Aksoy ve Sabbağ, 2011, s:16). SED Hizmet Modeli ile sağlanan nakdi yardımlar ile bireylerin boş zaman faaliyetlerine katılımına fırsat yaratılabilmektedir.

1.11.2. Araştırmanın Dayandığı Kuramsal Çerçeve

Yoksulluk, bir toplumda mikro düzeyden makro düzeye kadar tüm kurumları etkileyen çok boyutlu bir sorundur. Ekosistem yaklaşımına göre bireyden başlayarak aileyi, grupları, hane halklarını ve toplum yaşamını etkilemektedir. Toplumdaki en temel birim olan ailede; yoksulluk öncelikle ailenin doğasında var olan işlevlerin bozulmasına neden olarak etkisini göstermektedir. Yoksullukla beraber ortaya çıkan olumsuz durumların azaltılması ve ortadan tamamen kaldırılması amacıyla sosyal hizmet bilimin temel yaklaşımlarından biri olan güçlendirme yaklaşımı; yoksul ailelerin yaşamlarında değişiklik yaratmaları için sahip oldukları güçlü yanları ortaya çıkarmaya ve güçlerini kullandırmayı hedeflemektedir (Özmete, 2011, s:71). Güçlendirme yaklaşımı her bireyin kendisine ait doğal gücünün olduğunu ve var olan

doğal gücünün desteklenmesi ile olumlu yönde gelişmenin sağlanılabileceği anlayışına dayanır. Güçler perspektifi problemi çözmek amacıyla bireyler kadar kültürel ve sosyal özellikleri de değerlendiren ekosistem yaklaşımını benimsemek anlamına gelir (Cankurtaran Öntaş, 2004, s:40). Birey ve aile üyelerinin gelişimi, içinde yaşamlarına devam ettikleri toplumdaki bağımsız bir şekilde düşünülemeyeceği anlayışını benimseyen ekosistem yaklaşımı temeline dayanır; fakat ailelerin gelişim ve değişim potansiyellerini artırmak için güçlendirme temelli yaklaşımları benimsemektedir.

Yoksul ailelerin güçlendirilmesinde ekosistem yaklaşımına göre üç alt boyut kullanılmaktadır (Duyan, 2010; Özmete, 2011, s:83).

(i) Mikro düzeyde- Bireysel güç: İnsanların iyi olma durumu, özsaygı, denetim duygusu, ustalık ve yetkinliği ile ilgilidir.

(ii) Mezzo düzeyde-Bireylerarası güç: Saygının bir statüsü, sosyal destek, ortaklık, etkileme gücü, karşılıklı bağımlılık ile ilişkilidir.

(iii) Makro düzeyde- Sosyo-politik güç: Tanıma, sosyal adalet, olanaklara erişme, kaynakların kontrolü ve vatandaşlık hakları ile ilişkilidir.

SED, yoksul olan, yaşamlarına asgari düzeyde bile devam etme konusunda güçlük yaşayan ve temel gereksinimlerini karşılayamayan kişi ve aileleri ekonomik ve sosyal olarak güçlendirilerek, ailelerin ekosistemine olumlu katkı sağlayıp yoksulluğa mikro, mezzo ve makro düzeyde müdahale ederek yoksulluğu ortadan kaldırmayı amaçlamaktadır.

1.11.2.1. Güçlendirme Yaklaşımı

Yoksulluk içerisinde bulunan kişi ve ailelerin yaşam kalitesini iyileştirmek için pek çok sorunun aynı anda ele alınması gerekmektedir. Bu açıdan gelişmemiş ve

gelişmekte olan toplumlarda yoksulluğun giderilmesi; eğitim, sağlık, güvenlik, hizmet alma olanaklarından eşit olarak yararlanma hakkının herkes için var olması ve sürdürülmesi anlamındadır (Ceren, 2015, s:30). Yoksulluk, insanların geleceğe umutla bakamamalarına, çevrelerine ve kendilerine olan güvenlerinin azalmasına, hırsızlığa ve şiddete yönelmelerine neden olabilmektedir. Sosyal ve modern devlet anlayışında ortaya çıkan sosyal hizmetler, yoksulluğun giderilmesinde ve yoksulların korunmasında önemli bir araçtır (Can, 2013, s:5).

Toplumdaki muhtaç ve yoksul insanlara, sosyal güvenlik kavramı ilkeleri ve esasları doğrultusunda, insan onuruna yaraşır asgari yaşam standartlarının sağlanması için devlet tarafından yardım edilir. Böylelikle, sosyal devlet ilkelerinin ve sosyal adaletin oluşması için uygun şartların oluşturulması gerekmektedir. Anayasa’da belirtildiği gibi Devletimizin sosyal bir hukuk devleti olması sebebiyle, sosyal barışın korunması ve toplumsal dayanışmanın güçlendirilmesi açısından yoksul kesimlerin desteklenmesi ve gelir dağılımındaki eşitsizliklerin giderilmesine yönelik politikalar geliştirilmesi hususu önem arz etmektedir (KSGM, 2008, s:6).

Yoksulluk ve diğer nedenlerle dışlanmış sayılan tüm gruplarda çalışmada sosyal hizmet müdahale yöntemleri önemli bir yere sahiptir. Sosyal hizmet uygulamalı temel bir bilimdir. Grupların sorunlarını çözmek için kendine özgü yaklaşım ve kuramları uygulayarak insanların yaşam kalitesini artırmayı amaç edinir. Güçlendirme yaklaşımı, sosyal dışlanma ve eşitsizlikler karşısında sosyal hizmetin en çok kullandığı yaklaşımlardan birisidir (Özkan, 2011:5). Sosyal hizmet; bireylerin, ailelerin ve toplumların içsel ve/veya çevresel nedenlerle, meydana gelen sorunlarını önlemek ve bu sorunlarını çözmenin yanı sıra, sosyal değişim ve sosyal adalet odaklı bir müdahale oryantasyonuyla, kişilerin iyilik hallerini geliştirerek, sosyal refaha çıkmalarını sağlamaktır. Sosyal hizmetin müracaatçının güçlü yönlerinin ortaya çıkarılarak sorunlar karşısında kendi kendisine yetebilmesi, sorunların çözümü konusunda ona güven kazandırılması gibi noktalarda, amaç ve işlevi bulunmaktadır (Danış ve Kara, 2016, s:1).

Sosyal hizmet kurumlarında ki müracaatçıların çoğu zararlı yaşam süreçlerinin, yoksulluk ve baskının etkilediği kişilerdir. Bu kişiler aileleri ve kendileri adına güzel bir yaşam standartı talep ederler ancak bu talep için gerekli olan değişimleri yapabilme konusunda kendilerinin güçlü olmadıklarını düşünürler. Bazı müracaatçılarda başarısızlık hissi yaygın olarak bulunmaktadır. Ayrıca bu kişiler kendilerini diğer insanlar tarafından reddedilmiş ve onlardan ayrı hissederler. Sosyal hizmet uzmanları ve sosyal hizmet kurumları müracaatçıların kendilerini sınırlayan algılarını ve olumsuz duyguları ile mücadele edebilmeleri konusunda çalışırken müracaatçıların güçlendirilmesi konusu üzerinde durmalıdır. Başkasına belli bir gücü uygulayabilmesi için onay verilmesi, yetki kazandırılması ve başkasına güç verilmesi güçlendirmenin sözlük anlamıdır. Sosyal hizmette güçlendime ise bireylerin yaşam süreçlerini kontrol altına alabilmeleri amacıyla gereksinim hissettikleri politik, kişilerarası ve kişisel güce sahip olmalarına yardımcı olmak ve yaşam süreçlerine olumsuz etki sağlayan toplumsal tutumlar, kurumlar ve politikalar da değişiklikler yapılacak şekilde müracaatçılarla birlikte çalışma şeklidir. Güçlendirme yaklaşımı değişimin mümkün olduğunu, insanların kendi yaşam kapasitelerinin olduğunu farkına varmalarına yardım ederek sorunlarla baş etme becerilerini artırır (Duyan, 2010, s:176).

Toplumdaki doğal, sosyal, politik ve ekonomik güçler ile kişilerin kişilik özellikleri ve kişilerin özgeçmişi sürekli olarak etkileşim halindedir. Bu faktörler zorunlu olarak, kesinliği ve tahmin etmeyi zorlaştırır. Güçler perspektifi bu sebeple müdahale sürecini holistik bir yaklaşım olarak görür ve müracaatçıların isteklerine önem verir. Müracaatçının kendi kendini yönlendirebilmesi için iş birliğini güçlendirir. Bu perspektifin dayandığı sosyal yapılandırmacı görüş, ampirik görüşün tersine, dünya hakkındaki gerçeğin kişiden bağımsız olmadığını ve kişinin algılama, inanç ve düşüncelerine bağlı olduğunu savunmaktadır (Şahin, 2001, s:5).

Güçlendirme yaklaşımı her bireyin kendisine ait doğal gücünün olduğunu ve var olan doğal gücünün desteklenmesi ile olumlu yönde gelişmenin sağlanabileceği anlayışına dayanır. Güçler perspektifi problemi çözmek amacıyla bireyler kadar

kültürel ve sosyal özellikleri de değerlendiren ekolojik sistem yaklaşımını benimsemek anlamına gelir (Cankurtaran Öntaş, 2004, s:40).

Güçlendirme yaklaşımı, belirli sayıtlar üzerine kurulmuştur. Bu yaklaşımın dayandığı sayıtlar ampirik gerçeklerden ziyade değer pozisyonlarını yansıtan inançlardır. Güçlendirme yaklaşımın dayandığı sayıtlar aşağıdaki gibi belirtilmiştir (Weick, 1987, akt; Şahin, 2001, s:5).

1. Bireylerin halen ortaya koyamamış olsalar da yeterlilik, kapasite ve kaynaklarının olduğu, bu bireysel ve sosyal kaynakların geliştirebileceği ayrıca bu gelişmenin sürdürülebilecek olduğu düşüncesi.

2. İnsanların ortaya koyduğu olumlu yöndeki nitelikli kapasitenin takdir edilmesi gerektiğine inanılır. Güçler perspektifinde bilinçli tercih yalnızca kazanılan başarılar üzerinedir ve güçlerle ilgili modelin önemli sayıltısını ortaya çıkarır. Kişilerin hali hazırda yaptıkları olumlu kapasitelere vurgu yapılarak kişi bu güçlerin çizgisi boyunca olumlu yönde gelişmesini sürdürecektir. İnsanın sürekli olarak gelişmesi, toplumsal ve bireysel güçlerinin bilincine varması ve bu güçleri geliştirmesi ile gerçekleşir. İnsanların eksik yanlarının olduğu bir gerçektir, fakat kişilerin ilerideki başarılarını desteklemenin en iyi yöntemi, bilinçli bir şekilde onların hali hazırda var olan başarılarının üzerinde odaklanmaktır.

3. Müracaatçı ile işbirliği (collaboration) içinde çalışarak yeni güçleri canlandırabilmek.

4. Müracaatçıların kendi durumlarını ve var olan seçenekleri en iyi şekilde bildiklerine, en iyi çözüm yolunu belirleyebileceklerine yönelik olan inanç.

5. Yetersizlikleri düzeltmek yerine yeterlilikler üzerinde odaklaşmak temeli.

Güçlendirme yaklaşımı, problemleri odağında gerçekleştirilen ve insanları edilgen kılan geleneksel sosyal hizmet uygulamasından sonra, insanların

motivasyonunu, onların güçleri ve potansiyellerine yöneltmesi açısından oldukça önemlidir. Güçlendirme yaklaşımı odağında gerçekleşen sosyal hizmet uygulaması kişilerin yetersizlikler ve gereksinimleri üzerinden değil potansiyelleri ve hakları üzerinden gerçekleştirilmektedir. Bu durum kişinin süreç boyunca fark edeceği sahip olduğu güçleri çerçevesinde güçlenmesi anlamına gelir. Bu manada insan kendi yaşamını etkileyen konuları yönetme konusunda yeterli ve güç sahibi olduğu düşüncesine sahiptir (Karabudak, 2016, s:23).

Yoksulluk içinde bulunan kişi ve ailelere yönelik sosyal hizmet müdahaleleri temelinde güçlendirmeye gereksinim duymaktadırlar. Güçlendirme yaklaşımı; yoksulların hayatlarında değişiklik yapmaları için var olan güçlü taraflarını ortaya koyabilmeyi ve güçlerini kullandırmayı amaçlamaktadır. Güçlendirme yoksulların sahip oldukları güçlerini, olumlu özelliklerini ortaya çıkarma, destekleme, olumlu özellikleri geliştirme ve kendi kendilerine karar vererek hayatlarındaki denetim ve güçlerini artırma olarak kullanılmaktadır. Yoksullar güçlenme faaliyetini gerçekleştirebilmek için rehber gereksinim duymaktadırlar. Güçlendirme sürecinde rehber niteliğindeki sosyal hizmet uygulamaları ile aşağıda belirtilen hususlar sağlanır (Ceren, 2015; Duyan, 2010 ve Özkan, 2011).

- (1) Yoksullara yönelik olumsuz etiketlemelerin ortadan kaldırılması,
- (2) Bireylerin ya da ailelerin kurumsal ve toplumsal kaynaklara ilişkin farkındalığının artırılması,
- (3) Bireylerin ya da ailelerinin güçlü yanlarını ve değişim gerçekleştirebilmeye muktedir olduklarını görmelerine yardımcı olabilecek zihin yapısının oluşturulması,
- (4) Bireylerin güçlerine, kaynaklarına ve hayallerine inanmalarının sağlanması,
- (5) Yoksulların kendi güçlerini görmelerini engelleyecek korumacı görüşlerin reddedilmesi sağlanmalıdır.

etkileşim mekanizmalarının adeta bir düğüme benzediği düşünülebilir. Bu ilişkisel bütünün farkında olunmadan ortaya çıkarılan bir etmen ile amaçlananın aksi yönünde bir sonucun oluşması olasıdır. Yoksulluğun tamamen giderilmesi için tek bir boyutlu bakış ile sınırlanmış öğeye etkide bulunacak kararlar alınması sorunun belirli kısımlarında ilişki kapsamını etkileyerek sorunun kapsamını daha da kötüye taşıma olasılığı mevcuttur. Yoksullukla mücadelede bu etkileşim zinciri bozulup sebepler arası çoklu etkileşimi doğru şekilde analiz etmek gerekir. Sebepler doğru analiz edilmiş ise eğer sorunun çözülmesi için etkileşimli nedenlere yönelik olarak ekonomi politikası araçlar ile sosyal politika araçlarını uyumlu olarak kullanabilecek bütüncül politika paketi uygulanacaktır. Ancak yalnızca sosyal politika araçlarını kullanan ve yalnızca belirli nedenlerin kaldırılmasına yönelik uygulamalar yoksullukla mücadelenin etkinliğini sağlayamayacak ve bölgesel, küresel ve ekonomik gelişmelere cevap veremeyecektir (Özgenç, 2013, s:67).

Ekolojik sistem yaklaşım, davranış bilimlerinde yaşanan gelişmeler ve bireylerin çevresel yapısında ortaya çıkan değişimler, insan davranışlarında çevresel faktörlerinde en az kişisel faktörler kadar etkili olduğu, sadece kişisel özelliklere bağlı olarak insan davranışlarının açıklanamayacağı düşüncesi sistemi üzerine kurulmuştur. Bu yaklaşım bireyi çevresi içinde yer alan; eğitim, ekonomi, inanç sistemi, sosyal politikalar, sosyal hizmetler, çalışma hayatı, arkadaşlar aile vb. sistemler ile devamlı etkileşim halinde olan canlı bir varlık olarak ele alır. Bireyin davranışı, sosyal, psikolojik ve biyolojik gelişimi içerisinde bulunduğu sosyal ortamda oluşan etkileşimlerin yönüne göre değişime uğramaktadır. Birey ile onun sosyal ve fiziksel çevresi arasındaki fonksiyonel olmayan karşılıklı etkileşim süreçleri üzerine vurgu yaparak, tedavi ve reformu kendi bünyesinde bütünleştirerek “çevresi içinde birey” üzerine odaklanır (Danış, 2006, s:45). Yoksulluk olgusu karşısında bireyin çevresi, onun sosyal işlevselliğinin faal olmasında engelleyici ya da destekleyici olabilir. Bunun nedeni hem bireyin hem de çevrenin sürekli olarak değişim halinde olması, alışmanın ve uyum sağlamanın devamlı olma zorunluluğudur. Bundan dolayı sosyal hizmet müdahale yöntemleri kişilerin refah sistemini meydana getiren sosyal programlar ve politikalar tarafından şekil

kazandırılan çevresinin durumu ile ilgili aktif rol üstlenerek yoksulluğa makro düzeyde etki etmelidir (Boduroğlu, 2016, s:75).

Yoksulluğun tanımlanması bakımından önemli olaylar ve zamanla birlikte farklılaşmalar yaşanmaktadır. Tarihte yoksulluğa baktığımızda mutlak bakış açısı ile yoksulluğun sadece en temel gereksinim seviyesine göre belirlenmesinden göreceli yoksulluk seviyesine geçerek yoksulluğu toplumun koşulları da hesaplanarak sosyo-ekonomik ihtiyaçlarında içinde bulunduğu bir hesaplama sistemine gidilmesi görülmektedir. Tarihten günümüze doğru geldikçe yoksulluğun çevresel, toplumsal faktörlerinde hesaba dâhil olduğu bir anlayış görmekteyiz. Yoksulluğun doğru bir şekilde tanımının yapılması yoksullukla mücadelede etkin strateji ve yöntemlerin oluşturulmasında çok önemli katkı yapmaktadır (Ceren, 2015, s:17).

Ekosistem yaklaşımı kalıplarla baş etmeyi geliştirmeye çalışır, böylelikle bireyin gereksinimleri ve çevresinin özellikleri arasında daha iyi bir uyum sağlanabilir. Ekolojik modelin bir vurgusu da “çevresi içinde birey” konusudur. Bu kavramsallaştırma ile sosyal hizmet üç bağımsız alana odaklanmaktadır. Birincisi kişiye odaklanarak kişinin problem çözme, problemle baş etme ve gelişimsel kapasitelerini geliştirme yolları arayabilir. İkincisi, birey ve iletişim içinde olduğu sistem arasındaki ilişkiye odaklanarak gerekli olan kaynaklar, hizmetler ve fırsatlarla kişiyi birbirine bağlanabilir. Üçüncüsü, sistemlere odaklanarak bireyin gereksinimlerini daha etkili olarak karşılamak üzere değişim yapma yollarını araştırabilir. Ekosistem yaklaşımı bir yaşam aşamasından diğerine geçerken, bireyler, aileler ve küçük grupları geçici sorunları ve gereksinimleri olanlar olarak ele alır (Zastrow, 2014, s:17).

Turan'a göre çevrenin özellikleri ile insan organizması karşılıklı uyum içerisinde olmalıdır. Sorunların giderilmesi için bireyin fonksiyonlarını tanımlamamıza imkân sağlayan davranışları, bireyin içerisinde yaşadığı çevre sistemleri ve sorunun tanımlanması gerekir. Bireylere ilişkin sorunları değerlendirilirken aşağıda belirtilen hususlar göz önünde bulundurulmalı, iyi bir şekilde tanımlanmalıdır (Turan, 2009, s:313).

a) Bireyin gelişim dönemleri, kişilik özellikleri, ego işlevsellersi, başarılı olduğu durumlar, sorun çözme biçimi,

b) Aile yaşam süreci içerisinde bulunan gelişim dönemleri, sorun çözme biçimi, başarısız ve başarılı hususlar, karşılaşılan güçlükler,

c) Ana-babanın kişilik özellikleri, evlilikleri, çocukları ile olan ilişkileri, bu konudaki görev ve sorumluluklarını yerine getirme şekilleri,

d) Aile sistemindeki iletişim biçimleri, sorun çözme biçimi, yetki paylaşımı, roller, ihtiyaçları karşılama, aile içi kurallar, sınırlar vb,

e) Bireyin içerisinde bulunduğu diğer sistemlerin özellikleri,

f) Ailenin ve kişinin içerisinde yaşam sürecini sürdürdüğü çevrenin özellikleri, çevrede mevcut olan hizmet ve kaynaklar, sosyal değerler, rol beklentileri gibi.

Ekolojik sistem yaklaşımını, sosyal hizmet mesleki uygulamalarında kullanmak için üç önemli neden bulunmaktadır. Bu nedenlerden ilki, insan davranışının oluşum dinamiklerini yorumlama, anlama, böylelikle sorunu bütün yanlarıyla değerlendirebilmek için ekosistem yaklaşımı genel bir bakış açısı sunar. İkinci olarak, toplumlar, organizasyonlar, gruplar, aileler ve bireyler arasındaki etkileşimleri ve ilişkiyi görebilmemize imkân sağlar. Üçüncü olarak da kişinin sorunlarla baş edebilme kabiliyeti ve adaptasyon kapasitesi üzerinde durarak problemin çözümünde danışanın inisiyatif almasını sağlar (Danış, 2006, s:53).

Bu araştırmamız ile Kayseri Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne sağlanan Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmet Modelinden faydalanan ailelerin sosyo-demografik özellikleri, ailelerin yaşam kaliteleri ve bu hizmetin ailelerin yaşam kalitelerine etkisinin ne düzeyde olduğu belirlenmesi amaçlanmıştır. Ailelerin yaşam kalitelerinin objektif ve subjektif belirleyicileri içinde yaşanan toplumun standartları çerçevesinde değerlendirilmektedir. Kişilerin içerisinde bulunduğu toplumlarda yaşanan olumsuzlukların kişileri de aynı doğrultuda

etkilemesi ile yaşam kalitesine olumsuz yönde değişimler meydana gelebilmektedir. Toplumlarda yaşanan olumlu gelişmelerde kişilerin yaşam kalitelerini olumlu yönde etkilemektedir. Burada önemli olan bireyin çevresi ile uyum içerisinde yaşamasıdır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular doğrultusunda kişilerden içinde yaşadığı toplum standartlarının altında yaşayanlara, olumlu yönde katkı sağlanabilmesi amacıyla güçlendirilmesi gereken yanları için güçlendirme yaklaşımı kapsamında da bazı önerilerde bulunulacaktır.

2. GEREÇ VE YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Problemi

Yoksulluk, dünyayı yakından ilgilendiren, tarihte her zaman rastlanılan ve çözüme kavuşturulması için yollar aranan etkin bir olgudur (İncedal, 2013: s.17). Günümüz toplumunda insanların büyük çoğunluğu elde ettikleri maddi gelir ile temel ihtiyaçlarını karşılama konusunda sorunlar yaşamaktadırlar. Dünya da 1.2 milyar insan günde 1 dolardan az bir gelir ile yaşamını sürdürmektedir. Maddi imkânlarının yeterli olmaması sebebiyle ailesinin gıda ihtiyacını karşılayamayan ve aç kalan dünya da ki kişi sayısı ise 800 milyondan fazladır (Malekmohammadi ve Panahi, 2010, s:250-251). Yoksulluk, yaşam kalitesini doğrudan etkilemektedir. Yaşam kalitesinin objektif ve sübjektif göstergeleri göz önünde bulundurulduğunda gıda ihtiyacını karşılayamayan, aç kalan insanların yaşam kalitelerinin düşük olduğu varsayımı güç kazanmaktadır.

Dünya Sağlık Örgütü'ne (DSÖ) göre yaşam kalitesi; kişinin kendi hayatını yaşadığı değerler ve kültür sistemleri içinde ne şekilde değerlendirdiğidir. Yaşam kalitesi kişilerin endişeleri, standartları, umut ve amaçlarıyla ilgilidir. Bir diğer ifade ile yaşam kalitesi; bireyin sosyal ve kültürel ortamda kendi sağlık durumunu öznellik içerisinde algılama durumunu tanımlamaktadır. (Perim, 2007, s:1). Dolayısıyla yaşam kalitesi ölçülebilen nicelik olmayıp, sübjektif şekilde yaşatılan nitelik şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Yaşam kalitesi tanımlamaları genelde bireyin yaşam sürecini ilgilendiren sübjektif algı çevresinde olsa da, sübjektif ve objektif olarak iki şekilde ele alınmaktadır (Aydiner Boylu ve Terzioğlu 2007, s:2).

Kayseri ilinde yaşayan SED Hizmet Modelinden faydalanan ailelerin çoğunluğunu yoksul aileler oluşturmaktadır. Ayrıca bu aileler üzerinde yoksulluğun nedenleri ve sonuçlarına bakıldığında yaşam kalitelerinin düşük olduğu varsayımı güç kazanmaktadır. Yapılan bu araştırma ile objektif ve sübjektif belirleyiciler ile ailelerin yaşam kalitelerinin SED Hizmet Modelinden sonra ne durumda olduğu ve

sosyo-demografik özellikleri ortaya konulmaya çalışılmış ve verilere dayalı önerilerde bulunulmuştur.

2.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, Kayseri Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü tarafından korunma kararı olmayan çocuklar adına Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmet Modeli sağlanan ve Kayseri ilinde ikamet eden ailelerin yaşam kalitelerinin değerlendirilmesidir.

Araştırmanın genel amacı doğrultusunda belirlenen araştırma soruları ise aşağıdaki gibidir:

1. SED Hizmet Modeli sağlanan ailelerin sosyo-demografik özellikleri nasıldır?
2. SED Hizmet Modelinden faydalanan ailelerin yaşam kaliteleri nasıldır?
3. SED Hizmet Modelinin ailelerin yaşam kalitelerine etkisi ne düzeyde olmaktadır?

2.3. Araştırmanın Önemi

Ülkemizde, yoksulluk, yoksullukla mücadele ve sosyal yardımlarla ilgili birçok çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmalar arasında SED hizmet modelini konu alanlar da dahil olmak üzere yaşam kalitesinin değerlendirilmesi bağlamında Kayseri ili örneğinde bir araştırmaya rastlanılmamıştır. Bu noktada bu tez çalışmasının özgün olduğu ve gelecekte yapılacak çalışmalara referans oluşturacağı düşünülmektedir.

Ayrıca Dünya’da sosyal yardımlar kapsamında farklı uygulamalar ve hizmet modellerine ilişkin çalışmalar bulunmakla birlikte, bu hizmet modellerinin ailelerin yaşam kalitesi üzerindeki rolünün incelendiği çalışma sayısı oldukça sınırlıdır. Sosyal yardımlar ve bir sosyal yardım modeli olan SED Hizmet Modelinden yararlanan ailelerin yaşam kalitelerinin değerlendirilmesi yapılan yardımların yeterlilik düzeyi ve niteliği üzerinde yeniden düzenleme yapılması konusunda da yol gösterici olacaktır.

2.4. Araştırmanın Yöntem ve Modeli

Araştırma, Kayseri ilinde SED Hizmet Modeli sağlanan ailelerin yaşam kalitelerinin değerlendirilmesi amacıyla planlanmıştır. Bu çalışmada, araştırmanın verilerini toplamak, analiz etmek, zamandan tasarruf etmek ve en uygun, geçerli ve güvenilir sonuçlara ulaşmak için nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırma nicel araştırma yöntemlerinden genel tarama modeli ile gerçekleştirilmiş kesitsel bir çalışmadır.

Genel tarama modelleri tamamına ulaşılması mümkün olmayan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacıyla evrenden alınacak bir grup, örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama çalışmasıdır (Karasar, 2005). Kesitsel araştırmalarda betimlenecek değişkenler bir seferde ölçülür. Genellikle örneklem büyük olduğu ve bir çok farklı özellikteki topluluğu kapsadığı araştırmalardır (Büyüköztürk ve ark., 2014).

2.5. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırma evrenini, Kayseri Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne sağlanan SED Hizmet Modelinden faydalanan korunma kararı olmayan çocukların aileleri oluşturmaktadır.

Araştırma örneklemini ise korunma kararı olan çocukların aileleri hariç, Kayseri Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne, SED Hizmet modelinden 2015 yılı Temmuz ayı ile 2016 yılı Mart ayları arasında faydalanan aileler oluşturmaktadır. Bu tarihlerin seçilmesinde, araştırmanın amacı doğrultusunda ailelerin SED hizmet modelinden en az 6 ay yararlanmış olması dikkate alınmış, tez çalışması önerisinin hazırlandığı tarih ve verilerin toplanmasının bitirileceği tarih öngörülerek belirlenmiştir. Bu tarihler arasında ki korunma kararı olan çocukların aileleri de dâhil olmak üzere toplam aile sayısı 448'dir. 2015 yılı Temmuz, Ağustos, Eylül, Ekim, Kasım, Aralık ayları ile 2016 yılı Ocak, Şubat, Mart aylarında SED Hizmet Modeli başlatılan, korunma kararı olan çocukların aileleri hariç aile sayısı ise 294'dür. Bu kesitsel çalışmada 294 aile sayısı temel alınmıştır. Gönüllülük, araştırmaya katılım için esastır. Bu sürede araştırmaya katılmayı gönüllü olarak kabul eden 147 aileye ulaşılmış ve araştırma kapsamına alınmıştır.

Nicel bir araştırma olarak tasarlanan bu araştırma da katılımcıların belirlenmesinde seçkisiz olmayan amaçsal örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Amaçsal örnekleme yönteminde araştırmacı çalışma evreninde rastgele değil belirli özelliklerinden dolayı ve/veya araştırmacının kendi kararı/sağduyusuna göre seçilirler. Amaçsal örnekleme seçilecek olan evren hakkında araştırmacının oldukça kapsamlı bir bilgiye, tecrübeye sahip olmasını gerektirir ve öyle olduğunu öngörür. Bu yöntem kullanılarak elde edilecek bulgulardan yapılacak çıkarımlar her ne kadar araştırmacının sağduyusuna/kararına dayansa da, amaçlı örnekleme elverişlilik örneklemesine göre daha kuvvetli ve daha belirli çıkarımlar sunar (Böke, 2009: 126). Araştırmada, seçkisiz olmayan amaçsal örnekleme yöntem çeşitlerinden “Ölçüt Örnekleme” yöntemi kullanılmıştır. Ölçüt Örnekleme ile bir araştırma, gözlem birimleri belli niteliklere sahip kişiler, olaylar, nesneler ya da durumlardan oluşturulabilir. Bu durumda örneklem için belirlenen ölçütü karşılayan birimler (nesneler, olaylar vb.) örnekleme alınır (Büyüköztürk ve ark., 2014; 91).

Bu araştırmanın örneklem seçiminde aşağıdaki ölçütler kullanılmıştır:

- 1- Korunma Kararı olmaksızın SED Hizmet Modelinden yararlanıyor olmak,

2- 2015 yılı Temmuz – 2016 yılı Mart ayları içerisinde SED Hizmetinden faydalanan olmak,

3- Kuruluş ve koruyucu aile hizmetinden yararlanmamış olmak,

4- Kayseri ilinde ikamet ediyor olmak,

5- Soru formundaki sorulara cevap vermede gönüllü olmak.

Ailelerle gerek kendi ikamet adreslerinde, gerek Kayseri Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü'nde gerekse şahsi dosyalarının mevcut olduğu Kayseri Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne bağlı Sosyal Hizmet Merkezi Müdürlüklerinde görüşmeler gerçekleştirilerek soru formları araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Örneklem birimi birey olup, soru formları SED Hizmet Modelinden yararlandırılan çocuk adına yardım yapılan anne, baba ya da bakmakla yükümlü diğer akrabalarına (amca, teyza, hala, büyükbaba, babaanne, anneanne vb.) aile bireyine / aile yakınına uygulanmıştır.

2.6. Veri Toplama Aracı

Araştırma kapsamında, araştırmanın amacı ve hedefleri doğrultusunda araştırmacı tarafından hazırlanan 81 sorudan oluşan soru formu ve Diener ve arkadaşları tarafından 1985 yılında geliştirilen “Yaşam Doyum Ölçeği – The satisfaction with life scale (SWLS)” kullanılmıştır.

Soru formu ile Kayseri ilinde ikamet eden SED Hizmet Modelinden faydalanan katılımcılara ilişkin sosyo-demografik özellikleri, objektif ve subjektif yaşam kalitesi belirleyicileri ve şuanki yaşam kalitesi düzeyleri, ekonomik yoksunluğun giderilmesi ve korunmaya muhtaçlığın önlenmesine yönelik görüşleri, ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Araştırmada kullanılan soru formu 4 (dört) temel bölümden oluşmaktadır. Soru formunun birinci bölümünde cinsiyet, yaş, doğum yeri, çocuk sayısı, akrabalık ilişkileri, medeni durum, eğitim durumu gibi araştırmaya katılanların sosyo-demografik bilgilerini belirlemeyi sağlayan sorular yer almaktadır.

Soru formunun ikinci bölümünde yaşam kalitesinin objektif ve subjektif belirleyicilerini ortaya koymayı amaçlayan sorular bulunmaktadır. objektif belirleyiciler olarak ikamet edilen konutun kime ait olduğu, konutun türü, oda sayısı, büyüklüğü, ısınma şekli, fiziksel özellikleri, konutun içerisinde bulunan eşyaların durumu, ikamet edilen bölgenin güvenlik düzeyi, katılımcıların boş zaman etkinlikleri, aile üyeleri arasındaki bağ, katılımcıların hobileri, katılımcıların akraba ve arkadaş ilişkileri, aile içi şiddet, temel ihtiyaçları haricindeki ihtiyaçların karşılanması, çocukların eğitim ihtiyaçlarının karşılanıp karşılanmadığı, sağlık güvenceleri, sağlık sorunları, sağlık sorunlarının çözülme şekli, benlik saygısı, iş gücü potansiyeli, ekonomik durum, temel ihtiyaçların giderilmesi, yardımlar, borçlar ve borçların ödenabilirliği, duygusal durum gibi yaşam kalitesi belirleyicilerin belirlenmesini sağlayan sorular yer almaktadır.

Soru formunun üçüncü bölümünde ise SED Hizmet Modelinden yararlandıktan sonra ailelerin yaşam kalitesinin ne ölçüde değiştiği ile ilgili yanıtlar ortaya koymak amacıyla sorular hazırlanmıştır.

SED hizmet modeli kapsamında yapılan yardımların olması/olmaması durumunda çocukların kurum bakımına alınması yönündeki tercihlerinin ne olacağının belirlenmesine ve maddi yoksunluk sebebiyle oluşabilecek korunmaya muhtaçlığın önlenmesine yönelik sorular yer almaktadır.

Soru formunun dördüncü bölümünde yaşam kalitesinin subjektif belirleyicisi olarak yaşam doyumu ölçeğine yer verilmiştir. Yaşam kalitesinin subjektif göstergeleri ile ilişki olarak çocukların kurumu bakımına alınması ile katılımcılarda mutsuzluk duygusu oluşabilir, var olan mutsuzluk duygu seviyesi artabilir ve yaşam doyum düzeyleri düşebilir.

Soru formu katılımcıların sosyo-demografik özellikleri ve yaşam kalitelerinin ne düzeyde olduğunun ortaya çıkarılması amaç edinilerek hazırlanmıştır. Soru formunun oluşturulmasında; Özmete tarafından 1997 yılında gerçekleştirilmiş “Değerlerin Yaşam Kalitesi Üzerindeki Rolü (Tokat Örneği), Akın ve Koçoğlu tarafından 2009 yılında gerçekleştirilmiş “Sosyo-ekonomik Eşitsizliklerin Sağlıklı Yaşam Biçimi Davranışları ve Yaşam Kalitesi ile İlişkisi”, Moustafa tarafından 2012 yılında gerçekleştirilmiş “Astımlı Çocukların Atak ve Remisyon Dönemindeki Genel Yaşam Kalitesi Ölçeklerinin Karşılaştırılması ve Yaşam Kalitesini Etkileyen Değişkenlerin İncelenmesi”, Baydur tarafından 2001 yılında gerçekleştirilmiş “Soma Elektrik Üretim ve Ticaret Anonim Şirketi Tesislerinde Çalışan İşçilerde Bazı Sosyodemografik Faktörlerle Yaşam Kalitesinin İlişkisi” ve Özgen tarafından 2012 yılında gerçekleştirilmiş “Ç.O.M.Ü. Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin Yaşam Doyumu Düzeylerinin İncelenmesi” isimli çalışmalarından yararlanılmıştır. Ayrıca; Godefroy ve arkadaşları tarafından 2010 yılında hazırlanmış “Measuring Quality of Life” isimli çalışmadan faydalanılmıştır. Amoa tarafından 2014 yılında yayınlanan “Quality of Life of Poor Residential Neighborhoods in Oshogha, Nigeria” isimli çalışması ile Park ve arkadaşları tarafından 2002 yılında hazırlanan “Impacts of Poverty on Quality of Life in Families of Children With Disabilities” isimli çalışmalardan da faydalanılmıştır.

Yaşam kalitesinin belirlenmesinde objektif ve sübjektif göstergeler dikkate alınmıştır. Objektif yaşam kalitesi, arkadaşlık ilişkileri, gelir düzeyi, tehlikelerden uzak bir ortam, eğitim, sağlık hizmetlerinden yararlanma gibi yaşam kalitesine katkı sağlayan dış faktörleri incelerken, sübjektif yaşam kalitesi ise insanların yaşamlarının kalitesine dair algılarına odaklanır (Zullig ve ark., 2005). Bireylerin sağladıkları kazancın güvenli olup olmadığına dair düşünceleri, yaşadıkları çevreyi ne kadar güvenilir ve emniyetli algıladıkları, eğitim ve sağlık düzeyleri ile ne kadar tatmin oldukları gibi hususlar, kişilerin yaşam kalitelerine dair bireysel değerlendirme kriterleri olarak düşünülmektedir. Bu kriterler kişiden kişiye farklılık gösterebilmektedir. Yaşam doyumu ile söz konusu sübjektif yargılar birbirleri ile ilişkilendirilmektedir (Veenhoven, 1996). Yaşam kalitesinin sübjektif göstergeleri, ailenin içinde bulunduğu şartlardan memnuniyet ya da memnuniyetsizliğini

ölçmektedir. Bu bağlamda 5 sorudan oluşan Yaşam Doyum Ölçeği ile de katılımcıların subjektif yaşam kalitelerine yanıt aranmaya çalışılmıştır.

Yaşam Doyum Ölçeği (The satisfaction with life scale); ideallerine yakın bir yaşantısının var olup olmadığı, yaşam koşullarının mükemmellik düzeyi, yaşamından memnun olup olmadığı, yaşamından istediği önemli şeylere sahip olup olmadığı, tekrar dünyaya gelmesi durumunda hayatında değiştirmek isteyip istemediğine ilişkin beş sorudan oluşmaktadır.

Diener, Emmons, Griffen ve Laresen tarafından 1985 yılında Yaşam Doyum Ölçeği geliştirilmiş, 1991 yılında da Köker tarafından Türkçe'ye uyarlaması yapılmıştır. Ölçek, yaşam doyumuyla ilişkin "hiç katılmıyorum"dan, "tamamen katılıyorum"a kadar içerisinde farklı yanıtlar bulunan beş maddeden oluşmaktadır. Maddelerin cevaplanma şekli 7'li derecelendirilmiş cevaplama sistemine göre yapılmaktadır. Ergenlerden yetişkinlere kadar tüm yaşlar için uygun olan bu ölçek ile genel yaşam doyumunu ölçülmesi amaçlanmaktadır. Köker tarafından 1991 yılında ölçeğin "yüzeysel geçerlilik" tekniğiyle geçerlilik çalışması ve Türkçe'ye çevirileri yapılmıştır. Madde analizi sonucunda, ölçeğin her bir maddesinden elde edilen puanlarla toplam puanlar arasındaki korelasyon yeterli bulunmuştur. Ölçeğin test-tekrar test güvenirlik katsayısı 85 olarak saptanmıştır. Her maddeden alınan puanlar 1-7, toplam puan ise 1-35 arasında değişebilmektedir. 7 puan ve altının düşük, 13 puan ve üstünün yüksek yaşam doyumu, 8- 12 arasında kalan puanlar orta düzeyde bir yaşam doyumu göstermektedir (Altay ve Avcı, 2009, s:277).

2.7. Etik Konular

Araştırma verilerinin toplanabilmesi amacıyla oluşturulan soru formunun katılımcılara uygulanabilmesi için Ankara Üniversitesi Etik Kurulunun 23.05.2016 karar tarih ve 168 karar sayılı etik kurulu kararı (Ek-2) ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (mülga) Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığının 28.09.2016 tarih ve E.101459 sayılı Müsteşarlık Makam Olur'u (Ek-3) alınmıştır.

2.8. Verilerin Toplanması

Soru formları; Kayseri Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğünde ve bağlı kuruluşları olan Sosyal Hizmet Merkezlerinde katılımcılara uygulanmıştır. Anketler yardım yapılan çocuklara bakmakla yükümlü ya da bakımını sağlayan 147 anne, baba ya da diğer akrabalarından tek ebeveyne (amca, teyza, hala, büyükbaba, babaanne, anneanne vb.) uygulanmıştır. Araştırmanın amacı ve gizliliği konusunda soru formu uygulanan aileler sözlü olarak bilgilendirilmiş, araştırmaya katılmayı kabul edenlerden onam formlarını (Ek-1) imzalamaları talep edilmiş ve formlar imzalatılmıştır. Her bir anket uygulaması ortalama 15 – 20 dakika sürmüştür. Araştırma anketleri 01.10.2016 – 28.02.2017 tarihleri arasında uygulanmıştır.

2.9. Verilerin Analizi

Veriler SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 22.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde istatistiksel yöntemler olarak sayı, yüzde, standart sapma ve ortalama kullanılmıştır. SPSS programı ile analiz edilebilen veriler One-Way ANOVA ve One-Sample T Test yöntemleri ile analiz edilmiş elde edilen veriler tablo haline getirilmiştir. Ayrıca veri toplama aracında bulunan açık uçlu sorular elle analiz metoduyla analizleri yapılmıştır. Anlamlılık düzeyi $p<0.05$, $p<0.01$ ve $p<0.001$ olarak alınmıştır.

2.10. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma, Kayseri ilinde yaşayan, sosyal yardımlar içerisinde 01.07.2015 tarihi itibarı ile SED Hizmet Modelinden yararlanan, haklarında korunma / tedbir kararı alınmamış, kuruluş ve koruyucu aile hizmet modelinden yararlanmamış çocukların ailelerinden elde edilen yanıtlar ile sınırlıdır.

3. BULGULAR

Bulgular, “Sosyo-Demografik Bilgileri”, “Yaşam Kalitesine İlişkin Bilgiler” ve “SED’in Aile Yaşam Kalitesin Etkisi” olmak üzere üç başlıkta oluşturulmuştur.

3.1. Katılımcıları Tanıtıcı Sosyo-Demografik Bilgiler

Bu başlıkta katılımcıların cinsiyet, yaş, doğum ve yaşam yeri, çocuk sayısı, hanedeki birey sayısı, medeni durum ve maddi yoksunluk ilişkisi, medeni, durum, medeni durumun sebebi, meslek ve eğitim durumu bilgileri çizelge 3.1. de açıklanmıştır.

Çizelge 3.1. Katılımcıların sosyo-demografik bilgileri

Cinsiyet	Sayı (n)	Yüzde (%)
Kadın	130	88,4
Erkek	17	11,6
Toplam	147	100,0
Yaş		
18-25	16	10,9
26-33	54	36,7
34-41	34	23,1
42-49	28	19,0
50-65	15	10,2
Toplam	147	100,0
Öğrenim Durumu		
Okur Yazar Değil	22	15,0
Okur Yazar	12	8,2
İlkokul	63	42,9
Ortaokul	15	10,2
Lise	33	22,4
Üniversite	2	1,4
Toplam	147	100,0
Meslek		
İşçi	10	6,8
Esnaf	12	8,2
Serbest Meslek	8	5,4
Ev Hanımı	117	79,6
Toplam	147	100,0
Medeni Durum		
Evli	38	25,9
Boşanmış	61	41,5
Eşi Ceza İnfaz Kurumunda	24	16,3
Eşi Vefat Etmiş	14	9,5
Diğer	10	6,8
Toplam	147	100,0
Evli Olmama Sebebinin Maddi Yoksunluk Olduğunu Düşünme Durumu		
Evet	35	23,8
Hayır	74	50,3
Toplam	109	74,1
Evli olup, Soruyu Cevaplamayan	38	25,9
Toplam	147	100,0

Çizelge 3.1. Devamı

Çocuk Sayısı	Sayı (n)	Yüzde (%)
1	21	14,3
2	54	36,7
3	36	24,5
4 ve Üzeri	36	24,5
Toplam	147	100,0
Hanedeki Diğer Birey Sayısı		
0	127	86,4
1	10	6,8
2	5	3,4
3+	5	3,4
Toplam	147	100,0
Doğum Yeri		
Köy	37	25,2
İlçe	66	44,9
İl	44	29,9
Toplam	147	100,0
Aile ile Birlikte Yaşamın Çoğunu Geçirdiği Yer Durumu		
Köy	20	13,6
İlçe	50	34,0
İl	77	52,4
Toplam	147	100,0
Sağlık güvencesi Durumu		
Yok	9	6,1
SSK	30	20,4
BAĞKUR	5	3,4
Yeşil Kart	97	66,0
Diğer	6	4,1
Toplam	147	100,0
Sağlık Durumu		
Çok İyi	0	0
İyi	20	13,6
Ne İyi Ne Kötü	76	51,7
Kötü	44	29,9
Çok Kötü	7	4,8
Toplam	147	100,0
En Çok Hizmet Aldıkları Sağlık Kuruluşları		
Kamu Hastaneleri	147	100,0
Özel Hastaneler	0	0
Toplam	147	100,0
Ailede Fiziksel Sağlık Sorunu Mevcut Olan Birey Durumu		
Evet	48	32,7
Hayır	99	67,3
Toplam	147	100,0
Ailede Ruhsal Sağlık Sorunu Mevcut Olan Birey Durumu		
Evet	88	59,9
Hayır	59	40,1
Toplam	147	100,0

Çizelge 3.1’ de görüldüğü gibi araştırma kapsamına alınan katılımcıların büyük çoğunluğunu kadın katılımcılar oluşturmaktadır. Katılımcıların % 88,4 kadın ve %11,6’sı erkektir. Katılımcıların yaşları 18 – 65 arasında değişmektedir. Katılımcıların ağırlıklı olarak 26 – 33 yaş grubunda (%36,7) ve 34 – 41 yaş grubunda (%23,1) oldukları görülmektedir. 18 – 25 yaş aralığında (10,9), 42 – 49 yaş aralığında ve 50 – 65 yaş aralığında (%10,2) olanların oranları daha düşüktür.

Katılımcıların yarısından fazlası okur-yazar (%8,2) ve ilkokul mezunudur (%43,9). Okur-yazar olmayanların oranı ise %15,0'dır. Sosyal ekonomik destek hizmetlerinden yararlanan katılımcıların büyük oranı lise ve daha alt eğitim gruplarında bulunmaktadır. %10,2'si ortaokul, %22,4'ü ise lise mezunudur. Katılımcıların yalnızca 2 tanesi (%1,4) üniversite mezunudur.

Katılımcıların çoğunluğu ev hanımı (%79,6) olup düzenli herhangi bir işte çalışmamaktadır. En az sayı serbest olarak (%5,4) mesleğini icra edenlerdir. Düzenli işçi olarak çalışanların oranı %6,8 iken esnaf olanların oranı %8,2'dir.

Katılımcıların büyük çoğunluğu boşanmış, çocukları ile birlikte eşinden ayrı yaşamaktadır (%41,5). Katılımcıların yaklaşık dörtte birinin evli (%25,9) olduğu, %9,5'inin ise eşi vefat ettiği görülmektedir. Eşi herhangi bir sebeple cezaevinde olanların oranı ise %16,3'dür. Boşanmış, eşi cezaevinde olan ve eşi vefat eden yani aile bütünlüğü bulunmayan katılımcıların yarısından fazlası (%50,3) bu durumun sebebinin maddi yoksunluktan kaynaklanmadığını, %23,8'i de maddi yoksunluktan kaynaklandığını belirtmişlerdir.

Katılımcılar medeni durumlarına ilişkin olarak evli haricindeki cevaplardan birisini vermesinin nedenini eşinin; ceza infaz kurumunda tutuklu bulunması, eşin vefatı, şiddete maruz bırakılma, aldatma, madde bağımlılığı, psikolojik sağlık sorunları, evi terk etme ve gayri resmi evlilik gibi nedenlerle boşanma, gayr-i resmi ayrılık yaşama, eşin vefat etmesi gibi durumların ortaya çıktığını ve evlilik birliğinin bozulduğunu belirterek evlilik durumunun devam etmediğini bu nedenle evli harici cevapları verdikleri görülmüştür.

Katılımcılardan eşi ceza infaz kurumunda olan 28 kişinin yarısı eşinin cezaevinde olmasının sebebinin maddi yoksunluk olduğunu belirtmiştir. Boşanmış olanların ise 24'ü boşanmış olmasının nedenini maddi yoksunluktan kaynaklandığını belirtmiştir.

Araştırma kapsamındaki katılımcıların dörtte birine yakınının üç çocuğu (%24,5) bulunmaktadır. Tek çocuklu (%14,3) katılımcıların sayısı iki çocuklu (%36,7) daha azdır. Katılımcıların % 24,5'inin ise dört ve daha fazla çocuğu bulunmaktadır.

Çocukları, kendisi ve eşi haricinde birlikte yaşadığı kişiler ile ilgili soruya katılımcılar, çocukları ve eşleri haricinde büyük çoğunlukla başka kimsenin anneanne, büyükbaba, teyze, amca vb. aile yakınları ile kendileri ile birlikte yaşamadığını / ikamet etmediğini (%86,4) ifade etmekle birlikte %13,6'sı SED hizmet modelinden yararlanan çocukların anneanne, büyükbaba, teyze, amca gibi aile yakınları ile birlikte aynı ikamet adresini paylaşmakta olduklarını belirtmişlerdir.

Araştırmaya katılan katılımcıların yaklaşık yarısı ilçe merkezinde (%44,9) doğmuştur. Dörtte biri (% 25'i) köyde, kalanlarda (%29,9) il merkezinde doğmuştur. Katılımcıların büyük çoğunluğu il merkezinde (%52,4) ikamet etmektedir. Diğerlerinden %13,6'sı köyde ve %34,0'ü ilçede ikamet etmektedir.

Araştırma kapsamındaki katılımcıların yarısı (%51,7) sağlık durumunun ne iyi nede kötü olduğunu belirtmiştir. %13,6'sı sağlık durumunun iyi olduğunu ifade ederken %34,7'si sağlık durumunun kötü ve çok kötü olduğunu düşünmektedir. Katılımcıların yarsından fazlasının sağlık güvencesi yeşil karttır (GSS). %20,4'ü SSK'lı olup, %3,4'ü de Bağkurludur. %6,1'inin ise sağlık güvencesi bulunmamaktadır. Geri kalan %4,1'inin ise diğer sağlık güvenceleri (emekli sandığı) bulunmaktadır.

Araştırmaya katılan katılımcıların tamamı (%100,0) kamu hastanelerinin sağlık hizmetlerinden faydalanmaktadır. Sağlık hizmetleri için özel hastanelerden faydalanan katılımcı ise bulunmamaktadır.

Araştırma kapsamındaki katılımcıların yarısından fazlasının (%67,3) ailesinde fiziksel sağlık sorunu mevcut olan bir birey bulunmamaktadır. Ailelerin yarısından fazlasının (%59,9) ailesinde ruhsal sağlık sorunları vardır.

3.2. Yaşam Kalitesine İlişkin Bilgiler

Bulguların bu bölümünde katılımcıların yaşam kalitesine ilişkin bilgiler, objektif belirleyiciler ve subjektif belirleyiciler olmak üzere iki başlık altında incelenmiştir.

3.2.1. Yaşam Kalitesine İlişkin Objektif Belirleyiciler

Katılımcıların yaşam kalitesinin değerlendirilmesi için objektif belirleyiciler çalışma durumu, meslek gibi bilgileride içeren “Ekonomik Durum”, “Konuta İlişkin Bilgiler”, “Dayanıklı Tüketim Malların Varlığı ve İhtiyaçların Karşılanması” başlıkları altında açıklanmıştır.

3.2.1.1. Ekonomik Durum

Bu başlıkta katılımcıların çalışma durumları, hangi sektörde çalıştıkları, çalışma zamanları, mesai saatleri dışında çalışma durumları, ekonomik durumları, başka maddi yardım alıp almadıkları, aylık ortalama gelirleri, borçlanma ve borçlarını ödeyebilme durumlarına ilişkin bilgileri çizelge 3.2. de açıklanmıştır.

Çizelge 3.2. Katılımcıların ekonomik durumlarına ilişkin bilgiler.

Çalışma Durumu	Sayı (n)	Yüzde (%)
Evet	16	10,9
Hayır	106	72,1
Emekli	11	7,5
Zaman Zaman	14	9,5
Toplam	147	100,0
Gece Mesaisinde Çalışma Durumu		
Her Zaman	0	0
Bazen	13	8,8
Hiçbir Zaman	17	11,6
Cevaplamayan	117	79,6
Toplam	147	100,0
Hafta Sonu Tatillerinde Çalışma Durumu		
Her Zaman	1	0,7
Bazen	22	15,0
Hiçbir Zaman	7	4,8
Cevaplamayan	117	79,6
Toplam	147	100,0
Bayram Tatillerinde Çalışma Durumu		
Her Zaman	1	0,7
Bazen	12	8,2
Hiçbir Zaman	17	11,6
Cevaplamayan	117	79,6
Toplam	147	100,0
Ekonomik Durum		
Ekonomik Durumum Çok İyi	1	0,7
Ekonomik Durumum İyi	0	0
Ekonomik Durumum Orta Düzeyde	39	26,5
Ekonomik durumum Kötü	65	44,2
Ekonomik durumum Çok Kötü	42	28,6
Toplam	147	100,0
Başka Kamu Kurumlarından Yardım Alıp Almama Durumu		
Evet	50	34,0
Hayır	97	66,0
Toplam	147	100,0
Aylık Toplam Gelir Durumu		
0-400	19	12,9
401-600	38	25,9
601-800	54	36,7
801-1000	15	10,2
1000 TL ve Üzeri	21	14,3
Toplam	147	100,0
Fatura ve Diğer Kamusal Borçları Geri Ödeyip Ödeyememe Durumu		
Evet	61	41,5
Hayır	86	58,5
Toplam	147	100,0
Borç, Kira vb Ödemelerin Gelirin Yarısından Fazla Olup Olmama Durumu		
Evet	103	70,1
Hayır	44	29,9
Toplam	147	100,0
Borçlanma Durumu		
Evet	108	73,5
Hayır	39	26,5
Toplam	147	100,0
Borçları Zamanında Geri Ödeyebilme Durumu		
Borçlanmıyorum	11	7,5
Her Zaman	13	8,8
Bazen	99	67,3
Hiçbir Zaman	24	16,3
Toplam	147	100,0
Gelir-Gider Bütçe Dengesi için Tasarraf Yapmak Zorunda Kalma Durumu		
Evet	133	90,5
Hayır	14	9,5
Toplam	147	100,0

Katılımcıların çoğunluğu (%72,1) herhangi bir işte çalışmamaktadırlar. %9,5'inin zaman zaman çalıştıkları, %7,5'inin ise emekli oldukları belirlenmiştir. Katılımcıların yalnızca %10,9 çalışmaktadır.

Katılımcılar çalışamama sebeplerini; çocuklarının küçük olması nedeniyle çocuklarının bakımı ile ilgilenmesi, kişisel sağlık sorunlarının çalışmasına engel olması, çocuklarının sağlık sorunlarının bulunması, iş bulamama, yaşlılık nedeniyle çalışacak gücün bulunmaması, kişisel güvenliğinin risk altında bulunması gibi nedenler olarak ifade etmişlerdir. Katılımcıların büyük çoğunluğu (65'i) çocuklarının küçük olması nedeniyle çocuklarının bakımı ile ilgilenmesinden dolayı çalışmadığını belirtmiştir.

Araştırmaya katılan katılımcılar arasında çalışmakta olanların genellikle temizlik sektörü, hizmet sektörü, inşaat sektörü, tarım sektörü, kağıt ve hurda toplayıcılığı ve ticaret sektöründe çalışmakta olduğu bilgileri elde edilmiştir.

Araştırma kapsamındaki katılımcıları büyük bir bölümü emekli (%7,5) veya çalışmamaktadır (%72,1). Çalışanların %8,8'i bazen gece mesailerinde çalışmakta, %15,0'i bazen hafta sonu tatillerinde çalışmakta ve %8,2'si de bazen bayram tatillerinde çalışmaktadır.

Araştırma kapsamındaki katılımcıların yarıya yakınının ekonomik durumu kötüdür (%44,2). %26,5'inin ekonomik durumunun orta düzeyde olduğu geri kalan %28,6'sının ekonomik durumunun çok kötü olduğu söylenmektedir. Yalnızca 1 (%0,7) kişi ekonomik durumu iyi olduğunu ifade etmektedir. Bu kişinin adına SED hizmet modeli sağlanan çocuğun anne ya da babasından ziyade bakmakla yükümlü olmayan herhangi bir yakını / akrabası olduğu düşünülmektedir.

Katılımcıların büyük çoğunluğu (%66,0) SED hizmet modeli kapsamında aldığı yardım haricinde diğer kamu kurumlarından maddi destek almadığını, %34'ü ise maddi destek aldığını belirtmiştir. Araştırma kapsamındaki katılımcıların dörtte

birinin (%25,9) 401-600 TL arasında toplam geliri bulunmaktadır. Çoğunluğu (%36,7) 601- 800 TL arasında toplam gelire sahiptir. %12,9'si 0-400 TL toplam gelire sahip iken, %10,2'sinin toplam aylık ortalama geliri 801-1000 TL arasındadır. Katılımcıların %14,3'ünün aylık ortalama geliri ise 1000 TL ve üzerindedir

Araştırmaya katılan katılımcıların %41,5'i konut kirası, elektrik ve su gibi faturalar ve diğer kamusal borçlarını düzenli olarak ödeyebilirken, katılımcıların yarısından fazlası (%58,5) faturalarını ve kamusal borçlarını düzenli olarak ödeyememektedir. Araştırmaya katılan katılımcıların neredeyse dörtte üçü (%70,1) aylık düzenli olarak borç, kira vb. gibi geri ödemelerin miktarı elde ettiği gelirin yarısından fazla olduğunu ifade ederken, %29,9'u fazla olmadığını belirtmiştir.

Araştırma kapsamındaki katılımcıların yine neredeyse dörtte üçü (%73,5) borçlandığını, geri kalan dörtte biri ise (%26,5) borçlanmadığını ifade etmiştir. Katılımcıların yarısından fazlası (%67,3) borçlarını zaman zaman geri ödeyebilmektedir. %16,3'ü ise borçlarını hiçbir zaman geri ödeyememektedir. %7,%'i borçlanmaya devam etmektedir. Geriye kalan katılımcılar ise (%8,8) her zaman borçlarını zamanında ödeyebilmektedirler.

Katılımcıların büyük çoğunluğu (%90,5) gelir-gider bütçesini dengelemek için tasarruf yapmak zorunda kaldığını, %9,5'inin ise gelir-gider bütçesini dengelemek için tasarruf yapmadığını belirtmiştir.

3.2.1.2. Konuta İlişkin Bilgiler

Araştırma kapsamındaki katılımcıların konutlarına ilişkin konutun kime ait olduğu, SED hizmet modelinden faydalanmadan önceki ve şuanki konutun türü, ikamet edilen bölgedeki konutların genel türü, konut oda sayısı, büyüklüğü, ısınma şekli, ısınma durumu, konutta rutubet ya da nemli bölgelerin varlığı, banyo ve tuvalet durumu gibi bilgiler incelenerek çizelge 3.3. de açıklanmıştır.

Çizelge 3.3. İkamet edilen konuta ilişkin bilgiler.

İkamet Etmiş Olduğunuz Konutun Aitlik Durumu	Sayı (n)	Yüzde (%)
Kira	112	76,2
Kendinize Ait	13	8,8
Yakınına Ait Kira Bedeli Yok	22	15,0
Toplam	147	100,0
SED Hizmet Modelinden Faydalanmadan Önceki İkamet Ettiğiniz Konut Türü Durumu		
Apartman Dairesi	64	43,5
Müstakil	37	25,2
Gecekondu	44	29,9
Baraka	2	1,4
Toplam	147	100,0
Şuan ikamet Ettiğiniz Konutun Türü Durumu		
Apartman Dairesi	75	51,0
Müstakil	39	26,5
Gecekondu	33	22,4
Toplam	147	100,0
İkamet Etmiş Olduğunuz Bölgede Bulunan Konutların Genel Olarak Türü Durumu		
Apartman Dairesi	74	50,3
Müstakil	45	30,6
Gecekondu	28	19,0
Toplam	147	100,0
İkamet Edilen Konut Oda Sayısı (Salon Dâhil)		
1	0	-
2	44	29,9
3	66	44,9
4+	37	25,2
Toplam	147	100,0
İkamet Edilen Konut Büyüklüğü		
50-75 m ²	29	19,7
76-100 m ²	67	45,6
101-120 m ²	41	27,9
121-140 m ²	3	2,0
141 m ² ve Üzeri	7	4,8
Toplam	147	100,0
Konut Isınma Türü		
Soba	106	72,1
Doğalgaz (Bireysel)	27	18,4
Doğalgaz (Merkezi)	14	9,5
Toplam	147	100,0
Konutun Tam Anlamıyla İstılabilmesi Durumu		
Evet	27	18,4
Hayır	52	35,4
Kısmen	68	46,3
Toplam	147	100,0
İkamet edilen Konutta Yer Yer Rutubet ya da Nemli Bölgeler Bulunup Bulunmama Durumu		
Evet	83	56,5
Hayır	64	43,5
Toplam	147	100,0
Tuvaletin Konut İçerisinde Bulunup Bulunmama Durumu		
Evet	135	91,8
Hayır	12	8,2
Toplam	147	100,0
Konut İçerisinde Ayrıca Banyo Bulunup Bulunmama Durumu		
Evet	103	70,1
Hayır	44	29,9
Toplam	147	100,0

Araştırma kapsamındaki katılımcıların yarısından fazlasının (%76,2) ikamet ettiği konut kiradır. %8,8'i ikamet etmekte olduğu konutun kendisine ait olduğunu, %15,0 ise yakınına ait bir konutta kira bedeli olmadan ikamet ettiğini ifade etmiştir. SED Hizmet Modelinden faydalanmadan önce katılımcıların dörtte biri (%25,2) müstakil konutta ikamet etmekte iken, %43,5'i apartman dairesinde ve %29,9'u gecekonduda ikamet etmiştir. %1,4 ise Barakada ikamet ettiğini ifade etmiştir. SED hizmet modelinden yararlanmaya başlayan katılımcıların ikamet ettiği konut türünde değişiklikler yaptığı görülmektedir. SED Hizmet modelinden yararlanmadan önce katılımcıların yalnızca %43,5 apartman dairesinde ikamet etmekte iken sosyal ekonomik destek hizmet modelinden sonra bu oran %51'e yükselmiştir. Sosyal Ekonomik Destek Hizmet modelinden yararlanan katılımcıların %26,5'i müstakil konutta geri kalan %22,4'ü ise gecekonduda ikamet etmektedir.

Katılımcıların yarısı (%50,3) apartman dairesi bulunan konutların bulunduğu bölge de ikamet etmektedir. %30,6'sı ise müstakil konutların bulunduğu bölgede ikamet etmekte, %19,0'u da gecekonduların ağırlıklı olarak bulunduğu bölgelerde ikamet etmektedir.

Araştırma kapsamındaki katılımcıların yarısına yakını (%44,9) salonunda oda olduğu varsayıldığında üç odalı konutta ikamet etmektedir. 1 odalı konutta ikamet edenlerin bulunmamaktadır. %29,9'u iki odadan oluşan konutta ikamet ettiğini belirtirken, %25,2'si dört ve dörtten fazla odalı konutta ikamet ettiğini belirtmiştir. Katılımcıların yarısına yakını (%45,6'sı) 76-100 m² büyüklüğünde konutta ikamet etmektedir. %19,7'si ikamet etmekte olduğu konutu 50-75 m², %27,9'u ikamet etmekte olduğu konutu 101-120 m², %2,0'si de ikamet etmekte olduğu konutu 121-140 m² ve %4,8'i de ikamet etmekte olduğu konutun 141 m² ve daha büyük olduğunu belirttiği anlaşılmıştır.

Katılımcıların yaklaşık dörtte üçünün (%72,1) ikamet ettikleri konutun ısıtma şeklinin soba olduğu, %18,4'ünün bireysel doğalgaz ile ısındığı ve geri kalan %9,5'inin konutunun ise merkezi doğal gaz ile ısındığı görülmüştür. Katılımcıların neredeyse yarısı (% 46,3) ikamet etmiş olduğu konutu kısmen ısıtabilmektedir.

%35,4'ü ise ikamet etmiş olduğu konutun tam anlamıyla ısınmadığını ve %18,4'ü tam anlamıyla ısındığını ifade etmiştir.

Müstakil ve gecekonduda ikamet edenler, katılımcıların neredeyse yarısı kadardır. Bu tür konutlarda, konut eğer eski ise rutubet ve nemin olması doğaldır. Araştırmaya katılan katılımcıların yarısından fazlasının (%56,5) ikamet ettikleri konutta yer yer rutubet ya da nemli bölge bulunmaktadır. %43,5'inin ise bu sorunlarla karşılaşmadığı görülmektedir.

Katılımcıların neredeyse tamamının (%91,8) konutunun içerisinde tuvaleti bulunmakta iken %8,2'sinin konutunun içerisinde tuvaleti bulunmamaktadır. Katılımcıların dörtte üçe yakını (%70,1) konut içerisinde ayrıca bir banyolarının bulunduğunu ifade ederken, %29,9'u konut içerisinde ayrıca bir banyosu bulunmadığını ifade etmiştir.

3.2.1.3. Dayanıklı Tüketim Mallarının Varlığı ve İhtiyaçların Karşılanması

Araştırma kapsamındaki katılımcıların mobilya ve diğer ev eşyalarını temin edebilmesi / yenisi ile değiştirebilmesi, alışveriş yapma sıklığı, araç sahibi olma durumları belirlenerek çizelge 3.4. de açıklanmıştır.

Ayrıca ihtiyaçların karşılanması konusunda çocukların eğitim giderleri, yemek, yiyecek ve öğün durumları, temel gereksinimler, ikincil ihtiyaçlar, hobiler, çocukların eğitime devamlılığı, eğitim ve kurs durumları, sağlık, sağlık güvencesi gibi hususlar belirlenerek çizelge 3.5. de değerlendirilmiştir.

Çizelge 3.4. Dayanıklı tüketim mallarının varlığına ilişkin bilgiler.

SED Hizmet Modeli Sayesinde Mobilya ve Diğer Ev Eşyalarınızı Temin Edilebilme / Yenisi ile Değiştirebilme Durumu	Sayı (n)	Yüzde (%)
Evet	15	10,2
Hayır	96	65,3
Kısmen	36	24,5
Toplam	147	100,0
Aile Üyeleri İle Birlikte Temel İhtiyaçlar Haricindeki Gereksinimler İçin Alışverişe Gitme Sıklığı Durumu		
Her Zaman	7	4,8
Bazen	93	63,3
Hiçbir Zaman	47	32,0
Toplam	147	100,0
Kendinize Ait Araç Sahiplik Durumu		
Evet	4	2,7
Hayır	141	95,9
Cevaplanmayan	2	1,4
Toplam	147	100,0

Araştırma kapsamındaki katılımcıların yarısından fazlası (%65,3) SED hizmet modeli sayesinde mobilya ve diğer ev eşyalarını temin edememiş/ yenisi ile değiştirememiştir. %10,2'si ise SED hizmet modeli sayesinde mobilya ve diğer ev eşyalarını temin edebildiğini/ yenisi ile değiştirdiğini ifade ederken, %24,5'i ise kısmen temin edebildiğini/ yenisi ile değiştirdiğini ifade etmiştir.

Araştırma kapsamındaki katılımcıların yarısından fazlası (%63,3) aile üyeleri ile birlikte temel ihtiyaçları haricinde gereksinimleri için bazen alışverişe gidebilmektedir. Yalnızca %4,8'i her zaman alışverişe gitme şansının olduğunu ifade ederken, %32,0'si ise hiçbir zaman gidemediğini belirtmiştir. Araştırmaya katılan katılımcıların tamamına yakınının (%95,9) kendisine ait bir aracı bulunmamaktadır. Yalnızca % 2,7'sinin kendisine ait aracı bulunmakta olup, %1,4 ise bu soruyu cevaplamamıştır.

Çizelge 3.5. Ailelerin ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin bilgiler

Çocukların Eğitim Giderlerini Maddi Olarak Karşılayabilme Durumu	Sayı (n)	Yüzde (%)
Evet	18	12,2
Hayır	48	32,7
Kısmen	81	55,1
Toplam	147	100,0
SED Hizmet Modelinden Yararlanmadan Önce Ailedeki Çocuklarda Eğitime Devam Etmeyenin Bulup Bulunmama Durumu		
Evet	35	23,8
Hayır	112	76,2
Toplam	147	100,0
SED Hizmet Modelinden Yararlanmadan Önce Çocukları Eğitime Devam Etmeme Sebebi		
Maddi Yoksunluk	23	15,6
Sağlık Sorunları	5	3,4
İsteksizlik	3	2,0
Diğer	4	2,7
Cevaplanmayan (Eğitime Devam Edenler)	112	76,2
Toplam	147	100,0
SED Hizmet Modelinin Çocuklarınızın Eğitim Süreçlerine Düzenli Katılmalarına Olumlu Katkı Sağlayıp Sağlamam Durumu		
Evet	133	90,5
Hayır	14	9,5
Toplam	147	100,0
Çocukların Hizmet Aldığı Eğitim Kurumu Türü		
Kamusal (Ücretsiz) Eğitim Kurumları	147	100,0
Özel (Ücretli) Eğitim Kurumları	0	0
Toplam	147	100,0
Çocukların Okul Eğitimi Dışında Özel Bir Kurs Alıp Alamama Durumu		
Evet	23	15,6
Hayır	124	84,4
Toplam	147	100,0
Aldıkları Özel Kurslar (Birden fazla işaretleyebilirsiniz)		
Bilgisayar	3	2,0
Üniversite vb. hazırlık	1	0,7
Özel Ders	2	1,4
Yabancı Dil	3	2,0
Futbol vb. spor dalları	2	1,4
Bale vb. sanat dalları	12	8,2
Cevaplanmayan (Kurs Almayanlar)	124	84,4
Toplam	147	100,0
SED Hizmet Modelinden Yararlanmadan Önce Maddi Durumunuzla Bağlantılı, Öğünlerde Yemek Yiyememe Durumu		
Evet	82	55,8
Hayır	65	44,2
Toplam	147	100,0
SED ile Birlikte Şuan Maddi Durumunuzla Bağlantılı Öğünlerde, Yemek Yiyememe Durumu		
Evet	49	33,3
Hayır	98	66,7
Toplam	147	100,0
SED Hizmet Modeli ile ailenin tüm temel gereksinimlerinin Karşılanabilme Durumu		
Evet	10	6,8
Hayır	54	36,7
Kısmen	83	56,5
Toplam	147	100,0
Et ve Et Ürünlerini Tüketme Sıklığı		
Her Zaman	7	4,8
Bazen	82	55,8
Hiçbir Zaman	58	39,5
Toplam	147	100,0
Süt ve Süt Ürünlerini Tüketme Sıklığı		
Her Zaman	31	21,1
Bazen	103	70,1
Hiçbir Zaman	13	8,8
Toplam	147	100,0

Çizelge 3.5. Devamı

Sebze Ürünlerini Tüketme Sıklığı	Sayı (N)	Yüzde (%)
Her Zaman	48	32,7
Bazen	95	64,6
Hiçbir Zaman	4	2,7
Toplam	147	100,0
Meyve Ürünlerini Tüketme Sıklığı		
Her Zaman	36	24,5
Bazen	103	70,1
Hiçbir Zaman	8	5,4
Toplam	147	100,0
Baklagil Ürünlerini Tüketme Sıklığı		
Her Zaman	85	57,8
Bazen	58	39,5
Hiçbir Zaman	4	2,7
Toplam	147	100,0
Tahıl Ürünlerini Tüketme Sıklığı		
Her Zaman	85	57,8
Bazen	53	36,1
Hiçbir Zaman	9	6,1
Toplam	147	100,0

Çizelge 3.5. de görüldüğü üzere katılımcıların yarısından fazlası (%55,1) çocuklarının eğitim giderlerini kısmen maddi olarak karşılayabilmektedir. %32,7'si ise çocuklarının eğitim giderlerini maddi olarak karşılayamamakta, %12,2'si ise karşılayabilmektedir. Yine aynı tabloda SED hizmet modelinden yararlanmadan önce katılımcıların 4 de 3'ünden fazlasının (%76,2) çocuklarının hepsinin eğitimine devam ettiği, 4 de 1'ine yakınının ise (%23,8) eğitimine devam etmeyen çocuğunun olduğu görülmektedir. Katılımcıların %15,6'sının maddi yoksunluk, %3,4'ünün sağlık sorunları, %2,0'sinin isteksizlik, % 2,7'sinin ise diğer gerekçelerden dolayı çocukları eğitimlerine devam etmemişlerdir. SED hizmet modelinin katılımcıların tamamına yakınının (%90,5) çocuklarının eğitim süreçlerine düzenli katılımlarına olumlu katkı sağladığı çizelge 3.5.'de görülmektedir.

Çizelge 3.5. de de anlaşıldığı üzere katılımcıların tamamının çocukları kamusal (ücretsiz) eğitim kurumlarına devam etmektedir. Bunlardan da sadece %15,6'sı eğitimleri dışında özel kurs alabilmektedirler. Okul eğitimi dışında özel kurs alan katılımcılardan %2,0'sinin çocuğu bilgisayar, %0,7'sinin çocuğu üniversite vb. hazırlık kursu, %1,4'ünün çocukları özel ders, %2,0'sinin çocukları yabancı dil, %1,4'ünün çocukları futbol vb. spor dallarında özel kurs alma imkânına sahiptir.

Araştırmaya katılan katılımcıların yarısından fazlası (%55,8) SED hizmet modelinden yaralanmadan önce maddi durumuyla bağlantılı olarak sabah, öğle ve akşam olmak üzere tüm öğünlerde yemek yiyemediği bir öğün olduğunu, geri kalan %44,2'sinin ise yemek yiyemediği zamanın olmadığını ve tüm öğünlerde yemek yiyebildiğini çizelge 3.5. de görülmektedir. Yine aynı tablo da anlaşıldığı üzere katılımcıların SED aldıktan sonra %33,3'ünün tüm öğünlerde yemek yiyememe durumunun devam ettiği, %66,7'sinin ise SED aldıktan sonra tüm öğünlerinde yemek yeme imkânına sahip olduğu görülmüştür.

Katılımcıların yarısından fazlasının (%56,5) SED ile elde ettiği maddi gelir sayesinde ailesinin tüm temel gereksinimlerini kısmen karşılayabildiği %36,7'sinin karşılayamadığı, % 6,8'inin ise karşılayabildiği çizelgede anlaşılmaktadır.

Araştırmaya katılan katılımcıların yarısından fazlası (%55,8) bazen, %4,8'i her zaman et ve et ürünleri tüketebilmekte iken, %39,5'i ise hiçbir zaman et ve et ürünleri tüketememektedir. Süt ve süt ürünlerini ise yarısından fazlası (70,1) bazen tüketebilmekte iken, %21,1'i her zaman tüketebilmekte, %8,8'i ise hiçbir zaman tüketememektedir. Katılımcıların %32,7'si her zaman sebze tüketebilirken, %2,7'si hiçbir zaman sebze ürünleri tüketememekte, yarısından fazlası ise (%64,6) sebze ürünlerini bazen tüketebilmektedir. Katılımcıların %24,5'i meyve ürünlerini her zaman tüketebilirken, %5,4'ü hiçbir tüketmediğini, yarısından fazlası ise (%70,1) meyve ürünlerini bazen tüketebildiğini ifade etmiştir. Baklagil tüketiminden ise katılımcıların yarısından fazlası (%57,8) baklagilleri her zaman tüketebilirken, %39,5 bezen tüketebilmekte, %2,7'si ise hiçbir zaman tüketememektedir. Yine aynı şekilde tahıl ürünleri tüketiminde ise katılımcıların yarısından fazlasının (%57,8) tahıl ürünlerini her zaman tüketebildiği, %36,1'inin bazen tüketebildiği, %6,1'inin ise hiçbir zaman tahıl ürünlerini tüketemediği çizelge 3.5. de görülmektedir.

3.2.2. Yaşam Kalitesine İlişkin Subjektif Belirleyiciler

Katılımcıların yaşam kalitesinin değerlendirilmesi için subjektif belirleyiciler kendine olan güven, hobi, benlik saygısı, dost ve arkadaşlık ilişkilerindeki tatmin, mutlu olabilme gibi bilgileri içeren “Mutluluk” ve Diener ve arkadaşları tarafından 1985 yılında geliştirilen Yaşam Doyum Ölçeği ile elde edilen bilgileri içeren “Yaşam Doyumu” başlıkları altında açıklanmıştır. Ayrıca “Yaşam Doyumu” başlığı altında yaşam doyumunun bazı değişkenlere göre karşılaştırma yapılarak elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

3.2.2.1. Mutluluk

Katılımcıların mutluluk durumları ikamet etmiş oldukları bölgede kendilerini ne kadar güvende hissttikleri, ikamet ettikleri konutta kendilerini rahat ve konforlu hissedip hissetmedikleri, dost ve arkadaşlarının olup olmadığı, mutlu olup olmadıkları, yaşamlarını anlamlı bulup bulmadıkları, kendilerinin ve ailelerinin güvende olduğunu hissedip hissetmedikleri, gelecek hakkında iyimser düşünüp düşünmedikleri, SED ile kendine olan güvenleri / benlik saygılarının artıp artmadığı, SED hizmet modelinin aile bireyleri arasında saygı ve destek bağının güçlenmesine katkı sağlayıp sağlamadığı, SED hizmet modelinin çocukların sorumluluklarını gerçekleştirmeleri konusunda onlara destek olabilmelerine olumlu katkı sağlayıp sağlamadığı hususları ile çizelge 3.6. da değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Ayrıca, SED hizmet modeli ile kendilerine yeterli boş zaman ayırıp ayıramadıkları, SED ile ikincil ihtiyaç olarak adlandırılan aktivitelere katılıp katılamadıkları, hobilerin gerçekleştirilmesi, akraba ve arkadaşlarla görüşebilme, tatile gidip gidememe, şiddete maruz kalıp kalmama ve şiddetin sebebi gibi durumlar ile katılımcıların mutluluk durumlarına ait bilgiler yine aynı çizelge de değerlendirilmiştir.

Çizelge 3.6. Katılımcıların mutlu olma durumlarına ilişkin bilgiler.

İkamet Edilen Bölge Açısından Düşünüldüğünde Kendilerini Güvende Hissetme Durumu	Sayı (N)	Yüzde (%)
Hiç Güvende Hissetmiyorum	32	21,8
Kısmen Güvende Hissediyorum	73	49,7
Tamamen Güvende Hissediyorum	42	28,6
Toplam	147	100,0
İkamet Edilen Konutta Kendinizi Rahat ve Konforlu Hissetme Durumu		
Evet	32	21,8
Hayır	49	33,3
Kısmen	66	44,9
Toplam	147	100,0
İhtiyaç Duyulduğunda Destek Alınabilecek Dost ve Arkadaşların Olup Olmama Durumu		
Evet	49	33,3
Hayır	98	66,7
Toplam	147	100,0
Şuan ki Yaşam Süreci İçerisinde Mutlu Olup Olmama Durumu		
Evet	19	12,9
Hayır	62	42,2
Kısmen	66	44,9
Toplam	147	100,0
Şuan ki Yaşamı Anlamalı Bulup Bulmama Durumu		
Evet	28	19,0
Hayır	49	33,3
Kısmen	70	47,6
Toplam	147	100,0
Kendinizin ve Ailenizin Güvende Olduğunu Hissedip Hisedeme Durumu		
Evet	59	40,1
Hayır	27	18,4
Kısmen	61	41,5
Toplam	147	100,0
SED Hizmet Modelinden Yararlanıyor Olmanın Gelecek Hakkında İyimser Düşünmeye Etkisi Durumu		
Evet	79	53,7
Hayır	15	10,2
Kısmen	53	36,1
Toplam	147	100,0
SED Hizmet Modeli İle Maddi Yoksunluğunuz Giderilmesi İle Paralel Olarak, Bir İşi Gerçekleştirme Konusunda Kendinize Olan Güveninizin /Benlik Saygınızın Artma Durumu		
Evet	117	79,6
Hayır	30	20,4
Toplam	147	100,0
SED Hizmet Modelinin Katılımcıların Kendilerine Zaman Ayırmak ve Dinlenmek İçin Yeterli Boş Zaman Yaratmasına İmkân Sağlayıp Sağlayamama Durumu		
Evet	27	18,4
Hayır	40	27,2
Kısmen	80	54,4
Toplam	147	100,0
SED Modeli Sayesinde Katılımcıların Sosyal Hayatta İkincil İhtiyaçlar Olarak Adlandırdığımız Aktivitelere Aileleri ile Birlikte (Sinema, Tiyatro, Spor Vb.) Katılabilme Durumu		
Her Zaman	0	0
Bazen	30	20,4
Hiçbir Zaman	117	79,6
Toplam	147	100,0
SED Hizmet Modelinin Aile Bireyleri Arasında Sevgi, Saygı ve Destek Bağının Güçlenmesine Olumlu Katkı Sağlayıp Sağlamama Durumu		
Evet	69	46,9
Hayır	15	10,2
Kısmen	63	42,9
Toplam	147	100,0

Çizelge 3.6. Devamı

SED Hizmet Modeli, Katılımcıların Çocuklarının Sorumluluklarını Gerçekleştirmeleri Konusunda Onlara Destek Olabilme Hususunda Katılımcılara Olumlu Katkı Sağlayıp Sağlayamama Durumu	Sayı (N)	Yüzde (%)
Evet	80	54,4
Hayır	5	3,4
Kısmen	62	42,2
Toplam	147	100,0
Katılımcıların Hobilerini Gerçekleştirmelerinde SED Hizmet Modelinin Olumlu Katkı Sağlayıp Sağlayama Durumu		
Evet	8	5,4
Hayır	93	63,3
Kısmen	46	31,3
Toplam	147	100,0
Akrabalarla Görüşme Sıklığı		
Her Zaman	12	8,2
Bazen	102	69,4
Hiçbir Zaman	33	22,4
Toplam	147	100,0
Arkadaşlarla Görüşme Sıklığı		
Her Zaman	13	8,8
Bazen	101	68,7
Hiçbir Zaman	33	22,4
Toplam	147	100,0
SED Hizmet Modelinin Katılımcıların Akraba veya Arkadaşları ile Daha Rahat Kolay Görüşebilmelerine ve Onlarla Olan İlişkilerine Olumlu Katkı Sağlayıp Sağlayamama Durumu		
Evet	16	10,9
Hayır	65	44,2
Kısmen	66	44,9
Toplam	147	100,0
Yılda En Az Bir Kez Tatile Gidebilme Durumu		
Evet	2	1,4
Hayır	145	98,6
Toplam	147	100,0
Aile Bütünlüğü Mevcut İken Katılımcıların ya da Çocuklarının Eşinden Kaynaklanan Şiddete Maruz Kalıyor Durumu		
Evet	82	55,8
Hayır	65	44,2
Toplam	147	100,0
Maruz Kalınan Şiddetin Nedeni		
İşsizlik	13	8,8
Maddi Gelirin Düşük Olması	40	27,2
Şiddetin Doğal-Normal Kabul Edilmesi	4	2,7
Şiddete Yol Açan Kişinin Psikolojik Sorunlarının Olması	25	17,0
Cevaplanmayan (Şiddete Maruz Kalmayanlar)	65	44,2
Toplam	147	100,0
Ailede Mevcut Olan Sağlık Sorunlarının Günlük Aktiviteleri Gerçekleştirmeye Engel Teşkil Edip Etmeme Durumu		
Evet	66	44,9
Hayır	79	53,7
Cevaplanmayan (Sağlık Sorunu Bulunmayanlar)	2	1,4
Toplam	147	100,0

Araştırma kapsamına alınan katılımcıların yaklaşık yarısı (%49,7) ikamet etmekte olduğu bölge açısından düşünüldüğünde kendisini kısmen güvende hissetmektedir. %21,8'i kendisini hiç güvende hissetmemekte, %28,6'sı ise kendisini tamamen güvende hissetmektedir.

Katılımcıların %21,8'inin ikamet etmekte oldukları konutta kendilerini rahat ve konforlu hissettiklerini, %44,9'unun kendisini kısmen rahat ve konforlu hissettikleri, %33,3'ünün ise kendisini ikamet etmekte olduğu konutta rahat ve konforlu hissetmedikleri bulunmuştur. Katılımcıların yarısından fazlasının (%66,7) ihtiyaç duyduğunda destek alabileceği dostları ve arkadaşlarının olmadığını %33,3'ünün ise dostları ve arkadaşlarının olduğu anlaşılmaktadır.

Katılımcıların %42,2'si şuan ki yaşam süreci içerisinde mutlu olmadıklarını düşünürlerken, 12,99'u ise mutlu olduklarını düşünmektedirler. Kısmen mutlu olduğunu ifade edenlerin oranı ise %44,9'dur. Şuanki yaşamını kısmen anlamlı bulanlar katılımcıların yarısına yakındır (%47,6). %19,0'u yaşamlarını anlamlı bulmakta iken anlamlı bulmayanların oranı ise %33,3 olarak belirlenmiştir. Araştırmaya katılan katılımcıların %40,1'i kendisinin ve ailesinin güvende olduğunu hissettiklerini, 41,5'i kısmen kendisini ve ailesini güvende hissettiklerini, %18,4'ü ise kendisi ve ailesini güvende olduğunu hissetmediklerini belirtmişlerdir.

Çizelge 3.6.'da da görüldüğü üzere katılımcıların yarısı (%53,7) SED hizmet modelinden yararlanıyor olmasının gelecek hakkında iyimser düşünmesine etki ettiği, %36,1'inin gelecek hakkında kısmen iyimser düşünmesine etki ettiği, %10,2'sinin ise gelecek hakkında iyimser düşünmesine etki etmediği anlaşılmaktadır. Katılımcıların yarısından fazlası (%79,6) SED hizmet modeliyle maddi yoksulluğunun çözülmesi ile paralel olarak bir işi gerçekleştirme konusunda kendisine olan güveni/benlik saygısının arttığını belirtirken, katılımcıların %20,4'ü kendisine güvenin/benlik saygısının artmadığını ifade etmiştir. Katılımcıların yarısı (%54,4) SED hizmet modelinin kendine zaman ayırmak ve dinlenmek için kısmen yeterli boş zaman yaratmasına imkân sağladığını, %18,4'ü yeterli imkân sağladığını, %27,29'unun boş zaman yaratma imkânı sağlamadığını ifade ettiği çizelge 3.6.'da görülmektedir.

Katılımcıların %42,9'u SED hizmet modelinin aile bireyleri arasında sevgi, saygı ve destek bağının güçlenmesine kısmen katkı sağladığını, %46,9'u SED hizmet modeli aile bireyleri arasında sevgi, saygı ve destek bağının güçlenmesine olumlu

katkı sağladığını, 10,29'unun SED hizmet modeli aile bireyleri arasında sevgi, saygı ve destek bağının güçlenmesine olumlu katkı sağlamadığını belirttiği çizelge 3.6.'da görülmektedir. Katılımcıların yarısından fazlası (%54,4) SED hizmet modelinin çocuklarının sorumluluklarını gerçekleştirmeleri konusunda onlara destek olabilmesi hususunda katılımcıya olumlu katkı, %42,2'sine kısmen olumlu katkı sağladığı anlaşılmaktadır. %3,4'ü ise SED hizmet modelinin, çocuklarının sorumluluklarını gerçekleştirmeleri konusunda onlara destek olabilmesi hususunda katkı sağlamadığı anlaşılmaktadır.

Çizelge 3.6.'da katılımcıların yarısından fazlasının (%79,6) SED hizmet modeli sayesinde sosyal hayatta ikincil ihtiyaçlar olarak adlandırdığımız aktivitelere (sinema, tiyatro, spor vb) ailesiyle hiçbir zaman katılamadığı, %20,4'ünün ise katılabildiği görülmüştür. Aynı çizelge de katılımcıların yarısından fazlasına (%63,3) SED hizmet modelinin hobilerini gerçekleştirmesine olumlu katkı yapmadığı görülürken %5,4'üne olumlu katkı yaptığı, %31,3'üne ise kısmen olumlu katkı yaptığı görülmüştür. SED hizmet modelinin katılımcıların hobilerini gerçekleştirmesine olumlu katkı yapmayanlar içerisinde hobileri bulunmayanlarda vardır. Katılımcıların sadece %1,4'ü yılda en az bir kez tatile gidebiliyorken, katılımcıların büyük çoğunluğu (%98,6) tatile gidememektedir. Katılımcıların tatil yapabilmeleri için gerekli olan maddi gelirlerinin olmaması tatile gidememelerinde etkili olduğunu düşündürmektedir.

Araştırmaya katılan katılımcıların yarısından fazlası (%69,4) akrabalarıyla bazen görüştüğünü, %8,2'si her zaman görüştüğünü, %22,5'i hiçbir zaman görüşmediğini belirtmiştir. Katılımcıların yarısından fazlasının (%68,7) arkadaşlarıyla bazen, %8,8'inin her zaman görüştüğü, %22,4'ünün ise hiçbir zaman arkadaşlarıyla görüşmediği çizelge 3.6.'da görülmüştür. SED hizmet modeli katılımcıların %10,9'unun akrabaları ve arkadaşlarıyla daha rahat kolay görüşmesine ve onlarla olan ilişkilerine olumlu katkı yapmışken, katılımcıların %44,9'unun ilişkilerine kısmen katkı sağlamış, diğer %44,2'sine de olumlu katkı yapmamıştır.

Çizelge 3.6.'da da görüldüğü üzere katılımcıların yarısından fazlası (%55,8) aile bütünlüğü mevcut iken eşinden kendisi ya da çocukları şiddete maruz kalmış, %44,2'si şiddete maruz kalmamıştır. Bu şiddetin nedenini katılımcıların %8,8'i işsizlik, %27,2'si maddi gelirin düşük olması olarak ifade ederken, %2,7'si bu şiddeti doğal-normal kabul ettiğini ifade etmiştir, Katılımcıların %17,0'si şiddete yol açan kişinin psikolojik sorunlarının olması nedeniyle şiddet gördüğünü ifade ederken, şiddete maruz kalmayan katılımcılar (%44,2) bu soruyu cevaplamamıştır.

Araştırmaya katılan katılımcıların %44,99'unun ailesinde mevcut olan sağlık sorunları günlük aktivitelerin gerçekleştirilmesine engel teşkil ederken, katılımcıların %53,7'sinin ailesinde mevcut olan sağlık sorunları günlük aktivitelerini gerçekleştirilmesine engel teşkil etmemektedir.

3.2.2.2. Yaşam Doyumu

Katılımcıların yaşam doyumlarına ilişkin bilgileri yaşam doyum ölçeğinde var olan “Hayatım birçok yönden idealimdekine yakın”, “Hayat şartlarım mükemmel”, “Hayatımdan memnunum”, “Hayattan şimdiye kadar istediğim önemli şeyleri elde ettim” ve “Eğer hayata yeniden başlasaydım hemen hemen hiçbir şeyi değiştirmezdim” sorularına karşı vermiş oldukları cevaplar ile tablo 3.7. de açıklanmaya çalışılmıştır. Katılımcıların toplam yaşam doyum puan ortalamalarına ilişkin bilgilerde çizelge 3.8'de açıklanmıştır.

Çizelge 3.7. Katılımcıların yaşam doyumlarına ilişkin bilgiler.

Yaşam Memnuniyeti	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen Katılmıyorum	Kararsız	Kısmen Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Toplam
Hayatım birçok yönden idealimdekine yakın								
Sayı (n)	37	61	17	7	16	9	0	147
Yüzde (%)	25,2	41,5	11,6	4,8	10,9	6,1	0	100,0
Hayat şartlarım mükemmel								
Sayı (n)	36	64	12	10	19	4	2	147
Yüzde (%)	24,5	43,5	8,2	6,8	12,9	2,7	1,4	100,0
Hayatımdan memnunum								
Sayı (n)	24	42	23	10	40	6	2	147
Yüzde (%)	16,3	28,6	15,6	6,8	27,2	4,1	1,4	100,0
Hayattan şimdiye kadar istediğim önemli şeyleri elde ettim								
Sayı (n)	28	76	12	4	23	2	2	147
Yüzde (%)	19,0	51,7	8,2	2,7	15,6	1,4	1,4	100,0
Eğer hayata yeniden başlasaydım hemen hemen hiçbir şeyi değiştirmezdim								
Sayı (n)	60	49	9	7	16	4	2	147
Yüzde (%)	40,8	33,3	6,1	4,8	10,9	2,7	1,4	100,0

Yaşam Doyum Ölçeğinde “Hayatım birçok yönden idealimden yakın” ifadesine kesinlikle katıldığını belirten hiçbir katılımcı olmamıştır. Aksine yarısına yakını (%41,5) katılmadığını belirtilmiştir. %25,2’si de kesinlikle katılmadığını belirtmiştir. %6,1’i katıldığını, %10,9’u kısmen katıldığını, %4,8’i kararsız olduğunu, %11,6’sı kısmen katılmadığını, %25,2’si de kesinlikle bu ifadeye katılmadığını ifade etmiştir.

Katılımcıların yarısından fazlası “Hayat şartlarım mükemmel” sorusuna katılmadığını ve kesinlikle katılmadığını belirtmişlerdir. Katılmayanların oranı %43,5 iken kesinlikle bu ifadeye katılmayanların oranı da %24,5’dir. Kesinlikle bu duruma katılan katılımcılar %1,4 iken %2,7 katılmakta, %12,9 kısmen katılmakta, %6,8 kararsız, %8 de kısmen katılmamaktadır.

Hayatından memnun olmayan katılımcıların oranının memnun olanlardan daha fazla olduğu elde edilen yanıtlardan anlaşılmaktadır. “Hayatımdan Memnunum”

ifadesine katılımcıların %1,4'ü kesinlikle bu duruma katıldığını ifade ederken %4,1'i katıldığını, %27,2'si de kısmen katıldığını belirtmiştir. %6,8'i kararsız olduğunu ifade ederken, %15,6'sı kısmen katılmadığını, %28,6'sı katılmadığını ve %16,3'ü kesinlikle bu ifadeye katılmadığını ifade etmiştir.

Katılımcıların yarısından fazlası (%51,7) “Hayattan şimdiye kadar istediğim önemli şeyleri elde ettim” ifadesine katılmadığını ifade etmişlerdir. %19'u kesinlikle bu ifadeye katılmadıklarına belirtirken %8,2'si de kısmen katılmadığını belirtmiştir. Katılımcıların %1,4'ü kesinlikle bu duruma katıldığını, diğer %1,4'ü de katıldığını, %15,6'sı kısmen katıldığını belirtirken %2,7'si kararsız olduğunu ifade etmiştir.

Araştırmaya katılan katılımcılardan “Eğer hayata yeniden başlasaydım hemen hemen hiçbir şeyi değiştirmezdim” ifadesine %1,4'ü kesinlikle bu duruma katıldığını, %2,7'si katıldığını, %10,9'u kısmen katıldığını, %4,8'i kararsız olduğunu, %6,1'i kısmen katılmadığını, %33,3'ü katılmadığını ve %40,8'i kesinlikle bu ifadeye katılmadığını ifade etmiştir.

Çizelge 3.8. Katılımcıların yaşam doyum puanlarına ilişkin bilgiler.

Yaşam Doyumu	N	Min	Max	Mean	Std. Deviation
Hayatım birçok yönden idealimdekine yakın	147	1,00	6,00	2,53	1,50
Hayat şartlarım mükemmel	147	1,00	7,00	2,24	1,50
Hayatımdan memnunum	147	1,00	7,00	3,08	1,63
Hayattan şimdiye kadar istediğim önemli şeyleri elde ettim	147	1,00	7,00	2,34	1,44
Eğer hayata yeniden başlasaydım hemen hemen hiçbir şeyi değiştirmezdim	147	1,00	7,00	2,25	1,54
Toplam Yaşam Doyum	147	5,00	29,00	12,43	5,90

Katılımcıların yaşam doyum puanları incelendiğinde toplam yaşam doyum puanı ortalaması 12,43 olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların yaşam doyum ölçeğinden alabilecekleri en düşük puan 7 en yüksek puan 35'tir. Puanın yükselmesi yaşam doyumunun yüksek olduğu anlamındadır. Bu çalışmada her bir maddeden alınan puanlar 5 – 29 arasında değişmektedir. “Hayatım birçok yönden idealimdekine yakın” ifadesine göre toplam yaşam doyum puan ortalaması 2,53'tür. “Hayat şartlarım mükemmel” ifadesine göre yaşam doyum puan ortalaması 2,24'tür.

“Hayatımdan memnunum” ifadesine göre toplam yaşam doyum puan ortalaması 3,08’dir. Katılımcıların “Hayattan şimdiye kadar istediğim önemli şeyleri elde ettim” ifadesine vermiş oldukları yanıtlara göre toplam yaşam doyum puan ortalamaları ise 2,34’dür. Yine aynı tabloda “Eğer hayata yeniden başlasaydım hemen hemen hiçbir şeyi değiştirmezdim” ifadesine verilen yanıtlar doğrultusunda toplam yaşam doyum puan ortalaması ise 2,25’dir. Buna göre SED Hizmet Modelinden yararlanan ailelerin yaşam doyumlarının yüksek olmadığı görülmektedir.

3.2.2.2.1. Katılımcıların Yaşam Doyumlarının Bazı Değişkenlere Göre Değerlendirilmesine İlişkin Bulgular

Bulguların bu kısmında araştırma kapsamına alınan katılımcıların yaşam doyumları ile sosyo-demografik özellikleri, yaşam kalitelerine ilişkin objektif ve subjektif belirleyicileri ve yaşam kaliteleri arasındaki ilişkiye ait bulgular açıklanmıştır.

3.2.2.2.1.1. Katılımcıların Yaşam Doyumlarının Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Değerlendirilmesine İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan katılımcıların cinsiyet, yaş, doğum yeri, çocuk sayısı, medeni durum, meslek, eğitim durumu gibi sosyo-demografik özellikleri ile yaşam doyumlarının karşılaştırılması sonucu elde edilen bilgiler bu başlık altında çizelge 3.9. da ve 3.10. da açıklanmıştır.

Çizelge 3.9. Katılımcıların cinsiyetine göre yaşam doyumlarının değerlendirilmesi.

Cinsiyet	N	X±SS	t	p
Kadın	130	12.81±5.66	-1.288	.200
Erkek	17	14.76±7.50		

Çizelge 3.9. incelendiğinde katılımcıların cinsiyetlerine göre yaşam doyum skorlarında anlamlı farklılıklar tespit edilememiştir ($p>0.05$). Yani kadın ve erkekler arasında yaşam doyum durumlarında bir fark yoktur.

Çizelge 3.10. Katılımcıların bazı sosyo demografik değişkenlere göre yaşam doyumlarının değerlendirilmesi.

Yaş	N	X± SS	f	p	Tukey HSD
18-25 ^a	16	11.56±4.07	1.170	.327	-
26-33 ^b	54	13.56±6.04			
34-46 ^c	34	13.50±6.45			
42-49 ^d	28	13.39±6.62			
50-57 ^e	9	9.11±3.86			
58-65 ^f	6	13.83±2.23			
Toplam	147	13.03±5.90			
Doğum Yeri					
Köy ^a	37	11.32±4.79	2.198	.115	-
İlçe ^b	66	13.80±5.83			
İl ^c	44	13.32±6.65			
Toplam	147	13.03±5.90			
Çocuk Sayısı					
1 ^a	21	16.86±7.01	3.965	.009	a-b a-c
2 ^b	54	12.48±5.43			
3 ^c	36	11.67±4.62			
4 ve üzeri ^d	36	13.00±6.34			
Toplam	147	13.03±5.90			
Medeni Durum					
Evli ^a	38	13.05±5.79	2.784	.029	e-a e-b e-c e-d
Boşanmış ^b	61	12.44±6.00			
Eşi Cezaevinde ^c	24	12.67±5.79			
Eşi Vefat Etmiş ^d	14	17.07±3.45			
Diğer ^e	10	18.80±6.56			
Toplam	147	13.03±5.90			
Meslek					
İşçi ^a	10	14.80±3.79	1.017	.387	-
Esnaf ^b	12	15.00±7.86			
Serbest Meslek ^c	8	11.38±6.16			
Ev Hanımı ^d	117	12.79±5.80			
Toplam	147	13.03±5.90			
Eğitim					
Okur Yazar Değil ^a	22	9.86±4.68	2.145	.064	-
Okur Yazar ^b	12	16.08±7.17			
İlkokul ^c	63	13.21±5.45			
Ortaokul ^d	15	12.67±4.51			
Lise ^e	33	13.79±6.99			
Üniversite ^f	2	14.50±3.54			
Toplam	147	13.03±5.90			

Çizelge 3.10. incelendiğinde katılımcıların yaşına, doğum yerine, mesleklerine ve eğitim düzeylerine göre yaşam doyum skorlarında anlamlı farklılıklar tespit edilememiştir ($p>0.05$).

Çocuk sayısına göre yaşam doyum puanlarında yüksek düzeyde anlamlı farklılık olduğu çizelge 3.10.'da görülmektedir ($p<0.01$). 1 çocuklu aileler ile 2 ve 3 çocuklu aileler arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. 1 çocuk sahibi olan ailelerin 2 ve 3 çocuğa sahip olan ailelerden yaşam doyumlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Yine aynı çizelge incelendiğinde medeni duruma göre yaşam doyum skorlarında anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir ($p<0.05$). Katılımcılardan medeni durumu diğer olanların medeni durumu evli, boşanmış, eşi cezaevinde ve eşi vefat etmişlere göre aralarında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Medeni durumu diğer olanların yaşam doyumu medeni durumu evli, bekâr, eşi cezaevinde ve eşi vefat etmişlere göre daha yüksektir. Medeni durumu diğer olan katılımcılar gayri resmi evliliği olanlar, SED sağlanan çocuğun bakımını sağlayan bekâr akrabalar vb. olanlardır.

3.2.2.2.1.2. Katılımcıların Yaşam Doyumlarının Bazı Objektif Yaşam Kalitesi Belirleyicilerine Göre Değerlendirilmesine İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamındaki katılımcıların çalışma durumları, ekonomik durumları, ikamet edilen konuta sahiplik, konutun türü, oda sayısı, konutun büyüklüğü, konutun ısınma şekli, gelir durumu, temel gereksinimlerin karşılanabilmesi vb. gibi ekonomik durumları, konuta ilişkin bilgileri ve ihtiyaçların karşılanmasına ilişkin durumları ile yaşam doyumlarının karşılaştırılmasına ilişkin bilgilere bu başlık altında çizelge 3.11. de yer verilmiştir.

Çizelge 3.11. Katılımcıların objektif yaşam kalitesi belirleyicilerine göre yaşam doyumlarının değerlendirilmesi.

Çalışma Durumu	N	X± SS	f	p	Tukey HSD
Evet ^a	16	13.13±4.22	1.071	.364	-
Hayır ^b	106	12.81±6.12			
Emekli ^c	11	11.82±3.28			
Zaman Zaman ^d	14	15.57±7.19			
Toplam	147	13.03±5.90			
Ekonomik Durum					
Orta ^a	40	16.40±6.84	12.957	.000	a-b a-c
Kötü ^b	65	12.74±5.38			
Çok Kötü ^c	42	10.29±3.94			
Toplam	147	13.03±5.90			
Konut Sahiplik Durumu					
Kira ^a	112	13.01±6.37	.276	.759	-
Kendine ait ^b	13	14.08±5.59			
Yakına ait kira yok ^c	22	12.55±3.05			
Toplam	147	13.03±5.90			
Konut Türü					
Apartman Dairesi ^a	75	14.27±6.67	5.231	.006	a-c
Müstakil ^b	39	12.90±5.02			
Gecekondu ^c	33	10.39±3.93			
Toplam	147	13.03±5.90			
Konut Oda Sayısı					
2 ^a	44	11.59±5.27	2.231	.111	-
3 ^b	66	13.30±6.34			
4 ^c	37	14.27±5.90			
Toplam	147	13.03±5.90			
Konut Büyüklüğü					
50-75m2 ^a	29	10.45±4.38	2.966	.022	b-a
76-100m2 ^b	67	14.64±6.99			
101-120m2 ^c	41	12.34±4.38			
121-141m2 ^d	3	11.67±9.07			
141m2 ve Üstü ^e	7	13.00±0.00			
Toplam	147	13.03±5.90			
Konut Isınma Şekli					
Soba ^a	106	12.16±5.10	8.392	.000	b-a b-c
Doğalgaz Bireysel ^b	27	17.04±6.59			
Doğalgaz Merkezi ^c	14	11.93±7.34			
Toplam	147	13.03±5.90			
Gelir Durumu					
0-400TL ^a	19	12.26±4.19	.534	.711	-
401-600TL ^b	38	13.74±7.38			
601-800TL ^c	54	13.44±6.35			
801-1000TL ^d	15	12.47±3.09			
1000TL ve Üzeri ^e	21	11.81±4.53			
Toplam	147	13.03±5.90			
Temel Gereksinimlerin Karşlanması Durumu					
Evet ^a	10	12.70±5.89	1.213	.300	-
Hayır ^b	54	12.09±5.31			
Kısmen ^c	83	13.69±6.24			
Toplam	147	13.03±5.90			
Sağlık Güvencesi					
Yok ^a	9	12.89±5.30	5.593	.000	b-d e-d
SSK ^b	30	15.60±7.11			
Bağkur ^c	5	12.20±4.76			
Yeşilkart ^d	97	11.82±4.99			
Diğer ^e	6	20.67±6.71			
Toplam	147	13.03±5.90			

Çizelge 3.11. Devamı

Borçlanma Durumu	N	X±SS	t	p
Evet	108	12.21±5.35	-	
Hayır	39	15.31±6.78	2.875	.005
Tasarruf Yapma Zorunluluğu				
Evet	133	12.95±5.81		
Hayır	14	13.79±6.93	-.500	.618
Diğer Kurumlardan Yardım Alıp Almama Durumu				
Evet	50	11.26±5.06	-	
Hayır	97	13.95±6.12	2.670	.008

Çizelge 3.11. incelendiğinde katılımcıların çalışma durumlarına, konut sahiplik durumlarına, konutta bulunan oda sayısına, temel gereksinimlerin karşılanıp karşılanamamasına, tasarruf yapma zorunda olup olmama ve gelir durumlarına göre yaşam doyum skorlarında anlamlı farklılıklar tespit edilememiştir ($p>0.05$). Katılımcıların bu değişkenlere göre yaşam doyumlarında bir farklılık yoktur.

Katılımcıların ekonomik durumuna göre yaşam doyum skorlarında çok yüksek düzeyde anlamlı farklılık olduğu çizelge 3.11.'de görülmektedir ($p<0.001$). Katılımcılardan ekonomik durumu orta olanların ekonomik durumu kötü ve çok kötü olanlar ile arasında çok yüksek düzeyde anlamlı bir fark görülmüştür. Bu tabloya göre ekonomik durumu orta olanların ekonomik durumu kötü ve çok kötü olanlara göre yaşam doyumları daha yüksektir.

Katılımcıların ikamet edilen konutun türüne göre yaşam doyum skorlarında yüksek düzeyde anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p<0.01$). Katılımcılardan apartman dairesinde ikamet edenler ile gecekonduda ikamet edenler arasında yüksek düzeyde yaşam doyumlarında anlamlı bir farklılık görülmektedir. Apartman dairesinde ikamet edenlerin yaşam doyumları gecekonduda ikamet edenlere göre daha yüksektir.

Araştırma katılan katılımcıların ikamet ettikleri konutun büyüklüğüne göre yaşam doyum skorlarında anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p<0.05$). 76-100m² büyüklükte bir konutta ikamet edenler ile 50-75m² büyüklükte bir konutta ikamet edenler arasında yaşam doyumlarında anlamlı farklılık görülmektedir. Çizelge

3.11.'e göre konut büyüklüğü 76-100 m² olanların yaşam doyumlarının konut büyüklüğü 50-75m² olanlardan daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

Katılımcıların ikamet ettikleri konutun ısınma şekline göre yaşam doyum skorlarında çok yüksek düzeyde anlamlı farklılık olduğu çizelge 3.11. tespit edilmiştir ($p<0.001$). Katılımcılardan konutlarını bireysel doğalgaz ile ısıtanlar ile soba ve merkezi doğalgaz ile ısıtanlar arasında yaşam doyumlarında çok yüksek düzeyde anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Bireysel doğalgaz ile ısınma yapan katılımcıların yaşam doyumları soba ve merkezi doğalgaz ile ısınma yapan katılımcılara göre daha yüksektir.

Araştırma kapsamındaki katılımcıların SED Hizmet Modeli haricinde başka kamu kurum ve kuruluşlarından maddi yardım alıp almama durumlarına göre yaşam doyum skorlarında anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir ($p<0.05$). Başka kamu kurum ve kuruluşlarından yardım alanların yaşam doyumları yardım almayanlara göre daha düşüktür. Yine aynı çizelge incelendiğinde araştırma kapsamındaki katılımcıların borçlanma durumuna göre yaşam doyum skorlarında anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p<0.05$). Borçlanmayanların yaşam doyumları borçlananlara göre daha yüksektir.

Araştırma kapsamındaki katılımcıların sağlık güvencelerine göre yaşam doyum skorlarında çok yüksek düzeyde anlamlı farklılık olduğu çizelge 3.11.'de tespit edilmiştir ($p<0.001$). Katılımcılardan SSK ve diğer sağlık güvencesine sahip olanlar ile yeşil kartlı olanlar arasında yaşam doyumlarında çok yüksek düzeyde anlamlı farklılık görülmektedir. SSK ve diğer sağlık güvencesine sahip olanların yaşam doyumları yeşil kartlı sağlık güvencesi olanlara göre daha yüksektir.

3.2.2.2.1.3. Katılımcıların Yaşam Doyumlarının Bazı Subjektif Yaşam Kalitesi Belirleyicilerine Göre Değerlendirilmesine İlişkin Bulgular

SED Hizmet Modeli ile araştırma kapsamındaki katılımcıların kendini güvende hissetme, ikamet ettikleri konutta kendini rahat ve konforlu hissetme, mutlu olma, yaşamlarını anlamlı bulma, kendilerini ve ailelerini güvende hissetme gibi bazı subjektif yaşam kalitesi belirleyicilerinin yanı sıra araştırmacıların kendilerine boş zaman yaratabilme, dost ve arkadaş durumu, akraba ve arkadaş ilişkileri ile aile bireyleri arasında sevgi, saygı ve destek bağının güçlenmesi durumu, kendilerine olan güven / benlik saygısının artması durumu gibi belirleyiciler ile yaşam doyumları karşılaştırılmıştır.

Ayrıca katılımcıların sağlık durumları, duygusal ve fiziksel sağlık sorunları, SED'in sağlık sorunlarının tedavisine etkisi gibi sağlık durumlarıyla ilgili subjektif belirleyiciler ile ekonomik sorunların giderilmesi ve çocukların kurum bakımına verilmesi durumu belirleyiciler ile yaşam doyumlarının karşılaştırılması sonucu elde edilen bilgiler bu başlık altında çizelge 3.12. de açıklanmıştır.

Çizelge 3.12. Katılımcıların subjektif yaşam kalitesi belirleyicilerine göre yaşam doyumlarının değerlendirilmesi.

Kendini Güvende Hissetme Durumu	N	X± SS	f	p	Tukey HSD
Hiç Güvende Hissetmiyorum ^a	32	11.59±6.33	2.312	.103	-
Kısmen Güvende Hissediyorum ^b	73	14.04±6.26			
Tamamen Güvende Hissediyorum ^c	42	12.38±4.59			
Toplam	147	13.03±5.90			
İkamet Ettikleri Konutta Kendini Rahat ve Konforlu Hissetme Durumu					
Evet ^d	32	13.50±5.49	4.915	.009	c-b
Hayır ^b	49	10.98±4.78			
Kısmen ^c	66	14.33±6.48			
Toplam	147	13.03±5.90			
Mutlu Olma Durumu					
Evet ^d	19	15.00±5.51	9.863	.000	a-b
Hayır ^b	62	10.65±5.10			
Kısmen ^c	66	14.71±6.01			
Toplam ^d	147	13.03±5.90			
Yaşamlarını Anlamlı Bulma Durumu					
Evet ^d	28	13.39±5.60	3.063	.050	c-b
Hayır ^b	49	11.39±5.53			
Kısmen ^c	70	14.04±6.10			
Toplam	147	13.03±5.90			
Kendilerini ve Ailelerini Güvende Hissetme Durumu					
Evet ^a	59	13.20±4.96	.114	.893	-
Hayır ^b	27	12.56±6.72			
Kısmen ^c	61	13.08±6.43			
Toplam	147	13.03±5.90			
SED Hizmet Modelinin Müracaatçıların Kendilerine Zaman Ayırmak ve Dinlenmek İçin Boş Zaman Yaratabilmelerine Olanak Sağlayıp Sağlamama Durumu					
Evet ^a	27	13.81±4.94	.287	.751	-
Hayır ^b	40	12.88±5.48			
Kısmen ^c	80	12.85±6.43			
Toplam	147	13.03±5.90			
SED Hizmet Modelinin Akraba ve Arkadaş İlişkilerine Olumlu Katkı Sağlayıp Sağlamama Durumu					
Evet ^a	16	10.50±4.07	3.843	.024	c-a
Hayır ^b	65	12.29±5.01			
Kısmen ^c	66	14.38±6.77			
Toplam	147	13.03±5.90			
SED Hizmet Modelinin Aile Bireyleri Arasında Sevgi, Saygı ve Destek Bağının Güçlenmesi Durumuna Olumlu Katkı Sağlayıp Sağlamama Durumu					
Evet ^a	69	12.49±5.36	1.754	.177	-
Hayır ^b	15	11.40±5.05			
Kısmen ^c	63	14.02±6.55			
Toplam	147	13.03±5.90			
Sağlık Durumları					
İyi ^a	20	10.95±2.89	4.571	.004	b-d
Normal ^b	76	14.38±6.48			
Kötü ^c	44	12.52±5.47			
Çok Kötü ^d	7	7.57±2.94			
Toplam	147	13.03±5.90			
SED Hizmet Modelinin Sağlık Sorunlarının Tedavisine Etkisi Durumu					
Önemli Etkisi Olmadı ^a	52	14.17±6.82	1.146	.337	-
Tedavi Olmaya Başladı ^b	35	12.11±6.56			
Daha Etkili Tedavi ^c	19	13.79±4.29			
Bu Yardım Sonrasında Tedavi Amaçlı Herhangi bir Girişimimiz Olmadı ^d	30	11.73±4.25			
Diğer ^e	11	12.82±4.92			
Toplam	147	13.03±5.90			

Çizelge 3.12. Devamı

Dost ve Arkadaş Olma Durumu	N	X±SS	t	p
Evet	49	15.51±6.31	3.754	.000
Hayır	98	11.80±5.31		
Kendine Olan Güven / Benlik Saygısının Artması Durumu				
Evet	117	13.32±5.91	1.146	.254
Hayır	30	11.93±5.85		
Ruhsal Sağlık Sorunlarının Bulunup Bulunmama Durumu				
Evet	88	12.00±5.91	-2.646	.009
Hayır	59	14.58±5.85		
Fiziksel Sağlık Sorununun Bulunup Bulunmama Durumu				
Evet	48	11.90±5.38	-1.637	.104
Hayır	99	13.59±6.09		
SED Hizmet Modelinin Ekonomik Sorunlara Etkisi Durumu				
Hiçbir Etkisi Olmadı	39	13.41±7.03	.463	.644
Sadece Temel İhtiyaçları Karşılacak Düzeyde Etkisi Oldu	108	12.90±5.47		
Çocukların Kurum Bakımına Verilme Durumu				
Evet	10	11.60±4.33	-.795	.428
Hayır	137	13.14±6.00		

Çizelge 3.12. incelendiğinde katılımcıların ikamet edilen bölgede kendini güvende hissedip hissedememe, kendileri ve ailelerinin güvende olduğunu hissedip hissedememe, kendilerine olan güvenleri / benlik saygıları düzeylerinin artıp artmama, SED'in kendilerine zaman ayırmak ve dinlenmek için yeterli boş zaman yaratmalarına imkân sağlayıp sağlayamama, aile bireyleri arasında sevgi, saygı ve destek bağının güçlenmesine olumlu katkı sağlayıp sağlamama, ailelerde fiziksel sağlık sorunu mevcut olup olmama, SED'in mevcut sağlık sorunlarının tedavisine etkisi, maddi sorunlarının giderilme durumu, katılımcıların çocuklarını kuruluş bakımına vermeyi düşünmeleri durumlarına göre yaşam doyum skorlarında anlamlı farklılık tespit edilememiştir ($p>0.05$).

Çizelge 3.12. incelendiğinde araştırma kapsamındaki katılımcıların şuan ikamet etmiş oldukları konutta kendilerini rahat ve güvenli hissedip hissetmeme durumlarına göre yaşam doyum skorlarında anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p<0.05$). Katılımcıların ikamet etmiş oldukları konutta kendilerini kısmen rahat ve güvenli hissedenler ile kendini rahat ve güvenli hissetmeyenler arasında anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Kendilerini kısmen rahat ve güvenli hissedenlerin yaşam doyumları kendini rahat ve güvende hissedemeyenlere göre daha yüksektir.

Katılımcıların ihtiyaç duyduklarında destek alabilecekleri dostları ve arkadaşlarının olup olmadığını düşünmemeleri durumuna göre yaşam doyum skorlarında anlamlı farklılık çizelge 3.12.'de tespit edilmiştir ($p<0.05$). İhtiyaç duyduklarında destek alabilecekleri dostları ve arkadaşları olduğunu düşünenlerin yaşam doyumları olmadığını düşünenlere göre daha yüksektir.

Çizelge 3.12. incelendiğinde araştırma kapsamındaki katılımcıların şuan ki yaşam süreçleri içerisinde mutlu olduklarını düşünüp düşünmeme durumlarına göre yaşam doyum skorlarında anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p<0.05$). Katılımcılardan mutlu olduğunu düşünenlerin yaşam doyumları ve mutlu olmadığını düşünenlere göre daha yüksektir. Ayrıca yine aynı çizelge de araştırma kapsamındaki katılımcıların şuan ki yaşamlarını anlamlı bulup bulmama durumlarına göre yaşam doyum skorlarında anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p<0.05$). Yaşamlarını kısmen anlamlı bulanların yaşam doyumları hiç anlamlı bulmayanlara göre daha yüksektir.

Araştırma kapsamındaki katılımcıların SED Hizmet Modelinin akraba ve arkadaş ilişkilerine olumlu katkı sağlayıp sağlamama durumlarına göre yaşam doyum skorlarında anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p<0.05$). Çizelge 3.12.'de SED Hizmet Modelinin katılımcıların akraba ve arkadaşları ile olan ilişkilerine kısmen olumlu katkı sağlayanların yaşam doyumunun olumlu katkı sağlayanlara göre daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

Çizelge 3.12. incelendiğinde araştırma kapsamındaki katılımcıların sağlık durumlarına göre yaşam doyum skorlarında anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p<0.05$). Sağlık durumu normal olan katılımcıların yaşam doyum oranları sağlık durumu çok kötü olan katılımcılara göre daha yüksektir. Yine aynı çizelgede araştırma kapsamındaki katılımcıların duygusal sağlık sorunlarının olup olmama durumlarına göre yaşam doyum skorlarında anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p<0.05$). Duygusal sağlık sorunu olmayanların yaşam doyumlarının duygusal sağlık sorunu olanlara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

3.2.2.2.1.4. Katılımcıların Yaşam Doyumları ve Yaşam Kaliteleri Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesine İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamındaki katılımcıların SED Hizmet Modeli ile yaşam kalitelerini olumlu etkileyip etkilememe durumu ile yaşam doyumlarının karşılaştırılması sonucu elde edilen bilgiler bu başlık altında çizelge 3.13 de açıklanmıştır.

Çizelge 3.13. SED hizmet modelinin yaşam kalitesine etkisine göre yaşam doyumunun değerlendirilmesi.

Yaşam Kalitesi	N	X±SS	t	p
Evet	120	13.08±6.04	.177	.860
Hayır	27	12.85±5.35		

Çizelge 3.13. incelendiğinde araştırma kapsamındaki katılımcıların Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne sağlanan SED Hizmet Modeli kapsamında almış oldukları yardımın kendi ailelerinin yaşam kalitesini olumlu olarak etkilediğini düşünüp düşünmeme durumuna göre yaşam doyum skorlarında anlamlı farklılık tespit edilememiştir ($p>0.05$).

3.3. Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmet Modelinin Aile Yaşam Kalitesine Etkisi

SED Hizmet Modelinin aile yaşam kalitesine etkisi; SED hizmet modelinin ailenin yaşam kalitesini olumlu etkileyip etkilemediğine, aile üyelerinin gördüğü şiddeti ne yönde etkilediğine, sağlık sorunlarının tedavisini ne yönde etkilediğine, her an tıbbi bakım alma olanağını sağlayıp sağlamadığına, ekonomik sorunların ne ölçüde giderildiğine, aile üyelerinin yaşam süreçlerinin maddi boyutlarını düşünüldüğünde olmasını istedikleri gibi yaşamalarına olanak sağlayıp sağlamadığı hususları ile değerlendirilmeye çalışılmıştır. Ayrıca bu hizmet modelinden yararlanan katılımcıların bu hizmet modelinden yararlanmadan önce ve bu hizmet modelinden

yararlandığı süreç içerisinde çocuklarını kurum bakımına vermeyi düşünüp düşünmediği hususları ile SED hizmet modelinin aile yaşam kalitesine etkisi çizelge 3.14. de değerlendirilmiştir.

Çizelge 3.14. SED hizmet modelinin aile yaşam kalitesi etkisine ilişkin bilgiler.

SED Hizmet Modelinin Katılımcıların Ailelerinin Yaşam Kalitesini Olumlu Olarak Etkileyip Etkilememe Durumu	Sayı (N)	Yüzde (%)
Evet	120	81,6
Hayır	27	18,4
Toplam	147	100,0
SED Hizmet Modeli Kapsamında Alınan Yardımın Görülen Şiddeti Ne Yönde Etkilediği Durumu		
Arttı	5	3,4
Azaldı	77	52,4
Cevaplanmayan (Şiddete Maruz Kalmayanlar)	65	44,2
Toplam	147	100,0
SED Hizmet Modeli Kapsamında Alınan Yardımın Sağlık Sorunlarının Tedavisine Etkisi		
Önemli Bir Etkisi Olmadı.	52	35,4
Tedavi Olmaya Başladı.	35	23,8
Daha Etkili Tedavi Oluyor	19	12,9
Tedavi Amaçlı Herhangi Bir Girişimimiz Olmadı.	30	20,4
Diğer	11	7,5
Toplam	147	100,0
SED Hizmet Modeli İstenilen Her An Tıbbi Bakım Alabilme Durumuna İmkân Sağlayıp Sağlamadığı		
Evet	35	23,8
Hayır	23	15,6
Kısmen	89	60,5
Toplam	147	100,0
SED Hizmet Modeli Kapsamında Alınan Nakdi Yardımın Ekonomik Sorunları Ne Ölçüde Giderdiği		
Hiçbir Etkisi Olmadı.	39	26,5
Temel İhtiyaçlar Karşılacak Düzeyde Etkisi Oldu.	108	73,5
Tamamen Giderildi.	0	-
Toplam	147	100,0
SED Hizmet Modeli Kapsamında Alınan Yardım, Katılımcıların Yaşam Süreçlerini Maddi Boyutlarını Düşündüklerinde Olmasını İstedikleri Gibi Yaşamalarına Olanak Sağlayıp Sağlamadığı Durumu		
Evet	7	4,8
Hayır	41	27,9
Kısmen	99	67,3
Toplam	147	100,0
SED Hizmet Modeli Kapsamında Alınan Yardım Olmasaydı Katılımcıların Çocuğunu / Çocuklarını Kuruluş Bakımına Vermeyi Düşünme Durumları		
Evet	38	25,9
Hayır	109	74,1
Toplam	147	100,0
SED Hizmet Modeli Kapsamında Yardım Alındığı Halde Katılımcıların Çocuğunu / Çocuklarını Kuruluş Bakımına Vermeyi Düşünme Durumları		
Evet	10	6,8
Hayır	137	93,2
Toplam	147	100,0

Çizelge 3.14.'de araştırmaya katılan katılımcıların dörtte üçünden fazlasının (%81,6) SED Hizmet Modeli kapsamında almış olduğu yardımın ailesinin yaşam kalitesini olumlu olarak etkilediği, geri kalan %18,4'ünü ise olumlu etkilemediği anlaşılmaktadır.

Katılımcıların yarısından fazlası (%52,4) SED Hizmet Modeli kapsamında almış olduğu yardımın gördüğü şiddeti azalttığını, % 3,4'ü ise şiddeti arttırdığını belirttiği çizelge 3.14.'den anlaşılmaktadır. Geri kalanlar ise şiddet görmediklerini belirtmişlerdir.

Çizelge 3.14.'de görüldüğü üzere katılımcıların %35,4'ü SED hizmet modeli kapsamında almış olduğu yardımın mevcut sağlık sorunlarının tedavisinde önemli bir etkisinin olmadığını, %23,8'i tedavi olmaya başladığını, %12,9'u daha etkili tedavi olduğunu, %20,4'ü tedavi amaçlı herhangi bir girişimin olmadığını, %7,5'inin ise diğer cevabını verdiği anlaşılmıştır. Ayrıca aynı çizelge de katılımcıların yarısından fazlasına (%60,5) SED hizmet modelinin istediği her an tıbbi bakım alabilmesine kısmen imkân sağladığı, %23,8'ine de istediği her an tıbbi bakım alabilmesine olanak sağladığı görülmektedir. Geriye kalan %15,6'sına ise SED hizmet modelinin istediği her an tıbbi bakım alabilmesine imkân sağlamadığı anlaşılmıştır.

Araştırmaya katılan katılımcıların dörtte üçüne yakını (%73,5) SED Hizmet Modeli kapsamında alınan nakdi yardımın sadece temel ihtiyaçların (yiyecek, giyecek, barınma vb.) karşılanması düzeyinde etkisinin olduğunu belirtmiştir. Geri kalan %26,5'i ise ekonomik sorunlarının çözümünde hiçbir etkisi olmadığını ifade etmiştir. Araştırmaya katılan hiçbir katılımcı SED Hizmet Modeli kapsamında alınan nakdi yardımın maddi yoksunluğunu tamamen giderdiğini düşünmemektedir.

Çizelge 3.14.' de görüldüğü üzere katılımcıların yarısından fazlası (%67,3) SED Hizmet Modeli kapsamında almış oldukları yardım, yaşam sürecinin maddi boyutlarıyla düşünüldüğünde olmasını istediği gibi yaşamasına kısmen olanak sağladığını belirtmiştir. %4,8'i olanak sağladığını ifade ederken, %27,9'u olanak sağlamadığını ifade etmiştir.

Katılımcıların dörtte üçü (%74,1) sosyal ekonomik destek hizmet modelinden almış olduğu yardım olmasa dahi çocuklarını kurum bakımına vermeyi düşünmemektedir. Ancak, geri kalan %25,9'u ise kurum bakımına vermeyi düşünmektedir. Bu durum çizelge 3.14.' de anlaşılmaktadır. Yine aynı çizelge incelendiğine araştırmaya katılan katılımcıların %93,2'lik büyük bir kısmı SED hizmet modeli kapsamında yardım aldığı halde çocuklarını kuruluş bakımına vermeyi düşünmezken, geri kalan %6,8'i SED hizmet modeli kapsamında yardım aldığı halde çocuklarını kuruluş bakımına vermeyi düşündüğü görülmektedir.

4. TARTIŞMA

Gerçekleştirilen bu çalışma ile Kayseri ilinde SED Hizmet Modelinden yararlanan ailelerin yaşam kaliteleri ve yaşam doyumları değerlendirilmiştir. Çalışmada genel olarak ailelere özelden ise çocuklara odaklanılmaya çalışılmış olup aşağıda belirtilen hususlara ilişkin bulgular değerlendirilmiştir.

- Araştırmaya katılan ailelerin sosyo-demografik özelliklerine (cinsiyet, yaş, doğum yeri, yaşamlarının çoğunu geçirdiği yer, çocuk sayısı, birlikte yaşadığı kişiler, medeni durum, medeni durum ile maddi yoksunluk ilişkisi, meslek ve eğitim durumu) ilişkin bulguların değerlendirilmesi.

- Araştırmaya katılan ailelerin yaşam kalitelerine ilişkin objektif belirleyicilere ait ekonomik durum (çalışma durumu, gece, hafta sonu ve bayram mesaisi, ekonomik durum, başka kamu kurumlarından yardım alma, toplam gelir, borçlanma durumu, borçların geri ödenip ödenememesi, tasarruf yapma), konuta ilişkin bilgiler (sahiplik durumu, türü, özelliği, büyüklüğü, oda sayısı, ısınma şekli, içerisinde bulunan bölümler), dayanıklı tüketim mallarının varlığı ve ihtiyaçların karşılanması (ev eşyasının değiştirilebilmesi / temin edilebilmesi, temel ihtiyaçlar haricindeki gereksinimlerin karşılanabilmesi, araç sahibi olma durumu, çocukların eğitim giderlerinin karşılanabilmesi, çocukların eğitimlerine devam edebilme durumları, çocukların eğitim aldığı kurumlar ve kurslar, temel ihtiyaçların karşılanabilmesi, yemek öğünleri, et-süt-meyve gibi gıdaların ne sıklıkta tüketildiği) hususlarına ilişkin bilgilerin değerlendirilmesi.

- Araştırma katılan ailelerin yaşam kalitelerine ilişkin subjektif belirleyicilerine ait mutluluk (güvende hissedebilme, konforlu ve rahat hissedebilme, dost ve arkadaşın var olması ve görüşme durumları, mutlu olabilme, yaşamı anlamlı bulma, gelecek hakkında iyimser olma, güven ve benlik saygısı, boş zaman yaratabilme, ikincil ihtiyaçları karşılanabilme, aile bireyleri arasındaki sevgi ve saygı bağının güçlenmesi, sorumlulukları gerçekleştirebilme, hobilerin

gerçekleştirilebilmesi, tatile gidebilme, şiddete maruz kalma ve nedeni) ve Yaşam Doyum Ölçeğinde bulunan hususlara ilişkin bilgilerin değerlendirilmesi.

- Araştırmaya katılan ailelerin yaşam kalitelerine SED hizmet modelinin etkisine (yardımın yaşam kalitesine etkisi, maruz kalınan şiddet seviyesine etkisi, sağlık sorunlarının tedavisine etkisi, ekonomik sorunların giderilmesi, yaşam sürecinin olması istenildiği boyutta yaşama imkanı sunması, çocukların kuruluş bakımına verilmesi düşüncesine etkisi) ilişkin bulguların değerlendirilmesi.

4.1. Katılımcıların Sosyo-Demografik Durumuna İlişkin Bulguların Tartışması

Ailelere ilişkin sosyo-demografik özellikler incelendiğinde; araştırmaya katılanların 130'unun (%88,4) anne, 54'ünün (%36,7) 26-33 yaş aralığında, 66'sının (%44,9) ilçe de doğduğu, 77'sinin (%52,4) şuan il merkezinde yaşadıkları, 54'ünün (%36,7) 2 çocuğa sahibi olduğu, 61'inin (%41,5) bekar olduğu, 74'ünün (%50,3) şuan ki medeni durumlarının sebebini maddi yoksunluk olarak düşünmedikleri, 117'sinin (%79,6) ev hanımı olduğu, 63'ünün (%42,9) ilkokul mezunu olduğu görülmektedir. Elde edilen sosyo-demografik özelliklerden anlaşılabileceği üzere SED Hizmet Modelinden faydalanan aile üyesinin büyük oranda bekar-boşanmış kadınlardan (tek ebeveynli aile) oluştuğu ve bu kadınların yüksek oranda ilkokul mezunu oldukları görülmektedir.

Kırlioğlu tarafından Konya ilinde gerçekleştirilen “Sosyal ve Ekonomik Destek Alan Ailelerde Yoksulluk, Sağlık ve Yaşam Kalitesinin Değerlendirilmesi” isimli çalışmada; araştırmaya katılanların 193'ünün (%78,5) anne olduğu, 135'inin (%54,9) bekar olduğu, 91'inin (%37,0) 30-39 yaş aralığında olduğu, 41'inin (%16,7) okur-yazar olmadığı, 19'unun %7,7) okur-yazar olduğu, 152'sinin (%61,8) ilkokul mezunu olduğu, 236'sının (%95,9) meslek sahibi olmadığı, 214'ünün (%87,0) gelir getiren herhangi bir işi bulunmadığı, aile üyelerinden 115'inin (%46,7) anne ve bekar-boşanmış olduğu bulguları elde edilmiştir (Kırlioğlu, 2015, s:100). Bu

çalışmada da yüksek oranın bekar-boşanmış ve ilkokul düzeyinde eğitime sahip kadınlardan oluştuğu anlaşılmaktadır. Özmete tarafından yapılan çalışma da ise; sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarından müracaat eden 350 müracaatçıdan 137'sinin (%39,1) kadın, 195'inin (%55) 26-46 yaş aralığında, 89'unun (%25,4) bekar, 17'sinin (%4,9) eşini kaybetmiş, 46'sının boşanmış, 1'inin (%0,3) nikahsız yaşadığı, 90'nın (%25) 3-4 çocuk sahibi olduğu, 41'inin (%11,7) okuma-yazmasının olmadığı, 24'ünün (%6,9) okur-yazar olduğu, 157'sinin (%44,9) ilkokul mezunu olduğu bulguları elde edilmiştir (Özmete, 2013, s:33). Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü tarafından 2010 yılında 2032 hane ile yapılan çalışmada; yardım alanların 1274'ünün (%62,7) kadın, 556'sının (%27,4) 36-45 yaş aralığında, 883'ünün (%43,5) okur-yazar olmadığı, 186'sının (%9,2) okur-yazar olduğu, 850'sinin (%41,8) ilkokul mezunu, 572'sinin (%28,1) dul/eşi vefat etmiş, 108'inin (%5,3) boşanmış olduğu bulguları elde edilmiştir (BASAGM, 2010, s:71-73).

Araştırmaya katılan katılımcıların 76'sı (%51,7) sağlık durumunun normal olduğunu, düşünmektedir. Katılımcıların 97'sinin sosyal güvencesinin (%66,0) Yeşil kart (GSS) olduğu, ve tamamının kamu hastanelerinin sağlık hizmetlerinden faydalanmaktadır. Sosyo-ekonomik düzeyi düşük mahallelerde yaşayanların çoğunluğunun sosyal güvencesinin olmadığı ya da G0-Yeşil Kart olduğuna dair literatürde çalışmalar bulunmaktadır (Gürarslan Baş ve Karataş 2013). Sosyal yardım alan 2032 kişi ile yapılan araştırmada; araştırmaya katılanların %87,0'ının bağlı bulunduğu bir sosyal güvenlik kurumunun olmadığı, bağlı bulunduğu sosyal güvenlik kurumu olmayanların da %82,7'sinin G0-Yeşil Kartlı olduğu belirtilmiştir (BASAGM 2010). Araştırmamızın bu bulguları literatürle uyumluluk göstermektedir.

Katılımcıların 99'unun (%67,3) ise ailesinde fiziksel sağlık sorunu mevcut olan bir birey bulunmadığı, 88'inin (%59,9) ailesinde duygusal olarak yaşanan sorunlarının var olduğu ancak katılımcıların 97'sinin (%66,0) ailesinde duygusal olarak yaşanan depresyon sorunu bulunmamaktadır. Ayrıca, katılımcıların 92'sinin (%62,6) ailesinde duygusal olarak yaşanan içe kapanıklık sorunu bulunmamaktadır.

Katılımcıların 79'unun (%53,7) ailesinde mevcut olan sağlık sorunları günlük aktivitelerini gerçekleştirmelerine engel teşkil etmemektedir.

4.2. Katılımcıların Objektif ve Subjektif Yaşam Kalitesi Belirleyicilerine İlişkin Bulguların Tartışması

Ailelere ilişkin yaşam kalitesi belirleyicisi ilişkin bulgular incelendiğinde; katılımcıların büyük bir kısmı 106'sı (%72,1) herhangi bir işte çalışmadığı, çoğunluğunun çalışamama sebebinin çocuklarının küçük olması sebebiyle bakımını sağlıyor olması, çalışanlardan (n:30) 13'ünün mesai saatleri dışında ve bayram tatillerinde çalıştığı, hafta sonu tatillerinde ise 23 kişinin çalıştığı tespit edilmiştir. Çalışmayanların büyük bir kısmının çalışamamalarının geçerli sebebi vardır. Araştırmaya katılan katılımcıların 4'ü (2,7) çalışma ortamı içerisinde herhangi bir fiziksel ya da psikolojik baskıya maruz kaldığını, 20'si ise (%13,6) iş hayatının ailevi sorumluluklarını gerçekleştirmesinde olumsuz yönde etkilediğini ifade etmiştir. SED yardımı yapılan aile üyelerinin büyük çoğunluğunun çalışmadığı görülmektedir. Yapılan diğer araştırmalarda literatür taraması yapıldığında benzer sonuçlar elde edilmektedir. Kırlioğlu tarafından yapılan araştırmada 236'sının (%95,9) meslek sahibi olmadığı ve 214'ünün (%87,0) gelir getiren herhangi bir işi bulunmadığı bulgusu elde edilmiştir (Kırlioğlu, 2015, s:100). BASAGM tarafından 2032 hane halkı ile yapılan çalışmada;1828'inin (%90,0) meslek sahibi olmadığı ve 1801'inin (%88,6) gelir getiren herhangi bir işi bulunmadığı belirtilmektedir (s:83). Yine aynı araştırmada katılımcıların 647'si (%78,0) sağlık sorunlarının olması ve Ev Hanımı-Kadın olduğu için iş aramadıklarını belirtmişlerdir (BASAGM 2010, s:86).

Katılımcıların 112'sinin (76,2) ikamet etmekte olduğu konutun kira olduğu, SED modelinden faydalanmadan önce katılımcıların 81'inin (%55,1) müstakil ve gecekondur konutlarda kaldığı, faydalanmaya başladıktan sonra ise 72'sinin (%48,9) müstakil ve gecekonduda kaldığı bulgusu elde edilmiştir. Apartman daireleri, gecekondur ve müstakil konutlardan daha konforlu olduğu hayat standartları gereği bilinmektedir. Bu sebeple SED hizmeti ile maddi olarak güçlenen ailelerin apartman

dairesine taşındıkları görülmektedir. Katılımcıların 74'ünün (%50,6) müstakil ve gecekondü konutların bulunduğu bölgede ikamet ettiği, 105'inin (%71,5) ikamet etmekte olduğu bölge açısından düşünüldüğünde kendisini hiç güvende hissetmediği ve kısmen güvende hissettiği bulguları elde edilmiştir.

Araştırmaya katılan katılımcıların; 66'sının (%44,9) ikamet etmekte olduğu konutun üç odadan oluştuğu, 67'sinin (45,6) ikamet etmekte olduğu konutun 76-100 m² arası büyüklükte olduğu, 106'sının (%72,1) ikamet ettikleri konutun ısınma şeklinin soba olduğu, 120'sinin (%81,7) ikamet etmiş olduğu konutun tam anlamıyla ısıtamadığını veya kısmen ısıtabildiğini, 83'ünün (%56,5) ikamet etmiş olduğu konutta yer yer rutubet ya da nemli bölgelerin olduğu, 12'sinin (%8,2) konutunun içerisinde tuvaleti bulunmadığı, 44'ünün (%29,9) konut içerisinde ayrıca bir banyosunun mevcut olmadığı bilgileri elde edilmiştir.

Kırlıoğlu, Konya ilinde yapmış olduğu araştırmasında; SED alan ve araştırmaya katılan 246 ailenin yaşadıkları konuttaki oda sayısına bakıldığında 86'sının (%35,0) 3 odalı evlerde yaşadığını, 205'inin (%83,3) konutunun ısınma şeklinin soba olduğu, 121'inin konutunun çok yetersiz ve yetersiz şekilde ısındığını belirttiği, 112'sinin (%45,5) yaşadığı konutta rutubet olduğu, 38'inin (%15,4) tuvaleti konut içinde bulunmadığı, 58'inin (%23,6) ikamet ettiği konutta tuvalet ve banyonun bir arada olduğunu belirtmiştir (Kırlıoğlu, 2015, s:59,62). Sosyal yardım alanlarla yapılan bir araştırmada katılanların %52,9'unun 3 odalı evlerde kaldığı görülmüştür. Bu oran katılımcıların yarısından fazladır (Özmete, 2013, s:34). BASAGM tarafından 2032 hane halkı ile yapılan çalışmada ise 947'sinin (%46,6) 3 odalı konutta ikamet ettikleri anlaşılmaktadır (BASAGM, 2010, s:78). Bu oranda neredeyse araştırmaya katılanların yarısına denk gelmektedir. Oda sayısı hane bireylerinin refahı için önemli görülmektedir. Kişi başına oda sayısının bire eşit olması durumunda konuttaki her bireye bir oda düşmekte iken birden büyük olması refahın arttığına gösterir. Fakat yoksul kesimde kişi başına düşen oda sayısının birden düşük olması beklenir. Oran ne kadar düşük olur ise konut o kadar kalabalıktır, dolayısıyla o hane halkı refahının düşük olması beklenir. Bu sebeple kişi başına oda sayısındaki her artış hanenin refahını yükseltir (Karagöl ve ark., 2013,

s:9-10). Konut oda sayıları içerisinde 1 odanın salon olarak kullanıldığı ve bu nedenle araştırmamızdaki ailelerde bireylere düşen oda sayısının birden düşük olduğu düşünüldüğünde ailelerin refahının da düşük olduğu söylenebilir.

Katılımcılar; 140'ının (%95,3) aile üyeleri ile birlikte temel ihtiyaçları haricinde gereksinimleri için alışverişe hiçbir zaman gidemediğini ya da bazen alışverişe gidebildiğini, 132'sinin (%89,8) SED modeli sayesinde mobilya ve diğer ev eşyalarını kısmen ya da hiç temin edemediğini/ yenisi ile değiştiremediğini, 141'inin (%95,9) kendisine ait aracının bulunmadığını, 129'unun (%87,8) çocuklarının maddi giderlerini kısmen karşılayabildiğini yada hiç karşılayamadığını belirtmiştir. Kırlioğlu araştırmasında katılımcıların 113'ünün yaşadıkları konuttaki eşyaları çok yetersiz ve yetersiz olarak değerlendirdiklerini, 231'inin (%93,9) kendisine ait aracının bulunmadığını belirtmiştir (Kırlioğlu, 2015, s:57,61). Yapılan araştırma sonuçlarından araştırmaya katılanların elde ettikleri maddi yardımlar ile sadece temel gereksinimlerini (yiyecek, içecek vb) karşılayabildikleri düşünülmektedir.

Araştırmaya katılan katılımcıların 82'si (%55,8) SED hizmet modelinden yararlanmadan önce maddi durumuyla bağlantılı olarak sabah, öğle ve akşam olmak üzere bazı öğünlerde yemek yiyemediğini belirtirken SED hizmet modelinden yararlanmaya başladıktan sonra katılımcıların 49'unun (33,3) maddi durumuyla bağlantılı olarak tüm öğünlerin bazılarının da yemek yiyememe durumunun devam ettiğini belirtmiştir. Araştırmaya katılan katılımcıların;140'ının (%95,3) bazen et ve et ürünleri tüketebildiği ya da hiç tüketemediği,116'sının (%78,9) bazen süt ve süt ürünleri tüketebildiği ya da hiçbir zaman tüketemediği, 143'ünün (%97,3) her zaman yada bazen sebze tüketebildiği, 139'unun (%94,6) meyve ürünlerini bazen yada her zaman meyve ürünlerini tüketebildiği, 143'ünün (%97,3) baklagilleri bazen yada her zaman tüketebildiği, 138'inin (%93,9) tahıl ürünlerini bazen yada her zaman tüketebildiği bulguları elde edilmiştir. Bulgulardan da anlaşılacağı üzere yaşam standartları gereği pahalı olan gıda ürünlerinin daha az, ucuz olan gıda ürünlerinin daha çok tüketildiği anlaşılmaktadır.

SED alan ailelere yönelik araştırmada; katılımcı ailelerdeki çocukların süt içme, et ve meyve yeme sıklıklarına bakıldığında; ailelerin %11'inde (n=27) çocukların her gün süt içtiği, %10,2'sinde (n=25) çocukların hiç süt iemediği, %14,6'ında (n=36) çocukların her gün meyve yiyebildiği, %19,5'inde (n=48) hiç meyve yiyemediği,%12,2'inde (n=30) çocukların her gün et yiyebildiği, %11,8'inde (n=29) çocukların hiç et yiyemediği görülmektedir. 73'ünün (%29,7) ekmeği, 46'sının (%18,7) süt ve süt ürünlerini ve 39'unun (%15,9) kuru bakliyatı en çok tükettikleri birinci gıda olduğu anlaşılmaktadır (Kırlioğlu, 2015, s:67,106-107) Sosyal yardım alan annelerle yapılan başka bir araştırmada her gün süt içen ocuk oranının sadece %8, çocuklarına nadiren et yedirebildiklerini ve hiç et yediremediklerini belirten annelerin oranının %91,2, çocuklarının her gün meyve yediğini belirten anneye rastlanmadığı, belirtilmiştir (ztrk, 2008, s:76). Süt içme, et ve meyve yeme sıklıklarında Türkiye ortalamasına bakıldığında; Türkiye'de ailelerin çocuklarının %28'inin hiç süt iemediği, %26'ının her gün süt iebildiği, %1,4'ünün hiç meyve yiyemediği, %42,8'inin her gün meyve yiyebildiği, %5,1'inin hiç et yiyemediği ve %9,8'inin her gün et yiyebildiği belirtilmiştir (TC Sağlık Bakanlığı, 2014). Literatür araştırıldığında gelirin azalması ile birlikte ailelerin daha çok karbonhidratlı (ekmek, makarna, pirinç, bulgur gibi) maddelere başvurduğu, yaş sebze, meyve, balık ve et gibi besinleri daha az tercih edebildikleri belirtilmektedir (Koşar, 2000). Diğer bir deyişle gelirin azalması ile birlikte beslenme kültürü de değişebilmektedir. Düşük gelirli bireyler daha ucuz olan gıdaları tüketmektedirler (Karadağ aman ve ilingiroğlu, 2009). Yapılan araştırma ve literatürdeki diğer araştırmalardan da elde edilen veriler de bu yöndedir.

Araştırmaya katılan katılımcıların; 97'si (%66,0) SED hizmet modeli kapsamında aldığı yardım haricinde diğer kamu kurumlarından maddi destek almadığı, 92'sinin (%62,6) ekonomik destek yardımı ile birlikte toplam aylık ortalama geliri 401-600 ve 601-800 TL olduğu bilgisi elde edilmiştir.

Kırlioğlu tarafından Konya ilinde gerçekleştirilen “Sosyal ve Ekonomik Destek Alan Ailelerde Yoksulluk, Sağlık ve Yaşam Kalitesinin Değerlendirilmesi” isimli çalışmada; SED alan ailelerin sosyal yardımlarla birlikte elde ettikleri toplam gelire

bakıldığında ailelerin %35'inin 351-550 TL ve %22,8'inin 551-750 TL arası toplam gelire sahip oldukları görülmektedir (Kırlioğlu, 2015, s:103). Özmete tarafından sosyal yardım alan ailelere yönelik gerçekleştirilen araştırma da ise sosyal yardım alanların %33'ünün 301-600 TL arası gelire sahip oldukları belirlenmiştir (Özmete, 2013, s:33). Araştırmanın yapıldığı tarihe dikkate alındığında 2017 yılına ait asgari ücret 1404,06 TL olarak düşünüldüğünde ailelerin büyük bir bölümünün toplam gelirlerinin asgari ücretin aşağısında olduğu söylenebilir. SED hizmet modelinden yararlanan katılımcılardan 107'si (%72,8) maddi durumunun kötü ve çok kötü olduğunu ifade etmeleri bu durumu destekler niteliktedir.

Araştırmaya katılan katılımcıların; 103'ünün (%70,1) aylık düzenli olarak borç, kira vb. gibi geri ödemelerinin miktarı elde ettiği gelirin yarısından fazla olduğu bulgusu elde edilirken, 86'sının (%58,5) faturalarını ve kamusal borçlarını düzenli olarak ödeyemediği bulgusu elde edilmiştir. Diğer borçlarını ise; katılımcılardan 123'ünün (%83,6) bazen borçlarını zamanında geri ödeyebildiği ya da hiçbir zaman geri ödeyemediği, 133'ünün (%90,5) gelir-gider bütçesini dengelemek için tasarruf yapmak zorunda kaldığı yapılan araştırma sonucu elde edilen bulgulardandır. BASAGM tarafından yapılan çalışmada 2016 kişiden 1394'ünün (%69,1) elektrik faturalarını, 1920 kişiden 1356'sının (%70,6) su faturasını, 822 kişiden 522'sinin (%63,5) telefon faturasını, 157 kişiden 120'sinin (%76,4) doğal gaz faturalarını ödemekte sorun yaşadıkları bulguları elde edilmiştir (BASAGM, 2010, s:88).

Katılımcıların 49'u ise (%33,3) kendisini ikamet etmekte olduğu konutta rahat ve konforlu hissetmediğini ifade etmiştir. Konut fiziksel bir yer olduğu kadar, aynı zamanda bilişsel bir yerdir. İnsanın var olduğu en merkezi yer, hayatında önemli olayların geçtiği, kişinin kendini konforlu, yakın ve sıcak hissettiği yerdir (Tognoli, 1987). Araştırmada da katılımcıların 49'unun yaşadığı konutta kendisini rahat ve konforlu hissetmediği belirtmesi, sosyal hizmet mesleğinde sadece sosyo ekonomik destek değil aynı zamanda müracaatçılarına psikososyal destek sunması konusunda önemli bir belirleyicidir.

Araştırmaya katılan katılımcıların 98'i (%66,7) ihtiyaç duyduğunda destek alabileceği dostları ve arkadaşlarının olmadığını düşündüğünü ifade etmiştir. Bireyin “var olabileceği”, “ait olabileceği”, ve “kendini gerçekleştirebileceği” destekleyici olan bir aile çevresi, bireyin yaşam kalitesinin değişmesine ve gelişmesine de önemli katkı sağlamaktadır (Özmete, 2010, s:456).

Katılımcıların 62'si (%42,2) şuan ki yaşam süreci içerisinde mutlu olduğunu düşünmediğini ifade ederken, şuan ki yaşamını anlamlı bulmayanların sayısı ise 49 (%33,3) olarak görülmektedir. Mutluluk daha duygusal kaynaklı olmasından dolayı yaşam standartlarından daha az etkilenmektedir. Ancak bireyin kendini gerçekleştirmesinin psikolojik boyutunda öneme sahiptir. Katılımcıların 62'si (%42,2) şuan ki yaşam süreci içerisinde mutlu olduğunu düşünmediğini belirtmesi yaşam kalitelerini etkilediğini bu bağlamda da 49 (%33,3) katılımcının yaşamını anlamlı bulmadığını düşündürmektedir.

Araştırmaya katılan katılımcıların 120'si (%81,6) kendisini ve ailesinin güvende olduğunu hissettiğini belirtmiştir. Maslow ihtiyaçlar teorisinde fizyolojik ihtiyaçlardan sonra gelen ihtiyacın güvenlik ihtiyacı olduğunu belirtmekte ve kişilerin güvenlik ihtiyacı giderilmeden bir sonraki basamağa geçilemeyeceğinden bahsedilmektedir. Dolayısıyla güvenlik ihtiyacı giderilmeden bireyin sosyal ihtiyaçları şeklinde tanımlanan; aidiyet, sevgi, kendine saygı ve kendini gerçekleştirme gibi ihtiyaçlarını gidermek adına bir girişimde bulunması mümkün görülmemektedir (Kula ve Çakar, 2015, s:193).

Araştırmaya katılan katılımcıların 79'u (%53,7) SED hizmet modelinden yararlanıyor olmasının gelecek hakkında iyimser düşünmesine etki ettiğini, 53'ü (%36,1) gelecek hakkında kısmen iyimser düşünmesine etki ettiğini ifade etmiştir. Aybar'a göre, kişinin ihtiyaçlarını karşılayamaması, gelecek ile alakalı kaygıları yaşam kalitesini düşüren parametrelerdir (Aybar, 2014). Katılımcıların büyük bir çoğunluğunun (n:132, %89,8) SED hizmet modelinden yararlanıyor olmasının gelecek hakkında iyimser düşünmesine etki ettiğini belirtmesi bu görüşü desteklemektedir.

Araştırmaya katılan katılımcıların 117'si (%79,6) SED hizmet modeli ile maddi yoksulluğunun çözülmesi ile paralel olarak bir işi gerçekleştirme konusunda kendisine olan güveni/benlik saygısının arttığını belirtmiştir. Katılımcıların büyük bir çoğunluğunun maddi yoksunluğunun giderilmesinin, temel ihtiyaçlarını karşılamada olumlu etkisi nedeniyle kendine olan güvenlerini artırmasını sağladığı düşünülmektedir.

Katılımcıların 27'si (%18,4) SED hizmet modelinin kendine zaman ayırmak ve dinlenmek için yeterli boş zaman yaratmasına imkân sağladığını ifade ederken, 80'i (%54,4) kısmen yeterli boş zaman yaratmasına imkân sağladığını ifade ettiği görülmektedir. Katılımcıların 117'si (%79,6) SED hizmet modeli sayesinde, sosyal hayat aktivitelerine hiçbir zaman ailesiyle katılamadığını belirtmiştir. Araştırmaya katılan katılımcıların 93'ü (%63,3) SED hizmet modelinin hobilerini gerçekleştirmesine olumlu katkı yapmadığını ifade etmiştir. SED alan ailelerde belli bir düzeyde ekonomik katkı çalışma ihtiyacını azaltmakta ve kendilerine boş zaman fırsatı sunmaktadır. Ancak alt sosyo-ekonomik düzeyde olan ailelerde sosyal hayat aktivite ve hobilerine zaman ayırmaktan ziyade ekonomik durumlarından dolayı az katılım sağladıkları düşünülmektedir.

Araştırmaya katılan katılımcıların 63'ü (%42,9) SED hizmet modeli aile bireyleri arasında sevgi, saygı ve destek bağının güçlenmesine kısmen katkı sağladığını, katılımcıların 69'u (%46,9) SED hizmet modeli aile bireyleri arasında sevgi, saygı ve destek bağının güçlenmesine olumlu katkı yaptığını belirtmiştir. SED'in temel amaçlarından biri de çocukları aile yanında destekleyip, aile bütünlüğünün sağlanmasıdır. Aile içinde sevgi, saygı ve desteğin olması müracaatçının güçlenmesine ve dolayısıyla yaşam kalitesinin artmasına katkı sağlayacaktır.

Katılımcıların 80'ni (%54,4) SED hizmet modelinin çocuklarının sorumluluklarını gerçekleştirmeleri konusunda onlara destek olabilmesi hususunda katılımcıya olumlu katkı yaptığını belirtmiştir. Bu durum çocukların sorumluluklarını

yerine getirmesi benlik saygısı ve kişilik gelişimlerine de olumlu katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmaya katılan katılımcıların 102'si (%69,4) akrabalarıyla bazen görüştüğünü, katılımcıların 33'ü (%22,5) akrabalarıyla hiçbir zaman görüşmediğini belirtmiştir. Katılımcıların 101'i (%68,7) bazen arkadaşlarıyla görüştüğünü, 33'ü (%22,4) ise hiçbir zaman arkadaşlarıyla görüşmediği ifade etmiştir. SED Hizmet Modeli katılımcıların 65'inin (%44,2) akrabaları ve arkadaşlarıyla ilişkilerine olumlu katkı yapmamıştır. Sosyal destek her türlü yaşam süreci durumunda her bireyin ihtiyacına yönelik doyumun gerçekleştirilmesinde olduğu gibi biyo-psiko-sosyal iyilik halinin güç kazanması, korunması ve sürekliliğinin sağlanması bakımından da önemli bir yere sahiptir (Özbesler, 2001, s:11) Bu durumdan da anlaşılacağı üzere, destekleyici sosyal ağlara sahip olma durumu birey üzerinde olumlu yönde bir etki yaratır (Ateş, 2012, s:2). Katılımcıların büyük bir çoğunluğunun sosyal destek ağlarının zayıf olduğu ve esasında bu durumun SED ile ilgili olmadığı görülmüştür.

Araştırmaya katılan katılımcıların 82'si (%55,8) aile bütünlüğü mevcut iken eşinden kendisi ya da çocukları şiddete maruz kalmaktadır, katılımcıların 40'ı (%27,2) şiddetin nedeninin maddi gelirin düşük olmasına bağlamış ve 77'si (%52,4) SED hizmet modeli kapsamında almış olduğu yardımın gördüğü şiddeti azalttığını belirtmiştir. Kadının Aile İçinde Yaşanan Şiddete Bakışıyla ilgili yapılan bir araştırmada kadınların ifadelerine göre aile içi şiddeti artıran olayların başında ekonomik yetersizlikler (%55,5) gelmektedir. (Güler ve ark., 2005, s:54). Bu durumda SED'in aile içi şiddeti azaltacak önemli bir faktör olduğunu göstermektedir.

Araştırmaya katılan katılımcıların 112'si (%76,2) SED hizmet modelinden yararlanmadan önce çocuklarından eğitime devam etmeyen çocuğunun bulunmadığını belirtmiştir. Sosyal Ekonomik Destek Modelinden yararlanmadan önce çocuklarından eğitime devam etmeyen katılımcıların 23'ü (% 15,6) sebebin maddi yoksunluk olduğunu belirtmiştir. Katılımcıların 133'ü (%90,5) SED hizmet modelinin çocuklarının eğitim süreçlerine düzenli katılmalarına olumlu katkı

sağladığını belirtmiştir. Araştırmaya katılan katılımcıların tamamının (%100,0) çocukları kamusal (ücretsiz) eğitim kurumlarına devam etmektedir. Katılımcıların 124'ünün (%84,4) çocukları eğitimi dışında herhangi bir özel kurs almamaktadır. Durgun (2011) tarafından yapılan araştırmada eğitim seviyesi ile yoksulluk arasında ters bir ilişkinin olduğu, eğitim seviyesinin yükseldikçe çocukların ileriki yaşlarında yoksul olma riskinin azaldığı belirtilmektedir. Şengül (2006) ve Durgun (2011) tarafından yapılan araştırmada eğitim seviyesi ile yoksulluk arasında ters bir ilişkinin olduğu, eğitim seviyesinin yükseldikçe çocukların ileriki yaşlarında yoksul olma riskinin azaldığı belirtilmektedir. Bu bağlamda, yapılan SED yardımlarının eğitimin devamına katkı sağladığı değerlendirilmektedir.

Yaşam doyumu Ölçeğinde “Hayatım birçok yönden idealimden yakın” ifadesine, 98'i (%66,7) katılmadığını ve kesinlikle bu ifadeye katılmadığını ifade etmiştir. “Hayat şartlarım mükemmel” ifadesine, 100'ü (%68) katılmadığını ve kesinlikle bu ifadeye katılmadığını ifade etmiştir. “Hayatımdan Memnunum” ifadesine, 66'sı (%44,9) katılmadığını ve kesinlikle bu ifadeye katılmadığını ifade etmiştir. “Hayattan şimdiye kadar istediğim önemli şeyleri elde ettim” ifadesine, 104'ü (%70,7) katılmadığını ve kesinlikle bu ifadeye katılmadığını ifade etmiştir. “Eğer hayata yeniden başlasaydım hemen hemen hiçbir şeyi değiştirmedim” ifadesine, 109'u (%74,1) katılmadığını ve kesinlikle bu ifadeye katılmadığını ifade etmiştir.

Yıldız ve Duy tarafından 700 çocuk ile yapılan araştırmada sokakta çalışan çocuklar ile sokakta çalışmayan alt gelir düzeyine sahip çocuklar arasında yaşam doyumunda anlamlı bir farklılık bulunamadığı belirtilmiştir. Ancak üst düzey gelire sahip çocukların hem sokakta çalışan çocuklara hem de sokakta çalışmayan alt gelir düzeyine sahip çocuklara oranla yaşam doyumlarının daha yüksek seviyede olduğu ifade edilmiştir (Yıldız ve Duy, 2015, s:532). Literatürde sokak çocuklarıyla yapılan araştırmalarda sokakta çalışan ve sokakta çalışmayıp gelir düzeyi düşük olan çocukların yaşam doyumu düzeylerinin düşük olduğu bulguları elde edilmiştir (Boes ve Winkelmann, 2010; Diener ve Diener, 1995; Gitmez ve Morçöl, 1994; Cummins, 2000; Howell ve Howell, 2008; Gün ve Bayraktar, 2008; Paxton ve ark., 2006; Shek,

2005). Yıldız ve Duy yapmış oldukları çalışmada, öğrencilerin yaşam doyum düzeylerini etkileyen faktörün gelir/sosyo-ekonomik düzey olduğunu, sokakta çalışmayan alt gelir düzeyine sahip çocuklar ile sokakta çalışan çocukların giyim, yiyecek ve okul ihtiyaçlarının eksik olmasından, kalabalık ailelerde bulunmalarından, güven ve sevgi ihtiyaçlarının yeterince karşılanamamasından, sokakta ve ailede istismar ve ihmal edilmelerinden dolayı yaşam doyum düzeylerinin düşmüş olabileceğini belirtmişlerdir (Yıldız ve Duy, 2015, s:532). Zora Raboteg-Sgric ve arkadaşları tarafından 2008 yılında yapılan çalışmada, yüksek sosyo-ekonomik düzeye sahip ergenlerin orta ve düşük sosyo-ekonomik düzeye sahip ergenlerden daha yüksek oranda yaşam doyumuna sahip oldukları tespit edilmiştir. ayrıca aynı çalışmada anne baba işsizliği ile çocukların düşük yaşam doyumu düzeyi arasında anlamlı ilişki bulunduğu belirtilmiştir. (Zora Raboteg-Sgric ve ark., 2008).

SED hizmet modelinden faydalanan aileler genelde parçalanmış aileler olmakla birlikte herhangi bir maddi geliri olmayan, sosyal destek sisteminden yoksun ailelerden oluşmaktadır. Yaşam doyum ölçeğinde var olan sorulara verilen cevapların olumlu olma olasılığının bu nedenlerden dolayı düşük olması kaçınılmazdır. Elde edilen verilerden de anlaşılabacağı üzere, SED hizmet modelinden faydalanan ailelerin yaşam doyumlarının alt seviyede olduğu görülmektedir. Yapılan araştırma sonuçları da bu durumu destekler niteliktedir.

Yaşam doyumlarının çeşitli değişkenlerle ilişkisine yönelik bulgularda SED alan ailelerde cinsiyet ($p>0.05$), yaş ($p>0.05$), doğum yeri ($p>0.05$), yaşam yeri ($p>0.05$), meslek ($p>0.05$), eğitim durumu ($p>0.05$), çalışma durumu ($p>0.05$) ve yaşam doyumu arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir. Çocuk sayısı ($p<0.05$), medeni durum ($p<0.05$) ve ekonomik durumun ($p<0.05$) ise yaşam doyum skorlarında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Literatürde eğitim, medeni durum, yaş, gelir, eğitim düzeyi ve sosyal güvence durumuna göre algılanan yaşam doyumlarının farklılaştığını belirten çalışmalar yer alırken; farklılaşmadığını belirten çalışmalar da bulunmaktadır. Bu durumun, araştırma yapılan grupların yaş farkından ve toplumların yaşam biçiminden kaynaklanıyor olması muhtemeldir. Araştırma bulguları genel olarak literatür ile benzerlik göstermektedir.

Literatürde konut durumunun yaşam kalitesinde önemli belirleyici olduğu belirtilmektedir (Agbola, 1998). Araştırmamızda da ikamet edilen konutun türü, oda sayısı, ısınma şekli ve konutta kendilerini rahat ve güvende hissetme durumlarına göre yaşam doyum skorlarında anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p<0.05$). Yaşanılan konutun şartları hanede yaşayanların sağlık, barınma vb. temel ihtiyaçlarının önemli bir belirleyici olduğundan yaşam doyumunu etkilediği düşünülmektedir. Mesleki uygulamalarımızda da yapılacak SED hizmet modelinde de konut durumu önemli bir belirleyicidir.

Çalışmamızda katılımcıların borçlanma durumları ve SED Hizmet Modeli haricinde başka kamu kurum ve kuruluşlarından maddi yardım alıp almama durumlarına göre yaşam doyum skorlarında anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p<0.05$). Literatür taramasında elde edilen bir araştırmada, araştırmaya katılanların aldıkları yardımlarda bireysel ve aile anlamında etkili olmasına rağmen yardımların tek başına yeterli olmadığı belirtilmektedir (İçağasıoğlu-Çoban ve ark. 2011). Ayrıca, başka bir araştırmada ailelerin %67,4'ü sosyal yardım miktarını yetersiz ya da çok yetersiz görmekte olup %62,2'sinin gıda yardımına ihtiyacı vardır (Kırlioğlu, 2015, s:119). Bu durum tek başına sed hizmet modelinin yeterli olmadığından dolayı yaşam doyumunu olumsuz etkilediği görülmüştür.

Araştırma kapsamındaki katılımcıların ihtiyaç duyduklarında destek alabilecekleri dostları ve arkadaşlarının olduğunu düşüp düşünmemeleri durumu, akraba ve arkadaş ilişkilerine olumlu katkı sağlayıp sağlamama durumu, akraba ve arkadaş ilişkilerine olumlu katkı sağlayıp sağlamama durumuna göre yaşam doyum skorlarında anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p<0.05$). Sosyal destek, bireyin çevresinden elde ettiği sosyal ve psikolojik destek olarak tanımlanabilir. Sosyal destek kişilerin toplumsal uyum motivasyonlarının artırılarak toplumsal yaşam sürecine uyumunun kolaylaştırılmasını gerçekleştirerek karşılaşılan birçok güçlüğü ve sorunun ortadan kaldırılmasında ve yaşam kalitesinin artırılmasında önemli rol oynamaktadır (Boduroğlu, 2016, s:228). Sosyal destek her türlü yaşam süreci durumunda her bireyin ihtiyacına yönelik doyumun gerçekleştirilmesinde olduğu gibi biyo-psiko-sosyal iyilik halinin güç kazanması, korunması ve sürekliliğinin

sağlanması bakımından da önemli bir yere sahiptir (Özbesler, 2001, s:11). Araştırma bulgularında da anlaşılabacağı üzere sosyal desteğin yaşam doyumunu olumlu yönde etkilediği görülmüştür.

Araştırma kapsamındaki katılımcıların şuanki yaşam süreçleri içerisinde mutlu olduklarını düşünüp düşünmeme, şuanki yaşamlarını anlamlı bulup bulmama ve duygusal sağlık sorunlarının olup olmaması durumlarına göre yaşam doyum skorlarında anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p<0.05$). İyimserliğin, yaşam doyum ve mutluluk üzerindeki etkisinin incelendiği bir araştırmada elde edilen sonuçların iyimserlikle, yaşam doyum ve mutluluk arasında anlamlı düzeyde pozitif bir korelasyon olduğunu görülmüştür (Gülcan ve Nedim Bal, 2014, s:47). Sapmaz ve Doğan yapmış oldukları araştırmalarında ise iyimserliğin, yaşam doyum ve mutluluk düzeyini pozitif düzeyde anlamlı yönde yordadığını belirtmişlerdir (Sapmaz ve Doğan,2012, s:66). İyimserliğin kişinin hayata bakışını ve karşılaştığı durumu değerlendirmesini etkilediği düşünüldüğünde böyle bir sonuç beklenen bir sonuçtur. İyimserlik ve kişisel iyilik arasındaki bağ üzerine yapılan araştırmada, iyimserliğin kişisel iyiliği yüksek oranda olumlu olarak yordadığı sonucuna ulaşılmıştır (Eryılmaz ve Atak, 2011).

SED hizmet modelinden faydalanan ailelerde fiziksel sağlık durumları ($p>0.05$) ve almış oldukları yardımın mevcut sağlık sorunlarının tedavisinde ne yönde etkisi olduğuna ilişkin ($p>0.05$) yaşam doyum arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir. Genel sağlık durumu ($p<0.05$) ve sağlık güvenceleri ($p<0.05$) ise yaşam doyum skorlarında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Genel sağlık durumu ve alınan yardımın mevcut sağlık sorunlarının yaşam doyumuna herhangi bir etkisinin olmaması katılımcıların fiziksel sağlık hizmetlerine kolaylıkla ulaşması ve birçoğunun sosyal güvencesi olması durumuyla açıklanabilir. Başvuranların birçoğunun yeşil kartlı olması nedeniyle kamu hastanelerinden hizmet alması sağlık güvencesi ve genel sağlık durumunun yaşam doyumunda anlamlı farklılık tespit edilmiştir.

4.3. Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmet Modelinin Katılımcıların Aile Yaşam Kalitelerine Etkisine İlişkin Bulguların Tartışması

Araştırmaya katılan katılımcıların 39'u (%26,5) SED Hizmet Modeli kapsamında alınan nakdi yardımın ekonomik sorunlarının çözümünde hiçbir etkisi olmadığını, katılımcıların 108'i (73,5) ise SED Hizmet Modeli kapsamında alınan nakdi yardımın sadece temel ihtiyaçların (yiyecek, giyecek, barınma vb.) karşılanması düzeyinde etkisinin olduğunu belirtmiştir. Araştırmaya katılan hiçbir katılımcı SED Hizmet Modeli kapsamında alınan nakdi yardımın maddi yoksunluğunun tamamen giderdiğini düşünmemektedir.

Araştırmaya katılan katılımcılardan SED Hizmet Modeli kapsamında almış oldukları yardım, yaşam sürecinin maddi boyutlarıyla düşünüldüğünde olmasını istediği gibi yaşamasına olanak sağladığını düşünen katılımcı sayısı 7 (%4,8) iken, kısmen olanak sağladığını düşünen katılımcı sayısı 99 (67,3) 'dur. SED Hizmet Modeli kapsamında almış oldukları yardım, yaşam sürecinin maddi boyutlarıyla düşünüldüğünde olmasını istediği gibi yaşamasına olanak sağlamadığını düşünen katılımcı sayısı 41 (27,9)'dir.

Turgut tarafından 224 katılımcı ile ailelerin yaşam doyumu üzerine yapılan araştırmada 195'inin (%87,1) düşük gelirli olduğu görülmektedir (Turgut, 2017, s:68). Kırlioğlu tarafından Konya ilinde yapılan araştırmada da SED alan ailelerin kendilerine yapılan yardımın yeterli olmadığını düşündükleri belirtilmiştir. Bu nedenle ailelerin başka yardımlara ihtiyaç duydukları bunun başında da gıda yardımının geldiğini, ailelerin %62,2'sinin bu konuda hemfikir olduğu, SED alan ailelerin en çok mutfak harcamalarına pay ayırdıkları belirtilmiştir (Kırlioğlu, 2015, s:103). Özmete tarafından yapılan araştırma da ise sosyal yardımlaşma vakıflarından yararlanan ailelerin nakdi yardıma ek olarak %12'sinin gıda yardımı, %8,9'unun kira yardımı ve %7,4'ünün yakacak yardımı talep ettiği belirtilmektedir (Özmete, 2013, s:34). BASAGM tarafından yapılan araştırmada da 2032 haneden 1445'inin gıda yardımına ihtiyacının olduğu belirtilmiştir (BASAGM, 2010). Yapılan araştırma ve literatür de belirtildiği üzere nakdi yardım alan ailelerin almış oldukları nakdi

yardımın yeterli olmadığını düşündürmekte, aldıkları nakdi yardım ile temel ihtiyaçlarını (gıda, giyecek, barınma, yakacak vb.) karşılamaya çalıştıkları anlaşılmaktadır.

Araştırmaya katılan katılımcıların 38'i (%25,9) SED hizmet modeli kapsamında almış oldukları yardımlar olmasaydı çocuklarını kurum bakımına vermeyi düşünürken, katılımcıların 109'u (%74,1) sosyal ekonomik destek hizmet modelinden almış olduğu yardım olmasa dahi çocuklarını kurum bakımına vermeyi düşünmemektedir.

Araştırmaya katılan katılımcıların 137'si (%93,2) SED hizmet modeli kapsamında yardım aldığı halde çocuklarını kuruluş bakımına vermeyi düşünmezken, katılımcıların 10'u (%6,8) SED hizmet modeli kapsamında yardım aldığı halde çocuklarını kuruluş bakımına vermeyi düşünmektedir.

2015 yılında yayınlanan SED Hizmetleri Hakkında Yönetmelikte de belirtildiği üzere bu hizmetin amacı; yoksulluk içinde olup temel ihtiyaçlarını karşılayamayan ve hayatını sürdürmekte güçlük çeken çocuk ve gençlerin bakımı konusunda ailelerin sosyal ve ekonomik olarak desteklenmesidir. Bu hizmet modeli Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın hizmetleri arasında yer alan çocuk ve gencin ailesinin yanında bakımının sağlanmasını hedef alan hizmet modelidir. Yapılan araştırma da katılımcıların 38'i (%25,9) SED hizmet modelinden yararlanmadan önce çocukları yine ASPB'nin hizmet modellerinden birisi olan kurum bakımına vermeyi düşünürken, SED hizmet modelinden faydalanmaya başladıktan sonra bu sayının 10'a (%6,8) düştüğü, bu 10 ailenin de genelde kalabalık aile oldukları görülmektedir. Yapılan nakdi yardım miktarının artırılması ile bu sayının daha azalacağı düşünülmektedir.

Araştırmaya katılan katılımcıların 120'si (%81,6) Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğünce sağlanan SED Hizmet Modeli kapsamında almış olduğu yardımın ailesinin yaşam kalitesini olumlu olarak etkilediği bulguları elde edilmiştir. SED hizmeti sağlanan ailelere düzenli olarak yapılan maddi yardım ile aileler temel

ihtiyaçlarını karřılayabilmekte bu sebeple yařam kalitelerinin arttıęı dūřunūlmektedir. Arařtırma da elde edilen dięer bulgular da bu durumu destekler niteliktedir.

Araştırmaya katılan katılımcıların 82'si (%55,8) aile būtinlūęū mevcut iken eşinden kendisi ya da çocukları şiddete maruz kalmaktadır. Katılımcıların 40'ı (%27,2) şiddetin nedenini maddi gelirin dūřuk olmasına bağlamıştır. Katılımcıların 77'si (%52,4) SED hizmet modeli kapsamında almış olduğu yardımın gōrdūęū şiddeti azalttığını, 5'i (%3,4) ise arttırdığını belirtmiştir. Kadının Aile İçinde Yařanan şiddete Bakışıyla ilgili yapılan bir araştırmada kadınların ifadelerine gōre aile içi şiddeti artıran olayların başında ekonomik yetersizlikler (%55,5) gelmektedir. (Gūler ve ark., 2005, s:54). Bu durumda SED'in aile içi şiddeti azaltacak önemli bir faktōr olduğunu gōstermektedir.

Araştırmaya katılan katılımcıları 53'si (%35,4) sağlık sorunları mevcut iken SED hizmet modeli kapsamında almış olduğu yardımın bu sağlık sorunlarının tedavisinde önemli bir etkisinin olmadığını, katılımcıların 89'u (%60,5) SED hizmet modelinin kısmen istediği her an tıbbi bakım alabilmesine imkān sağladığını belirtmiştir. Bu veriler ışığında alt sosyo ekonomik gelir durumundaki bireylerin sağlık hizmetlerine ulaşmasında herhangi bir sıkıntı yaşamadıklarını dūřunūlmektedir. Ayrıca, sosyo ekonomik destek almanın sağlık hizmetine ulaşmada herhangi bir etkisinin olmadığı gōrūlmūřtur.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuçlar

Bu araştırmada Kayseri Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü tarafından korunma kararı olmayan çocuklar adına Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmet Modeli sağlanan ve Kayseri ilinde ikamet eden ailelerin bu hizmet modelinin yaşam kalitelerine etkisinin belirlenmesi amaç edinilmiştir. Amaç doğrultusunda araştırmadan elde edilen bulgular ışığında aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

- SED Hizmet Modelinden faydalanan aile bireylerinin tamamına yakını annelerin oluşturduğu görülmüştür. Ebeveynlerin büyük çoğunluğu 26 – 33 yaş aralığındadır. Yarisına yakını ilçe de doğmuş şuan yarısından fazlası il merkezinde ikamet etmektedir. Çoğunluğu eşinden ayrılmış ve 2 çocuğu bulunmaktadır. Ayrıca şuan ki medeni durumlarının bu halde olmasının sebebi maddi yoksunluktur. Çoğunluğu ev hanımından oluşan ebeveynlerden eğitim durumlarının en fazla olan kesimini ilkokul mezunları oluşturmaktadır.

- Ebeveynlerin çoğu herhangi bir işte çalışmamaktadır. Çalışmama sebepleri ise çocuklarının yaşının küçük olması ve çocuklarının bakımı ile ilgilenmeleridir.

- Çalışan ebeveynlerin çoğu mesai saatleri dışında ve bayram tatillerinde hatta hafta sonları bile çalışmaktadır. Çalışanların büyük çoğunluğunun çalışıyor olması, ailevi sorumluluklarını gerçekleştirmesine olumsuz etki etmektedir.

- SED Hizmet Modelinden faydalanan ailelerin büyük çoğunluğu ikamet ettiği konuta kira bedeli ödemektedir. Ailelerin çoğu SED hizmet modelinden faydalanmadan önce ve faydalandığı süre içerisinde müstakil ve gecekondur tarzı konutlarda ikamet ettiği anlaşılmıştır. Ancak bu hizmet modelinden faydalanmadan önce müstakil ve gecekondur da ikamet edenlerin oranının faydalandıktan sonra düştüğü araştırma bulgularından anlaşılmaktadır. Ailelerin çoğu ikamet ettikleri bu

konutta kendilerini rahat ve konforlu hissetmemektedir. Bunun sebebi de ikamet edilen konutun türü ile alakalıdır.

- Ailelerin büyük çoğunluğu 3 odalı, 76 – 100 m² aralığında büyüklüğü sahip, tuvaleti içerde olan, ayrıca bir banyosu bulunan ve soba ile ısıtılan konutlarda ikamet etmektedirler. Ayrıca çoğu, konutunu tam anlamıyla ısıtamamaktadır. İkamet etikleri konutta yer yer rutubet ya da nemli bölgeler olduğunu belirtenlerde çoğunluktadır.

- Ailelerin tamamına yakını temel ihtiyaçları haricindeki gereksinimlerini karşılayabilmek için hiçbir zaman alışverişe gidememekte ya da bazen gidebilmektedirler. Aynı şekilde mobilya ve diğer ev eşyalarını da çoğunluğu ya temin edememiş / yenisi ile değiştirememiş ya da kısmen temin etmiş / yenisi ile değiştirmiştir.

- SED Hizmet Modelinden faydalanan ailelerin tamamına yakınının kendine ait aracı bulunmamaktadır.

- Ailelerin çoğunluğu çocuklarının eğitim giderlerini kısmen karşılayabilmekte ya da hiç karşılayamamaktadır.

- Ailelerin çoğu SED Hizmet Modelinden yararlanmadan önce yararlandıkları süreçte maddi durumuyla bağlantılı olarak sabah, öğle ve akşam olmak üzere bazı öğünlerde yemek yiyemedikleri olmaktadır. Ancak yapılan araştırma, bu hizmet modelinden yararlanmadan önceki oranın yararlanılan süreçteki orandan yüksek olduğunu göstermektedir.

- SED Hizmet Modelinden faydalanan aileler tahıl, baklagil, meyve ve sebze ürünlerini süt ve süt ürünleri ile et ve et ürünlerine göre daha çok ve daha fazla sıklıkla tüketmektedirler. Bu durum elde edilen maddi gelir ile orantılı olup et ve et ürünleri ile süt ve süt ürünlerinin diğer besin gıdalarına göre daha pahalı olmasından kaynaklanmaktadır.

- Ailelerin çoğu diğer kamu kurumlarından maddi destek almamaktadır. Çoğunluğunun SED ile birlikte toplam aylık ortalama geliri 601-800 TL'dir.

- Ailelerin çoğunun aylık düzenli olarak borç, kira vb. gibi geri ödemelerinin miktarı elde ettiği gelirin yarısından fazladır. Fatura ve kamusal borçları ile diğer borçlarını düzenli veya zamanında ödeyememektedirler. Gelir gider bütçelerini dengelemek için tasarruf yapmaktadırlar.

- SED Hizmet Modeli ailelerin yaşam kalitelerini sosyal ve ekonomik yönden olumlu yönde etkilemektedir.

- Ebeveynlerin çoğunun ihtiyaç duyduğunda destek alabileceği dost ve arkadaşları bulunmaktadır. Çoğu arkadaş ve akrabalarıyla bazen görüşmektedirler. Araştırmadan, SED Hizmet Modelinin ailelerin akraba ve arkadaşları ile görüşmelerine kısmen olumlu katkı sağladığı anlaşılmıştır. Ayrıca aile bireyleri arasında sevgi, saygı ve destek bağının güçlenmesine olumlu katkı sağlamaktadır.

- Ebeveynlerin çoğu şuanki yaşamı içerisinde kısmen mutlu olup kısmen yaşamlarını anlamlı bulmaktadırlar. Çoğunluğu gelecek hakkında iyimserdir. Ayrıca ailelerin SED hizmet modeliyle maddi yoksulluğunun çözülmesi ile paralel olarak bir işi gerçekleştirme konusunda kendilerine olan güveni/benlik saygısı artmıştır.

- SED Hizmetinden faydalanan ebeveynler hobilerini gerçekleştirememekte, sosyal hayat aktivitelerini hiçbir zaman ailesiyle birlikte katılamamaktadır. Bu hizmet, ailelerin kendilerine zaman ayırmak ve dinlenmek için yeterli zaman yaratmalarına kısmen imkân sağlamaktadır.

- Bu hizmet modelinden faydalanan ailelerin, aile bütünlüğü mevcut ve bu SED hizmet modelinden faydalanmıyor iken eşinden, kendisi ya da çocukları şiddete maruz kalmaktadırlar. Bu şiddetin sebebidir maddi gelirin düşük olmasıdır. SED hizmet modeli sayesinde aile üyelerinin gördüğü şiddet azalmaktadır.

- SED Hizmet Modelinden faydalanan ailelerdeki çocukların, bu hizmet modelinden faydalanmadan önceki süreçte çoğunluğu eğitim süreçlerine devam etmektedirler. Devam etmeyenlerin sebebi ise maddi yoksunluktur. Bu hizmet modeli çocukların eğitim süreçlerine düzenli katılımlarına olumlu katkı sağlamaktadır. Çocukların tamamı kamusal (ücretsiz) eğitim kurumlarına devam etmektedir. Bu eğitimleri dışında herhangi bir özel kurs almamaktadırlar. En önemli sebep maddi olarak yetersiz olunmasıdır.

- Ailelerin çoğunun sağlık sosyal güvencesinin Yeşil Karttır (GSS) ve tamamı kamu hastanelerinin sağlık hizmetlerinden faydalanmaktadır. Aile üyelerinde fiziksel sağlık sorunlarından daha çok duygusal olarak yaşanan sağlık sorunları mevcuttur. Mevcut olan bu sağlık sorunları ailelerin günlük aktivitelerini gerçekleştirmesine engel teşkil etmemektedir. Bu hizmet modeli ailelerin, kısmen istediği her an, tıbbi bakım alabilmesine imkân sağlamaktadır.

- SED Hizmet Modeli kapsamında alınan nakdi yardım ailelerin sadece temel ihtiyaçlarının (yiyecek, giyecek, barınma vb.) karşılanması düzeyinde etkisi olmakta, maddi yoksunluğu tamamen gidermemektedir. Bu hizmet modeli kapsamında alınan nakdi yardım, ailelerin yaşam süreçlerinin maddi boyutlarıyla düşünüldüğünde olmasını istediği gibi yaşamasına kısmen olanak sağlamaktadır.

- SED Hizmet Modeli ile çocuklar hakkında oluşabilecek korunmaya muhtaçlık durumu önlenmektedir. Yapılan araştırmada ailelerin çocuklarını kurum bakımına verme düşüncesine ait oranın, SED Hizmetinden faydalıyor olmaları sebebiyle düştüğü görülmüştür.

- Katılımcıların çoğu Yaşam Doyum Ölçeğinde bulunan sorulara ya katılmamakta ya da kesinlikle katılmamaktadır. Ayrıca SED Hizmet Modelinden faydalanan ailelerin çoğunluğunun yaşam doyumu ortalaması orta düzeydedir.

5.2. Öneriler

- SED hizmet modelinden faydalanan ailelerin büyük çoğunluğu annedir. Bunlarında büyük çoğunluğu bekârdır. Bu doğrultuda SED hizmetinden faydalanan ailelerin tek ebeveynli annelerden oluştuğu söylenebilmektedir. Bu sebeple annelerin daha dezavantajlı konumda olması sebebiyle annelerin güçlendirilmesi,

- SED hizmet modelinden faydalanan aile ebeveynlerinin büyük çoğunluğu ev hanımıdır, herhangi bir işte çalışmamaktadır ve ilköğretim mezunudur. Ayrıca herhangi bir meslekleri de bulunmamaktadır. Annelerin işgücüne katılma potansiyelinin artırılması çalışmalarının yapılması, ayrıca eğitim düzeylerinin yükseltilmesi yönünde çalışmaların yapılması,

- Çalışamayanların çoğu çocuklarının küçük olması sebebiyle çocuklarının bakımı ile ilgilenmesinden dolayı çalışmamaktadır. Bu nedenle çalışmak isteyen annelerin okul öncesi çağıdaki çocuklarına gerek ücretsiz gerekse elde ettiği gelir ile orantılı kreş yardımı yapılması, ya da çalışılan yerde çocukların zaman geçirebileceği ve eğitimlerine katkı sağlanabileceği bölümler oluşturulması,

- SED hizmet modelinden faydalanan ailelerin büyük çoğunluğu ikamet etmiş oldukları konutu ya tam anlamıyla ısıtamamakta ya da kısmen ısıtabilmektedir. Bu bağlamda SED hizmet modelinden yararlanan ailelere ısınma şekillerine göre nakdi ya da aynı yardımların ayrıca yapılması,

- Katılımcıların çoğu temel ihtiyaçları haricinde gereksinimlerini karşılayabilmek için alışverişe gitmemektedirler. Ayrıca çoğunluğu mobilya ve diğer ev eşyalarını temin edememiş ya da yenisi ile değiştirememiştir. Bu bağlamda SED hizmet modelinden yararlanan ailelere ihtiyaçlarına göre nakdi ya da aynı yardımların ayrıca yapılması,

- Katılımcıların çoğunluğunun aylık ortalama geliri 401-800 TL arasındadır. Çoğunluğu çocuklarının maddi giderlerini ya kısmen ya da hiç karşılayamamaktadır. Yine aynı şekilde katılımcıların çoğu borçlanmakta ve borçlarını geri

ödeyememektedir. SED hizmet modelinden yararlanan ailelerin geliri asgari ücretin altındadır. Günümüz şartlarında yoksulluk ve açlık sınırları düşünüldüğünde ailelere gereken hayat koşullarının sağlanması için yardım alan ailelerin durumlarının tekrar değerlendirilmesi,

- Katılımcıların bazılarının tüm öğünlerin bazılarında yemek yiyememekte, büyük çoğunluğunun et ve et ürünlerini bazen ya da hiç tüketememekte, çoğunlukla tahıl ürünleri tüketmektedirler. Bu durum düşünüldüğünde ailelerin gerekli olan besin değerlerini karşılayabilmeleri için ihtiyaçları doğrultusunda gıda paketleriyle desteklenmesi,

- Ailelerin çoğunluğu ihtiyaç duyduklarında destek alabilecekleri dostları ve arkadaşları bulunmamaktadır. Katılımcıların büyük çoğunluğu kendilerine kısmen boş zaman ayıramamakta, sosyal hayat aktivitelerine hiçbir zaman ailesiyle katılamamakta ve hobilerini gerçekleştirememektedirler. SED hizmet modeli ailelerin akraba ve arkadaşlarıyla görüşmelerine olumlu katkı sağlamıştır. Bu bağlamda akraba ve arkadaş ilişkilerinin güçlenmesi bir nevi maddi yoksunluğun giderilmesi alakalı olduğu düşünülmektedir. Bu doğrultuda maddi yoksunluklarının giderilmesi ile paralel ailelere sosyal destek ağlarının genişletilmesi ve güçlendirilmesi çalışmalarının yapılması,

- Katılımcıların büyük çoğunluğu aile bütünlüğü mevcut iken şiddet görmüş ve bu şiddet SED hizmet modeli ile azalmıştır. Şiddetin tamamen ortadan kaldırılması amacıyla toplumun her kesimine hitap edecek şekilde gerekli bilgilendirme çalışmalarına önem verilmesi ve artırılması,

- SED hizmet modeli ailedeki çocukların eğitim süreçlerine devamı konusunda katılımcıların çoğuna olumlu katkı sağlamıştır. Katılımcıların çocuklarının çoğunluğu eğitimi dışında herhangi bir özel kurs almamaktadır. Çocukların kişisel gelişimlerine olumlu katkı sağlayacak kişisel özelliklerine uygun kurs alabileceği ücretsiz kurs programlarının düzenlenmesi,

- Katılımcıların büyük çoğunluğunun sağlık güvencesi yeşil karttır. Bazılarının ise herhangi bir sağlık güvencesi bulunmamaktadır. Sosyal güvencesi bulunmayan ailelerin sosyal güvence kapsamına dâhil edilmesi için gerekli çalışmaların yapılması,

- Katılımcıların bir kısmı SED hizmet modelinden yararlanmadan önce maddi yoksunluk nedeni ile çocuklarını kurum bakımına vermeyi düşünmüştür. Bu hizmet modelinden yararlandıktan sonra önemli bir kısmı bu düşüncesinden vazgeçmiştir. Ancak; SED hizmet modelinden yararlanan ve çocuklarını kurum bakımına vermeyi düşünenler bulunmaktadır. Bu durumun asıl sebepleri üzerine çalışmalar yapılarak sorunların çözüme kavuşturulması,

- Katılımcıların çoğu Yaşam Doyum Ölçeğinde bulunan sorulara ya katılmamakta ya da kesinlikle katılmamaktadır. Ayrıca yaşam doyum puanları düşük ve orta düzeydedir. SED Hizmet Modelinden yararlanan ailelerin çoğunluğu parçalanmış, sosyal destekten yoksun ve maddi olarak oldukça yetersiz durumda olanlardır. Bu nedenle bu ailelerin yaşam doyumlarını artıracak çalışmalar yapılması ve sosyal politikalar üretilmesi,

- Ekonomik ve sosyal eşitsizliğin var olduğu toplumlarda kalkınma planlamalarının toplumun tüm gruplarını kapsayacak şekilde hazırlanması, toplumun tabanında yer alan grupların belirlenerek ihtiyaçları doğrultusunda özel politikaların üretilmesi önerilmektedir.

ÖZET

Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmet Modelinden Faydalanan Ailelerin Yaşam Kalitelerinin Değerlendirilmesi; Kayseri İli Örneği

Bu çalışmada; Kayseri Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü tarafından sağlanan Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmet Modelinden faydalanan ailelerin yaşam kaliteleri değerlendirilmiştir. Bu çalışmanın örneklemini; Kayseri Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne sağlanan Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmet modelinden 2015 yılı Temmuz ayı ile 2016 yılı Mart ayları arasında faydalanan 147 aile oluşturmaktadır.

Araştırma verilerinin toplanmasında, araştırmanın amacı ve hedefleri doğrultusunda hazırlanan 81 sorudan oluşan anket ve 5 sorudan oluşan Yaşam Doyum Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmanın istatistiksel değerlendirilmesinde SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 22.0 programı kullanılmıştır. SPSS programı ile analiz edilebilen veriler One-Way ANOVA ve One-Sample T Test yöntemleri ile analiz edilmiştir. Elde edilen veriler tablo haline getirilmiştir.

Elde edilen bulgulara; SED alan ailelerin büyük çoğunluğunun tek ebeveynli annelerden oluştuğu anlaşılmıştır. Ailelerin yarısından çoğunun toplam maddi geliri asgari ücret miktarının altındadır. Ebeveynlerin çoğu, küçük çocuklarının bakımı konusunda sorun yaşamaları nedeniyle çalışmamaktadır. Ailelerin yarısından fazlasının yaşam doyumları düşük ve orta düzeydedir. Bu sonuçlar doğrultusunda; toplumun tabanında yer alanların belirlenmesi ve bu bireylerin göz önünde bulundurularak özel politikaların üretilmesi gerekmektedir. Annelerin çalışma iş gücüne katılımı konusunda politikalar geliştirilmesi ve annelerin daha dezavantajlı durumda oldukları düşünüldüğünden güçlendirilmesine yönelik sosyal politikalar geliştirilmesi önerilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Sosyal ve Ekonomik Destek, Yaşam Kalitesi, Yaşam Doyumu.

SUMMARY

Evaluation of Life Criteria of Families Benefiting From Social and Economic Support Service Model: the sample of Kayseri.

In this study, the families who were taken the advantages of the model of social and economical support by the ministry of family, labor and social services. 147 families who were taken the advantages of the model of social and economical support by the ministry of family, labor and social services in KAYSERİ between July 2015 and March 2016, are the samples of this study.

The satisfaction with life scale which includes five questions and the survey which includes 81 questions and though the aims of the search were used to gather the informations. SPSS (Statistical Package for Social Science) for Windows 22.0 programma was used for the statistical evaluation of the research. And this informations were analyzed the ways of One-Way ANOWA and One-Sample T Test. The inputs which were learned, were tabularized.

According to the datas which was obtained, the families who took the social economical support, consist of the mothers have one parent. And more than half of this family's total income is less than minimum wage. Most of this parents get in trouble in their children's care so they don't participate the labour force. And more than half of this parent's satisfaction with the life scales are in low and average levels. According to the results, determining the base of society and producing the special policies about this person are suggested. His recommended that, social policies towards the mothers participating to the labor's force and empowering mothers due to the idea mother's at more disadvantaged situations.

Key Words : Social and Economical Support, Sticfaction with life, Quality of life.

KAYNAKLAR

- ADAÇAY FR (2008). “Ekonomik Kalkınmada Yoksulluk”. Nisan Kitabevi, Eskişehir.
- AÇIKGÖZ R, YUSUFOĞLU ÖŞ (2012). “Türkiye’de Yoksulluk Olgusu ve Toplumsal Yansımaları”, *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırma Dergisi*, 76-117.
- AGBOLA T (1998). “The Housing of Nigerians”, A Review of policy Development and Implementation Research Report 14, Development Policy Centre, Ibadan, Nigeria.
- AGHAEI A, KHAYYAMNEKOU EI Z, YOUSEFY A (2013). “General Health Prediction Based on Life Orientation, Quality of Life Satisfaction and Age”, *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, **84**: 569 – 573.
- AKDER AH (2005). “Türkiye’de İnsani Gelişme ya da Yaşam Kalitesi: Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı Raporlarına Göre Bir Değerlendirme”. Erişim:<http://www.aso.org.tr/kurumsal/media/kaynak/TUR/asomedyay/mayis2004/dosya/mayis2004.html>
Erişim Tarihi:13 Mayıs 2018
- AKGÜN ÖE, BÜYÜKÖZTÜRK Ş, DEMİREL F, KARADENİZ Ş, KILIÇ ÇAKMAK E (2014). “Bilimsel Araştırma Yöntemleri”. 17. Baskı, Pegem Yayınları, Ankara.
- AKIN B, KOÇOĞLU D, (2009). “Sosyoekonomik Eşitsizliklerin Sağlıklı Yaşam Biçimi Davranışları ve Yaşam Kalitesi ile İlişkisi”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi*, 2(4): 145-154.
- AKSOY E, SABBAĞ Ç (2011). “Üniversite Öğrencileri ve Çalışanlarına Boş Zaman Etkinlikleri: Adıyaman Örneği”, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(4):10-23.
- AKSUNGUR A (2009). “Dr. Zekai Tahir Burak Kadın Sağlığı Eğitim ve Araştırma Hastanesinde Çalışan Ebe ve Hemşirelerin İş Doyumu ve Yaşam Kalitesi Düzeylerinin Belirlenmesi”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sağlık Yönetimi Programı, Ankara.
- AKTAN CC (2002).” Dünyada ve Türkiye’de İnsani Yoksulluk”, *Yoksullukla Mücadele Stratejileri*, Hak-İş Sendikası Konfederasyonu Yayını, Ankara.
- AKTAN CC, VURAL İY (2002). “Yoksulluk: Terminoloji, Temel Kavramlar ve Ölçüm Yöntemleri”, *Yoksullukla Mücadele Stratejileri*, Hak-İş Konfederasyon Yayınları, Ankara.

- AKTEN S, EROL UE, ŞAHİN CK (2009). “Eğirdir Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Rekreatyon Faaliyetlerine Katılımlarının Belirlenmesi Üzerine Bir Çalışma”, *Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 10(1): 62-71.
- ALBOUY V, GODEFROY P, LOLLIVIER S (2010). “Measuring Quality Of Life”, *Portrait Social*, France.
- ALTAY B, AVCI İ (2009). “Huzurevinde Yaşayan Yaşlılarda Öz Bakım Gücü ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişki”, *Dicle Tıp Dergisi*, 36(4): 275-282.
- ALTINDAĞ Ö (2007). “Sosyal Yardım Sisteminin Alanda Çalışanların Gözüyle Değerlendirilmesi: Ankara Örneği”. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Ankara.
- ALTUĞ F, BÜKER N, CAVLAK U, KİTİŞ A, YAĞCIN N (2009). “Evde Yaşayan Yaşlılarda Yaşam Kalitesini Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi”, *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, 1: 48-60.
- AMAO FL (2014). “Quaility Of Life of Poor Residential Neighborhoods in Oshogbo. Nigeria”, *International Journal of Social, Behavioral, Educational, Economic, Business and Industrial Engineering, Scholarly and Scientific Research & Innovation*, 8(4): 914-917.
- ANNAK BB (2005). “Sosyal Destek, Sosyal Ağ, Yaşam Kalitesi ve Yaşam Doyumu”. Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı, Mersin.
- AR KM (2015). Yirmi Birinci Yüzyılda Gelir İşaretsizliği – Türkiye Örneği”, *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 10 (2): 187-202.
- ARPACI F, ERSOY AF (2003). “Üniversite Öğrencilerinin Konut Koşullarının ve Konutta Yaşamayı Tercih Etmelerinin İncelenmesi”, *Milli Eğitim Dergisi*, 158.
- ARPACIOĞLU Ö (2012). “Dünya’da ve Türkiye’de Yoksulluk ve Yoksullukla Mücadele”. Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı, Gaziantep.
- ASLAN D (2009). Yaşlılık Döneminde Yaşam Kalitesi Kavramı: Kadın Sağlığı Bakışı, Yaşlanan Kadın Sempozyumu.
Erişim: <http://www.huksam.hacettepe.edu.tr/Turkce/SayfaDosya/YaslilikDonemindeYasamKalitesiKavrami.doc>
Erişim Tarihi: 13. Mayıs 2018
- ASLAN D, BİLİR N, ÖZCEBE H, SUBAŞI N, TELATAR TG, VAZİOĞLU SA (2005). “Van İlinde 15 Yaş Üzeri Erkeklerde SF-36 ile Yaşam Kalitesinin Değerlendirilmesi”. Türkiye Klinikleri, *Journal of Medical Sciences*, 25: 663-668.

- ASLAN N, ARSLAN CANSEVER B (2012). "Ergenlerin Boş Zaman Değerlendirme Algısı", *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, **42**: 23-35.
- ATAN M, ERALP A, GÜNEŞ F, KARAGÖL E, SUNGUR M, YILDIRIM J, (2013). "Türkiye’de Sosyal Yardım Yararlanıcılarını Belirleyen Faktörler", *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 15 (1): 1-22.
- ATEŞ B (2012). "Ortaöğretim Öğrencilerinin Sosyal Destek Algılarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi", *Akademik Bakış Dergisi*, **30**: 1-16.
- ATTEPE S, ÇELİK G, İÇAĞASIOĞLU-ÇOBAN A, POLAT-ULUOCAK G, (2011). "Are we doing fine? The Views on Poverty Reduction Strategies Among Front-Line Workers in the Field of Social Assistance in Turkey", *Journal of Social Service Research*, 37(5): 469-480.
- AVCI K, PALA K (2004). "Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesinde Çalışan Araştırma Görevlisi ve Uzman Doktorların Yaşam Kalitesinin Değerlendirilmesi". Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Bursa.
- AVŞAROĞLU S, DENİZ M, KAHRAMAN A. (2005). "Teknik Öğretmenlerde Yaşam Doyumu İş Doyumu ve Mesleki Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14: 115-129.
- AYDINER BOYLU A, ÖZTOP H (2013). "Tek Ebeveynli Aileler: Sorunlar ve Çözüm Önerileri", *Sosyo Ekonomi Dergisi*, **1**: 207-220.
- AYDINER BOYLU A, PAÇACIOĞLU B (2016). "Yaşam Kalitesi Göstergeleri", *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 8(15): 137-150.
- AYDINER BOYLU A, TERZİOĞLU RG (2007). "Ailelerin Yaşam Kalitelerini Etkileyen Bazı Objektif ve Subjektif Göstergelerin İncelenmesi", Ankara.
- AYGEN M (2016). "Türkiye’de Yoksulluk ve Sosyal Yardımlar Üzerine: Elazığ Örneği", *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 4(8):150-179.
- AYTAÇ A, HATİPLER M (2013). "Dünya’da ve Türkiye’de Yoksulluğun Özgün Yapısı ve Yoksullukla Mücadele", Paradigma Yayınevi, Edirne.
- AYTAÇ Ö (2013). "Yoksulluk, Kentsel Sınıfsal ve Sosyal Dışlanma: Modern Kentlerde Sınıfsal / Mekansal Yarılma ve Suçlaştırılma Mekanizmaları", Kentsel Yoksulluğu Yeniden Düşünmek, Ed. Ömer Aytaç ve Süleyman İlhan, Birleşik Yayınevi, Ankara.
- BAHADIR Z, DAŞLI Y (2010). "Şartlı Nakit Transferinden Yaralanan Aileler: Sivas Örneği", Uluslararası Yoksullukla Mücadele Stratejileri Sempozyumu: Deneyimler ve Yeni Fikirler, Bildiriler Kitabı, 1: 489-506.

- BAKAR N (2012). “Yaşlı Bireylerde Depresyon, Yaşam Kalitesi ve Etkileyen Faktörler”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Erzincan Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Anabilim Dalı, Erzincan.
- Bakıma Muhtaç Özürlülerin Tespiti ve Bakım Hizmeti Esaslarının Belirlenmesine İlişkin Yönetmelik (2006). T.C. Resmi Gazete, 26244, 30. Temmuz 2006.
- Bakıma Muhtaç Özürlülerin Tespiti ve Bakım Hizmeti Esaslarının Belirlenmesine İlişkin Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik (2007). T.C. Resmi Gazete, 26679, 23 Ekim 2007.
- BAYDUR H (2001). “Soma Elektrik Üretim ve Ticaret Anonim Şirketi Tesislerinde Çalışan İşçilerde Bazı Sosyodemografik Faktörlerle Yaşam Kalitesinin İlişkisi”. Yüksek Lisans Tezi. Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Manisa.
- BAYDUR H, FİDANER C, ESER E, ESER S, SAATLI G (2010). “Yaşlılar İçin Dünya Sağlık Örgütü Yaşam Kalitesi Modülü WHOQOL-OLD: Türkiye Alan Çalışması Türkçe Sürüm Geçerlilik ve Güvenilirlik Sonuçları”, *Türk Psikiyatri Dergisi*, 21(1): 37-48.
- BAYRAKTAR F, GÜN Z (2008). “Türkiye’de iç göçün ergenlerin uyumundaki rolü”, *Türk Psikiyatri Dergisi*, 19(2): 167-176.
- Belediye Kanunu (2004). T.C. Resmi Gazete, 25680, 24 Aralık 2004.
- Başbakanlık Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü (BASAGM) (2010). “Sosyal Yardım Algısı ve Yoksulluk Kültürü”, Ermat Matbaacılık, Ankara.
- BEKTAŞ E (2008). “Huzurevinde ve Ev Ortamında Yaşayan Yaşlılarda Yaşam Kalitesi”. Uzmanlık Tezi. Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Aile Hekimliği Anabilim Dalı, Bursa.
- BİLGİN N, ERGENÇ A, TİMURCANDAY Ö (1985). “Bireylerce Algılanan Şekliyle Yaşam Kalitesi”, *Seminer*, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İzmir, 4: 157-169.
- BODUROĞLU G (2016). “Kurum Bakımından Ayrılan Bireylerin Yaşamın Düzenlenmesi ve Uyum Sürecinde Karşılaştıkları Sorunlar ve Sosyal Destek Kaynakları”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- BOES S. WINKELMANN R. (2010). “The effect of income on general life satisfaction and dissatisfaction”, *Social Indicators Research*, 95: 111–128.
- BOZAN M (2011). “Yoksulluk Algısına Farklı Bir Bakış”, *Uluslararası Yoksullukla Mücadele Stratejileri Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, 1. Cilt, Ankara.

- BÖKE K (2009). “Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri”. 4. Baskı, Alfa Yayınları, İstanbul.
- BUBOLZ MM, SONTAG MS (1993), “Human Ecology Theory”, P.G.Boss, (Ed), Source Book of Family Theories and Methods A Contextual Approach, Plenum Pres, New York.
- BUĞRA A (2011). “Kapitalizm, Yoksulluk ve Türkiye’de Sosyal Politika”. 5.Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul.
- BRAJSA-ZGANEC A, SAKIC M, ZORA RABOTEG-SGRIC Z (2008). “Life Satisfaction in Adolescents: The Effects of Perceived Family Economic Status, Self-esteem and Quality of Family and Peer Relationships”, Istutue of Social Sciences Ivo Pilar, Zagreb. Erişim: <https://hrcak.srce.hr/file/61300>
Erişim Tarihi:06.03.2018
- CAN Y (2013). “Sosyal Hizmetler ve Yoksulluk Özel İhtisas Komisyonu Raporu”. Trakya Kalkınma Ajansı 2014 – 2023 Bölge Planı Çalışması, 5.
- CANKURTARAN ÖNTAŞ Ö (2004). “Çocuk Hakları ve Sosyal Hizmetin Güçlendirme Yaklaşımı Açısından Suça Yönelen Çocuk-Polis İlişkisi”. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- CEREN F (2015). “Sosyal Hizmet Uzmanlarının Yoksulluğun Nedenlerine İlişkin Algıları ve Yoksulluğa Karşı Tutumları”. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Ankara.
- CILGA İ (1994). Gençlik ve Yaşam Niteliği. T.C. Başbakanlık Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Basımevi, Ankara.
- CÖMERTLER N, ÇONDUR F (2010). “Çevre Kirliliği ve Yoksulluk İlişkisi: Büyük Menderes Havzası Örneği”, *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 2(2): 65-72.
- CUMMINS RA (2000). “Personal Income and Subjective Well-Being: A review”, *Journal of Happiness Studies*, 1, 133-158.
- ÇAKAR B, KULA S (2015). “Maslow İhtiyaçlar Hiyerarşisi Bağlamında Toplumda Bireylerin Güvenlik Algısı ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişki”, *Bartın Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 6(2).
- ÇENGELCİ E (1993). “Sosyal Refahın Gerçekleştirilmesinde Sosyal Yardımların Rol ve Önemi”, *Sosyal Hizmetler Yüksek Okul Dergisi*, 11(1-2-3): 9-35.
- ÇENGELCİ E (1999). “Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu”. Aydınlar Matbaacılık, Ankara.

- ÇİLİNGİROĞLU N, KARADAĞ ÇAMAN Ö (2009). “Ekonomik Krizler ve Sağlığa Etkisi”, *Toplum Hekimliği Bülteni*, 28 (2): 1-11.
- DANIŞ MZ (2006). “Davranış Bilimlerinde Ekolojik Sistem Yaklaşımı”, *Aile ve Toplum Dergisi*, 3(9): 45-53.
- DANIŞ MZ, KARA HZ (2016). “Sosyal Hizmette Problem Çözme Yaklaşımı”, *International Journal of Social Science*, 45: 1-10.
- DAŞLI Y (2015). “Sosyal Yardımların Sorunlu Alanı: Muhtaçlık Tespiti”, *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 39(2): 135-154.
- DEMİRAL Y (2001). “Çalışanlarda ve İşsizlerde Yaşam Kalitesine Etki Eden Etmenler ve Yaşam Kalitesi Düzeylerinin Karşılaştırılması”. Doktora Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Halk Sağlığı Anabilim Dalı, İzmir.
- DEMİREL AC (2015). “Genç Kansere Hastalarının Sosyal Destek Düzeyleri ve Yaşam Doyumu”. Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Kocaeli.
- DEMİRKAYA Y (2010). “Çekmeköy’ün Sosyo-Ekonomik Yapısı ve Kentsel Yaşam Kalitesi”. Çekmeköy Belediye Başkanlığı Yayını, İstanbul.
- DEMİRKIRAN S (2012). “Yaşam Kalitesi ve Sağlık Çalışanları”. Yüksek Lisans Tezi. Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- DIENER E (1984). “Subjective Well-Being”, *Psychological Bulletin*, 95: 542-575.
- DIENER E, DIENER M. (1995). “Cross-cultural Correlates of Life Satisfaction and Self-esteem”, *Journal of Personality and Social Psychology*, 68(4), 653-663.
- DIENER E, EMMONS RA, GRIFFIN S, LARSEN RJ (1985). “The Satisfaction With Life Scale”, *Journal Of Personality Assessment*, 49 (1): 71-75.
- DOĞAN C, TOPÇUOĞLU A, YILDIRIM A (2011). “Türkiye’de 1980-2010 yılları Arasında Uygulanan Yoksullukla Mücadele Politikalarının Etkinliği Üzerine Bir Analiz”. Türkiye Ekonomisinin Dinamikleri: Politika Anlayışları, Kongreler Dizisi – VII, Ankara.
- DOĞAN E. (2014). “Türkiye’de Yoksulluğun Ölçüsü”. Uzmanlık Tezi. Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü, Ankara.
- DOĞAN T, SAPMAZ F (2012). “Mutluluk ve Yaşam Doyumunun Yordayıcısı Olarak İyimserlik”, *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8 (3): 63-69.
- DPT (2001). “Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Gelir Dağılımın İyileştirilmesi ve Yoksullukla Mücadele Özel İhtisas Komisyon Raporu”. Ankara.

- DPT (2004). “Türkiye Çalışma Grupları Gelir Dağılımı ve Yoksullukla Mücadele Çalışma Grubu Raporu Sunuş Metni”, 2004 Türkiye İktisat Kongresi, DPT, İzmir.
- DPT (2010). “Binyıl Kalkınma Hedefleri Raporu”. Türkiye.
- DRANE W, HUEBNER ES, PAXTON RJ, VALOIS RF (2006). “Opportunity for Adult Bonding/Meaningful Neighborhood Roles and Life Satisfaction Among USA Middle School Students”, *Social Indicators Research*, 79: 291-312.
- DRANE JW, HUEBNER ES, VALOIS RF, ZULLIG KJ (2005). “Adolescent Health-Related Quality of Life and Perceived Satisfaction With Life”, *Quality of Life Research*, 14: 1573-1584.
- DREWNOWSKI J (1977). “Poverty: It’s Meaning and Measurement”, *Development and Change*, 8(2): 183-208.
- DURGUN Ö (2011). “Türkiye’de Yoksulluk ve Çocuk Yoksulluğu Üzerine Bir İnceleme”, *Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi*, 2011; 6 (1): 143-154.
- DUY B, YILDIZ MA (2015). “Sokakta Çalışmak ve Gelir Düzeyi Erinlerin Benlik Saygısı, Yaşam Doyumu ve Depresyon Düzeylerine Etki Eder mi? (Diyarbakır İli Örneği)”, *İlköğretim Online*, 14(2): 522-537.
- DUYAN V (2010). “Sosyal Hizmet Temelleri Yaklaşımları Müdahale Yöntemleri”. 1. Baskı, Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Yayınları, Ankara.
- EKER L, TÜZÜN EH (2003). “Sağlık Değerlendirme Ölçütleri ve Yaşam Kalitesi”, *Sağlık ve Toplum*, 13(2): 3-8.
- EMİN E (2016). “Küresel Adaletsizlik”. Dünya Yoksulluk ve Eşitsizlik Raporu, İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi, İstanbul.
- ENGİN MA (2014). “Yoksullukla Mücadelede Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü”. Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı, Çanakkale.
- ERDEM E (2008). “Maslow’un İhtiyaçlar Hiyerarşisi Kuramına Göre Konutların Swot Analizi ile Değerlendirilmesi”. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Ev Ekonomisi (Aile ve Tüketici Bilimleri) Anabilim Dalı, Ankara.
- EREN FM (2010). “Ekonomik Krizler ve Kriz Göstergeleri: 1990 Sonrası Dünya’da Yaşanan Krizler ve Türkiye Karşılaştırması”. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Konya.
- ERMAN T (1996). “Women and Housing Environment The Experiences of Turkish Migrant Women in Squatter and Apartment Housing”, *Environment and Behavior*, 28(6):764-798.

- ERYILMAZ A, ATAK H (2011). “Ergen Öznel İyi Oluşunun Özsaygı ve İyimserlik Eğilimi İle İlişkisinin İncelenmesi”, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(37):170-181.
- ESENGÜN MR (1991). “Avrupa Topluluğu Ülkelerinde Aile Politikaları”, *Aile ve Toplum*, 1(2): 191-204.
- EUROPEAN FOUNDATION FOR THE IMPROVEMENT OF LIVING AND WORKING CONDITIONS (2012). “Quality of life in enlargement countries” Third European Quality of Life Survey.
Erişim:<http://www.eurofound.europa.eu>
Erişim Tarihi: 08.01.2017
- FERRIS AL (2001). “The Domains Of The Quality Of Life”, *Bulletin de Methodologie Sociologique*, 72: 5-19.
- FREY BS, WECK-HANNEMAN H (1984). “The Hidden Economy As An Unobserved Variable”, *European Economic Review*, 26(1): 33-53.
- FIELD F (1983). “The Minimum Wage”. Policy Studies Institute, London.
- GIDDENS A (2000). “Sosyoloji”. Yay. Haz. Hüseyin ÖZEL ve Cemal GÜRSEL, Ayraç Yayınları, Ankara.
- GİTMEZ AS, MORÇÖL G. (1994). “Socio-economic Status and Life Satisfaction in Turkey”, *Social Indicators Research*, 31 (1): 77-98.
- GOMES DA SILVA V, KOWALTOWSKI DCCK, LABAKI LC, MOREIRA DC, PINA S, RUSCHEL RC (2006). “Quality of Life and Sustainability Issues as Seen by the Population of Low-Income Housing in the Region of Campinas, Brazil”, *Habitat International*, 30: 1100-1114.
- GÖSWEINER V, PFEIFFER C, RICHTER R (2001). “Quality of Life and Social Quality”, Working Paper 12, Austrian Institute for Family Studies.
- GÜLCAN A, NEDİM BAL P (2014). “Genç Yetişkinlerde İyimserliğin Mutluk ve Yaşam Doyumu Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi”, *Asya Öğretim Dergisi*, 2(1): 41-52.
- GÜLER N, ÖZKAN TUNCAY F, TEL H (2005). “Kadının Aile İçinde Yaşanan Şiddete Bakışı”, *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 27 (2): 51-56.
- GÜNEŞ M (2012). “Yoksullukla Mücadelede Sosyal Yardımların Bir Kamu Politikası Olarak Sürdürülebilirliği”, *Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 12(24): 149-184.
- GÜRSES D (2007). “Türkiye’de Yoksulluk ve Yoksullukla Mücadele Politikaları”, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 59-74.

GÜRARSLAN BAŞ N, KARATAŞ B (2013). “Yoksulluğun 1-4 Yaş Grubu Çocuklarda Hastalanma Sıklığı Üzerine Etkileri”. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 16 (3): 141-147.

Erişim:<http://dergipark.gov.tr/ataunihem/issue/2662/34442>

Erişim Tarihi: 13.03.2019

GÜVEN S, ŞENER A. (2010). “Factors Affecting Life Satisfaction in Old Age”, *Turkish Journal of Geriatrics*, 14(2): 179-186.

HIRSCHL TA, RANK MR (1999). “The Likelihood of Poverty Across the American Adult Lifespan”. *Social Work*, 44(3): 201-216.

HOWELL CJ, HOWELL RT (2008). “The Relation of Economic Status to Subjective Well-being in Developing Countries: A Meta-analysis”, *Psychological Bulletin*, 134 (4): 536-560.

İKİZOĞLU M (2000). “Yoksulluk ve Sosyal Yardım İlişkisi: Ankara Mamak İlçesi’nde Ampirik Bir Araştırma”. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

İNCEDAL S (2013). “Türkiye’de Yoksulluğun Boyutları: Mücadele Politikaları ve Müdahale Araçları”. Aile ve Sosyal Politikalar Uzmanlık Tezi. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, Ankara.

JAMIESON K (2007). “Quality of Life in Twelve of New Zealand’s Cities 2007”.

Erişim:www.qualityoflifeproject.govt.nz

Erişim Tarihi: 08.01.2017

KABASAKAL Z, UZ BAŞ A (2013). “Öğretmen Adaylarında Yaşam Doyumunun Yordayıcısı Olarak Problem Çözme Becerileri”, *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2(1): 27-35.

KAHN RL, ROWE JW (1997).” Successful Aging”. *The Gerontologist*, 37(4): 433-440.

KANER S (2004). “Engelli Çocukları Olan Ana Babaların Algıladıkları Stres, Sosyal Destek ve Yaşam Doyumlarının İncelenmesi”. Ankara Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projesi Kesin Raporu, Ankara.

KARABUDAK G (2016). “Lösemili Çocuğa Sahip Annelerin Yaşantıları ve Gelecek Beklentileri”. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Ankara.

KARASAR N (2005). “Bilimsel Araştırma Yöntemi”. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.

KAYA E (2009). “Yoksullukla Mücadelede Avrupa’nın ve Türkiye’nin Sosyal Yardım Modeli”. Sosyal Yardım Uzmanlık Tezi. T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, Ankara.

- KHAN MH (2000). “Rural Poverty in Developing Countries: Issues and Policies”, International Monetary Fund.
Eriřim:<https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2000/wp0078.pdf>
Erişim Tarihi: 22.04.2018
- KIRLIOĞLU M (2015). “Sosyal ve Ekonomik Destek Alan Ailelerde Yoksulluk, Sağlık ve Yaşam Kalitesinin Değerlendirilmesi: Konya rneği”. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Konya.
- KOÇAK H (2009). “Coğrafi Bilgi Sistemlerinin Kentsel Yaşam Kalitesinin Yükseltilmesine Etkileri zerine Bir Değerlendirme”, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 25: 141-148.
- KORKAT M (2013). “Gelir Dağılımı Adaletsizliği ve Yoksullukla Mücadelede Sosyal Yardımların nemi (Kars İli rneğinde Bir İnceleme)”. Yüksek Lisans Tezi. Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı, Kars.
- KOşAR N (2000). “Sosyal Hizmetlerde Sosyal Yardım Alanı (Yoksulluk ve Sosyal Hizmet)”. şafak Matbaacılık, Ankara.
- KÖKER S (1991). “Normal ve Sorunlu Ergenlerin Yaşam Doyumu Düzeyinin Karşılaştırılması”. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitimde Psikolojik Hizmetler Bölümü, Ankara.
- KSGM (2008). Kadın ve Yoksulluk.
Eriřim:<http://kadininstatusu.aile.gov.tr/data/542a8e0b369dc31550b3ac30/yoksulluk.pdf>
Erişim Tarihi:20 Mayıs 2018
- KOşAR N, KUT S (1989). “Aile ve evre Sorunlarının Gencin Kişiliğine Etkisi”. Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı, Ankara.
- KUNDURACI NF (2009). “Yoksullukla Mücadele – Beşeri Sermaye İlişkisi”. Sosyal Yardım Uzmanlık Tezi. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, Ankara.
- MALEKMOHAMMADI I, PANAHI F (2010). “The Analysis of Effective Factors on Livelihood Poverty Alleviation in Rural Iran”, *International Symposium On Poverty Alleviation Strategies*, 1: 269-276.
- MALKINA-PYKH IG (2001). “Rhythmic Movement Psychotherapy”, Quality of Life Research Working Paper, Russian Academy of Science, Center for International Environmental Cooperation, INENCO, St. Petersburg.
- MARSHALL G (1999). “Sosyoloji Sözlüğü”. ev. Derya Kömürcü ve Osman Akınhay, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara.

- MINGIONE E (2013). “İleri Endüstriyel Dünyada Kentsel Yoksulluk: Kavramlar, Analizler ve Tartışmalar”. Çev: Ömer AYTAÇ - Süleyman İLHAN, Kentsel Yoksulluğu Yeniden Düşünmek, Birleşik Yayınevi, Ankara.
- MOLES, AA (1985). “Yaşam Kalitesi ve Çevresel İstikrarlılık”, Çev: Nuri BİLGİN, Seminer, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayını, 4: 113-131.
- MOLZAHN A, PASKULIN GL (2007). “Quality of Life of Older Adults in Canada and Brazil”, *Western Journal Nursing Research*, 29(1): 10-29.
- MOUSTAFA Z (2012). “Astımlı Çocukların Atak ve Remisyon Dönemdeki Genel Yaşam Kalitesi Ölçeklerinin Karşılaştırılması ve Yaşam Kalitesini Etkileyen Değişkenlerin İncelenmesi”. Uzmanlık Tezi. Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, İzmir.
- MUKU B (2014). “Yaşam Kalitesi ve Sağlık Çalışanları”. Yüksek Lisans Tezi. Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Yönetimi Anabilim Dalı, İstanbul.
- NEUGEBOURAN B (1985), “Organization, Policy and Practice in the Human Services”. New York and London, 1-19.
- OECD, (2016). Population and Vital Statistics.
Erişim:http://stats.oecd.org/viewhtml.aspx?datasetcode=ALFS_POP_VITAL&lang=en
Erişim Tarihi:22 Nisan 2018
- OECD, (2017). Unemployment Rate.
Erişim: <https://data.oecd.org/unemp/unemployment-rate.htm>
Erişim Tarihi:22 Nisan 2018
- ORUÇ Y (2001). “Küreselleşme ve Birleşmiş Milletler”, *Toplum ve Bilim*, 89: 73-87.
- ÖZAR Ş, YAKUT ÇAKAR B (2012). “Aile, Devlet ve Piyasa Kıskaçında Boşanmış Kadınlar”, *Kültür ve Siyasette Feminist Yaklaşımlar Dergisi*, 16:1-12.
- ÖZBESLER C (2001). “Çocukluk Çağı Lösemileri ve Sosyal Destek Sistemlerinin Aile İşlevlerine Etkisi”. Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Ankara.
- ÖZCAN S, TAŞ HY (2012). “Türkiye’de ve Dünya’da Yoksulluk Üzerine Bir Araştırma”, *International Conference on Eurasian Economies*, 423-430.
- ÖZGEN F (2012). “Ç.O.M.Ü. Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu Öğrencilerinin Yaşam Doyumu Düzeylerinin İncelenmesi”. Mezuniyet Tezi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu Spor Yöneticiliği Bölümü, Çanakkale.

- ÖZGENÇ N (2013). “Sürdürülebilirlik ve Yoksulluk İlişkisi”. Uzmanlık Tezi. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Ankara
- ÖZKAN Y (2011). “Sosyal Hizmet Müdahalelerinde Güçlendirme Yaklaşımı”. Maya Akademi Yayınevi, Ankara.
- ÖZMADEN M (1997). “Yükseköğretim Kredi ve Yurtlar Kurumunda İkamet Eden Öğrencilerin Boş Zaman Faaliyetlerini Değerlendirme Sorunları Üzerine Bir Araştırma (Çanakkale İli Örneği)”. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- ÖZMETE E (1997). “Değerlerin Yaşam Kalitesi Üzerindeki Rolü (Tokat Örneği)”. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Ev Ekonomisi Anabilim Dalı, Ankara.
- ÖZMETE E (2010). “Aile Yaşam Kalitesi Dinamikleri: Aile İletişimi, Ebeveyn Sorumlulukları, Duygusal, Duygusal Refah, Fiziksel/Materyal Refahın Algılanması”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(11): 455-465.
- ÖZMETE E (2011). “Sosyal Dışlanma ve Aile: Sosyal Hizmet Müdahalelerinde Güçlendirme Yaklaşımı”. Maya Akademi Yayınevi, Ankara.
- ÖZMETE E (2013). “Yoksulluk ve Sosyal Yardımlar”, *Biz Bir Aileyiz*, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Özel Ofset, Ankara, 3: 32-35.
- ÖZMETE E, HABLEMİTOĞLU Ş, YILDIRIM F (2012). “Ankara’da Yaşlı Yoksulluğu Analizi: Ekonomik, Sosyal, Kültürel İhtiyaçların Analizi”, Ankara Üniversitesi Yaşlılık Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi, Ankara.
- ÖZTÜRK AB (2008). “Çocuk Yoksulluğunda Yaşama, Sağlık ve Beslenme Hakları”, *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 19 (2): 67-80.
- PARK J, TURNBULL AP, TURNBULL HR (2002). “Impacts of Poverty on Quality of Life in Families of Children With Disabilities”, *Council For Exceptional Children*, The University of Kansas 68 (2): 151-170.
- PERİM A (2007). “Trakya Üniversitesi Eğitim, Araştırma ve Uygulama Hastanesi’nde Çalışan Hemşirelerin Kaliteli Yaşam Algısının Belirlenmesi”. Yüksek Lisans Tezi. Trakya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Edirne.
- PİRE Ö (2011). “Türkiye’de Yoksullukla Mücadelede Uygulanan Sosyal Politika Programları: Isparta İli Örneği”. Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı, Isparta.
- SAĞLIKER Ş (2009). “Yapılandırmacı Öğrenme Kuralına Dayalı Olarak Kütle Çekim Kanunu Konusunda Hazırlanan Ders Yazılımının Öğrencilerin Başarısına Etkisi”.

Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı, Ankara.

SEVİM A (2009). “Türkiye’de Konut Politikaları Bağlamında Konut Sorunu Ve Kentsel Koruma Alanlarına İlişkin Bir Değerlendirme”. Yüksek Lisans Tezi. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

SEYYAR A (2003). “Sosyal Siyaset Açısından Yoksulluğa Karşı Mücadele”, Yoksulluk Sempozyumu, Deniz Feneri Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, 1: 38-69.

SHEK DTL (2005). “Economic stress, emotional quality of life and problem behavior in Chinese Adolescents with and without economic disadvantage”, *Social Indicators Research*, 71: 363–383.

Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetleri Hakkında Yönetmelik (2015). T.C. Resmi Gazete, 29284, 03 Mart 2015.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu (1986). T.C. Resmi Gazete, 19134, 14 Haziran 1986.

SYGM (2011), 2011 Yılı Faaliyet Raporu
Erişim:http://www.sp.gov.tr/upload/xSPRapor/files/ZgW6i+sygm_2011_yili_faaliyet_raporu.pdf
Erişim Tarihi:08 Mayıs 2018

SYGM (2016), 2016 Yılı Faaliyet Raporu
Erişim:<http://www.aile.gov.tr/data/58b58e4c691407119c139239/2016%20%20Faaliyet%20Raporu.pdf>
Erişim Tarihi:08 Mayıs 2018

SYGM (2019), Aile, Çalışma ve sosyal Hizmetler Bakanlığı Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü 2018 Yılı Yayınlanmamış Verileri.

SPUTNİK, (2015). OECD Raporu
Erişim: <https://tr.sputniknews.com/yasam/201505221015604176/>
Erişim Tarihi:28 Nisan 2018

ŞAHİN F (2001). “Sosyal Hizmette Güçler Perspektifi ve Çözüm Odaklı Mülakat”. *Aile ve Toplum Eğitim – Kültür ve Araştırma Dergisi*, 1(4): 59-73.

ŞEKER M (2010). “İstanbul’da Yaşam Kalitesi Araştırması”. İTO Yayınları (Yayın No:2010-103), İstanbul.

ŞENGÜL S (2006). “Türkiye’de Kentsel ve Kırsal Kesime Yoksulluk ve Yoksul Hanehalklarının Özellikleri”, *Yoksulluk ve Sosyal Hizmetler*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu, Ankara. 1: 322-36.

- ŞENSES F (2006). “Küreselleşmenin Öteki Yüzü Yoksulluk”. İletişim Yayınları, 4. Baskı, İstanbul.
- ŞİMŞEK AYBAR ŞS (2014). “Özel Eğitim Merkezinde Tedavi Edilen Çocukların Anne ve Babalarında Depresyon ve Yaşam Kalitesinin Analizi”. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Bilim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- ŞİMŞEK D (2010). “Yatılı İlköğretim Bölge Okulu Ve Ailesi Yanında Kalan İlköğretim Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Akran İlişkileri Sosyal Destek Algıları Ve Yaşam Doyumlarının İncelenmesi”. Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Adana.
- ŞİMŞEK E (2011). “Örgütsel İletişim ve Kişilik Özelliklerinin Yaşam Doyumuna Etkileri”. Doktora Tezi. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- T.C. Sağlık Bakanlığı Sağlık İstatistikleri Yıllığı 2013 (2014). Sağlık Bakanlığı Yayın No: 956, Sağlık Araştırmaları Genel Müdürlüğü Yayın No: SB-SAG-2014/7, Sentez Matbaacılık ve Yayıncılık, Ankara.
- TOGNOLI J (1987). “Residential Environments. Handbook of Environmental Psychology”, 1, New York, Plenum Pub. Corp.
- TORLAK SE, YAVUZÇEHRE PS (2008). “Denizli Kent Yoksulluklarının Yaşam Kalitesi Üzerine Bir İnceleme”, *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 17(2): 23-44.
- TUİK, (2011). Yoksulluk İstatistikleri.
Erişim: <http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist>
Erişim Tarihi:17 Mart 2017
- TUİK, (2014). Yaşam Memnuniyeti Araştırması.
Erişim: <http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist>
Erişim Tarihi:19 Nisan 2017
- TUİK, (2014). Yoksulluk sınırı yöntemlerine göre fert yoksulluk oranları, 2002-2014.
Erişim: <http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist>
Erişim Tarihi:01 Mayıs 2017
- TUİK, (2015). İllerde Yaşam Endeksi.
Erişim: <http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist>
Erişim Tarihi:19 Nisan 2017
- TUİK, (2015). Yoksulluk Çalışması.
Erişim: <http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist>
Erişim Tarihi:19 Nisan 2017
- TUİK, (2016). Eşdeğer hanehalkı kullanılabilir fert gelirine göre hesaplanan yoksul sayıları, yoksulluk oranı ve yoksulluk açığı, 2006-2016.

Erişim: <http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist>
Erişim Tarihi:01 Mayıs 2017

TUİK, (2017). İstatistiklerle Aile.
Erişim: <http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist>
Erişim Tarihi:22 Nisan 2018

TUİK, (2017). Uluslararası Seçilmiş Göstergeler.
Erişim: <https://biruni.tuik.gov.tr/secilmisgostergeler/>
Erişim Tarihi:27 Nisan 2018

TUİK, (2018). Yıllara Göre İllerin Yıllık Nüfus Artış Hızı ve Nüfus Yoğunluğu
Erişim: <http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist>
Erişim Tarihi:22 Nisan 2018

TUİK, (2018). İşgücü İstatistikleri
Erişim: <http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist>
Erişim Tarihi:22 Nisan 2018

TURAN N (2009). “Sosyal Kişisel Çalışma; Birey ve Aile İçerik Sosyal Hizmet”. 3. Baskı,
Ankara.

TURGUT M (2017). “Sosyal Yardım Alan Ailelerin Yaşam Doyumu: Üsküdar Örneği”.
Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü
Sosyal Hizmetler Anabilim Dalı, İstanbul.

TÜRKAY O (2015). “Çalışma Yaşam Kalitesinin İş Memnuniyeti ve Bağlılık Üzerine
Etkileri: Seyahat Acentaları Üzerine Bir Araştırma”, *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*,
22(1): 239-256.

Türkiye Kızılay Derneği Tüzüğü (2009). T.C. Resmi Gazete, 27146, 19 Şubat 2009.

UÇAR C (2011). “Kadın Yoksulluğu İle Mücadelede Sosyal Politika Araçları ve
Etkinlikleri”. Uzmanlık Tezi. Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü, Ankara.

UNİCEF, (2016). Ending Extreme Poverty: A Focus on Children.
Erişim: https://www.unicef.org/publications/index_92826.html
Erişim Tarihi:01 Mayıs 2018

VATANDAŞ C (2007). “Toplumsal Cinsiyet ve Cinsiyet Rollerinin Algılanışı”, *Sosyoloji
Konferansları Dergisi*, 35: 29-56.

VEENHOVEN R (1996). “Developments In Satisfaction – Research”, *Social Indicators
Research*, Kluwer Academic Publishers, Netherlands, 37(1): 1-46.

WORLD BANK (1990). “World Development Report 1990”. Oxford University Press.

- WORLD HEALTH ORGANIZATION (1998). "Growing Older - Staying Well: Ageing And Physical Activity in Everyday Life", (WHO/HPR/AHE/98.2), Geneva.
- YALÇIN N (2008). "Sivil Toplum Kuruluşları ve Yoksulluk". Yüksek Lisans Tezi. Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı, Aydın.
- YAZICI HI (2017). "Yoksullukla Mücadelede Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfının Etkileri: Köprübaşı İlçesi Örneği". Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Avrasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Bilimleri Anabilim Dalı, Trabzon.
- YEŞİLİRMAK Uİ (2010). "Sosyal Yardım Alanında Bilişim Teknolojilerinin Kullanımı: Örnek Model Sosyal Yardım Bilgi Sistemi". Sosyal Yardım Uzmanlık Yeterlilik Tezi. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, Ankara.
- YETİM Ü (1991). "Kişisel Projelerin Organizasyonu ve Örüntüsü Açısından Yaşam Doyumu". Doktora Tezi. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- YETİM Ü (2001). "Toplumdan Bireye Mutluluk Resimleri". 1. Baskı, Bağlam Yayınları, İstanbul.
- YILMAZ M (2010). "Küreselleşme ve Kent Yoksulluğu Olgusuna Sosyolojik Bir Yaklaşım". Yüksek Lisans Tezi. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı, Elazığ.
- YÜCEL B (2017). "2000 Yılı Sonrası Türkiye’de Yoksulluk ve Sosyal Politika". Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı, Kırıkkale.
- ZASTROW C (2014). "Sosyal Hizmete Giriş". Çev. Durdu Baran Çiftçi, 2. Baskı; Nika Yayınevi, Ankara.

EKLER

Ek-1. Kurum İzni

T.C.
AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI
Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığı

Sayı : 73595336-605.01-E.101459
Konu : Ümit YALDIZ

28/09/2016

MÜSTEŞARLIK MAKAMINA

Kayseri Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü'nün 22/06/2016 tarihli ve 2281 yazısı ile Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Ümit YALDIZ tarafından Prof. Dr. Emine ÖZMETE'nin danışmanlığında "Sosyal Ekonomik Destek Hizmet Modelinden Faydalanan Ailelerin Yaşam Kalitelerinin Değerlendirilmesi: Kayseri İli Örneği" konulu araştırmasını Kayseri Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü'nden bu hizmeti alan ve korunma kararı olmayan çocukların ailelerine uygulama talebi bildirilmiştir.

Uygun görüldüğü takdirde Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün 05/09/2016 tarihli ve 96098 yazısı ile olumlu değerlendirildiği bildirilen söz konusu araştırmanın 28.02.2017 tarihine kadar ilgili İl Müdürlüğü koordinasyonu ve denetiminde, günlük işleyişi aksatmadan, çocukların kişilik hakları ve güvenlikleri gözetilerek, ses-görüntü kaydı alınmaksızın, iş akışını aksatmayacak şekilde gönüllülük esaslı çerçevesinde araştırma sonuçlarının herhangi bir yerde yayınlanmadan önce Kurum izni alınması ve araştırma bitiminde bir örneğinin Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığına gönderilmesi koşulları ile gerçekleştirilmesi hususunda;

Ohurlarınıza arz ederim.

Emre TÖRE
Daire Başkan V.

O L U R
28/09/2016

Mustafa KARAMAN
Müsteşar Yardımcısı

*Bu belge elektronik imzalıdır. İmzalı suretinin aslını görmek için <https://bys.aile.gov.tr/EvrakDogrulama> adresine girerek (6ekaxm-P2xk2G-S+Mr9k-bR6mee-1H7MGLI) kodunu yazınız.

Ek-2. Etik Kurul İzni

ANKARA ÜNİVERSİTESİ ETİK KURULU KARAR ÖRNEĞİ

Karar Tarihi : 23/05/2016

Toplantı Sayısı : 12

Karar Sayısı : 168

168-Üniversitemiz Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencilerinden **Ümit Yıldız**'ın "Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmet Modelinin Ailelerin Yaşam Kalitelerine Etkisi" başlıklı çalışması ile ilgili 29/02/2016 tarihli "İnsan Üzerinde Yapılan Klinik Dışı Araştırmalar Başvuru Formu" Etik Kurulumuzca incelenmiştir.

- Üniversitemiz Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencilerinden **Ümit Yıldız**'ın "Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmet Modelinin Ailelerin Yaşam Kalitelerine Etkisi" başlıklı çalışması için önerilen değişiklikler yapılmıştır. Araştırmanın, araştırma protokolüne uyulması ve etik onay tarihinden itibaren geçerli olması koşuluyla uygulanmasının etik açıdan uygun olduğuna oy birliği ile karar verildi.

ASLININ AYNIĞIDIR

23/05/2016

Prof. Dr. Muharrem ÖZEN
Ankara Üniversitesi
Etik Kurulu Başkanı

Ek-3. Bilgilendirilmiş Onam Formu

“SOSYAL VE EKONOMİK DESTEK HİZMET MODELİNİN AİLELERİN YAŞAM KALİTELERİNE ETKİSİ; KAYSERİ İLİ ÖRNEĞİ” ADLI ARAŞTIRMANIN BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ ONAM FORMU

Günümüz sosyal sorunlarından en önemlilerinden birisi de yoksulluktur. Bu sorunun çözümlenebilmesi ve giderilebilmesinde önde gelen politikalardan biriside sosyal yardımlardır. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı kapsamında mevcut olan sosyal yardımlardan biriside Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmet Modeli kapsamında ailelere yapılan nakdi yardımlardır. Bu yardımlar ile ailelerin maddi sorunlarının giderilmesi ve maddi yoksunluğa bağlı korunmaya muhtaçlığın önlenmesi amaçlanmaktadır. İnsanların yaşam kalitelerinin ve yaşam doyumlarının etkilenmesinde maddi imkânların da etkili olduğu bilinmektedir. Yürütülen bu araştırma, Kayseri ilinde Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmet Modelinden yararlanan ailelerin sosyo-demografik genel özellikleri, yaşam kaliteleri ve yaşam doyumlarının hangi düzeyde olduğu, maddi yoksunluk sorunlarının ne düzeyde giderildiği, korunmaya muhtaçlığın ne oranda önlendiği hususlarının belirlenmesi doğrultusunda planlanmıştır.

Bu araştırma, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Anabilim Dalı'nda yürütmekte olduğum yüksek lisans tezi kapsamında Ankara Üniversitesi Etik Kurulu ve Kayseri Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü tarafından alınmış olan izinle yapılmaktadır.

İlişikte bulunan anket ve ölçek, ailelerin yaşam kalitesi ve yaşam doyum düzeylerini belirlemek amacıyla kullanılacaktır. Araştırmanın amacı, Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmet Modelinden faydalanan ailelerin yaşam kalite ve yaşam doyum düzeylerini belirlemek olduğundan bireysel değerlendirme yapılmayacaktır. Sizden istenen bilgiler sadece araştırma için kullanılacak ve tamamen gizli kalacaktır.

Araştırmaya katılmanız sadece sizin gönüllü olmanıza bağlıdır ve bu konuda hiçbir zorunluluğunuz bulunmamaktadır. Çalışmanın herhangi bir aşamasında hiçbir neden göstermeksizin ayrılabilirsiniz. Araştırmaya katılmamanız Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmet Modelinden faydalanma durumunuzu olumsuz olarak etkilemeyecektir. Katılmayı kabul ederseniz tarafınıza, araştırmacı tarafından hazırlanmış anket ve “Yaşam Doyum Ölçeği” uygulanacaktır. Araştırmada kullanılan formlar toplam 20-40 dakikanızı alacaktır. Çalışmanın değerlendirilmesi sırasında isminiz kaydedilmeyecek, size bir kod numarası verilecek, kayıtlarınız bu kod numarası ile saklanacak ve hiçbir şekilde adınız anılmayacak ya da başka bir yerde belirtilmeyecektir. Bu cevaplar kesinlikle gizli kalacaktır. Çalışmada yer alan kişisel bilgi formu ve ölçekteki tüm soruların gerçeğe uygun olarak cevap verilmesi araştırma sonuçlarının bilimsel ve güvenilir olması açısından önemlidir.

Araştırmanın gönüllü olur-onam formunu okudum. Araştırma ile ilgili istediğim tüm açıklamalar yeterli yapılmıştır ve tüm sorularıma tatmin edici cevaplar verilmiştir. Araştırmaya kendi rızamla gönüllü olarak katılmak istiyorum.

Gönüllünün adı-soyadı

İmzası

Tarih:

Bu araştırma ile ilgili yukarıda yer alan ve istenen diğer bilgiler katılımcıya tarafımdan açıklanmıştır ve katılımcının yazılı onamı alınmıştır.

Araştırmacının adı-soyadı

İmzası

Tarih:

Ek-4. Anket

ANKET

EK-1

SOSYAL VE EKONOMİK DESTEK HİZMET MODELİNİN AİLELERİN YAŞAM KALİTESİNE ETKİSİ: KAYSERİ İLİ ÖRNEĞİ

Bu çalışma Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Ümit YALDIZ tarafından Prof.Dr. Emine ÖZMETE danışmanlığında yürütülen bir araştırmadır. Kendinizle ilgili olarak doğru olan seçeneğe (X) işareti koyunuz. Cevap seçeneği bulunmayan sorulara yazılı olarak kendi ifadelerinizle cevap veriniz. Lütfen bütün ifadeleri dikkatlice okuyarak cevaplayınız. Araştırmaya katılımınız tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Araştırma sırasında sizden alınan bilgiler yalnızca bu araştırma kapsamında kullanılıp değerlendirileceğinden, kimlik bilgileriniz istenmeyecektir. Cevaplarınız gizli tutulacak ve sadece araştırmacı tarafından söz konusu çalışmada kullanılacaktır. Bu bağlamda, araştırma sonuçlarından sağlıklı bilgiler edinilebilmesi için soruların samimi bir şekilde doldurulması ve boş bırakılmaması oldukça önemlidir. Diğer yandan araştırma sırasında herhangi bir nedenden dolayı rahatsızlık hissederseniz, katılımınızı sonlandırabilirsiniz. Çalışma sırasında sizden istenilen, verilen formlarda boş madde bırakmamaya özen göstererek samimi bir şekilde doldurmanızdır.

Katılımınız için şimdiden teşekkür ederiz.

Ümit YALDIZ

Ankara Üniversitesi

Sağlık Bilimleri Enstitüsü

Sosyal Hizmet Bölümü

Yüksek Lisans Öğrencisi

Sosyo-Demografik Özellikler

- 1- Cinsiyet?
☐ Kadın ☐ Erkek
- 2- Yaş?
☐
- 3- Doğum Yeriniz?
☐ Köy ☐ İlçe ☐ İl
- 4- Aileniz ile birlikte yaşamınızın çoğunu geçirdiğiniz yer?
☐ Köy ☐ İlçe ☐ İl
- 5- Kaç çocuğunuz var?
☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ve üzeri
- 6- Çocuklarınız ve siz haricinde birlikte yaşadığınız kişiler var mı? Eğer varsa akrabalık durumları ile birlikte kaç kişi oldukları belirtiniz?
.....
.....
- 7- Medeni Durum?
☐ Evli ☐ Boşanmış ☐ Eşi Cezaevinde ☐ Eşi vefat etmiş ☐ Diğer
.....
- 8- Eğitim Durumunuz?
☐ Okur Yazar Değil ☐ Okur-yazar ☐ İlkokul ☐ Ortaokul ☐ Lise ☐ Üniversite
☐ Yüksek Lisans ve üzeri
- 9- Medeni durumunuzun cevabına evli haricindeki diğer cevaplardan birisini verdiyseniz bu durumunun asıl sebebinin maddi yoksunluk olduğunu düşünüyor musunuz?
☐ Evet ☐ Hayır
- 10- Sağlık güvenceniz?
☐ Yok ☐ SSK ☐ BAĞKUR ☐ Emekli Sandığı ☐ Yeşilkart ☐ Diğer...
- 11- Sağlık durumunuzun nasıl olduğunu düşünüyorsunuz?
☐ Çok İyi ☐ İyi ☐ Ne İyi Ne Kötü ☐ Kötü ☐ Çok Kötü
- 12- Sağlık hizmetlerinden daha çok hangi merkezlerden faydalaniyorsunuz?
☐ Özel Hastaneler ☐ Kamu hastaneleri
- 13- Ailede fiziksel sağlık sorunu mevcut olan birey var mı?
☐ Evet ☐ Hayır
- 14- Ailede duygusal olarak yaşanan sağlık sorunlarınız var mı? Var ise olanları işaretleyiniz.
☐ Evet ☐ Hayır
- 15- Mesleğiniz?
☐ İşçi ☐ Esnaf ☐ Serbest Meslek ☐ Ev Hanımı ☐ Diğer.....

Yaşam Kalitesine İlişkin Objektif Belirleyiciler

Ekonomik Durum

- 16- Çalışıyor musunuz?
☐ Evet ☐ Hayır ☐ Emekli ☐ Zaman Zaman

- 17-Çalışmıyorsanız sebebi nedir?
.....
- 18-Çalışıyorsanız hangi sektörde hizmet veriyorsunuz? (Ör: Hizmet sektörü – Temizlik gibi.)
.....
- 19-Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmet modeli kapsamı haricinde diğer kamu kurumlarından maddi yardım alıyor musunuz?
() Evet () Hayır
- 20-Ekonomik Destek yardımı ile birlikte toplam aylık ortalama geliriniz ne kadar?
() 0 – 400 TL () 401 – 600 TL () 601- 800 TL () 801 – 1000 TL () 1000 TL üzeri
- 21-Konut kirası, elektrik ve su gibi faturalar ile diğer kamusal borçları düzenli olarak ödeyebiliyor musunuz?
() Evet () Hayır
- 22-Aylık düzenli olarak ödediğiniz borç, kira vb gibi geri ödemelerin miktarı elde ettiğiniz gelirin yarısından fazla mıdır?
() Evet () Hayır
- 23-Borçlanıyor musunuz?
() Evet () Hayır
- 24-Borçlarınızı zamanında geri ödeyebiliyor musunuz?
() Borçlanmıyorum () Her zaman () Bazen () Hiçbir zaman
- 25-Gelir – gider bütçenizi dengelemek için tasarruf yapmak zorunda kalıyor musunuz?
() Evet () Hayır
- 26-Ekonomik durumunuzu nasıl değerlendiriyorsunuz?
() Ekonomik durumum çok iyi
() Ekonomik durumum iyi
() Ekonomik durumum orta düzeyde
() Ekonomik durumum kötü
() Ekonomik durumum çok kötü
- 27-Normal çalışma saatleri haricinde gece, haftalık tatil veya bayram tatillerinde de çalışıyor musunuz?
Gece Mesailerinde : () Her zaman () Bazen () Hiçbir zaman
Hafta sonu tatillerinde : () Her zaman () Bazen () Hiçbir zaman
Bayram tatillerinde : () Her zaman () Bazen () Hiçbir zaman

Konuta İlişkin Bilgiler

- 28-İkamet etmiş olduğunuz konut kime ait?
() Kira () Kendinize ait () Yakına ait kira bedeli yok
- 29-Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmet Modelinden faydalanmadan önceki ikamet ettiğiniz konutun türü neydi?
() Apartman Dairesi () Müstakil () Gecekondu () Baraka
- 30-Şuan ikamet ettiğiniz konutun türü nedir?
() Apartman Dairesi () Müstakil () Gecekondu () Baraka
- 31-İkamet etmiş olduğunuz bölgede bulunan konutların genel olarak türü nedir?
() Apartman Dairesi () Müstakil () Gecekondu () Baraka

- 32- Konutunuz kaç odadan oluşmaktadır?
() 1 () 2 () 3 () 4 () 5 ve üzeri
- 33- Konutunuz yaklaşık kaç m²'dir?
() 50 – 75 () 76 – 100 () 101 – 120 () 121 – 140 () 141 ve üzeri
- 34- Isınma şekli?
() Soba () Doğalgaz Bireysel () Doğalgaz Merkezi
- 35- İkamet etmiş olduğunuz konutu tam anlamıyla ısıtabiliyor musunuz?
() Evet () Hayır () Kısmen
- 36- İkamet etmiş olduğunuz konutta yer yer rutubet yada nemli bölgeler mevcut mu?
() Evet () Hayır
- 37- Tuvalet konut içerisinde mi bulunuyor?
() Evet () Hayır
- 38- Konut içerisinde ayrıca bir banyonuz mevcut mu?
() Evet () Hayır

Dayanıklı Tüketim Mallarının Varlığı

- 39- Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmet Modeli sayesinde mobilya ve diğer ev eşyalarınızı temin edebildiniz mi / yenisi ile değiştirebildiniz mi ?
() Evet () Hayır () Kısmen
- 40- Aile üyeleri ile birlikte temel ihtiyaçlar haricindeki gereksinimleriniz için alışverişe ne sıklıkta gidersiniz?
() Her zaman () Bazen () Hiçbir zaman
- 41- Kendinize ait aracınız var mı?
() Evet () Hayır
- 42- Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmet modelinden yararlanmadan önce çocuklarınızdan eğitimine devam etmeyen var mıydı?
() Evet () Hayır
- 43- Eğer cevabınız evet ise nedeni sizce nedir?
() Maddi yoksunluk () Sağlık sorunları () İsteksizlik () Diğer
- 44- Sosyal ve Ekonomik Destek hizmet modeli çocuklarınızın eğitim süreçlerine düzenli katılmalarına olumlu katkı sağladı mı?
() Evet () Hayır
- 45- Çocuklarınız hangi eğitim kurumunda eğitimine devam ediyor?
() Özel (Ücretli) Eğitim Kurumları () Kamusal (Ücretsiz) Eğitim Kurumları
- 46- Çocuklarınızın eğitim giderlerini maddi olarak karşılayabiliyor musunuz?
() Evet () Hayır () Kısmen
- 47- Çocuklarınız okul eğitimi dışında özel bir kurs alıyorlar mı?
() Evet () Hayır
- 48- Eğer özel kurs alıyorlar ise hangilerini alıyor? (Birden fazla işaretleyebilirsiniz)
() Bilgisayar () Üniversite vb. hazırlık () Özel Ders () Yabancı Dil
() Futbol vb. spor dalları () Bale vb. sanat dalları
- 49- Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmet Modelinden yararlanmadan önce maddi durumunuzla bağlantılı olarak, sabah öğle ve akşam olmak üzere tüm öğünlerde yemek yiyemediğiniz bir zaman oldu mu?
() Evet () Hayır

50-Şu an maddi durumunuzla bağlantılı olarak, sabah öğle ve akşam olmak üzere tüm öğünlerde yemek yiyemediğiniz bir zaman oluyor mu?

() Evet () Hayır

51-Şu an aşağıda belirtilen gıda gruplarını ne sıklıkta tüketiyorsunuz?

Et ve Et Ürünleri : () Her zaman () Bazen () Hiçbir zaman

Süt ve Süt Ürünleri : () Her zaman () Bazen () Hiçbir zaman

Sebze : () Her zaman () Bazen () Hiçbir zaman

Meyve : () Her zaman () Bazen () Hiçbir zaman

Baklagil : () Her zaman () Bazen () Hiçbir zaman

Tahıl : () Her zaman () Bazen () Hiçbir zaman

Yaşam Kalitesine İlişkin Subjektif Belirleyiciler

Mutluluk

52-İkamet etmiş olduğunuz bölge açısından düşünüldüğünde kendiniz ne kadar güvende hissediyorsunuz?

() Hiç güvende hissetmiyorum

() Kısmen güvende hissediyorum

() Tamamen güvende hissediyorum

53-Şuan ikamet etmiş olduğunuz konutta kendini rahat ve konforlu hissediyor musunuz?

() Evet () Hayır () Kısmen

54-Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmet Modeli kendinize zaman ayırmak ve dinlenmek için yeterli boş zaman yaratmanıza imkan sağlıyor mu?

() Evet () Hayır () Kısmen

55-Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmet Modeli sayesinde sosyal hayatta ikincil ihtiyaçlar olarak adlandırdığımız aktivitelere ailenizle birlikte (Sinema, tiyatro, spor vb) katılabiliyor musunuz?

() Her zaman () Bazen () Hiçbir zaman

56-Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmet modeli aileniz bireyleri arasında sevgi, saygı ve destek bağının güçlenmesine olumlu katkı sağladı mı?

() Evet () Hayır () Kısmen

57-Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmet Modeli, çocuklarınızın sorumluluklarını gerçekleştirmeleri konusunda onlara destek olabilmeniz hususunda size olumlu katkı sağladı mı?

() Evet () Hayır () Kısmen

58-Hobileriniz var ise Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmet Modeli hobilerinizi gerçekleştirmenize olumlu katkı sağlıyor mu?

() Evet () Hayır () Kısmen

59-Akrabalarınızla görüşür müsünüz?

() Her zaman () Bazen () Hiçbir zaman

60-Arkadaşlarınızla görüşür müsünüz?

() Her zaman () Bazen () Hiçbir zaman

61-Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmet Modeli, akrabalarınız ve ya arkadaşlarınızla daha rahat kolay görüşebilmenize ve onlarla olan ilişkilerinize olumlu katkı sağladı mı?

() Evet () Hayır () Kısmen

- 62- İhtiyaç duyduğunuzda destek alabileceğiniz dostlarınız ve arkadaşlarınızın olduğunu düşünüyor musunuz?
() Evet () Hayır
- 63- Yılda en az bir kez tatile gidebiliyor musunuz?
() Evet () Hayır
- 64- Aile bütünlüğünüz mevcut iken eşinizden, siz ya da çocuklarınız şiddete maruz kalıyor muydu?
() Evet () Hayır
- 65- Maruz kalınan bu şiddetin nedeninin ne olduğunu düşünüyorsunuz?
() İşsizlik
() Maddi gelirin düşük olması
() Şiddetin doğal-normal kabul edilmesi
() şiddete yol açan kişinin psikolojik sorunlarının olması.
- 66- Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmet Modeli ile maddi yoksunluğunuz çözülmesi ile paralel olarak, bir işi gerçekleştirme konusunda kendinize olan güveniniz / benlik saygınız arttı mı?
() Evet () Hayır
- 67- Şuan ki yaşam süreciniz içerisinde mutlu olduğunuzu düşünüyor musunuz?
() Evet () Hayır () Kısmen
- 68- Şuan ki yaşamınızı anlamlı buluyor musunuz?
() Evet () Hayır () Kısmen
- 69- Kendinizin ve ailenizin güvende olduğunu hissediyor musunuz?
() Evet () Hayır () Kısmen
- 70- Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmet Modelinden yararlanıyor olmanız gelecek hakkında iyimser düşünmenize etki ediyor mu?
() Evet () Hayır () Kısmen
- 71- Sağlık sorunlarınız günlük aktivitelerinizi gerçekleştirmenize engel teşkil ediyor mu?
() Evet () Hayır

Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmet Modelinin Aile Yaşam Kalitesine Etkisi

- 72- Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmet Modeli kapsamında almış olduğunuz yardımın gördüğünüz şiddeti ne yönde etkilediğini düşünüyorsunuz?
() Arttı () Azaldı
- 73- Sağlık sorunlarınız günlük aktivitelerinizi gerçekleştirmenize engel teşkil ediyor mu?
() Evet () Hayır
- 74- Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmet Modeli kapsamında almış olduğunuz yardımın bu sağlık sorunlarının tedavisinde nasıl etkisi oldu?
() Önemli bir etkisi olmadı.
() Bu yardım sayesinde tedavi olmaya başladı.
() Bu yardım sayesinde daha etkili tedavi oluyor.
() Bu yardım sonrasında tedavi amaçlı herhangi bir girişimimiz olmadı.
() Diğer

- 75-Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmet Modeli istediğiniz her an tıbbi bakım alabilmenize imkan sağlıyor mu?
() Evet () Hayır () Kısmen
- 76-Sosyal ve Ekonomik Hizmet Modeli ile ailenizin tüm temel gereksinimlerini karşılayabiliyor musunuz?
() Evet Karşılayabiliyorum () Hayır Karşılayamıyorum () Kısmen Karşılayabiliyorum
- 77-Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğünce sağlanan Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmet Modeli kapsamında almış olduğunuz yardımın ailenizin yaşam kalitesini olumlu olarak etkilediğini düşünüyor musunuz?
() Evet () Hayır
- 78-Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmet Modeli kapsamında almış olduğunuz nakdi yardım ile ekonomik sorunlarınız ne ölçüde giderilmiştir?
() Hiçbir etkisi olmadı
() Sadece temel ihtiyaçlar (yiyecek, giyecek, barınma vb.) karşılayacak düzeyde etkisi oldu.
() Maddi yoksunluğum tamamen giderildi.
- 79-Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmet Modeli kapsamında almış olduğunuz yardım, yaşam sürecinizin maddi boyutlarını düşündüğünüzde olmasını istediğiniz gibi yaşamınızı sağlıyor mu?
() Evet () Hayır () Kısmen
- 80-Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmet Modeli kapsamında almış olduğunuz bu yardım olmasaydı çocuğunuzu / çocuklarınızı kuruluş bakımına vermeyi düşünür müydünüz?
() Evet () Hayır
- 81-Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmet Modeli kapsamında yardım aldığınız halde çocuğunuzu / çocuklarınızı kuruluş bakımına vermeyi düşünüyor musunuz? Vermiş olduğunuz cevabın sebebini açıklayınız?
() Evet
() Hayır

YAŞAM DOYUM ÖLÇEĞİ

Aşağıda 5 cümle ve her bir cümlenin yanında da cevaplarınızı işaretlemeniz için 1’den 7’ye kadar rakamlar verilmiştir. Her cümlede söylenenin sizin için ne kadar çok doğru olduğunu veya olmadığını belirtmek için o cümlenin yanındaki rakamlardan yalnız bir tanesini daire içine alarak işaretleyiniz. Bu şekilde 5 cümlenin her birine bir işaret koyarak cevaplarınızı veriniz.

		KESİNLİKLE KATILMIYORUM	KATILMIYORUM	KİSMEN KATILMIYORUM	KARARSIZIM	KİSMEN KATILIYORUM	KATILIYORUM	KESİNLİKLE KATILIYORUM
1	Hayatım birçok yönden idealimdekine yakın.							
2	Hayat şartlarım mükemmel.							
3	Hayatımdan memnunum.							
4	Hayattan şimdiye kadar istediğim önemli şeyleri elde ettim.							
5	Eğer hayata yeniden başlasaydım hemen hemen hiçbir şeyi değiştirmezdim.							

ÖZGEÇMİŞ

I- Bireysel Bilgileri

Ümit
Yaldız
Sarız – 11.09.1985
TC
Evli
yaldizumit@hotmail.com

II- Eğitim

Lisans: 2004 – 2010 Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler
Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü
Y. Lisans: 2012 – 2019 Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü
Sosyal Hizmet Anabilim Dalı

III- Mesleki Deneyim

2010 – 2011 Erzurum Özel Er Huzur Bakım Merkezi Sosyal Çalışmacı
2011 – 2012 Niğde Afet ve Acil Durum Müdürlüğü Sosyal Çalışmacı
2012 – Halen Kayseri Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü
Sosyal Çalışmacı

IV- Diğer Bilgiler

Sakarya Üniversitesi Çocuk ve Aileye Yönelik Sosyal Hizmetler isimli
Sosyal Hizmet Sempozyumu
Başkent Üniversitesi Sosyal Dışlanma ve Sosyal Hizmet isimli Sosyal
Hizmet Sempozyumu
Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmet Eğitiminde 50. Yıl isimli sosyal
Hizmet Sempozyumu
Kocaeli Üniversitesi Türkiye’de Çocuğun Refahı ve Korunması:
Kapsayıcı Bir Yaklaşım Arayışı isimi Sosyal Hizmet
Sempozyumu
Psikososyal Uygulamalar Temel Düzey Eğitimi

Şehit Yakınları ve Gazilerin İş ve İşlemlerine Yönelik Eğitim

Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmeti Veren Meslek Elemanlarına
Yönelik Eğitim - I

Çocuk ve Bakım Kuruluşlarında Görevli İdareci ve Meslek
Elemanlarına Yönelik Özdeğerlendirme Eğitimi

Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmeti Veren Meslek Elemanlarına
Yönelik Eğitim - II

Afet ve Acil Durumlarda Riskli Gruplarla Çalışma Eğitimi

Proje Hazırlama Eğitimi

Afet ve Acil Durumlarda Psikososyal Müdahale Becerilerini Artırma
Eğitimi

Beşinci Uluslararası 3. Yaş Baharı Turizmi ve Dinamikleri Kongresi